I. P. Mantel
1823

Simpson's edition 1739. Same edition, [illegible]
[illegible] version of Epictetus [illegible] 1715.

Theophrastus – Aureolus libellus.
J. M. Gesners Isagoge, S. 734

# EPICTETI ENCHIRIDION,

# CEBETIS TABULA,

# PRODICI HERCULES,

ET

# THEOPHRASTI CHARACTERES ETHICI.

*GRÆCE ET LATINE.*

IN USUM TYRONUM.

---

PER JOS. SIMPSON, A.M.

E COLL. REG. OXON.

---

*EDITIO QUINTA.*

---

CUI ACCEDIT

EPICTETI VERSIO METRICA

PER ED. IVIE, A.M.

ÆDIS CHRISTI ALUMN.

---

*OXONII:*

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.

1804.

# ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ

# ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, et magnam morbi deponere partem.

Hor.

# LECTORI S.

SUPERVACANEUM videtur Auctorum, quos damus, laudes longa verborum ambage recensere; quippe, quanto in pretio semper apud eruditissimos fuerunt illorum scripta, neminem latet in re literaria mediocriter versatum. Id unum potius incumbit mihi breviter dicendum, quid a me in nova hac editione post tot doctissimorum virorum lucubrationes expectandum sit.

Cum igitur id mihi negotii suscepissem, ut hosce auctores, quos rei literariæ usus efflagitasset, recenserem; mihi in primis fuit curæ, ut eos non solum cultu perquam nitido in publicum emitterem; sed ut ea, quæ injuria temporum vitiata fuerint et corrupta, pristinæ puritati et sanitati restituerem. Eum in finem exemplaribus jam evulgatis fere omnibus diligenter perlectis, non in unius cujuscunque editionis vestigiis institi; sed ea, quæ optima mihi visa fuerunt, ex unaquaque decerpsi, ut vulneribus, quotiescunque occurrebant, remedium adhiberem. Quod ad Codices MSS. attinet, etsi plurima hujusmodi subsidia mihi suppeditabant melioris notæ editiones, non tamen eos consulere neglexi, quotiescunque mihi aliquid deesse videbatur, quod aut Auctorum sensus aut vocum structura postulabat.

Nihil autem, nisi praeeunte auctore alio, immutandum decrevi. Eo nomine textus ipse novis typis impressus, uti spero, emendatissimus est et nitidissimus.

Quandoquidem etiam versiones, in quibus verba verbis, quod fieri posset, ex ordine respondent, Tyronis usibus, qui hujusmodi subsidiis solus indiget, commodissime inserviunt; Epicteti, Cebetis, et Prodici interpretationem secutus sum fere Meibomianam, quamplurimis tamen in locis castigatam, in nonnullis jam denuo compositam. Idem quidem dicendum est de versione Theophrasti a doctissimo Newtono magna ex parte confecta. Curavi insuper, ut ex omnium annotationibus selectis, quae ad hosce Auctores intelligendos quicquid conferre videbantur, novis, siquando opus esset, additis, eum commentarium conficerem, in quo verba, sententias, dogmata moresque antiquos ea, qua potui brevitate, explicavi.

Huic operi praemittitur dissertatio, e Clarissimi Gatakeri praefatione in Marcum Antoninum magna ex parte excerpta; in qua de Stoica Disciplina, cum Sectis aliis, Peripatetica et Academica vetere, Epicurea vero praecipue, collata, agitur.

Postremo, si Graecae linguae peritis non displicerem, et studiosae juventutis emolumento inservirem, quod volui, sum consecutus. Vale.

# EPICTETI

## VITA.

[a] EPICTETUS Philoſophus Hierapoli, Phrygiæ urbe, ſub finem imperii Neronis natus eſt: corpore quidem mutilatus, ſed quem virtutis et ingenii dotibus natura pluſquam compenſarat. De parentibus ejus nihil notum eſt, niſi quod eſſent pauperrimi: qua de cauſa in ſervitutem traditus eſt Epaphrodito cuidam e ſatellitibus Neronis; homini ob nihil aliud, præter ſervum Epictetum, inſigni. Primamque cum eo ætatis ſuæ partem tranſegit. De fracto ejus crure notiſſima eſt fabula, quam, a communi humanitate alienam, nec credo, nec referre ſuſtineo. Hinc decantata illa, quæ ipſi vulgo aſcribuntur, carmina:

*Δȣ̃λος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σῶμ' ἀνάπηρος,*
*Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος Ἀθανάτοις.*

Quamdiu crudeli hac ſervitute laborarit, aut quo tempore vindicta donatus, aut quibus modis eam gratiam adeptus fuerit, nemo unquam prodidit. [b] Conſtat vero eum tum ſui juris ac liberum fuiſſe, cum Domitianus Philoſophos ex Italia expelleret; tum enim, una cum cæteris ejectus, ad Nicopolim,

[a] Ex Suida. [b] Euſeb. in Chron.

Epiri urbem, se contulit: in qua aliquandiu commoratus est; et an in ea usque ad extremum vitæ diem permanserit, Criticis uberrimam decertandi præbet materiam. Cum vero magna principum virorum Romæ postea degentium, tum ipsius Adriani Imperatoris familiaritate fretus sit, vix credi potest illum eam urbem nunquam revisisse, in qua familiares ipsius regnarent.

Utcunque vero in tanta apud summos viros gratia fuerit, non omnino tamen se inde nobilitavit, nullas inde sibi divitias contraxit, iis animi nobilioribus contentus: etenim parvam domum, sive potius humillimam casam ostii expertem habitavit, vix ulla alia supellectile, quam fictili lucerna, postea tribus drachmarum millibus divendita, ornatam. Fertur etiam anus quædam una cum eo habitasse, cujus curæ se totum commisit. An vero unquam in matrimonium se tradiderit, cui contra Epicureos favebat, pro certo non habuisse, ex jocoso illo Dæmonacis responso. Qui, cum eum ad uxorem ducendam hortaretur, immo, inquit, si una e filiabus tuis mihi esset ducenda.

Hac vitæ conditione usus Stoicæ philosophiæ studuit; quam omnium pene ultimus ita excoluit, ut Lucianus, qui cætero philosophorum choro illudit, hunc unum, ipsius viri auctoritate perculsus, laudare non desinat. Vir fuit magni ingenii, multæ doctrinæ, miræ dicendi facultatis, et vitæ, quod cætera superat, integerrimæ. Amicitia conjunctissimus fuit Favorino et Herodi Attico, utrisque philosophis, et viris, si ipsum excipias, ævi sui maximis. E veteribus (magnum summi viri indicium) Socratem in primis sibi imitandum esse duxit. Ze-

nonis quidem et Chryſippi diſciplinam eſt profeſſus; in eorum tamen verba minime juravit; ſed ſtrenuus veri indagator errantes aliquando ita dereliquit, ut non tam Stoicæ cultor, quam alterius ſectæ author eſſe videatur. Pro moroſa enim illorum ac inani ſeveritate, hic repoſuit lætam conſtantiam, eamque hilaritatem, quæ a dignitate hominis non recederet; pro illorum faſtu ac arrogantia, hic ſuperiorem iis modeſtiam; pro frequenti illorum temeritate, hic fortitudinem prudentiæ nunquam expertem: illi vim aliquando ſibi inferendam, hic mortem a Diis ſemper expectandam eſſe docuit: illi, circa animum ſolliciti videri cupientes, ſordidam externi cultus præ ſe tulerunt negligentiam: [c] contra hic nitidum vultum, comptas comas, mundumque potius quam fœdum ſapientiæ domicilium exoptavit: philoſophus denique magis eſſe quam videri voluit. Celeberrima eſt illius ſententia Ἀπέχε καὶ Ἀνέχε a Chriſtianis fortaſſe mutuata; et quidem operæ pretium eſt videre, ut patefaciente ſe Evangelio Ethnica ſenſim increverit philoſophia. Hic vero noſter temporis felicitatem nactus, totus ita divinus et quaſi mente illuminata apparet, ut D. Auguſtinus, qui cæteris gentium philoſophis adverſatus eſt, hunc ſapientiſſimi titulo cohoneſtarit. Unde ſimilem cum Socrate ſuo adeptus eſt gloriam, eodem a ſancto hoc patre, quo ille ab oraculo, nomine inſignitus.

Multa illum ſcripſiſſe aſſerit Suidas: contra alii negant; ipſumque aiunt, uti et in cæteris, ita et nihil ſcribendo Socratem imitatum fuiſſe. Quibus

[c] Arr. lib. iv. cap. 11.

fidem faciens Simplicius Arrianum, ejus discipulum, Enchiridii authorem esse statuit. Unde Arrianus a conservandis hisce sacris magistri sui reliquiis id consecutus est, ut alter Xenophon appellaretur.

De tempore, quo e vivis excessit, magna lis est et contentio, quæ adhuc in medio relinquitur. Ex sententia Suidæ, vitam suam usque ad Marci Antonini tempora produxit: ex aliorum, multo citius mortem obiit. Quod si hi recte sentiant, dolendum est illum diutius non vixisse, ut plures aureæ tanti viri sententiæ nobis essent conservatæ.

# PRÆFATIO,

IN QUA

*De Disciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica et Academica Vetere, Epicurea vero præcipue, collata; deque eorum, qui hanc secuti sunt, quæ supersunt, Senecæ, Epicteti, et Marci Antonini scriptis differitur.*

STOICAM Disciplinam, præ cæteris Philosophorum priscorum Sectis ad dogma Christianum proxime accessisse, e nostris qui censuerint, non desunt. Et Josephus quidem Judæus, ubi *vitæ suæ* rationem denarrat, de Pharisæorum secta loquens (quam apud suos *αἵρεσιν ἀκριβεστάτην* fuisse [a] Paulus pronunciat, quamque horum uterque, et Josephus et Paulus, aliquando sectatus fuerat) [b] Ἡ *Φαρισαίων*, inquit, *αἵρεσις παραπλήσιός ἐστι τῇ παρ' Ἕλλησι Στωικῇ λεγομένῃ. Pharisæorum secta ei est affinis, quæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus vero noster verbis plane disertis, [c] *Stoici*, inquit, *nostro dogmati in plerisque concordant.* Et in multis quidem convenire, ambigi non potest, si quis instituti utriusque *περὶ τῶν πρακτέων* regulas legesque secum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, quam Secta alia ulla; quum nulla, credo, comperta sit, quæ pietatis ac virtutis studium exercitiumque aut pluris faciat, aut altius evehat, aut fortius spiret, aut acrius urgeat, aut penitius inculcet, aut enixius provehat.

[a] Paul. apud Lucam, Act. xxvi. 5. [b] Joseph. in Vita sua de Bello Judaic. libris subjuncta. [c] In Esaiam Comment. c. 11.

Hoc quo clarius elucescat, de Sectis eminentioribus quibusdam cum ista collatis videbitur. Atque hic mitto Pythagoræ, [d] mysticam an magicam dixerim, disciplinam, cujus rudera duntaxat et λείψανα disjecta jam supersunt. *Aureum* enim *carmen*, quod hujus nomine prostat, ejusdem esse notæ censent eruditi cum Phocylidæ *Monitorio*; suppositium utrumque. Sed nec in ullo numero habendam existimem, aut [e] Cynicorum affectatam illuviem, fœdaque in propatulo etiam perpetrata Χειρεργήματα· (quos *a Stoicis tunica tantum distare*, haud rite pronunciasse videtur [f] Satyricus, quam illi obscœnitates istiusmodi, sordesque etiam, tanquam [g] a natura humana alienas, sint aversati:) aut Academiæ etiam Novæ ἀκαταληψίαν, quæ cum sensibus tam externis quam et internis fidem omnem detrahat, [h] mentisque pariter atque corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps esse animal patitur.

Ad illos accedo, qui Philosophiam nobis excultiorem dederunt, Scholasque frequentiores, ampliores, illustriores habuerunt. Ex his sunt, qui e Platonis Gymnasio prodiere, *Academici Veteres*, et Peripatetici: quos, quia [i] *nominibus* solis *locisque* (cum *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) a se invicem *divisi*, *rebus* interim *conveniebant*, una junxisse, compendio dabitur. Inter istos cum primis emicuit Aristoteles. Is in scientiis disciplinisque omne genus tradendis, *Logica*, *Rhetorica*, *Poetica*, *Politica*, *Oeconomica*, *Ethica*, *Physiologica*, [k] ad miraculum usque tantum præstitit, ut plus [l] illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, quam priscorum, non dico uni alteri alicui, sed eis, quorum saltem ad ætatem hanc scripta perennârunt, etiam universis. Nam quod [m] *Platonem* hujus *Magistrum*, familiæque illius utri-

[d] Videatur Pythagoræ Vita, apud Laert. lib. viii. et ab Jamblico conscripta, cap. 13, 14. 23, 24. necnon Jamblici Vita, apud Eunap. in Vita Sophist. [e] Dioprus Orat. vi. in Diogen. et Laert. lib. vi. in Diogen. [f] Juvenal. Sat. xiii. [g] Laert. lib. vii. [h] Epictet. Dissert. lib. iv. 11. Senec. Epist. xcii. [i] Epictet. Dissert. lib. i. 5. et lib. ii. 20. et Senec. ad Lucil. Epist. lxxxviii. Cicer. Acad. lib. i. [k] Averroes in Procem. Physic. [l] Cicer. Academ. lib. iv. [m] Cicer. de Fin. lib. i. Idem Tusculan. lib. i.

uſque parentem, *excipere* ſolent, qui huic alioqui primas deferunt; haud advertiſſe ſatis videntur, Platonem non tam in diſciplinis tradendis, quam in ſui temporis [n] Sophiſtis, ſub perſona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocaſſe. Unde natum, ut in *Dialogis* pleriſque, per anfractuoſas diſceptationum ambages, artificio ſingulari ſibi invicem implicatas et innexas, in immenſum ferme protracta diſſertationis ſerie, veri certique ſitiens lector, niſi quod dictionis amœnitate, inventionis varietate, ſtructuræque elegantia, quæ feſſum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac laciniosis pene delaſſatus, cum [o] quod pro certo ſtatuatur nihil occurrat, in quo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione, dubitationeque omni depoſita, firmus conſiſtat, ac ſecurus acquieſcat, vix aut ne vix quidem tandem deprehendere queat.

Ariſtotelem itaque ſeligemus, qui in eis, quæ ad mores formandos, vitæque rationem rite inſtituendam pertinent, (de his enim jam agimus) reliquorum nomine ſententiam ferat. Is poſt Platonem, cum agmine utroque dicto, in tres claſſes *Bona* diſpeſcit univerſa, *animi*, *corporis*, et quæ *extra horum utrumque* conſiſtunt, vitæ hujus adminicula. Quamvis autem *animi bona præſtantiſſima* eſſe cenſeat, et *per ſe* maxime eſſe *expetenda* concedat, tanti tamen poſteriora duo iſta facit, tantumque ad [p] ſortem beatam conſtituendam momenti viriumque eis tribuit, ut [q] virum virtute licet univerſa inſtructum, ſed alteris illis orbatum ac deſtitutum, *beatorum* numero eximat, præſertim [r] ſi in adverſa graviora, calamitateſque inſigniores inciderit; iſta ſiquidem, ubi incurſaverint, *beatitudinem*, quanquam *mutatu haud facilem*, *intercidere* tamen, *abrumpere* et *corrumpere* prorſus.

At Stoici adeo nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externiſque iſtis permittebant, ut præ Animi illis nec in *bo-*

[n] Cicer. de Fin. lib. ii. [o] Cicer. Academ. lib. i. [p] Ariſt. Ethic. Magn. lib. i. 2. Idem Ethic. Eudem. lib. vi. 13. [q] Cic. de Fin. lib. ii. Ariſt. Eth. Mag. lib. ii. 8. [r] Ariſt. Eth. Nicom. lib. i. 10. Idem. Mag. lib. vi. 13.

*norum malorumve* cenſu collocanda cenſerent; ſed pro rebus *mediis* prorſus haberent, quæ in neutram partem momenti multum conferrent: [s] cum *nihil bonum* ſtatuerent, *niſi quod pium, juſtum, humanum, honeſtum foret*; *nihil malum, niſi quod impium, injuſtum, inhumanum, inhoneſtum* exiſteret. Proinde *miſerum* eſſe *inſipientem, iniquum, improbum, impium* quemque, quantumcunque, quæ aliis habentur, *bonis corporeis exteriſque inſtructus ſuffultuſque, vitam exegerit*; [t] *beatum* contra *bonum piumque* quemlibet, quantumcunque *malis*, quæ cæteris reputantur, *obſtrictus divexatuſque ævum tranſegerit.* Hunc denique ſolum *ſapere*, vere *liberum* eſſe, *ſui compotem, numini charum, cujus ſub tutela curaque cum perpetim agat*, ſolum poſſe [u] *ſecurum malique omnis metu immunem* degere, utpote [x] *cui mali nihil aut viventi aut morienti obtingere permiſſurus is ſit*, [y] *cui ipſe regendum ſe totum permiſerit: nec poſſe itaque fieri, ut vel ſorte beata unquam excidat, vel in calamitates ullas ejuſmodi incidat, quæ beatitudinem incidendo miſerum faciant.* Et hæc quidem fuere Stoicorum dogmata, in quibus quatenus tam Peripateticos, quam et Academicos veteres tranſcendebant, eo ad regulam populo Chriſtiano præſcriptam illis utriſque propius utique acceſſerunt.

Etiamſi autem concedere nequeam, quod poſt [z] Antiochum Cicero, poſt Ciceronem [a] Auguſtinus, ab iſtis illos *vocabulis* tantum *diſcrepantes, rebus* interim *conveniſſe*, cum hoc apud [b] Ciceronem Cato nervoſe ac luculenter ſatis refellere videatur: nolim tamen diffiteri, quod Orator celeberrimus ille, [c] *honeſtum* ſaltem *inter hos certamen* fuiſſe, cum *omnis* eſſet *de Virtutis dignitate* contentio; hoc tantum intereſſet, quod partes *primas* alteri, alteri *totas* integraſque *Virtuti* concederent. Cæterum Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magiſtros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, diſ-

[s] Laert. lib. vii. Zeno, Senec. Epiſt. lxxi. Idem Epiſt. cxx. et Ep. lxxxii. Ambroſ. Offic. lib. ii. 3. [t] Senec. Ep. xci. [u] Epict. Diſſert. lib. i. 9. [x] Socrat. apud Plat. in Apol. Cicer. Tuſc. lib i. Epictet. Diſſert. lib. iii. 26. [y] Epict. Enchir. cap. 52. Diſſert. lib. iii. 22. Senec. Epiſt. cvii. [z] Cicer. de Nat. Deor. lib. i. et Cicer. de Finib. lib. iv. [a] Auguſt. de Civit. Dei, lib. ix. 4. [b] Cic. de Fin. lib. iii. [c] Cic. de Fin. lib. ii.

cinctos et dissolutos cum alte cinctis, arcte strictis committi et in certamen descendere, [d] indignissimum plane videtur, et a ratione omni alienum non immerito habeatur. Nec desuere tamen istud qui tentarent: idque, quod mirum magis minusque ferendum, ex eis etiam, qui Stoicis nomen dederant, horum saltem in classe locum ambiebant. Sed quid in hunc sensum proferatur, audiamus, ab eo qui Stoicus ipse haberi volebat.

[e] *Non est*, inquit, *quod putes magnum, in quo* diffidemus. Exiguum scilicet spatiolum interjectum fuerat, quod utrosque a se invicem dispesceret, cum *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* isti pro *bono* vel *summo*, vel *solo* etiam haberent.

Sed, [f] *Quam*, inquit, *virtuti legem dicimus, ille dicit Voluptati*. At Stoici *Virtuti legem non dicunt, a virtutis norma legem accipiunt* ipsi. Nec si eadem suis quæ et illi in nonnullis præcipiunt, ideo non longe a se invicem divisi existunt. Ecquis *Medicum* a *Philosopho* non distare multum dixerit? Eadem tamen suis in victu vitaque communi præcipiunt isti, præscribunt illi. Medicorum principem et parentem audiamus. [g] Πόνοι, inquit, σιτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια· πάντα μέτρια. *Labores, escæ, potiones, somni, venerea; moderata sunto omnia*. Ecquid aliud Philosophus, sive Stoicus, sive Epicureus etiam, sive alius quilibet? Sed aliis plane rationibus, et diversis prorsus, singuli. [h] *Finem*, aiunt, *dare appellationem, et in re ethica formæ rationem habere*. Istic ergo vere usurpatur, quod diverbio vulgari dicitur,

> [i] Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα.
>
> *Fines Mysorum sunt Phrygumque dissiti.*

nec secus [k] *Medici et Philosophici*, *Epicurei et Stoici* fines sunt divisi. Medicus siquidem valetudini prospicit, ne in morbum mutet; Epicureus voluptati, ne in dolorem vertat; Stoicus virtuti, ne a tramite istius vel tantillum declinando, in vitium

[d] Menand. apud Cyril. advers. Julian. lib. vii. [e] Senec. de Vit. Beat. cap. 13. [f] Senec. ibid. [g] Hippocrat. Epidem. lib. vi. sect. 6. §. 5. et ex Hipp. Galen. Hortat. cap. 6. [h] Aristot. Ethic. lib. iii. 7. [i] Strabo, Geogr. lib. xii. [k] Plut. de Valetud. Præcept.

protinus proruatur. Toto denique, quod aiunt, cœlo a se invicem sunt dissiti, quorum alteri *Virtutem*, tanquam Reginam legitimam, Principem justam, cui cætera concedant omnia, in fastigio summo collocant; *Voluptatem* huic vix in famulitium etiam admittunt, quæ vel ad pedes subserviat, vel a tergo subsequatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* substituunt, [l] cui in solio regali sedenti, ancillulæ instar, astet illa, hoc duntaxat officium suum ducens, Dominam in aurem admonere, caveat, ne quid perficiat, a quo dolor aliquis oriatur.

Sed, [m] *sancta*, inquit, *et recta præcipit Epicurus*; imo *rigida et tristia, fortia* etiam, *si propius accesseris.*

*Sancta* scilicet præcipit is, cui [n] *numen rerum humanarum curam nullam plane gerit.* Cui [o] *πράγμα ὁ Θεὸς, ὔτε αὐτὸς ἔχει, ὔτε ἄλλοις παρέχει· negotii quicquam Deus nec ipse habet, nec alteri exhibet.* Quod impii illi olim fæcibus suis immersi infixique Judæi, [p] *Deus nec beneficio, nec maleficio quenquam est affecturus*; *nec* [q] *propitius esse, nec irasci cuiquam potest.* Qui denique, uti gloriantur asseclæ ipsius, *primus adversus numen cœleste oculos attollere est ausus*, [r] *omnemque funditus* (quantum in ipso fuerat) *religionem sustulit.*

Recta vero ab eis quænam, aut quorsum quis expectet? *Qui* [s] *amicitiam, fidem, justitiam, virtutem ullam, nisi* [t] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam censeant*: [u] *cum nihil horum per se bonum, suique causa expetendum existiment*; *qui* [x] *honestum ipsum inanem sine re subjecta sonum, nec tam solidum, quam splendidum nomen pronunciant*; *quin nec* [y] *flagitio, facinore, scelere ullo, quod voluptatem conciliet, lucellumve pareat, propter se abstinendum statuunt* (*cum* [z] *hujusmodi nihil ex se malum reputent*) *nisi sup-*

[l] Cicer. de Fin. lib. ii. [m] Senec. Epist. xxxiii. et alibi. [n] Lucret. lib. i. [o] Epicur. apud Laert. lib. x. Cicer. de Nat. Deor. lib. i. [p] Zeph. i. 12. [q] Cicer. in Pison. [r] Cic. de Nat. Deor. lib. i. Lucret. lib. i. [s] Torquat. apud Cic. Fin. lib. i. [t] Idem ibid. [u] Cicer. ibid. Epicur. apud Laert. lib. x. Senec. Epist. xcvii. [x] Torq. ubi supra. [y] Cicer. de Fin. lib. ii. vid. Senec. sup. [z] Epicur. apud Laert.

*plicii*, [a] *damni*, *mali alicujus insecuturi metu coerceantur*; *nec a numine hoc (a quo iram vindictamve ob istiusmodi quicquam*, *vel expectare*, *vel formidare vanitatis et superstitionis nomine*, *non damnant tantum*, *verum etiam derident) sed ab hominum conscientia*, *qui ab iniqua et scelesta perpetrantibus pœnas exigere*, *ac vindictam sumere*, *sive pro authoritate publica*, *sive pro viribus privatis valent*; *hos autem* [b] *latendi fiducia nulla possit unquam haberi.*

Sed pergamus, et *rigida* ac *tristia* ista Epicurea videamus; [c] *Luxuriam per se*, *aut propter se*, *reprehendendam non putat Epicurus*: siquidem [d] *Voluptas omnis*, inquit, *bonum est*: (ita nec turpissima re ulla perceptam excludit.) Et, [e] *si ea*, inquit, *quæ sunt luxuriosis efficientia voluptatum*, *liberarent eos Deorum et mortis et doloris metu*, *docerentque*, *qui essent fines cupiditatum*, *nihil esset eorum quod reprehenderem*, *cum undique complerentur voluptatibus*, *nec haberent ulla ex parte aut dolens aut ægrum aut malum.* Ita nec luxuriosos ob eam causam reprehendit, quia luxuriose vivant; probat potius ac collaudat, quia voluptatibus omni ex parte complentur; modo cætera caveai t, quorum primum quidem et præcipuum est, ut omnem numinis e mentibus metum excutiant. Qua ergo ratione castigat asotos istos damnatque Epicurus? Quia utique [f] *Voluptates*, quas immodice sectantur isti, *Voluptatem* ipsam *multis modis conturbant et corrumpunt*, dum istis procurandis et prosequendis, [g] *in morbos graves*, *in damna*, *in dedecora incurrunt*, *sæpe etiam legum judiciorumque pœnis obligantur.* Hæc scil. *rigida*, hæc *severa*, hæc *tristia* sunt, quæ suis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdissimis, vel obscœnissimis indulgeant, totosque se dedant, concedit; caveant duntaxat, ne usu an abusu immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in se arcessant supplicia.

[a] Torq. ubi sup. Epicur. apud Laert. Senec. Ep. xcvii. [b] Senec. ipse ibid. [c] Torquat. apud Cic. de Fin. lib. i. et Cic. de Fin. lib. ii. [d] Epicur. apud. Laert. lib. x. [e] Epicur. Cicer. interprete. Finib. lib. ii. Laert. lib. x. [f] Epicur. ibid. [g] Torq. apud Cic. de Fin. lib. i.

Sed temperantes, ſobrii, bonæque frugis fuiſſe referuntur, ex eis qui *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magiſtri extitere*, eamque pro *bono ſummo* habuerunt. Sed qua de cauſa? *Ut*, teſte Epicuro, *cum in* [h] *ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe preparaſſet, nunquam expaveſcerent, quod ſæpius experti prius didicerant, minuſque moleſte id perferrent, ſi neceſſitas incideret, cui ante aſſueverant.* Porro ut experiendo addiſcerent, [i] *quam exiguum naturæ ſatisfaciat, quantumque ex iſtis voluptatis percipi poſſit,* [k] *ubi indigentia affectus quis ſumpſerit ea.* Denique ut ex [l] *victu lautiore voluptas plenior accreſceret, cum* [m] *Voluptates uſus rarior commendare* atque [n] *intendere ſit natus*; frequentior autem, et continuus magis multo ſenſum contra obtundere atque hebetare conſueverit.

Sed fortes fuere Epicurei: *fortia* quidem loquitur Epicurus, extantque hujus revera quædam vaniloquæ magis quam magnanimæ voces. *Sapientem* utique ſuum affirmat, [o] *etiamſi torqueatur, beatum fore*; imo, *ſi in* [p] *Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Quam ſuave, quam dulce hoc eſt? Quam hoc non curo?* Se vero decumbentem ſpiritumque extremum trahentem, *ſupremum eundem et beatiſſimum vitæ diem agere* profitetur, *cum* [q] *tanti veſicæ viſcerumque morbi cruciatuſque adeſſent ut nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere.* [r] *Compenſatam enim cum ſummis torminibus lætitiam, quam ex inventorum ſuorum memoria capiebat.* Ecquis vero eſt adeo aut mentis inops, aut ſenſus communis expers, qui hæc ex animi ſententia protuliſſe, aut proferre potuiſſe credat eum, qui [s] *Voluptatem* ſtatuit eſſe *ſummum bonum, dolorem* et cruciatum *ſummum malum,* [t] *omneſque*, etiam *animi voluptates et dolores, ad corporis voluptates et dolores pertinere contendit*; qui negat [u] *gaudere quenquam niſi propter corpus*, aut [x] *animi gaudium*

[h] Senec. Ep. xviii. apud Laert. l. x. [i] Epict. apud Senec. et Laert. lib. x. [k] Epicur. apud Stob. tom. ii. tit. 17. [l] Torq. apud Cic. de Fin. lib. i. [m] Juv. Sat. xi. [n] Democr. apud Stob. tom. ii. tit. 17. [o] Epicur. apud Laert. [p] Idem apud Cic. Tuſc. lib. ii. et lib. v. et Senec. Ep. lxvi. [q] Ibid. [r] Ibid. [s] Epicur. Dogma. apud Laert. lib. x. et Cic. de Fin. lib. i. et ii. [t] Cic. de Fin. lib. ii. [u] Torq. ibid. lib. i. [x] Ibid. lib. i. et ii.

*esse ullum, nisi quod a corpore oriatur, et ad corpus referatur*; qui denique diserte profitetur, *nec* [y] *intelligere quidem se posse, ubi sit, aut quid sit ullum bonum, præter illud, quod sensibus corporeis, ex cibis potioneque, formarum aspectu, aurium delectatione, et obscœna voluptate percipiatur.*

Apud Stoicos ergo omnia, a veris saltem Epicureis illis, diversa; imo eis adversa plane.

*Numen* isti *cœleste* [z] *rerum humanarum curam gerere, nec universi tantummodo, sed hominum etiam singulorum, et rerum quoque singularum*; *rebus humanis præsto esse,* [a] *generique humano, non ad bona vere sic dicta duntaxat, sed et ad vitæ hujus commoda et adminicula suppetias ferre. Deum* itaque *ante omnia* [b] *colendum,* [c] *ad omnia invocandum, per* [d] *omnia cogitandum, in omnibus* [e] *agnoscendum, et* [f] *comprobandum, de omnibus* [g] *laudandum et celebrandum*; [h] *huic uni in omni negotio simpliciter obsequendum,* [i] *ab ipso, quicquid obvenerit, animo prompto ac lubenti excipiendum atque amplexandum*; [k] *nihil melius,* [l] *nihil convenientius,* [m] *nihil conducibilius,* [n] *nihil opportunius aut tempestivius, quam id quicquid existat, quod ipse voluerit, existimandum*; [o] *quocunque ducere visum fuerit,* [p] *citra tergiversationem aut murmurationem, sponte sequendum*; [q] *locum stationemque, quemcunque is assignaverit, strenue tuendum, enixe tenendum,* etiamsi *mortem millies oppetere oporteret.*

Hæc de *Numine* Stoici, et erga Numen affectu: de *Homine* quid, et officiis adversus congenerem sibi præstandis?

[y] Epicur. apud Laërt. lib. x. et Cic. de Fin. lib. ii. et Tusc. lib. iii. [z] Epict. Dissert. lib. i. c. 12. et c. 14. et c. 16. Marc. lib. ii. §. 11. et lib. vi. §. 43. [a] Marc. lib. i. §. 17. et lib. ix. §. 27. et §. 40. [b] Idem lib. v. §. 33. [c] Id. lib. vi. §. 23. et lib. iii. §. 13. [d] Id. lib. vi. §. 7. [e] Id. lib. iii. §. 13. [f] Id. lib. vi. §. 16. Epict. lib. ii. cap. 16. [g] Epict. lib. iv. c. 4. Idem, lib. i. cap. 6. et apud Stob. tom. i. lib. i. c. 4. [h] Epict. Dissert. l. iv. c. 14. Marc. l. iv. §. 33. [i] Idem, ibid. §. 25. et lib. iii. §. 4. Epic. lib. ii. c. 17. et lib. iii. c. 26. et lib. iv. c. 7. [k] Idem, ibid. [l] Marc. l. vii. §. 57. et l. x. §. 10. [m] Idem, l. x. §. 10. [n] Ibid. [o] Marc. l. xii. §. 27. et 31. Epictet. l. iv. c. 7. Enchir. c. 77. Dissert. l. ii. c. 17. et c. 23. l. iii. c. 22. et l. iv. c. 4. [p] Senec. Epist. cvii. [q] Epict. l. iii. c. 4. post Socrat. in Platon. Apolog.

*Hunc et* [r] *corditus diligere, et* [s] *curare, et* [t] *sustinere,* [u] *injuriaque omni (ut quæ* [x] *impietatis etiam notam inurat) abstinere, et* [y] *beneficentia prosequi, nec* [z] *sibi soli genitum censere se, aut vivere, sed in* [a] *commune bonum ac beneficium* [b] *cunctis, pro facultate viribusque, semet exhibere;* [c] *re ipsa, reique bene gestæ conscientia, (*[d] *nec hac etiam ipsa quadantenus reputata)* [e] *citra testem, aut* [f] *mercedis spem,* [g] *commodive proprii intuitum, contentum agere, a* [h] *beneficio uno præstito ad aliud transire,* [i] *nec unquam benefaciendo defetisci;* [k] *sed vitæ telam, tanquam vivendi fructus hic sit, benefactis sibi invicem continenter annexis ita totam pertexere,* [l] *ut nusquam interveniat* [m] *hiatus ullus vel minimus;* [n] *beneficii loco, quod benefecerit habentem;* [o] *sibique profuisse existimantem, si alii cuiquam usui esse potuerit;* [p] *nec extra se proinde quicquam vel laudis humanæ vel lucelli, aut aucupantem aut expetentem.* Adhæc [q] *nihil mentis cultu antiquius,* [r] *nihil honesti studio potius aut pretiosius habere:* [s] *ab eo* denique, *quod officii sui esse norit,* [t] *nulla vel vitæ, nedum alius rei cujuspiam, cupidine abducendum, nulla mortis, cruciatusve ullius, nedum damni aut detrimenti, formidine abigendum, se permittere.*

Hæc *Stoicorum* sunt *decreta et præcepta*, et ipsorum principiis quidem plane congruentia, *sancta, recta, severa, fortia; pietatem, caritatem, humanitatem, magnanimitatem* spirantia: quibus priora illa, quæ sunt saltem vere Epicurea, nihil sapiunt, nihil sonant minus.

Sed adversus Stoici nominis professores objiciuntur, *raritas, hypocrisis, defectio, defectus*, de singulis videbitur.

[r] Mor. l. vii. §. 12. Idem, l. vii. §. 29. [s] Idem, l. ix. §. 18. [t] Id. l. v. §. 33. [u] Id. ibid. [x] Id. l. ix. §. 1. [y] Idem, l. v. §. 53. [z] Id. l. vii. §. 55. [a] Id. l. viii. §. 5. [b] Id. l. iii. §. 4. [c] Mor. l. ix. §. 6. Id. l. vii. §. 28. [d] Id. l. v. §. 6. Senec. de Benef. lib. i. c. 6. [e] Marc. l. iii. §. 5. Cic. de Fin. lib. ii. [f] Plat. de Amor. prol. [g] Marc. l. ix. fin. [h] Id. l. vi. §. 7. et l. v. §. 6. [i] Idem. lib. vii. §. 74. [k] Marc. l. xii. §. 29. [l] Idem, ibid. [m] Idem, l. ix. §. 23. [n] Idem, l. ix. fin. [o] Ibid. §. 74. [p] Ibid. [q] Idem, l. v. §. 21. Idem, l. ii. §. 13. [r] Idem, l. v. §. 21. [s] Idem, l. vi. §. 22. l. vii. §. 15. et l. viii. §. 4. [t] Idem, ex Plat. Apol. lib. vii. §. 44.

Ac primo quidem loco *raritas* ſub animadverſionem venit. Pauciores utique omni ævo reperiri, qui diſciplinam hanc ſunt amplexati, quam qui ad ſectas alias ſeſe applicuerint. Et hac revera in parte triumphant ſplendide, atque efferunt ſeſe Epicurei, qui [u] Epicurum tot amicos et ſectatores nactum gloriantur, ut *nec urbes integræ eos capere* poſſent. Agnoſcitque qui in Torquato Epicurum oppugnat Cicero, [x] *populum, qui vim maximam, authoritatem minimam habet, cum Epicuro facere.*

Nec revera quicquam iſtic mirandum occurrit. Notum eſt Stratonis Phyſici illud, *Plures eſſe qui lavari, quam qui ungi velint.* Hoc eſt, ad thermas plures itare quam ad palæſtras. [y] *Semitæ utique arctiori atque aſperiori pauciores inſiſtunt; latiore et leviore confertim inceditur.* [z] *Multitudo numerum habet; pondus non habet.* Calculi ubique numeroſiores ſunt quam gemmulæ. Diverbium vetus eſt, [a] *Plures mali.* [b] *Turba peſſimi indicium eſt.* [c] *Eximia, raritate commendat natura.* [d] *Nec unquam cum rebus humanis tam feliciter eſt actum, ut meliora pluribus placerent.*

Verum ſicut in diſciplinam hanc ſe pauciores dedere; ita ab eadem hac ad alias, Epicuream præſertim, complures deſciverunt, cum ab aliis ad hanc rari deprehendantur tranſiiſſe.

Nec hoc certe quam illud mirum magis. Celebre ſatis eſt Arceſilai illud, qui percunctanti, cur a ſectis aliis ad Epicureos tam frequentes deficerent, non contra viciſſim ab his ad illos, reſpondit, [e] *Quia e viris Galli fiunt, non autem e Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliquam, ſed Cybeles myſtas, qui teſta Samia reſecti, virilitatem exuebant, volens intelligi. Nos noſtris familiari magis dicterio diceremus, [f] *Quia e Gallis capi fiunt, non e capis viciſſim Galli.* Nec gnarum minus, quod Caliſtoni meretriculæ Socrates, glorianti Philoſopho præferendam ſe, ipſum enim ſuorum nemi-

[u] Laert. l. x. [x] Cic. de Fin. l. ii. [y] Matth. vii. 13, 14. [z] Aug. in Pſal. xxxix. [a] Biaſ. Auſon. Lud. vii. Sap. [b] Sen. de Vit. Beat. c. 2. [c] Idem, Ep. xlii. [d] Idem, de Vit. Beat. c. 2. [e] Laert. lib. viii. [f] Varro de Re Ruſtic. l. ii. c. 7. et l. iii. c. 9.

nem ad ſe pellicere poſſe, cum ipſa illius ſectatores pleroſque ad ſe, ſi id vellet, traducere valeret; [g] *Probabile admodum eſſe quod dicat: ipſam enim ad declivia homines deorſum propellere, cum ipſe contra ad ardua ſurſum impellat.* Ad voluptatem utique proclivis eſt via; ad virtutem [h] acclivis ſemita. Cum autem *ingenium humanum* ex vitio innato ſit ſponte ſua propenſum ac [i] *proclive a labore ad libidinem*, ecquid mirum complures, itineris tædio devictos, hac deſerta, ad illam tranſcurrere.

Sed ex eis etiam qui in diſciplinæ hujus profeſſione perſtiterunt, extitiſſe haud paucos, qui a dogmate, quod mordicus tamen tenebant, et enixe interim tuebantur, vitæ rationem diverſam et averſam plane inſtituerint; titulo habituque duntaxat ſpeciem Stoicam præferentes, cum ex ſtudio vitæque inſtituto Epicurei, aut aliud quid potius quam Stoici jure cenſerentur, adverſus Stoicos, poſt [k] Lucianum, qui hoc nomine ſectam hanc paſſim inſectatur, ab aliis pariter intorquetur.

Nec eſt ſcil. hæc nova nuperve nata, ſed antiqua querimonia, in ſecta unaquaque repertos, [l] *citharis*, [m] *lyris*, [n] *tubis*, *lituis* compares, quæ *eorum* utique, *quæ aliis modulantur*, *canunt*, *crepant*, *perſonant*, [o] *nihil quicquam audiunt*, *percipiuntve ipſæ*. Et in aliis ſectis, non Stoica ſola, [p] compertum eſt deprehenſos, quod ex Pacuvio Macedo, *homines ignava opera, et philoſopha ſententia*; ſive, quod ex Epicteto Favorinus, [q] *Verbis tenus Philoſophos, factis procul.* Quid et inter nominis Chriſtiani profeſſores, quod Scriptores quoque ſacros et confeſſos et conqueſtos legimus, comparuere, qui [r] *Numinis Notitiam, quam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qui [s] *pietatis, cujus larvam gerebant, vim virtutemque abnuerent*, qui [t] *gratiam divinam in laſciviam verterent*; qui [u] *libertatem*

[g] Æl. Hiſt. Var. l. iii. c. 32. [h] Prov. xv. 24. [i] Terent. Andr. i. [k] In Vitarum auctione de ſectis, Micyllo alibi. [l] Diog. Laert. lib. vi. [m] Laert. lib. vii. [n] Diog. Pruſ. Orat. viii. [o] Laert. l. vi. [p] Gellius, Noct. Att. l. xiii. c. 8. [q] Idem, l. vii. c. 19. [r] Paul. ad Tit. i. 16. [s] Idem ad Tim. Ep. II. iii. 5. [t] Jud. Ep. 4. [u] Pet. Ep. I. ii. 16.

*Christianam nequitiæ improbitatisque velamentum facerent*; [x] *libertatemque aliis pollicerentur, cum in corruptelæ servitio agerent ipsi.* Nec ex horum tamen moribus de religione Christiana sententiam ferre, æquum fuerit, quum politiæ Christianæ isti, nec viva, nec vera, nedum sana, aut integra membra jure censeantur, sed *φύματα* potius mera [y] *καὶ ἀποστήματα*, ut cum Antonino loquar, sive [z] *vomicæ* et *carcinomata*, ut de suis Augustus. Haud est incelebre Cratetis illud, [a] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliquod*; Varronis itidem, [b] *Nec in segete bona nullum spicum nequam* reperiri. In agro Dominico quoque [c] *zizania* sterilesque non *succrescunt* tantummodo, sed [d] *dominantur* etiam aliquando avenæ: ex quibus tamen de segete tota judicari iniquissimum fuerit.

Quod denique præscribitur, insigniores etiam plerosque non per omnia decretis præceptisque suis consentanea præstitisse, sed a norma regulaque, quam fixerant ipsi, in nonnullis declinasse.

Ecquem, quæso, mihi dabis, ex eis etiam qui sunt *γνήσιοι Χριστιανοὶ*, qui ab ea, quam profitetur, vitæ instituendæ ratione non quandoque declinet. Ex iis inter hos fuerat, [e] *qui columnæ* et *existimabantur* et revera existebant, cujus ingenua vox illa, [f] *In multis offendimus omnes*; sive *impingimus universi.* Ad quæ verba [g] Beda noster, *non*, Offenditis, dixit; *sed*, Offendimus, *inquit*; et in multis *præmisit*; omnes, *subjunxit.* Ex eisdem et qui illud, [h] *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, decipimus nos* (dum [i] *peccantium* utique *numero excipimus*) *nec penes nos est veritas.* [k] *Nec*, habuimus, (inquit Augustinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (quæ *per ignorantiam* variasque inde enatas *cupiditates* tota exacta est) *dictum quis suspicetur.* Ex Apostolis ipsis, qui Christum proxime accesserant, quique lateri ejusdem comites individui

[x] Pet. Ep. II. ii. 19. [y] Marc. l. ii. §. 16. Id. l. iv. §. 28. [z] Sueton. l. ii. c. 85. [a] Laert. l. vi. [b] Varro, Leg. Man. apud Nonium in Spicum. [c] Matth. xiii. 25. 27. [d] De seculo suo, Salvian. de Dei Gubern. l. iii. [e] Paul. ad Galat. ii. 9. [f] Jacob. iii. 2. [g] Beda in Jac. Epist. [h] Joan. Ep. I. i. 8. [i] De Pharisæo Luc. xviii. 11, 12. [k] Aug. in 1 Joan.

adhæſerant, ut reliquos mittam, nec de proditore quicquam dicam, [l] *primi et* [m] *noviſſimi*, agmen qui ducit, et qui claudit, utriuſque etiam firmati jam, [n] nævi aliqui in tabulis ſacris proditi extant: ut apud exteros quoſvis diſciplinæ etiam ſeveriſſimæ profeſſores, ſectæque exactiſſimæ ſectatores, a dogmate aliena nonnunquam deprehendit, minus mirum videri debeat. Oraculi vicem merito ſibi vendicat Æſchyli illud,

[o] Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφȣ̃ σοφώτερος.

*Sapiente qui plus ſapiat, eſt cum labitur.*

Stoici certe præceptis decretiſque ſuis, [p] non tam quid ipſi valerent, aut aſſecuti jam eſſent, quam ad quid contenderent, modiſque omnibus elaborandum atque enitendum cenſerent, deſignatum volebant. Quod et idem de ſe [q] Apoſtolus libere ingenueque profitetur.

Veruntamen ex eis, qui ſectæ hujus in diſciplinam ſerio ſeduloque ſeſe dederunt, per ſingulas quaſque fere ætates reperti ſunt, qui fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono atteſtantibus, ita dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretaque vitæ inſtituto æquabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Chriſtiani profeſſoribus pleriſque pudorem incutere, ruborem ſuffundere merito queat. In his fuere; poſt Zenonem, cui teſtimonium dat inſigne Athenienſium pſephiſma, quo [r] *virtutis ac temperantiæ nomine*, eo quod *vita ſua eis quæ diſſerebat congruente cunctis in exemplum expoſita, ad optima quæque quoſque incitaret, imagine ærea, corona aurea donandum, ſepulchrum ſumptu publico extruendum, pilaſque duas, quarum utrique teſtimonium iſtud incideretur, erigendas*, decernitur: poſt hunc, inquam, alioſque qui in Schola hac eidem ſucceſſerant, emicuere viri magni, diſciplina iſta imbuti, virtutis maſculæ imagines vivæ vivaceſque conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philoſophiam diſerte profeſſos præteream) Cato Uticenſis, Thraſeas Pœtus, Helvidius Priſcus, et Marcus Antoninus.

[l] Matth. x. 2. [m] 1 Cor. iv. 9. et xv. 8, 9. [n] Gal. ii. 11. Act. xv. 39. [o] Stob. tom. ii. tit. 3. [p] Sen. de Vit. Beat. c. 18. [q] Paul. ad Phil. iii. 12. 14. [r] Pſephiſma apud Laert. l. vii.

Verum a disciplina ipsa, ad eos, qui eam scriptis suis illustrarunt, hos præsertim quos reliquos habemus, transeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno et Chrysippus: quorum alter Stoam primus condidit; unde et Straboni, [s] ὁ τῆς Στωικῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης· et Galeno, [t] ὁ πατὴρ ἁπάσης τῆς τῶν Στωικῶν αἱρέσεως· *sectæ Stoicæ totius princeps paterque*; et Balbo apud Ciceronem, [u] *Stoicorum pater*, dicitur. Alter eandem adeo strenue feliciterque [x] *suffulsit*, ut de eo dictum fuerit,

[y] Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἦεν Στόα.

*Chrysippus ni fuisset, nec Stoa foret.*

Et complura quidem uterque reliquit scripta: alter iste [z] *usque ad septingenta quinque συγγράμματα*, sive [a] *opuscula*: cum [b] Epicuri πολυγραφίαν æmularetur, [c] quem tamen assecutum negant; cum [d] *ad volumina ter centena usque* iste pertigerit, quorum quodlibet utique συγγράμματα complura complectebatur: alioqui Chrysippum πολυγραφίᾳ non æquasset, nedum Scriptorum numerositate antecessisset. Cæterum par scripta utriusque fatum sunt experta. Nec Zenonis siquidem, nec Chrysippi, quin nec seculi prisci illius e Stoa cujusquam scriptum ullum integrum ad tempora nostra perennavit. Supersunt fragmenta duntaxat, ἀποσπασμάτια, apud Plutarchum, qui passim exagitat; Galenum, [e] qui plerumque oppugnat; Laertium, [f] qui simpliciter recitat; Ciceronem, [g] qui in partem utramque disceptat. Citerioris ævi superant ex eis, qui disciplinam hanc sunt affectati, quorum dissertationes commentationesque ad manus nostras pervenerunt, Seneca, Epictetus, et Marcus Antoninus.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: quem dignitate æstimationeque vera e duobus illis alterutri posthabendum existimem. [h] Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, sublimia; et arguta, subtiliaque complura; estque dig-

[s] Strab. Geog. l. xiv. [t] Galen. de Dogmat. Hippoc. et Platon. l. ii. c. 6. [u] Cic. de Nat. Deor. l. iii. [x] Cic. Acad. l. iv. [y] Laert. l. vii. [z] Ibid. l. vii. [a] Sidonius, lib. viii. ep. 4. [b] Laert. l. x. [c] De Epic. Laert. [d] Laert. ibid. [e] In libris de Dogmat. Hippocrat. et Platon. [f] Lib. vii. in Zenon. et Chrysip. [g] In Acad. Tusc. de Fin. et de Nat. Deor. [h] Fabius, Instit. lib. x. cap. 1.

nus admodum, qui non ab humanioris literaturæ tantum, sed a Theologiæ etiam studiosis, sedulo quidem, sed judicio atque examine justo adhibito, legatur. Verum non est unius ejusdemque ubique coloris; nec per omnia constat sibi. Neque vero vitam attingo; quam Cassius tamen arrodit, [i] *tanquam a dogmate præceptionibusque quam maxime dissentaneam*: de scriptis ago. In his, quam fœde Claudio, dum apud superos, ex mente etiam Neroniana, [k] *morabatur*; nec huic duntaxat, sed et in gratiam illius, ejusdem mancipio, [l] *licentiæ intolerandæ mastigiæ*, Polybio, adulatur? Quem tamen e vivis exemptum, dictione Satyrica et sarcastica, vernilitatis prægnante, acerbissime proscidit, et publice subsannandum propinavit. De animæ corpore excedentis statu, quam repugnantia statuit? Dum τῇ ὑποθέσει δουλεύων, nunc in [m] sedes cœlestes integram subvehit, nunc in [n] flatum halitumve merum dispergit, tædæque instar, materia, qua alebatur, absumpta, deficientis prorsus extinguit. Epicurum est ubi accusat, increpat, deprimit, damnat, ut [o] *degeneris et humillimæ mentis*, *apud quem voluptas imperat hominem*, [p] *voluptatis magistrum* ipsum, scholam [q] *voluptatis officinam*, nuncupat. Est contra, ubi (quo Lucilio suo forsitan hujus assectæ, quem [r] *Virorum optimi* titulo subinde cohonestat, gratum faciat) eundem non excusat tantum, ut qui [s] *immeritus male audiat et infamis sit*; sed comprobat etiam et collaudat, ut qui [t] *sancta et recta* præcipiat, *et si propius accesseris*, tristia. Denique quod in [u] Chrysippo et [x] Zenone non semel reprehendit, contraque id [y] quod ipse præcipit, [z] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad subtilitates rei vacuas non raro delabitur, et argutiolis leviusculis, frigidis etiam ineptisque, aliquoties ludit. Neque tamen hæc, quæ nec primus nec solus dixi, sed me priores, eruditione et

[i] Dio. Cass. l. lxi. [k] Sueton. l. vi. c. 33. [l] Dio. Cass. l. lx. [m] Ad Lucil. Ep. cii. ad Polyb. Consol. c. 28. ad Marc. Consol. c. 25. ac Helv. c. 17. [n] Ad Lucil. Ep. liv. [o] Epist. xlii. [p] Epist. xviii. [q] Epist. ix. [r] Ep. xiii. et xxi. et xlviii. [s] De Vit. Beat. c. 13. [t] Ibid. [u] Senec. de Ben. l. i. c. 4. Ibid. c. 3. [x] De Zenone idem Epist. lxxxii. [y] Idem, de Benef. l. i. c. 4. [z] Fabius, Instit. l. x. c. 1.

judicio cum primis pollentes, ita sumi velim, quasi a [a] Senecæ lectione (quem, tyronibus studiosis de Scriptoribus eligendis legendisque consultus, inter alios commendare consueverim) abstentum quenquam, atque absterritum, aut quo de viri tanti (quem eruditi quique indolis ingeniique acerrimi nomine suspiciunt, imitandum etiam proposuisse sibi videntur haud pauci) magnitudine justa quicquam detractum eam: sed quo ostendam, a virilitate illa Stoicis peculiariter ab ipso etiam adscripta (quam Chrysippus quoque subtilitate nimia enervasse, eidem ipsi cum aliis incusatur,) descivisse; nec duobus illis alteris (Epictetum et Marcum dico) aut scripto, aut facto etiam, parem sese præstitisse: qui in sorte diversa, vel adversa etiam quam maxime, in [b] servitii gradu infimo alter, summo alter in imperii fastigio, positi; disciplina hæc quanti sit, quantumque in statu quovis possit, tum præceptionibus sanctissimis virtutis genus omne spirantibus, tum et vitæ forma ad decreta sua accurate composita, uberrime demonstrarunt.

[c] Epicteti enim Enchiridion istud vere aureum, cum mole perexiguum sit, nec ob id legenti fastidium pariat, tanto majore cum fructu cognosci potest, quanto plura vitæ prudenter ac decore instituendæ præcepta minore compage comprehendit. Quippe ex hoc Virtutis magistro quæ Deo, quæ aliis, quæ tibi ipse debeas, officia, citra molestam verborum ambagem, copiose simul et luculenter intelligas. Quid despectus ille rerum humanarum? Quid fortunæ insultantis contemptio? Quid veri boni, quod in solis animi, sibi placide acquiescentis, nihil vero anxie cupientis, dotibus positum sit, pretium, quam grata ac nervosa brevitate hic passim insinuantur? Quis ex omni Philosophorum, quotquot unquam extiterunt, schola, Epicteto solidius vel iracundiæ tumultus sedavit, vel libidinis æstum extinxit? Unde efficaciora ad continentiam ac justitiam, ad fortitudinem cæterasque animi virtutes hortamenta petantur, quam ex uno Epicteto?

[a] Noct. l. xii. c. 2. [b] Leonid. Epitaph. Epictet. [c] Joannes Casparus Schroderus in Præfatione in Epictetum.

Sed iſta forſitan dixerit quis, quorſum aliunde, ab extero præſertim, eoque fidei Chriſtianæ adverſo, petantur? Quum e pagina ſacra, in qua proſtant, poſſit promptius haberi, et a Magiſtri ipſius ore profecta, cum imperii authoritate potiore præcipiantur.

Cui ego præſcriptioni poſſim verbulo occurrere; pari utique ratione rejici poſſe omnes in univerſum ab eruditis piiſque concinnatas Inſtrumenti ſacroſancti utriuſque enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, quo proceſſerant apud nos haud ita pridem, par fere geminum, cerebri certe parum ſani uterque, quorum alter præter paginam ſacram nihil aut legebat, aut lectitandum cenſebat; alter, poſtquam, Anachoretæ cujuſpiam inſtar, cum ſuis domi ſuæ ſe concluſerat, librorum (quam pro hominis privati ſorte cenſuque amplam ſatis habebat,) ſupellectilem omnem, Bibliis Sacris exceptis, foco accenſo, flammis abſumendam tradidit; neuter ſane, aut fundo juſto, aut exemplo bono, et quod imitatione ſua dignum ſobrius quis ſanuſque ſentiat.

Præterea non levis eſt momenti, quod dogmatis Chriſtiani æquitas rationi etiam ipſi conſentanea deprehenditur, dum ab ipſis etiam extraneis et adverſariis comprobata et collaudata demonſtratur. [d] *Grave eſt*, ponderiſque non exigui (ut Iſidorus Ægyptius) *teſtimonium ab inimicis profectum.* Et, (quod Dio Pruſæus) [e] *Encomium ab eis, qui non ſuſcipiunt, et ſuſpiciunt tamen, palam eſt illius*, ſive perſonæ ſive diſciplinæ, *laudem eſſe præſtantiſſimam.* Non neſciebat hoc Apoſtolus, cum ab [f] exterorum inſcriptionibus ſcriptiſque, ei quod afferebat et promulgabat, dogmati aſſerendo, teſtimonia advocabat. Nec parum idcirco præcepti documentique Dominici æquitati ac [g] *rationabilitati* (ſi ita loqui licuerit) apud quoſvis vindicandæ formandæque conduxerit, quod ab homine extero, nec nomini Chriſtiano favente (cum nec myſterii noſtri gnarus eſſet, nec fidei rationes aſſequeretur) tanta tamen cum vehementia, ar-

[d] Iſidor. Peluſ. l. ii. ep. 228. et l. iii. ep. 335. [e] Dio Pruſ. Orat. li. [f] Act. xvii. 23. 28. [g] Rom. xii. 1. Marc. l. xii. §. 31.

gumentiſque tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [h] *Quis non intelligat*, (inquit gravis Auctor) *bonam eos habuiſſe cauſſam, qui eam apud medios judices obtinere* potuerunt? Quid eam dixerit quis, quæ apud averſos et adverſos etiam, ubi [i] hoſtes ipſi judices conſident, obtineat?

Adhæc divina in iſtis relucet et providentia et benignitas, quod in homine a ſe dilapſo imaginem ſui non intercidere omnino et aboleri prorſus paſſus eſt, ſed ſcintillulas quaſdam aſſervavit reliquas; quas et diſciplinis variis excitavit, et ad miraculum uſque evexit: partim, quo ſocietati humanæ conſervandæ ac continendæ proſpiceretur; ne [k] efferati prorſus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum proruerent univerſi; quum [l] *abſque diſciplina nulla homine truculentior aut immanior ſit bellua:* partim, quo *Numini* [m] *dignoſcendo*, et [n] *indagando*, his adminiculis adjuti, poſſent operam dare; quæ ſi vel contemptim, vel neglectim haberent, [o] ἀναπολόγητοι plane haberentur. Verum eſt proculdubio Claravallenſis illud, [p] *Imaginem divinam uri poſſe, exuri non poſſe.* [q] *Imaginem* certe animæ rationali primitus impreſſam funditus eradere, [r] *facem* in mente hominis cœlitus accenſam penitus extinguere, nec vitioſitas humana, nec malignitas diabolica valuere: (tertium quiddam, [s] *flammas gehennales* adjecit ille) quam inter ruinas et incendia defectionem primitivam conſecuta, in generis humani commodum, ſuorumque beneficium ſervatam confotamque volebat bonitas divina.

Eſt in iſtis etiam, quod ad altiora enitendi, nomen Chriſtianum profeſſis, calcar acerrimum ſubjiciat, cum a fide ac familia ea exteros in tam celſa evaſiſſe adverterint; ac pudore merito ſuffundat, quod in imis adhuc ſubſelliis ſubſiſtant hæreantque cum adminiculis fortioribus firmioribuſque tam amplis ad ea conſequenda inſtructi ſint, et adjutari, ni nolint ipſi, poſſint. Certe plus poſſe naturæ jam collapſæ reliquas

[h] Aug. Epiſt. clxx. [i] Deut. xxxii. 31. [k] Polyb. Hiſt. l. i. et Legat. 122. [l] Plato de Legib. l. vi. [m] Rom. i. 19. et 21. [n] Act. xvii. 27. [o] Rom. i. 20. [p] Bern. in Annunc. Serm. i. [q] Gen. i. 27. et ix. 6. [r] Prov. xx. 27. Rom. ii. 15. [s] Bern. ubi ſupr.

vires, disciplinæ secularis accedentibus auxiliis, quam gratiæ divinæ animis cœlitus illapsæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inserviunt, pro dedecore insigni non immerito habeatur: estque quod probro eos, qui hujus participes se ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipso nomine, nomini, quod profitentur, Christiano [t] opprobrio esse se senserint, quod a nomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande quippiam et insigne visus est, sibi saltem, protulisse, qui adversus mortis metum dissertatiunculam clausit monitu illo; [u] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem: et esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit.* Futile revera et frivolum est. Pari siquidem ratione Epicurus probaverit, *Turpissimum esse, aut Numinis offensam subvereri, aut sceleris conscientiam formidare; cum neutrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eamque nobis securitatem non præstare sapientiam, ad quam inscitia et desipientia perducit.*

Fatui scil. laminam candentem contrectare non metuunt; infantuli facis accensæ flammæ manum admovere non formidant. Num turpissimum ideo horum alterutrum scientem prudentem timendo refugere, quia neutrum neutri illi timeant? Verum turpe est revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipsam, morteque ipsa pejores gravioresque mortis moras, pro veritate divina, fide Christiana, asserenda, conscientia integra et intaminata custodienda, ni deficere et delinquere velimus interminata atque intentata; si defugere maluerimus, aut detrectare, nec mente prompta, animo propenso alacriter constanterque subire ac perpeti; cum hæc omnia pro pietate fideque conservanda, homines ethnici, et fortiter libenterque sustinenda definierint, et ipsi strenue sustinuerint. Turpe est præcepta documentaque Dominica, [x] *de sui ipsius abnegatione*, [y] deque *suorum omnium, bonorum, opum, facultatum, necessitudinum, affectuum, vitæque adeo ipsius abdicatione* gravia, molesta, dura, difficilia, tristia, rigida, iniqua conquerendo ducere homines Christia-

[t] Salvian. de Provid. l. iv. [u] Senec. Epist. xxxvi. [x] Matt. xvi. 24. Luc. ix. 23. [y] Luc. xiv. 26. 33.

nos; cum a religione Chriſtiana alieni quoque, argumentis etiam validiſſimis adjectis, hæc eadem pia, juſta, æqua, rationi rectæ conſentanea, naturæque humanæ congruentia cenſuerint; nec eam nobis magnanimitatem aut æquanimitatem præſtare fidem veram, ad quam ratio illos, recta quidem, nec renata tamen et recocta adhuc, perduxerit. Inſignis igitur ſcriptorum iſtiuſmodi uſus, apud Chriſtianos etiam, nomine non uno, vel iſta quæ diximus, vel iſtis paria, ſerio perpendenti, liquido comperietur.

# ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ

## [a]ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

### Κεφαλαιον α'.

ΤΩΝ ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· ἐφ' ἡμῖν μὲν, ὑπόληψις, [b] ὁρμὴ, ὄρεξις,

[a] Arrianus, ut quædam monumenta ingenii magiſtri ſui Epicteti, ac in dicendo libertatis illius, ſibi ipſi conſervaret, hunc libellum ex iſtis Epicteti ſermonibus, quos cum amicis et diſcipulis ſuis familiariter habuit, in iiſdem fere verbis, quantum ab illo fieri potuit, compoſuit; uti ipſe teſtatur in epiſtola ſua dedicatoria ad Meſſalinum. Tanti etiam hunc libellum æſtimavit Arrianus, ut eum Enchiridii titulo honeſtaverit; quæ quidem vox in Græcis ſcriptoribus parvum gladium ſignificat, qui, ob brevitatem, apte manu geſtari et tractari poſſit. Thuc. vi. Xen. Hel. ii. Sed metaphorice ἐγχειριδίων appellatio libellis quibuſdam tributa fuit, quod tales ſunt, qui manu facile geſtari poſſunt; et ut pugio militibus in promptu eſſe perpetuo debeat, ita tales libelli iis, qui bene et recte vivere ſtudent.

[b] Ὁρμὴ ſemper ſequitur ὄρεξιν ſecundum Peripateticos: primo enim id appetimus, ut aiunt, quod bonum eſſe nobis videtur; deinde commovetur animus ad illud conſequendum; qui quidem animi motus ὁρμὴ ab illis vocatur. Stoici autem peculiari quadam ratione hiſce vocibus utuntur: dantur enim ſecundum eos primæ animi inclinationes ad aliquid, ſive propenſiones, rationis tamen imperio obedientes, quæ ſemper appetitionem et averſationem præcedunt. Vide cap. 7. Ὁρμὴ igitur ſecundum Stoicos eſt primus iſte animi motus ſine deſiderio, quo quaſi impellimur ad aliquid, ſed non ſine ratione. Ὄρεξις autem eſt deſiderium alicujus rei, *ſcil.* quando appetimus objectum more eorum, qui protenſis manibus aliquid prehendere cupiunt.

ἔκκλισις, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα ἡμέτερα [c] ἔργα· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, [d] δόξαι, ἀρχαὶ, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα οὐχ ἡμέτερα ἔργα.

## Κεφ. β'.

Καὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, [e] ἀπαρεμπόδιστα· τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, [f] ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια.

## Κεφ. γ'.

Μέμνησο οὖν, ὅτι ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους· ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον· [g] οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων

[c] Ἔργον in hoc loco non ſignificat munus officii, τὸ καθῆκον, in quo ſenſu ſæpiſſime capitur; ſed ἐνέργειαν, actionem, *ſcil.* id, quod aut animis agitamus, aut miniſterio corporis perficimus; et quod homo ſuapte natura, ſuoque arbitratu, niſi morbo aut vi externa impediatur, facere poteſt aut non facere. Nam ἡμεῖς Stoici quoad animum dicimur.

[d] Melius δόξα, uti omnes vertendo obſervant. Hæc enim vox in plurali numero abſque adjectivo apud Græcos tantum *opiniones* ſignificat, vel, apud quoſdam philoſophos, *axiomata*. Sed hoc vocabulo Epictetum indicare exiſtimo *gloriam* ſive *honorem*, quo homo ab aliis inſignitus eſt. Sic in ſing. numero Iſocr. ad Phil. Arrianus pag. 434. 27.

[e] Ἀπαρεμπόδιστα. Ita Veneta VIII et ex ea hactenus vulgatæ. At Veneta IV ſeu prior ἀπαραπόδιστα, et MS. Hafn. Arrianus quoque ſemper.

[f] Ἀσθενῆ. *ſcil.* ἐστι φύσει. Repetendum eſt a ſuperiore, τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα. Vide infra etiam, ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα, ἐλεύθερα οἰηθῇς.

[g] Nemo te neceſſitate conſtringet ad aliquid faciendum, quo minus plenius libertate fruaris, ſiſque tuarum actionum dominus. *Snecanus.*

πράξεις οὐδέν, οὐδείς σε βλάψει, [h] ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· [i] οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ.

## Κεφ. δ'.

[k] Τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ [l] μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι [m] αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν [n].

[h] Inimicus enim judicatur, qui nocet. Nemo autem ei nocere poteſt, qui bonum et malum in iis rebus ſolis, quæ in noſtra poteſtate ſunt, collocat. Cum autem aliquis iis, quæ non ſunt penes nos, alium ſpoliat, proprie illum non lædit.

[i] Politiani verſio hæc non agnoſcit, et videntur ſupervacanea, cum jam præceſſerit οὐδείς σε βλάψει. Melius tamen (ut ego cenſeo) Paraphraſis, quæ poſteriora exhibet, expunctis illis. *Caſaubonus.* Nonnulli cum MS. Hafn. et Nilo ordine mutato legunt; ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδείς σε βλάψει· οὐδὲ γὰρ &c. Iidem ἐχθρὸν οὐδένα, et paulo ante, οὐδὲ ἐγκαλέσεις οὐδενί. Nilus etiam: οὐδὲ β. ποιήσει, *neque malo afficiet.*

[k] Monet Philoſophiæ ſtudioſum, ne una cum virtutis et honeſti ſtudio, externarum rerum cupiditatem conjungat. Nullis enim rebus eos diſtrahi oportet, et a ſtudio virtutis atque exercitatione abſtrahi, qui eam perfecte conſequi cupiunt.

[l] Cum non mediocriter incitatum eſſe oportere dicit eum, qui tantas res appetat, non hoc vult, non ſupra modum, atque immodice, ſed non infra modum, non minus quam par ſit, incitatum eſſe oportere. Nam ſi periculum eſt, ne ſuis bonis excidat; periculum certe (ut ait Pindarus) ignavum virum non admittit. Meibomius legit, οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως.

[m] Verum enimvero emendatione opus eſt, quanquam ſilent libri, et pro αὐτῶν arbitror legendum ἄλλων: hoc modo, τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι ἄλλων. Cum igitur tantas res expetas [viz. οὐδείς σε ἀναγκάσει, οὐδείς σε κωλύσει, &c. &c.] memento non oportere, ne mediocriter quidem commotum, cætera attingere; [viz. τὸ σῶμα, κτῆσις, δόξαι, ἀρχαί.] *Upt.*

[n] Sequitur in editione Meib. καὶ προηγουμένως σεαυτοῦ ἐπιμελεῖσθαι, *ac præcipue tui ipſius curam agere.* Τά δ' ὑπερτίθεσθαι. v. c. parare domum, uxorem ducere, &c. et omnino eas res externas, quæ, ſobrie et prudenter tractatæ, bonis animi non officiunt. Eas differre debet diſcipulus (nam cum hoc agere philoſophum ſemper cogita) ne animus, iis rebus diſtrictus, avocetur a ſtudio virtutis, eo uſque, donec ita profecerit, ut iis uti tuto poſſit.

[o] Ἐὰν δὲ καὶ ταῦτα θέλῃς, καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν, [p] τυχὸν μὲν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, [q] διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι· [r] πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία [s] περιγίνεται.

## Κεφ. έ.

Εὐθὺς ἓν [t] πάσῃ φαντασίᾳ [u] τραχείᾳ μελέτα ἐπι-

[o] *Scil.* τὰ ἐκ φιλοσοφίας περιγινόμενα. Ea quæ philoſophia præſtat. *Wolfius.*

[p] Fortaſſe nec hæc ipſa, *ſcil.* magiſtratus nec opes aſſequeris. *Idem.*

[q] Non τὰ πρὶν φιλοσοφῆσαι, ea, quæ deſideraris ante philoſophiam, ut voluptates, honores, divitias: ſed τὰ πρότερον εἰρημένα, ea, quæ ante expoſuit, quæque rectum judicium ſequuntur. *Idem.*

[r] Nempe τῶν προτέρων. Carebis enim omnino animi tranquillitate, ſi avarus et ambitioſus fueris. *Idem.*

[s] In Epicteto παραγίνεται magis placet. Si enim illis, quæ in tua poteſtate ſunt, tantum confidas, felicitas ac libertas tibi *adeſt.* Vide infra cap. 17. προοῖκα δὲ οὐδὲν παραγίνεται.

[t] Φαντασία, *viſum.* Sic Cicero in Acad. Seneca de Ira, lib. iii. capit ergo viſus ſpecieſque rerum. Viſa animi, quas φαντασίας philoſophi appellant, quibus mens hominis prima ſtatim facie accidentis ad animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitraria, ſed vi quadam ſua inferunt ſeſe hominibus noſcitanda. Nempe ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. Epict. infra cap. 10. "Hoc inter inſipientis ſapientiſque animum differre dicunt *Stoici,* quod inſipiens, qualia eſſe primo animi ſui pulſu viſa ſunt ſæva et aſpera, talia eſſe vero putat; et eadem incepta, quæ quaſi jure metuenda ſint, ſua quoque aſſenſione approbat καὶ προσεπιδοξάζει· hoc enim verbo Stoici, quum ſuper hac re diſſerunt, utuntur: ſapiens autem, quum breviter et ſtrictim colore atque vultu motus eſt, οὐ συγκατατίθεται, ſed ſtatum vigoremque ſententiæ ſuæ retinet, quam de hujuſmodi viſis ſemper habuit ut de minime metuendis, ſed fronte falſa et formidine inani territantibus. Hæc Epictetum philoſophum ex decretis Stoicorum ſenſiſſe atque dixiſſe in eo, quo dixi, libro legimus." Aul. Gell. lib. xix. cap. 1. Vide etiam Cic. Tuſc. Quæſt. lib. iv. cap. 6.

[u] Τὸ τραχείᾳ nonnulli codices non habent, et meo judicio rectius omittitur. *Wolfius.*

λέγειν, ὅτι φαντασία [x] εἶ, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον. Ἔπειτα ἐξέταζε αὐτὴν, καὶ δοκίμαζε τούτοις τοῖς κανόσιν, οἷς ἔχεις· πρώτῳ δὲ τούτῳ, καὶ μάλιστα, πότερον περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, ἢ περὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· κἂν περί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ᾖ, πρόχειρον ἔστω τὸ, [y] διότι οὐδὲν πρὸς σέ.

## Κεφ. ϛ'.

Μέμνησο ὅτι ὀρέξεως μὲν [z] ἐπαγγελία, τὸ ἐπιτυχεῖν, οὗ ὀρέγῃ· ἐκκλίσεως δὲ ἐπαγγελία, [a] τὸ μὴ ἐμπεσεῖν ἐκείνῳ, ὃ ἐκκλίνεται. Καὶ ὁ μὲν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, [b] ἀτυχής· ὁ δὲ ἐκκλίσει περιπίπτων, δυστυχής· [c] ἂν μὲν οὖν μόνα ἐκκλίνῃς [d] τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπί σοι, οὐδενὶ ὧν ἐκκλίνεις περιπεσῇ· νόσον δ' ἂν ἐκκλίνῃς, ἢ θάνατον, ἢ πενίαν, δυστυχήσεις.

[x] Lege ἐστί. Quod eſt in marg. edit. Baſil. et vertendum, *viſum eſt, ac nullo modo quod eſſe videtur.* Mox Nilus, ἔπειτα ἐξέταζε αὐτὴν, καὶ δοκίμαζε τοῖς κανόσιν, οἷς ἔχεις. Ultima quoque Hafn. Iidem mox; κἄνπερ ᾖ τι τῶν.

[y] MS. Salm. ap. Meibom. pag. 39. et MS. Harr. τόδε, ὅτι multo elegantius. Hafn. τὸ, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἐμέ. Sic et Paraph. Chriſt.

[z] Eſt proſopopœia quædam Cupiditatis cum homine colloquentis. Rudibus apertior eſt oratio, ſi ita locutus eſſet: cum aliquid appetis, fore ſperas, ut id conſequeris, et voti compos fias, et reliqua. *Wolfius.*

[a] Edit. Salm. et Meibom. περιπεσεῖν ἐκείνῳ. Mox ὁ μὲν ἐν ὀρέξει ἀποτυγχάνων—ὁ δὲ ἐν ἐκκλίσει περιπίπτων repoſuerunt nonnulli, Arriani locorum auctoritate inducti.

[b] Qui ſcopum ferire nequit ἀτυχεῖ, qui difficulter victum et alia neceſſaria aſſequitur δυστυχεῖ. Euſtratius in primum Nicomachæorum Ariſtot. p. 24. ſed hæc diſtinctio eſt ex argutiis diſciplinæ Stoicæ.

[c] Ἂν μὲν οὖν μόνα ἐκκλίνῃς. Arrian. iv. 10. ἐπὶ μηδὲν ἔκκλινε τῶν μὴ ἐπί σοι· ubi dele ἐπὶ ante μηδέν.

[d] His adverſantur utique, falſa opinio, pravus et corruptus appetitus, omnes animi perturbationes, quas in hominis poteſtate eſſe volunt Stoici: non ita fortaſſe, ut non exiſtant (id

## Κεφ. ζ'.

Ἆρον οὖν τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ [e] μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν· [f] τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄνελε. Ἄν τε γὰρ ὀρέγῃ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινος, ἀτυχεῖν ἀνάγκη· τῶν δ' ἐφ' ἡμῖν, ὅσων ὀρέγεσθαι καλὸν ἄν, οὐδὲν οὐδέπω σοι πάρεστι· [g] μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾷν καὶ ἀφορμᾷν χρῶ, κου-

enim Dei cujuſdam, potius quam hominis fuerit) ſed ut rationi obediant. *Wolfius.*

[e] Videntur hæc rudioribus obſcura, quæ dilucidiora eſſent, ſi ſcripſiſſet: averſare falſas opiniones, ſtultas et pravas cupiditates, turpitudinem et dedecus: hæc enim ut fugere, ita etiam effugere poteris. *Wolfius.* Sed morbum, mortem &c. averſari non debes, quia evitare non potes.

[f] Pugnare videntur hæc verba cum iis, quæ cap. 4. dicta ſunt. τηλικοῦτων οὖν ἐφιέμενος &c. Sed liquido conſtat, auctori huic negotium eſſe in hoc loco cum tyrone philoſophiæ initiando, quem vult Academico more ἐπέχειν καὶ διασκέπτεσθαι cohibere aſſenſum et amplius deliberare: et in ea ἐποχῇ ἐλλείπειν μᾶλλον ἢ πλεονάζειν· hoc eſt, potius citra reſiſtere, quam ultra progredi, ut monet Iſocrates. Novitios diſcipulos ſemper admonuerunt Stoici, ut ſtatim pravis appetitibus adverſarentur; quippe ii, qui a mala conſuetudine ad meliorem vitæ rationem tranſire incipiunt, primum evomere debent malæ vitæ venenum, deinde bonæ vitæ cibis ali; ſecundum Horatium:

Sincerum *eſt niſi vas, quodcunque infundis, aceſcit.*

Sed talibus tyronibus valde periculoſum fore exiſtimabant aliquid appetere, priuſquam didicerint, quæ ſint appetenda; ſed leviter et cum exceptione proſequi rem illis ſatis eſt, pro ea propenſione, quæ appetitionem præcedit. Vide notam in vocem ὁρμὴ, in cap. 1.

[g] At ſi primis animi motibus indulget, tum ὀρέξεις, quas tamen interdicit, exoriri neceſſe eſt? Simplicius in hac diſputatione valde fluctuat, dum modo Stoicæ, modo Academicæ Scholæ præcepta amplectitur. Ego ita exiſtimo: locus de ὁρμῇ et ἀφορμῇ in diſciplina Stoica ad relationes, ſive naturales ſive acquiſitas, inter patrem v. c. et filium &c. ideoque ad officia pertinebat, ut alter ille de ὀρέξει ad πάθη ſ. animi motus et perturbationes: cf. Arrian. i. 18. iii. 2. itaque diſcipulo ὁρμᾷν permittit, ὀρέγειν non permittit. *Hayneus.*

φως μέν τοι, καὶ μεθ' [h] ὑπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως.

## Κεφ. η'.

[i] Ἐφ' ἑκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείαν παρεχόντων, ἢ στεργομένων, μέμνησο ἐπιλέγειν ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρχόμενος. Ἂν χύτραν στέργῃς, ὅτι χύτραν στέργεις· κατεαγείσης γὰρ αὐτῆς, οὐ ταραχθήσῃ· ἂν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ, οὐ ταραχθήσῃ.

## Κεφ. θ'.

Ὅταν ἅπτεσθαί τινος ἔργου μέλλῃς, ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔργον. Ἐὰν λουσόμενος ἀπίῃς, πρόβαλε σεαυτῷ τὰ γινόμενα ἐν βαλανείῳ· τοὺς ἀποῤῥαίνοντας, [k] τοὺς

[h] Politianus, *cum supputatione.* Wolfius, *cum diminutione.* Naogeorgus autem melius, *cum exceptione.* Seneca enim de Benef. lib. iv. c. 34. sic sese exprimit: "Sapiens ad omnia cum exceptione veniet; si nihil inciderit quod impediat: ideo omne illi succedere dicimus, &c." Imprudentium ista fiducia est, fortunam sibi spondere, &c. Exceptio autem, sine qua nihil aggreditur, et hic illum tuetur. Sæpe in eodem sensu ὑπεξαιρέσεως verbo utitur Antoninus, lib. iv. 1. ὁρμᾷ μὲν (sapiens, sive recta ratio) πρὸς τὰ ἡγούμενα μεθ' ὑπεξαιρέσεως, τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον &c. plenius et disertius lib. v. 20. Ὁρμῆς καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ τὴν περιτροπὴν, &c. idem vi. 50. Καὶ μέμνησο ὅτι μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾶς, ὅτι τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὀρέγου. Casaubonus etiam *cum exceptione* veram esse μεθ' ὑπεξαιρέσεως interpretationem affirmat. Vide ejus notam in hanc vocem lib. iv. *Antonini.*

[i] Ea, quæ chara habent homines, trifariam dividit, τὰ ψυχαγωγοῦντα, τὰ χρείας παρέχοντα, et, τὰ στεργόμενα; id est, quæ naturali quadam ratione diliguntur: et, quomodo sine ulla molestia quævis horum amittere possumus, docet.

[k] Meibom. e Cod. Salm. pro ἐκκρουομένους reposuerat ἐνσειομένους, male interpretatus, incutientes. Nonnulli legunt ἐγκρουομένους mutuo se urgentes; sic, ἀποῤῥέοντες

ἐκκρουομένους, τοὺς λοιδορουμένους, [l] τοὺς κλέπτοντας· καὶ οὕτως ἀσφαλέστερον ἅψῃ τοῦ ἔργου, ἐὰν ἐπιλέγῃς, ὅτι εὐθὺς λούσασθαι θέλω, καὶ [m] τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι. Καὶ ὡσαύτως ἐφ᾽ ἑκάστου ἔργου [n]· οὕτω γὰρ, ἄν τι πρὸς τὸ λούσασθαι γένηται ἐμποδὼν, πρόχειρον ἔσται, διότι οὐ [o] τοῦτο ἤθελον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι· οὐ τηρήσω δὲ, ἐὰν ἀγανακτῶ πρὸς τὰ γινόμενα.

## Κεφ. ί.

Ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων [p] δόγματα· οἷον, [q] ὁ

de turba abeuntium, ut ἐπιῤῥεῖν de multitudine accurrentium, ὑπεῤῥεῖν &c. ἐγκρουόμενοι qui turbam confertam ingredi nituntur; et hinc οἱ λοιδοροῦντες, uti fit in turba tumultuante, ſubjunguntur.

[l] Nam veſtimenta eorum, qui lavabantur, facillime ſurripi poſſent: cuilibet enim balneorum Apodyterium pervium; fures autem balneorum plectebantur graviter. Vide Ariſt. Prob. 14. S. 29.

[m] Προαίρεσις Stoicis eſt proprie animi deliberatio de eligenda re; αἵρεσις autem electio ipſa, ſive decretum animi ex illa ratiocinatione, voluntas, propoſitum; atque hoc ipſum etiam προαίρεσις dici videtur.—Hinc προαιρετικὰ, quæ noſtri arbitrii ſunt; ἀπροαίρετα, quæ non ſunt, quæ ſub voluntatem noſtram non cadunt. Jam προαίρεσις κατὰ φύσιν ἔχουσα, non velle niſi naturæ convenienter, h. niſi ea, quæ in poteſtate noſtra ſunt. Neque indignari, ſi, re ſuſcepta, impedimenta interveniunt.

[n] Meibomius addit, οὐ διαμαρτήσεις, *nec peccabis.*

[o] Τοῦτο. Τὸ λούσασθαι. Volebam lavare et propoſitum meum ſecundum naturam, hoc eſt, tranquillum animum, ſervare. At non ſervabo tranquillum animum, ſi cum indignatione ea, quæ accidunt, excipiam.

[p] Vide notam in vocem φαντασία in cap. 5.

[q] Si aut anima cum corpore extinguitur, aut in locum meliorem transfertur. Sed ſi pœnæ ſcelerum dandæ ſunt, periculoſæ plenum opus aleæ, ni veræ pietatis clypeo ſis munitus. *Wolfius*. Quæ vere et natura ſua, nec tantum opinione, mala ſunt; omnibus, imprimis ſapi-

θάνατος οὐδὲν δεινόν, ἐπεὶ καὶ Σωκράτει ἂν ἐφαίνετο· ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ θανάτου, ὅτι δεινόν, ἐκεῖνο τὸ δεινόν ἐστιν. Ὅταν οὖν ἐμποδιζώμεθα, ἢ ταραττώμεθα, ἢ λυπώμεθα, μηδέποτε ἄλλους αἰτιώμεθα, ἀλλ' ἑαυτούς, τουτέστι, τὰ ἑαυτῶν δόγματα· [r] ἀπαιδεύτου ἔργον, τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠργμένου παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ· πεπαιδευμένου, τὸ μήτ' ἄλλῳ, μήθ' ἑαυτῷ.

## Κεφ. ια'.

Ἐπὶ μηδενὶ [s] ἐπαρθῇς [t] ἀλλοτρίῳ προτερήματι· εἰ ὁ ἵππος ἐπαιρόμενος ἔλεγεν ἄν, ὅτι καλός εἰμι, οἰστὸν ἂν ἦν· σὺ δ' ὅταν λέγῃς ἐπαιρόμενος, ὅτι ἵππον καλὸν ἔχω, [u] ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππῳ ἀγαθῷ ἐπαίρῃ. Τί οὖν ἐστὶ σόν; [x] χρῆσις φαντασιῶν· ὥσθ' ὅταν ἐν χρήσει φαν-

entibus, iisque, qui naturam incorruptiorem servarunt, mala videri debent. Jam autem, mors &c. Nilus, ὁ θάνατος οὐ δεινόν. *Hayneus.*

[r] Vide notam in hæc verba οὐ δύνασαι ἐν κακῷ &c. cap. 31.

[s] Quid verbo ἐπαρθῇς indicet, operæ est cognoscere. Quippe non significat per arrogantiam efferri; ut in malam sæpe partem ea voce utimur (alioqui non suaderet, ut nostris et veris bonis efferremur). Non igitur simpliciter ἐπαίρεσθαι prohibet, sed alienis bonis. Videatur Simplicius. *Snecanus.*

[t] *In rebus externis.* Memento illa e cap. 1. τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν— ἀλλότρια. In Nilo primum capitis voc. ἐπὶ abest et mox ἄν.

[u] Potius ἴσθι ὅτι ἐφ' ἵππου ἀγαθοῦ ἐπαίρῃ. Scito te superbire propter bonum quod in equo est. *Upt.*

[x] Obscuriora videntur hæc minus assuetis. Sed perinde est ac si diceret: in omnibus rebus non appetitum aut popularem opinionem, sed rationis judicium sequendum. Visis enim recte uti, quid est aliud, quam de rebus omnibus recte judicare, et rationi parere, non affectui? *Wolfius.* Χρῆσις φαντασιῶν, hic *Visorum usus* vero n. ut recta de rebus visa, atque adeo opiniones, concipias: qui fons est rectarum ὁρμῶν et ὀρέξεων, adeoque actionum nostrarum. Hæc χρῆσις φ. caput præcipuum disciplinæ Stoicæ, unde totus in eo Epictetus apud Arrianum.

πασῶν [y] κατὰ φύσιν ἔχῃς, τηνικαῦτα [z] εὐλόγως ἐπαρθήσῃ· τότε γὰρ ἐπὶ σῷ τινι ἀγαθῷ ἐπαρθήσῃ.

### Κεφ. ιβ'.

Καθάπερ ἐν [a] λιμένι, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεργον ἐστι, καὶ κοχλίδιον ἀναλέξασθαι, ἢ βολβάριον· τετάσθαι δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μήποτε σε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ· κἂν καλέσῃ, πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, ὡς τὰ πρόβατα· οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν διδῶται ἀντὶ βολβαρίου καὶ κοχλιδίου [b] γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. Ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος· ἐὰν δὲ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτε τοῦ πλοίου μακράν, μήποτε [c] καλοῦντος ἐλλίπῃς.

### Κεφ. ιγ'.

[d] Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα, ὡς γίνεται, [e] καὶ εὖ ποιήσεις.

[y] Ut non pro bonis habeamus, nisi, quæ in nobis et nostra potestate sunt.

[z] Sic e Cod. Salm. legunt Meib. Upton. et alii.

[a] Navem, sive philosophiam, sive vitæ institutum esse intelligo: gubernatorem vero, Deum: cui qui vocanti non pareat, aut pro mancipio tractetur, aut plane deseratur. Alii legunt ἐν πλῷ, et mox Hafn. et Nilus legunt εἰ ἐξέλθοις.

[b] Nullum prohibebit, nec γυναικάριον nec παιδίον, quin, si Deus vocet, tu sequaris. Amant Stoici extenuandarum rerum causa, deminutiva, οὐδὲν κωλύσει supp. χρῆσθαι αὐτῷ.

[c] Alii καλούμενος.

[d] Quippe voluntatem tuam facilius mutabis, quam naturam rerum.

[e] Legunt hunc locum MS. et Ed. Meibomii hoc modo, ἀλλὰ θέλειν ὡς τὰ γινόμενα γίνεται, καὶ εὐροήσεις. Optimo, ut videtur, sensu. Ne quæras fieri res ut

[f] Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ· χώλανσις σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ· καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐμπιπτόντων ἐπίλεγε· [g] εὑρήσεις γὰρ αὐτὸ ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σοῦ δὲ οὔ.

## Κεφ. ιδ'.

Ἐφ' ἑκάστου τῶν [h] προσπιπτόντων μέμνησο, [i] ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν, ζητεῖν, [k] τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν

velis: quæ fiunt enim, extra te poſitæ ſunt. Sed velle quæras eo modo, quo res fiunt: velle enim et voluntas in tua poteſtate. Fatendum tamen eſt vulgatam lectionem tueri Simplicium. *Upt.*

[f] Dicit Philoſophus νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ. Quo nihil aliud annuit, quam ſapientem, tunc etiam, cum corporis morbis premitur, tamen eſſe ſui juris et liberum; cum per impedimenta corporis voluntas ejus ſufflaminari haud poſſit dici, quippe qui ſtabile hoc ſuæ προαιρέσεως ſcitum obſervet, *ubi nec poſſis; ibi nec velis.*

[g] Stoicæ doctrinæ fundamentum eſt, naturam humanam omnino poſitam eſſe in ratione et mente; corpus autem eſſe quoddam extraneum et ſolum animi inſtrumentum. Cum igitur morbus, paupertas et id genus incommoda, ſunt corporis impedimenta, ſunt ἄλλου τινὸς ἐμπόδια· non autem σοῦ ſcil. τῆς προαιρέσεως appetitus hominis rationi obedientis, a quo natura hominis dependet, necnon bonum et malum. Quis enim vetat ægrotantem naturæ ſuæ amplecti conſentanea, declinare contraria?

[h] Προσπιπτόντων, eorum ſcil. quæ extra nos fiunt, quorumque ſpecies oculis animoque objicitur.

[i] Int. τὸν νοῦν. Salm. ed. πρὸς ἑαυτόν. Ἐπιστρέφειν et ἐπιστρέφεσθαι eſt converti ad ſe. h. animum, ab externis rebus avocatum, in ſe quaſi colligere et intentum habere ad aliquam rem.

[k] Scil. *quam facultatem ad illius uſum habeas.* Debebat potius ſequi; quas copias contra eam, ſ. *quam virtutem paratam habeas*, ut, contra illecebras formæ, continentiam &c. Sed χρῆσις non tam eſt *utendi actio*, quam *ratio et modus ejus, quo ea inſtituitur*, ſ. *quomodo erga rem affecti ſumus:* ut χρῆσθαι τοῖς κακοῖς ἀνδρείως, eſt, *fortiter ferre mala.* Itaque h. l. eſt, *qua vi, qua virtute ſive potentia animi inſtructus ſis, ut rite te in ea re geras, ut neque ejus illecebris captus et illaqueatus, eam temere amplectaris, nec ejus difficultate victus ab ea refugias.* Hayneus.

χρῆσιν αὐτῷ· ἐὰν καλὸν ἴδῃς, ἢ καλήν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν· ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν· καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, [l] οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

ΚΕΦ. ιέ.

Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτό· ἀλλ' ὅτι [m] ἀπέδωκα· τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη· [n] τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος· τί δέ σοι μέλει, διὰ τίνος σε ὁ δοὺς ἀπῄτησε; [o] μέχρι δ' ἂν διδῷ, ὡς ἀλλοτρίου αὐτοῦ ἐπιμελοῦ, ὡς τοῦ πανδοχείου οἱ παριόντες.

ΚΕΦ. ιϛ'.

[p] Εἰ προκόψαι θέλεις, ἄφες τοὺς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἕξω διατροφάς· ἐὰν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσται· [q] κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, [r] ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν

[l] *Primum objectæ rerum species, nullo prævio judicio exploratæ, te non abripient, auferent, et in errorem inducent.*

[m] Quia ἀλλότρια, *aliena*, sunt.

[n] Salm. et alii hoc loco inferunt, ἡ γυνὴ ἀπέθανεν· ἀπεδόθη.

[o] Scil. *permittat utendum.*

[p] Pertinet ad eos oratio, qui adhuc erudiuntur, necdum eo pervenerunt, ut simul et se seipsos et res externas citra noxam curare possint. Nam προκόπτειν Stoicis non tam dicitur is, *qui in addiscendis Stoicæ disciplinæ placitis profecit, quam qui in virtute, h.* cum præcepta disciplinæ jam teneat in iis ad vitæ usum adhibendis et se ad ea componendo aliquantum progressus est, inchoatus quasi et jam vicinus sapienti.

[q] Prius dixit in cap. 10. nihil in morte timendum fuisse. Quæ autem copiæ rerum externarum utilitas ei est, qui naturæ congruenter vivit, cum potius illis lædatur? Quis usus est sumptuosarum et variarum epularum ei, qui per valetudinem citra noxam illis frui nequit. *Simplic.*

[r] Quod assecuturum esse discipulum, pollicetur philosophus et in quo sapientis τελειότης continetur, ut contra ταράττεσθαι

ἀφθόνοις ταρασσόμενον· [s] κρεῖττον δὲ, τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σὲ κακοδαίμονα.

## Κεφ. ιζ΄.

Ἄρξαι τοιγαροῦν ἀπὸ τῶν μικρῶν· ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον; κλέπτεται οἰνάριον; ἐπίλεγε ὅτι τοσούτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία· προῖκα δὲ οὐδὲν περιγίνεται. Ὅταν δὲ καλῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύναται μὴ ὑπακοῦσαι· καὶ ὑπακούσας, μηδὲν ποιῆσαι ὧν θέλεις· καὶ οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ, [t] τὸ σὲ ταραχθῆναι.

## Κεφ. ιη΄.

[u] Εἰ προκόψαι θέλεις, [x] ὑπόμεινον ἕνεκα τῶν [y] ἐκ-

*perturbari*, summæ infelicitatis est.

[s] Si fieri posset, ut simul et te ipsum conservares et puerum curares, nihil esset hoc pulchrius. Sin id fieri nequit, duabus de causis, tum quod ipse ineruditus alium erudire nequit, tum quod sine ullo fructu pueri ipse maxima detrimenta capit, reliquum est, ut illum improbitati suæ relinquamus, cum neque verbis neque verberibus profecerimus, et nosmet ipsos curemus. *Simplic.*

[t] In marg. Basil. μὴ ταραχθῆναι. Gatakerus ad M. Anton. viii. 45. cum Stobæo legere malit ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ταραχθῆναι. *Hoc tecum cogita, non tam feliciter agitur cum servulo meo, ut me perturbari in illo sit situm.* Scribit Meibomius ἵνα μὴ ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ σὲ ταραχθῆναι, ut negatio μὴ sit a librario transposita. M. Anton. viii. 56. ὅπερ οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν. *Id quod deo non est visum,* ne alieni arbitrii esset miserum me facere. Simplicii codices ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς· ὅλως δέ σοι καλῶς· ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ σὲ μὴ ταραχθῆναι. *At non tam bene actum est cum servulo (interea tecum omnino bene actum est) ut in illius potestate sit tui ipsius imperturbatio.*

[u] *Scil.* in philosophia et animi cultura. Eam enim προκοπὴν seu profectum intelligit, qua tranquillitas animi et libertas augeatur. *Wolfius.*

[x] Qui enim voluptates, opes, honores minus curat, præsertim si illa consequi liceat, vulgo stultus habetur; quod etiam docet Apostolus gentium. 1 Cor. iii. 18. *Snecanus.*

[y] Pro ἐκτὸς lege ἐντὸς, *propter rerum externarum cultum.* Cui

τὸς ἄνους δόξαι καὶ ἠλίθιος· [z] μηδὲν βούλου δοκεῖν ἐπίστασθαι· κἂν δόξῃς τισὶν εἶναί τις, ἀπίστει σεαυτῷ· ἴσθι γὰρ, ὅτι οὐ ῥᾴδιον, καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σεαυτοῦ, κατὰ φύσιν ἔχουσαν, φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸν ἑτέρου ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη.

## Κεφ. ιθ'.

Ἂν θέλῃς τὰ τέκνα σου, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς φίλους σου πάντοτε ζῆν, ἠλίθιος εἶ· τὰ γὰρ μὴ ἐπὶ σοὶ θέλεις ἐπὶ σοὶ εἶναι, καὶ τὰ ἀλλότρια, σὰ εἶναι· οὕτω κἂν τὸν παῖδα θέλῃς μὴ ἁμαρτάνειν, μωρὸς εἶ· [a] θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν, ἀλλ' ἄλλό τι· ἂν δὲ θέλῃς ὀρεγόμενος μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι· τοῦτο οὖν ἄσκει, ὃ δύνασαι.

## Κεφ. κ'.

[b] Κύριος ἑκάστου ἐστὶν, ὁ τῶν ὑπ' ἐκείνου θελομένων, ἢ μὴ θελομένων, ἔχων τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ περιποιῆσαι, ἢ ἀφελέσθαι· ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται,

favet Simplicius: optima lectio, sine qua nullus omnino sensus: Sic ait Uptonus; sed aliter sentio; judicet lector.

[z] Non quod scientiæ desiderium impediat, sed ut ostentationis reprimat cupiditatem. Hæc enim cum inflat animum, et ad externa trahit, eoque redigit ut ad vulgi opinionem non suo judicio vitam instituat: tum ea opinione vulgi contentum ad veram scientiam contendere non sinit. Recte quidem non dixit, nihil videare scire; sed, ne videri velis scire aliquid. Nam existimatio de nobis, non est nostra, nec in nostra potestate sita; velle autem nostrum est opus. *Simplic.*

[a] Innuit, opinor, pueros et omnes mortales natura esse vitiosos; nec vitia propulsari, nisi per philosophiam, cujus non satis capax sit tenera et rudis ætas: quæ ut castiganda sit, non tamen esse abjicienda.

[b] Quam multos ergo fortuna dominos nobis imposuit? Quanto plures ipsi nobis imponimus insatiabili caducarum rerum cupiditate. *Wolfius.*

μήτε θελέτω τι, μήτε φευγέτω τι, τῶν ἐπ' ἄλλοις· εἰ δὲ μή, δουλεύειν ἀνάγκη.

## Κεφ. κά.

Μέμνησο, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ, δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· [c] περιφερόμενον γέγονέ τι κατά σε; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε· [d] παρέρχεται; μὴ κάτεχε· οὔπω ἥκει; μὴ ἐπίβαλε πόῤῥω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατά σε. Οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχάς, οὕτω πρὸς πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. Ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, [e] τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων· οὕτω γὰρ ποιῶν [f] Διογένης καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν, καὶ ἐλέγοντο.

## Κεφ. κβ'.

Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολωλεκότος τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, [g] ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ

[c] Περιφερόμενον. Allufio ad morem in veterum conviviis lances appofitas circumferendi, ut fingulis convivarum carpendi poteftas fieret. Confule Cafaub. ad Athenæum, p. 231.

[d] Sed fi data auferantur (hoc enim verbum præterire fignificat, opinor) non effe retinenda vi; fed eorum ereptionem ægre non ferendam. *Simplic.*

[e] Dignus conviva Deorum.

[f] Diogenes ab Alexandro rogatus, quid vellet? Recede, inquit, e fole: nam apricabatur. Ii igitur, qui res externas ita defpexerunt, divini et erant et jure appellabantur. Divini enim funt, qui fecundum id, quod in ipfis ἄκρον et fejunctum eft a contagio corporis, ætatem exigunt. Quod enim ab omni parte ἄκρον eft, divinum eft. Omnium enim rerum fummum faftigium eft Deus. *Simplic.*

[g] Non enim in rebus externis mala noftra funt, ficut ne bona quidem. *Simplic.* Hæc verba

τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, οὐ τὸ συμβεβηκός, ([h] ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει) ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτου. [i] Μέχρι μέντοι λόγου μὴ ὄκνει [k] συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ, κἂν οὕτω τύχῃ, συνεπιστενάξαι· πρόσεχε μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν συνεπιστενάξῃς.

## Κεφ. κγ'.

Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἵου [l] ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνασθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην· [m] σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστι, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου.

tanquam marginis ſcholium in textum irrepiſſe videri poſſint. *Meibomius.* Θλίβει, hoc voc. Stoicis frequens de iis, *quæ male nos habent, quæ urunt, ac dolorem vel indignationem commovent.*

[h] Anaxagoras, audito filii ſui obitu, placido ſimul et magno animo dixit; "*Novi me eum genuiſſe mortalem.*" *Simplic.*

[i] Ne dubites illius affectui et verbis et ſuſpiriis ſubſervire, ac dolorem præ te ferre. Remittit hic aliquid Epictetus de Stoica ſeveritate καὶ ἀπαθείᾳ, vel potius ἀσυμπαθείᾳ, qua vehementer offenduntur ii, qui in malis ſibi eſſe videntur, nec ſimulationem improbat.

[k] Nilus et Hafn. περιφέρεσθαι. Sed illud dicitur *de hominibus officioſis et commodis, qui facile ſe ad alterius ingenium et voluntatem componunt et accommodant.*

[l] Διδάσκαλος. Hoc eſt, inquit Wolfius, ὁ ποιητὴς, εἴτε κωμῳδοποιὸς, εἴτε τραγικός. Poeta ſive tragicus, ſive comicus. Sic in vita Sophoclis, ἐδίδαξε δὲ δράματα ρκγ. Edidit fabulas centum et viginti tres. Οἷον ſcribendum videtur, quia ſequitur βραχὺ et μακρόν.

[m] Bene ac prudenter varios hominum ordines conſtituit Deus: penes nos autem eſt, iſtam vitæ conditionem, in qua poſiti ſumus, exornare. Sic in ſcena, ſingulis hiſtrionibus aptam fabulæ perſonam imponere, ſive regis ſive ſervi, ejus eſt, qui fabulam edit, quique tam perſonarum, quæ in ea ſunt, quam hiſtrionum ingenia perſpecta habet. Sed impoſitam perſo-

## Κεφ. κδ'.

[n] Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κράξῃ, μὴ συναρπαζέτω σε ἡ φαντασία· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγε· ὅτι τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ' ἢ τῷ [o] σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί· [p] ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, [q] ἐὰν ἐγὼ θέλω· ὅ, τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν [r] ὠφεληθῆναι ἀπ' αὐτοῦ.

## Κεφ. κε'.

[s] Ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν εἰς μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοὶ νικῆσαι.

## Κεφ. κϛ'.

Ὅρα μήποτε ἰδών τινα προτιμώμενον, ἢ μεγαλοδυναμούμενον, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθείς. [t] Ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν

nam belle repræſentare deſignati hiſtrionis erit.

[n] Stoici omnia fere divinationis genera defenderunt. Cicero Divin. lib. 1. 5.

[o] In Arriano et Epicteto diminutiva ſignificant extenuationem et vilitatem ipſius rei, non autem parvitatem. Nam παιδάριον eſt puer 12. 14. 16, annorum, ſervulus vilis, &c.

[p] Quippe animam proprie eſſe hominem dicunt Stoici, æque ac Platonici; et omnino penes nos eſſe bonum et malum noſtrum.

[q] Nempe, *quia in meo arbitrio verum bonum poſitum eſt.*

[r] Quia omnis commoditas ſua fert incommoda ſecum: et e contra. Extrema vero mala, et omni conſolatione majora, ut ferenda ſint, Arrianus docet. *Wolfius.* Etiam fructum e maximis malis auferre poſſumus, ſi recte nos in iis geramus. V. Senecam paſſim.

[s] Hoc dictum pendet e diviſione rerum initio facta. Vincuntur, qui res alienas expetunt, hoc eſt, eas, quæ ad corpus pertinent, et in manu fortunæ ſunt. Vincunt, qui pravas opiniones et cupiditates oppugnant, modo legitime certent. *Wolfius.*

[t] Stoicorum dogma eſt ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ἐστιν ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν.

ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ᾖ, οὔτε ὁ φθόνος, οὔτε ζηλοτυπία χώραν ἕξει· σὺ δὲ αὐτὸς οὐ στρατηγὸς, οὐ πρύτανις, ἢ ὕπατος εἶναι θελήσεις, ἀλλ' ἐλεύθερος· μία δὲ ὁδὸς [u] πρὸς τοῦτο, καταφρόνησις τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

Κεφ. κζ'.

Μέμνησο, ὅτι οὐχ ὁ λοιδορῶν ἢ τύπτων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων, ὡς ὑβριζόντων· ὅταν οὖν ἐρεθίσῃ σέ τις, ἴσθι ὅτι ἡ σή σε [x] ὑπόληψις ἠρέθισε· τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι· [y] ἂν γὰρ ἅπαξ χρόνου καὶ διατριβῆς τύχῃς, ῥᾷον κρατήσεις σεαυτοῦ.

Κεφ. κη'.

Θάνατος, καὶ φυγὴ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, [z] οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός.

Bonis enim corporis et fortunæ vitam beatam compleri negant. Cicero Tuſcul. Quæſt. l. v. 35. At Epicureorum, οὐκ ἄλλη οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ἢ ἡδονή. Arrian. lib. ii. 20.

[u] Scil. τὸ ἐλεύθερον εἶναι.

[x] Ὑπόληψις eſt opinio ſubitanea. Δόγμα, opinio longiore cogitatione ac diſputatione confirmata.

[y] Nam ſi temporis aliquid et moræ impetraris, repentinum objectum te non commovebit, ſed ſimul interim tranquillus eris; ſimul ſpatium habebis principia doctrinæ promendi et diſtinguendi, utrum ille caſus in noſtra poteſtate ſit, annon. Quod ſi in noſtra poteſtate non eſſe eum inveneris: adjunges, neque bonum neque malum noſtrum eſſe; et penes te eſſe eo pro bono uti, et fructum inde capere, magno animo eum deſpiciendo. *Simplic.*

[z] Siracides, cogitationem mortis et divini judicii a peccando deterrere affirmat. Quod ſi facit: multo magis æquo animo res adverſas ferre, ſecundaſque contemnere docet, ob brevem ſcilicet earum et dolorem et fructum. Sic Cicero: omnis, inquit, voluptas pro nihilo putanda eſt, quod cum præterie-

## Κεφ. κθ΄.

Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκεύαζε αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σου [a] πολλῶν, ὡς ἐρούντων, ὅτι, ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ, πόθεν ἡμῖν αὕτη [b] ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ ὀφρῦν μὲν μὴ σχῇς· τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων [c] οὕτως ἔχου, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος [d] εἰς ταύτην τὴν τάξιν. Μέμνησο δὲ, ὅτι ἐὰν μὲν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σου πρότερον, οὗτοί σε ὕστερον θαυμάσουσιν· ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα.

## Κεφ. λ΄.

[e] Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ

rit, perinde ſit, ac ſi nulla fuiſſet. Sed in magnis corporis cruciatibus, et angoribus animi, una hora toto anno longior videtur, et unus dies multis ſæculis. *Wolfius.*

[a] Non dubito legendum eſſe τῶν πολλῶν cum articulo. οἱ πολλοὶ ſunt *plebs, vulgus, expers philoſophiæ.*

[b] Vultum cogitabundum, triſtem ſeveritatem, ac faſtum, per ſupercilium intellige. Hunc autem fuiſſe philoſophorum habitum, a Menandri dicterio apparet: εὑρετικὴν (inquit) εἶναί φασι τὴν ἐρημίαν οἱ τὰς ὀφρῦς αἴροντες: *meditatione aptam eſſe aiunt ſolitudinem ii, qui ſupercilia erigunt. Wolfius.*

[c] Eorum quæ tibi optima videntur, *ita proſequere*, vel, *ita curam gere*, tanquam Arrianus lib. ii. 6. ἀεὶ τῶν εὐφυεστέρων ἔχομαι.

[d] Arrian. lib. i. 9. Εἰ μέν με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἴς τινα τάξιν, ὅτι ἔδει με τηρεῖν αὐτὴν καὶ φυλ. ibid. εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατατέταχε· ταύτην, &c.

[e] Gloriolæ cupiditatem et oſtentationis ſtudium, qui affectus tardiſſime in bonis et doctis etiam viris ſeneſcit, vetat. Vult, philoſophum ſeſe intra conſcientiæ ſuæ limites, tanquam cochleam intra teſtam, continere, eamque ampliſſimum virtuti ſuæ theatrum proponere, ſtatuere ac judicare. Ἔξω στραφῆναι eſt, *ſe extra quærere, res externas reſpicere, vulgi plauſus et voculas captare, aliis placere velle, cum intra conſcientiæ ſuæ limites continere ſe ſapiens debeat, eam-*

βουληθῆναι ἀρέσαι τινί, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας [f] τὴν ἔνστασιν· ἀρκοῦ οὖν ἐν παντί, τῷ εἶναι φιλόσοφος· [g] εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει, τῷ εἶναι σεαυτῷ φαίνου, [h] καὶ ἱκανὸς ἔσῃ.

## Κεφ. λα'.

Οὗτοί σε οἱ διαλογισμοὶ μὴ θλιβέτωσαν· [i] ἄτιμος ἐγὼ βιώσομαι, καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ. εἰ γὰρ ἡ ἀτιμία ἐστὶ κακόν, [k] οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον

*que amplissimum virtuti suæ theatrum proponere.*

[f] Nulla huic loco convenientior (ut ego judico) interpretatio, quam *vitæ institutum:* quod et Diogenis Laert. in Menedemo locus valde suadere videtur: ubi asserit Diogenes iste, Epicurismum non ἔνστασιν tantum τοῦ βίου fuisse, sed et αἵρεσιν: id est, sectam, non solo vitæ instituto ab aliis diversam, sed propriis quoque dogmatibus et opinionibus constantem.

[g] Videri possit aliquid acute hic latere, quasi id velit Epictetus: si hoc non sufficit tibi, te esse philosophum, id est, virum bonum, nisi talis etiam videaris; operam da, ut vera ac solida tanti boni acquisitione et fruitione, ipsum te tibi probes, ac qualis es, talem te sentias: et ita facile consequeris, ut aliis quoque videaris. Sed cum neque Simplicius neque Paraphrastes agnoscant istud τῷ εἶναι; vereor ne id magis argumentum, quam genuinum sit. Quod hic autem ἱκανὸς ἔσῃ: Simplicius et Paraphrastes ἱκανόν ἐστι vel ἔσται. *Casaubonus.*

[h] ἱκανὸς ἔσῃ. scil. *sic satis philosophus eris.*

[i] Ἄτιμος est, qui non tantum nullo honore, sed etiam ignominia afficitur; ita ἄδικος non tantum is, qui justum nihil facit, sed imprimis qui positive defectum infert, injustitiam.

[k] Pendet hæc sententia ex dogmate Stoico: solum honestum esse bonum, solum vitium esse malum. Cicero de Finibus lib. ii. Contemptus et neglectus mei, si ego officio fungor, non meum vitium, ergo neque meum malum est: sed eorum et vitium et malum, qui ex perverso judicio et voluntate prava me immerentem contemnunt, negligunt, male tractant, afficiunt. Eruditi enim, ab omni errore et peccato remoti, ob rationis perfectionem et brutæ partis cum ea consensionem et obedientiam, neminem unquam accusant ut ullius sibi mali auctorem: neque enim in ullum suum malum vel ipsi sese conjiciunt, vel ab alio conjiciuntur, siquidem eruditi sunt: quia, si eruditi sint, non in rebus externis malum collocant. Ineruditi autem utraque de causa errant et peccant, eorum et ratio-

ἢ ἐν αἰσχρῷ. Μή τι οὖν τὸ σὸν ἔργον ἐστὶ τὸ ἀρχῆς τυχεῖν; ἢ παραληφθῆναι ἐφ' ἑστίασιν; οὐδαμῶς· πῶς οὖν ἔτι τοῦτ' ἔστιν ἀτιμία; πῶς δὲ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, ὃν ἐν μόνοις εἶναί τινα δεῖ τοῖς ἐπὶ σοί, ἐν οἷς ἔξεστί σοι τοῦ πλείστου ἀξίῳ; [l] ἀλλά σοι οἱ φίλοι ἀβοήθητοι ἔσονται· τί λέγεις τὸ ἀβοήθητοι; οὐχ ἕξουσι παρὰ σοῦ ἀργύριον, οὐδὲ πολίτας Ῥωμαίων αὐτοὺς ποιήσεις. Τίς οὖν σοι εἶπεν, ὅτι ταῦτα τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, οὐχὶ δὲ ἀλλότρια ἔργα; τίς δὲ δοῦναι δύναται ἑτέρῳ, ἃ μὴ ἔχει αὐτός; κτῆσαι οὖν, [m] φησίν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἔχωμεν· εἰ δύναμαι κτήσασθαι, τηρῶν ἐμαυτὸν αἰδήμονα, καὶ πιστόν, καὶ μεγαλόφρονα, [n] δεικνύετε τὴν ὁδόν, καὶ κτήσομαι· εἰ δ' ἐμὲ ἀξιοῦτε τἀγαθὰ τὰ ἐμαυτοῦ ἀπολέσαι, ἵν' ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ περιποιήσησθε, ὁρᾶτε ὑμεῖς, πῶς [o] ἄνισοί ἐστε καὶ

ne et bruta parte male affectis: atque aliis ſuum vitium imputant, quaſi id in rebus externis ineſſe cernerent. Qui vero eruditi incipiunt et principia ſalutis habent, etiamſi peccarint, et in malum aliquod inciderint; tamen ubi ſit malum, et unde naſcatur, ſciunt, et quæ ſit ortus illius cauſa; ideoque illam accuſant. Fortaſſe evidentior erit oratio, negandi particula tranſpoſita; ut ſit, magis ſic quam in turpi: et dicat, non poſſe te in malo eſſe per alium: ut ex particula magis, orationis confirmatio ſumatur. *Simplic.*

[l] Ἀλλά σοι. lege μοι. alioquin poſt ἔσονται ſigno interrogandi diſtinguendum. Etiam infra μου ἀργύριον. Poſt ἀργύριον et ποιήσεις nonnulli ſigno etiam interrogandi diſtinguere volunt.

[m] Φησὶ, formula objiciendi, ſeu opponendi: uti apud Latinos *inquit*; obiter notandum ſæpe erraſſe librarios in hac voce, tum apud Senecam, tum Ciceronem. *Upt.*

[n] Significat non ſine malis artibus parari opes et dignitates: eaque de cauſa viro bono illas aſpernandas eſſe. Neque enim de iis loquitur, qui ſe honore indignos præbent, ipſique in cauſa ſunt ut contemnantur. *Wolfius.*

[o] Ἄνισοι, ut deſertores amicitiæ. Nam Pythagoreis auctoribus, amicitia eſt æqualitas, et iniquum eſt, amicum extrema calamitate velle afficere, brutæ

ἀγνώμονες· τί δὲ καὶ βούλεσθε μᾶλλον; [p] ἀργύριον, ἢ φίλον πιστὸν καὶ αἰδήμονα; εἰς τοῦτο οὖν μοι μᾶλλον συλλαμβάνετε, καὶ μὴ δι' ὧν ἀποβαλῶ αὐτὸ, ταῦτά με πράττειν ἀξιοῦτε. Ἀλλ' ἡ πατρὶς, ὅσον ἐπ' ἐμοὶ, φησὶν, ἀβοήθητος ἔσται· πάλιν, ποίαν καὶ ταύτην βοήθειαν; στοὰς οὐχ ἕξει διά σε, οὔτε βαλανεῖα; [q] καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, οὐδ' ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα· ἱκανὸν δὲ, ἐὰν ἕκαστος ἐκπληρώσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον· εἰ δὲ ἄλλον τινὰ αὐτῇ κατεσκεύαζες πολίτην πιστὸν καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν ἂν αὐτὴν ὠφελεῖς; ναί· οὐκοῦν οὐδὲ σὺ αὐτὸς ἀνωφελὴς ἂν εἴης αὐτῇ. Τίνα οὖν, φησὶ, χώραν ἕξω ἐν τῇ πόλει; ἣν ἂν δύνῃ, φυλάττων ἅμα [r] τὸν πιστὸν καὶ αἰδήμονα· εἰ δ' ἐκείνην

tuæ cupiditatis explendæ causa. Ἀγνώμονες, qui amico illorum commodis ex animo inservienti, talia mandent; nec quantum intersit videant, inter id quod amicus illis obsequens perdit, et id quod ipsi consequuntur. *Simplic.*

[p] Hoc tempore pecuniam plerique malunt, neque enim pauperis amici ullum esse usum censent. Sic dotatæ puellæ pudicis et bene educatis præferuntur, si quæ forte sunt tales, talesque permanent. Quare procis ignoscendum fortasse est, qui tam incerta pudicitiæ et probitatis alea, divitum uxorum quam pauperum intemperiem ferre ac tolerare malunt. *Wolfius.*

[q] Καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα, οὐδὲ ὅπλα διὰ τὸν χαλκέα. *Neque enim calceos habet per sutorem, neque arma per fabrum.* Sic in omnibus editionibus legitur. Naogeorgus sensum secutus, vertit; *nonne habet calceos per sutorem? Nonne et arma per fabrum?* quasi legisset, οὐχὶ γὰρ, quod mihi sane haud displicet. Verum e Simplicio apparet inversum esse verborum ordinem, et sic legendum. οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, οὐδὲ ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα. Sensus est; non magis a philosopho porticus et balnea, et civitatem Romanam postulandam, quam arma a sutore, aut a fabro ferrario calceos: cum philosophi munus sit, cives ad virtutem instruere; ut sutoris, conficere calceos; et fabri, arma. *Wolfius.*

[r] Supple ἄνθρωπον. Sic alicubi. *Upt.*

ὠφελεῖν βουλόμενος, ἀποβαλεῖς ταῦτα, τί ὄφελος ἂν αὐτῇ γένοιο, ἀναιδὴς καὶ ἄπιστος ἀποτελεσθείς;

## Κεφ. λβ'.

Προετιμήθη σου τις ἐν ἑστιάσει, [s] ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῷ παραληφθῆναι εἰς συμβουλίαν; εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστι, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι ἔτυχεν αὐτῶν ἐκεῖνος· εἰ δὲ κακὰ, μὴ ἄχθου, ὅτι σὺ αὐτῶν οὐκ ἔτυχες. Μέμνησο δὲ, ὅτι οὐ δύνασαι, μὴ ταὐτὰ ποιῶν πρὸς τὸ τυγχάνειν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἐκείνων τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι· πῶς γὰρ ἴσον ἔχειν δύναται, ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ θύρας τινὸς, τῷ φοιτῶντι; ὁ μὴ παραπέμπων, τῷ παραπέμποντι; ὁ μὴ ἐπαινῶν, τῷ ἐπαινοῦντι; ἄδικος οὖν ἔσῃ καὶ ἄπληστος, εἰ, μὴ [t] προϊέμενος ταῦτα ἀνθ' ὧν ἐκεῖνα πιπράσκεται, προῖκα αὐτὰ βουλήσῃ λαμβάνειν. Ἀλλὰ πόσου πιπράσκονται θρίδακες; ὀβολοῦ, ἂν οὕτω τύχῃ· ἂν οὖν τις προϊέμενος τὸν ὀβολὸν, λάβῃ θρίδακας, σὺ δὲ μὴ προϊέμενος, μὴ λάβῃς, μὴ οἴου ἔλαττον ἔχειν τοῦ λαβόντος· ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἔχει θρίδακας, οὕτω σὺ τὸν ὀβολὸν, ὃν οὐκ ἔδωκας· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον κἀνταῦθα. Οὐ προσεκλήθης ἐφ' ἑστίασίν τινος; οὐ γὰρ ἔδωκας τῷ καλοῦντι [u] πόσου πωλεῖ τὸ δεῖπνον· ἐπαίνου δ' αὐτὸ πωλεῖ, θεραπείας πωλεῖ· δὸς οὖν τὸ διαφέρον, εἴ σοι λυσιτελεῖ τὸ πωλούμενον· εἰ δὲ κἀκεῖνα θέλεις μὴ προΐεσθαι, καὶ

[s] Sive sollenni illa, quæ mane fiebat, cum ad potentum fores venirent; sive quacunque alia salutatione.

[t] Id est, *ἀναλώσας ἢ καταβαλών*· unde *οἱ ἐλευθέριοι προετικοὶ χρημάτων* dicuntur apud Aristotelem. *Wolfius.*

[u] *Ὅσου πωλεῖται,* ut aliis placet.

ταῦτα λαμβάνειν, ἄπληστος εἶ καὶ ἀβέλτερος. οὐδὲν οὖν ἔχεις ἀντὶ τοῦ δείπνου; ἔχεις μὲν οὖν, τὸ μὴ ἐπαινέσαι τοῦτον, ὃν οὐκ ἤθελες· [x] τὸ μὴ ἀνασχέσθαι [y] αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰσόδου.

[x] Dixerat prius ut lactucas obolo; ita cœnam venire ἐπαίνου καὶ θεραπείας. Ut igitur, qui lactucas non emit, caret ille quidem lactucis; sed earum loco, obolum salvum habet; ita qui non vocatus est, cœnæ quidem expers fuit; sed cœnæ loco, eo potitur, quod a necessitate laudandi, quem laudandum non putabat, et molestæ θεραπείας onere levatus sit. Hæc enim θεράπεια ita pluribus verbis hic exprimitur: τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτοῦ &c. quibus in verbis si quid est ambiguum, intellecto quid θεράπεια sit, tollitur. Est autem θεραπεύειν τὰς αὐλὰς alicujus, plane idem quod ἰέναι ἐπὶ τὰς θύρας et φοιτᾷν ἐπὶ θύραις: id est, observantiæ testandæ causa alicujus fores frequentare, et (ut loquitur Aul. Gellius) ibi sedentes, opperiri dominum ædium, ut docet ὁ μακ. If. Casaubonus, in notis ad Diogen. Laertium. Id autem præcipue mane fiebat, *salutationis* (de qua tam multa Martialis, aliique) tempore. Sed nihil vetat quin latius extendamus, ad quodvis diei tempus. Et fortasse mos obtinebat, ut qui vocati fuerant, (qui minorum gentium convivæ; clientes, aliique:) in vestibulo ædium opperirentur: et eo spectarit Juvenalis;

*Vestibulis abeunt veteres lassique clientes,*
*Votaque deponunt quamvis longissima cœnæ.*

Simplicius tamen, θεράπεια δὲ τούτων ἐστι, τὸ φοιτᾷν ἐπὶ θύρας, τὸ παραπέμπειν ἐν ἀγορᾷ (quod expectationis in vestibulo consectarium:) τὸ ἐπαινεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα: et Arrianus pariter: θέλεις μὴ τὸν δεῖνα θεραπεύειν; ἐπὶ θύρας αὐτοῦ πορεύεσθαι: ubi plura in eandem sententiam. Verba igitur ista quod attinet ἀνασχέσθαι αὐτοῦ: non inepta sententia fuerit, si ex usu communi, *ipsum* (αὐτὸς hic fortasse κατ' ἐξοχὴν Attice, pro dominus) *tolerare*, vertamus: est enim tolerantiæ non mediocris (mihi quidem certe) aliquem diu præstolari. Potius tamen videtur, ut simpliciter, *ipsum expectare*. Cæterum, τὸ ἐπαινεῖν cum *limine* et *cœna* quam apposite copuletur hic, testatur et illud Poetæ Satyrici:

*Si quid opus teneras mordaci radere vero*
*Auriculas? vide sis ne majorum tibi forte*
*Limina frigescant.*

Perf. Sat. i. 107.
*Casaubonus.*

[y] Αὐτοῦ, id est, domini. Post αὐτοῦ legit MS. τῶν ἐπὶ τῆς εἰσόδου. atque ita Simplicius in edit. Veneta 1528. οἱ ἐπὶ τῆς εἰσόδου, nempe grex iste servorum, qui olim (ut hodie etiam videre est) divitum limina otiose servabant,

## Κεφ. λγ'.

[z] Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἐστιν, [a] ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους· οἷον, ὅταν τοῦ γείτονος παιδάριον κατεάξῃ τὸ ποτήριον, ἢ ἄλλό τι, πρόχειρόν

ob pravitatem et insolentiam satis omnibus noti. Ita ergo hunc locum redderem: *quod non toleraris servorum ejus insolentiam, qui ad fores astant. Upt.*

[z] Intelligit communes hominum de rerum natura notiones, in quibus non aliud, sed idem sentimus omnes: veluti, bonum esse utile: et utile bonum: bis duo esse quatuor. Hæ igitur notiones et id genus aliæ, recta ratione in nobis constitutæ, longoque tempore exploratæ, veræ sunt et cum rerum natura congruentes. *Snecanus.*

[a] Sententiam mire pervertit istud πρὸς ἀλλήλους: quo omisso, planissimus emergit sensus, et aliorum dictis congruentissimus. Vel dicat mihi aliquis, si proprium poculum frangatur; vel propria moriatur uxor, cur tum sit magis controversiæ aut contentioni locus, quam cum vicini poculum frangitur aut ejusdem moritur uxor? Simplicius multa comminiscitur, ut aliquid dicat: sed futili, siquid ego judico, labore. Qui non intelligebant istum usum verbi διαφέρεσθαι ἁπλῶς positi, voces istas addiderunt, et locum, alias haud obscurum, corruperunt. Vetus hoc incrustamentum esse, patet ex Simplicio, qui ita in suis codicibus reperit. Fidelior, fortasse et antiquior, Paraphrasis nostra non agnoscit. Est autem διαφέρεσθαι sic simpliciter enunciatum quod vulgo dicimus, *to have an interest,* et μὴ διαφέρεσθαι, quod Latini dicerent, *indifferenter habere.* Est autem hic usus vocis Antonino, ut alios omittamus, valde familiaris. Locos aliquot adducemus, ne quis, Simplicii authoritate fretus, a vera lectione sit alienior. lib. vi. 2. μὴ διαφέρου, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς. Et alio loco: τῷ μὲν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεσθαι· quanquam hic τὸ διαφέρ. proprie sit, *discriminis intelligentiam habere:* ex qua intelligentia, voluntatis oritur in utramque partem propensio. Idem alibi paulo aliter, sed in eandem tamen sententiam: cum præpositione, *scil.* et substantivo, non *personæ* sed *rei,* ut cum dicit; διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μέσα· et διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν, id est, *de rebus mediis et ad nos nihil pertinentibus, sollicitos esse.* Sed et postremus Arriani liber in his verbis definit: τὰ δ' ἄλλα γινέσθω ὡς ἂν διδῶται· οὐ διαφέρομαι· *mea non refert,* ut ibi Wolfius. Ait igitur hic Epictetus: vicini poculum, uxor, liberi, nihil ad me. Hinc si quid illis contingit, rectum in promptu judicium. Idem si nostris contingat, &c. *Casaubonus.*

ἐστὶν εὐθὺς λέγειν, ὅτι τῶν γινομένων ἐστίν· ἴσθι οὖν, ὅτι, ὅταν καὶ τὸ σὸν κατεαγῇ, τοιοῦτον εἶναί σε δεῖ, [b] ὁποῖον, ὅταν καὶ τὸ τοῦ ἄλλου κατεαγῇ. Οὕτω μετάτιθει καὶ [c] ἐπὶ τὰ μείζονα· τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἡ γυνή; οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐκ ἂν εἴποι, ὅτι ἀνθρώπινον· ἀλλ' ὅταν τὸ αὐτοῦ τινος ἀποθάνῃ, εὐθὺς, οἴμοι, τάλας ἐγώ· [d] ἐχρῆν δὲ μεμνῆσθαι, τί πάσχομεν, περὶ ἄλλων αὐτὸ ἀκούσαντες.

## Κεφ. λδ'.

[e] Ὥσπερ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν οὐ τίθεται· οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται. Εἰ [f] μὲν τὸ σῶμά σου ἐπέτρεπέ τις τῷ ἀπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν· ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σεαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ

[b] Scribendum eſſet uſitate, ὁποῖος ᾖς.

[c] Ἐπὶ τὰ μείζονα. Peſtis aliorum patriam et urbem depopulatur; bello regio devaſtatur; bona auferuntur: tibi quoque idem evenire poſſe putato.

[d] Naturæ humanæ ſive pravitas, ſive imbecillitas non fert, ut alieni boni aut mali æque excitatus in nobis ſenſus ſit, atque noſtri proprii.

[e] Eſt Epicteti ratiocinatio breviter hujuſmodi: malum, aberratio a ſcopo eſt. Quod enim principaliter in mundo fit, ſcopus eſt ejus qui facit; et finis ejus adeptio. Quod cum fit, attingit ſcopum is qui facit. Si igitur id quod præcipue ſpectatur, et ſecundum naturam in mundo fit, non eſt aberratio a ſcopo; (nam adeptio potius eſt;) malum vero eſt aberratio a ſcopo: malum non præcipue ſpectari, conſultoque in mundo fieri conſtat. Nam cum dicit Epictetus; nec mali natura in mundo ſit; naturæ nomine id intelligit, quod ſecundum naturam exiſtit, præcipueque ſpectatur. Sed ſi ita exſiſteret malum, ſcopus eſſet facientis, quem intuens faceret. Sed ſcopus eſt ut id fugiatur. Fugiendum enim eſt malum. Quare non attingendi, ſed aberrandi cauſa poneretur. Si igitur ſcopus aberrandi ab eo cauſa non ponitur, nec mali natura in mundo exiſtit. *Simplic.*

[f] Cum iis iraſcereris, qui corporis tui violandi cuivis poteſtatem darent (cujuſmodi eſt proſcriptorum conditio) quanto magis tibi iraſci debes, qui cuivis animi tui lædendi poteſtatem dare ſoleas; cum tui arbitrii eſt, lædi prorſus a nemine? *Wolfius.*

τυχόντι, ἵνα, ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; [g] τούτου ἕνεκα [h] ἐφ' ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό· εἰ δὲ μὴ, [i] τὴν μὲν πρώτην προθύμως ἥξεις, μηδὲν τῶν ἑξῆς ἐντεθυμημένος· ὕστερον δὲ, ἀναφανέντων τινῶν αἰσχρῶν, αἰσχυνθήσῃ.

## ΚΕΦ. λέ.

[k] Θέλεις Ὀλύμπια νικῆσαι; κἀγὼ, νὴ τοὺς θεούς· κομψὸν γάρ ἐστιν· ἀλλὰ σκόπει καὶ τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως ἅπτου [l] τῶν ἔργων· δεῖ σ' εὐτακτεῖν, [m] ἀναγκοτροφεῖν, [n] ἀπέχεσθαι πεμμάτων,

[g] Τούτου ἕνεκα, hic palam importuna, ad præcedentia pertinent: οὐκ αἰσχύνῃ τούτου ἕνεκα; quod et ipſa res clamat apertiſſime, et tum Arriani, tum Simplicii (in Enchiridii cap. 36um) confirmat authoritas: et hic debuit hoc caput deſinere. Quæ autem ſequuntur ab iſtis, ἑκάστου ἔργου: ad caput 37. τὰ καθήκοντα &c. unico capite (non, ut hic pluribus) includi debuerunt. *Ex Caſaub.*

[h] Vult nos (ut monet Homerus) νοέειν ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω, nec ea, quæ ante pedes modo ſunt, videre; ſed etiam illis, quæ futura ſunt, proſpicere.

[i] Τὴν μὲν πρώτην· ellipſis. pro κατὰ τὴν πρώτην ὁδὸν, primo pedatu, ut Plautus. Innuit hoc, ſi τὰ καθηγούμενα, antecedentia ſolum prius conſideraverit, alacriter ſuſcepturum negotium.

[k] Ven. Μέλει σοι Ολ. *Olympia vincere*, uti Ennius apud Ciceronem de Senectute.

*Sicut fortis equus, ſpatio qui ſæpe ſupremo*
*Vicit Olympia, nunc ſenio confectu' quieſcit.*

[l] Nonnulli codices, τοῦ ἔργου.

[m] Heſych. Ἀναγκοφαγεῖν, πρὸς ἀνάγκην ἐσθίειν, ὅπερ ἀθληταὶ πάσχουσιν. Galenus Προτρεπτικῷ cap. 11. Ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιπλάμενοι. Paulo poſt: Τροφάς τε προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ, πολλάκις ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν. Et iterum, πλήν γ' ὅσον οἱ μὲν ὕες οὐχ ὑπερπονοῦσιν, οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν· οἱ δὲ καὶ ταῦτα πάσχουσι, καὶ ῥοδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῶτα διακναίονται. Et cap. 14. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ ταύτης αὐτῆς αὐτοῖς μέτεστιν, οὔτ' οὖν ἀθλοῦσιν, οὔτε καταλύσασιν· εἴγε παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον, ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσὶν, οὐ γυμναζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες. De voracitate athletarum vide

[o] γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, ἐν ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, [p] μὴ οἶνον, ὡς ἔτυχεν· ἁπλῶς, ὡς ἰατρῷ, παραδεδωκέναι σεαυτὸν [q] τῷ ἐπιστάτῃ· εἶτα εἰς τὸν ἀγῶνα παρέρχεσθαι· ἔστι δὲ ὅτε χεῖρα βλαβεῖν, σφυρὸν στρέψαι, [r] πολλὴν ἁφὴν κατα-

Plutarchum in Arato, et Plinium, lib. xviii.

[n] Non omni cibo athletæ utebantur. Caſſianus de ſpiritu fornic. c. 7. "Illi, qui in agone viſibili ſtudent legitime decertare, utendi omnibus eſcis, quas deſiderii libido ſuggeſſerit, non habent facultatem; ſed illis tantum, quas eorundem certaminum ſtatuit diſciplina: et non ſolum interdictis eſcis et ebrietate, omnique crapula eos neceſſe eſt abſtinere; verum etiam cuncta inertia, otio atque deſidia, &c."

[o] Id eſt, ἄκοντας καὶ ἀναγκαίως, invitos et neceſſario: ſicut dicimus πρὸς βίαν, de iis, quæ coacti facimus.

[p] Non ſuo arbitratu, ſed præfinito et ex præſcripto.

[q] Erat *laniſta* is, qui gladiatores tyrones informabat. Inſcriptio Neapolitana:

CN. MAETIUS. FELIX. LANISTA. AUGUST.

Inſcriptio Romana apud Lipſium lib. I. Saturn. cap. 15.

P. POETILIUS. P. L. SYRUS. LANISTA. AD. AR. FORIN.

*Laniſta* dicitur magiſter gladiatorum apud Cic. de Orat. iii. 23. "Magiſter hic Samnitium ſumma jam ſenectute eſt." Vocatur quoque hic informator gladiatorum invidendo nomine *Doctor* apud Valer. lib. ii. 3. "ex ludo C. Aurelii Scauri doctoribus gladiatorum accerſitis:" et Quintilian. Declam. 302. "in ludo fuit: fuerunt doctores et medici et magiſtri: neque tamen illo *(gladiatorum)* nomine tenentur."

[r] Pulvere poſt unctionem luctaturi perfundebantur, ut ſtabiliores eſſent ad prehenſiones. Ἁφὴ *tactus*, παρὰ τοῦ ἅπτεσθαι *a tangendo*, hic arenam ſeu pulverem, quo pugnantes ſpargi ſolebant, ſignificat; unde illud Ovidii Met. lib. ix. 35.

*Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis,*
*Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ.*

Ubi adnota athletas invicem ſe pulvere ſparſiſſe, unuſque alterum luctatorum quoque arena ſiccat, prout ſibi commoda videtur prehenſio. De ſpargendi uſu pulverem Plutarch. in Vita Pomp. ὡς ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον ὑπαλείφεται τῷ χεῖρέ τε ὑποκονίεται. Ut alter ungit ſcilicet ſe in alterum, palmaſque rigat pulvere. At erat volutatio quædam etiam pulverea, qua utebantur athletæ, et meminit de Pallio Tertull.

πεῖν· ἔσθ' ὅτε καὶ [s] μαστιγωθῆναι· καὶ μετὰ ταῦτα πάντα νικηθῆναι. Ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἐὰν ἔτι θέλῃς, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν· εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ [t] αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους· εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ. Οὕτω καὶ σύ· νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος· ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδέν· ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, [u] ἐὰν ἴδῃς, μιμῇ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει· οὐ γὰρ μετὰ σκέψεως ἦλθες ἐπὶ τοὔργον, οὐδὲ περιοδεύσας· ἀλλ' εἰκῇ, καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. Οὕτω θεασάμενοί τινες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες οὕτω τινὸς λέγοντος, ὡς εὖ Σωκράτης λέγει· καὶ τίς οὕτω δύνα-

[s] Non reſpicit hoc loco Epictetus feſtum Σκιερίαν, quod olim in honorem Bacchi celebrabatur in urbe quadam Arcadiæ, Alea dicta, ubi fœminæ ſeſe inſigniter ex juſſu oraculi Delphici flagellabant, de quo apud Pauſan. lib. viii. legimus: ſed reſpicit proculdubio hic nobiliſſimum illud Græciæ feſtum, quod ſingulis annis apud Lacedæmonios celebrabatur. Meminit inter alios hujus feſti, Διαμαστιγώσεως dicti, Plutarchus in Laconicis inſtitutis, cum inquit: οἱ παῖδες, παρ' αὐτοῖς ξαινόμενοι μάστιξι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διακαρτεροῦσιν, ἱλαροὶ καὶ γαῦροι, ἁμιλλώμενοι περὶ νίκης πρὸς ἀλλήλους, ὅστις αὐτῶν ἐπιπλέον τε καὶ μᾶλλον καρτερήσειε τυπτόμενος· καὶ ὁ περιγενόμενος, ἐν τοῖς μάλιστα ἐπίδοξός ἐστι· καλεῖται δὲ ἡ ἅμιλλα Διαμαστίγωσις· γίνεται δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος. Et Cicero Tuſc. ii. 14. "Spartæ vero pueri ad aram ſic verberibus accipiuntur, ut multus e viſceribus ſanguis exeat, nonnunquam etiam, ut cum ibi eſſem audiebam, ad necem: quorum non modo nemo exclamavit unquam, ſed ne ingemuit quidem." Iterum v. 27. "Pueri Spartiatæ non ingemiſcunt, verberum dolore laniati." Lege quoque Lucianum de Gymn. Tertullianum ad Martyras cap. 4. Pauſaniam lib. iii. Reperiuntur etiam hodie inter Romanæ fidei monachos, qui annua flagellatione expiantes delicta ſua, Diſciplinantes appellantur.

[t] Potius, ἀθλητάς. Vide Arrian. iii. 16. Et mox ſequitur Ἀθλητής. vertendum itaque *Athletas*.

[u] Forſan ἦν ἴδῃς.

ται εἰπεῖν, ὡς ἐκεῖνος; θέλουσι καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν.

## Κεφ. λϛʹ.

[u] Ἄνθρωπε, πρῶτον ἐπίσκεψαι, ὁποῖόν ἐστι τὸ πρᾶγμα· εἶτα καὶ τὴν σεαυτοῦ φύσιν κατάμαθε, εἰ δύνασαι βαστάσαι· πένταθλος εἶναι βούλει, ἢ παλαιστής; ἴδε σαυτοῦ τοὺς βραχίονας, τοὺς μηροὺς, τὴν ὀσφῦν κατάμαθε· ἄλλο γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε· δοκεῖς, ὅτι ταῦτα ποιῶν, ὡσαύτως δύνασαι ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, [x] ὁμοίως [y] δυσαρεστεῖν; ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων

[u] Ut palæstræ et luctæ, sic philosophiæ non quemlibet esse idoneum significat: utrique opus esse patientia et corporis et animi. Quibus bonis qui destituatur, umbratilis potius et pugil et philosophus futurus sit, quam verus. Deterret igitur, ut apparet, homines molles et delicatos a philosophia? aut potius ad ejiciendam ex animo istam mollitiem adhortatur, et excitat. Ut enim scopum istum a philosophia propositum non attingamus:

*Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.*

Hor. lib. i. epist. i. 32.

Præstat partem aliquam stultitiæ et vitiositatis abjicere, quam integram utramque retinere. Proponitur ἀπάθεια, boni consulamus μετριοπάθειαν. Præstat moderate irasci, quam furere, si iræ plane resistere non possis. Hoc idem de aliis quoque affectibus intelligatur. *Wolfius.*

[x] Ὁμοίως· ὥσπερ νῦν, æque ut nunc: Philosophia (inquit) aliam vitam affert, alios mores postulat. *Wolfius.*

[y] Refero ad fastidium morosorum hominum, in cibo et potu præsertim. Δὶς ἀριστᾶν, bis prandere, videtur ineptum: nisi per alterum prandium, jentaculum intelligatur, κατ᾽ ἀκυρολογίαν. Plato certe epistola septima, negat quenquam posse fieri sapientem, virtutisque compotem, δὶς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιπλάμενον ζῶντα, καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ, qui more Italico et Siculo, bis eodem die impleatur, et noctu nunquam solus dormiat. Quod autem antecedit, δοκεῖς, ὅτι ταῦτα ποιῶν: pronomen ταῦτα, sensum ambiguum facit. Sed referendum est ad philosophiam, non ad quinquertiones, quorum exempli gratia mentio incidit. Igitur ταῦτα ποιῶν, τὰ τῶν φιλοσόφων, ἤτοι φιλοσοφῶν; ea quæ philosophorum sunt, sive, si philosopheris. *Wolfius.*

ἀπελθεῖν, [z] ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ἐν παντὶ ἧττον ἔχειν, ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δίκῃ, ἐν πραγματίῳ παντί. Ταῦτα ἐπίσκεψαι, εἰ θέλεις ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν· εἰ δὲ μὴ, πρόσεχε, μὴ, ὡς τὰ παιδία, νῦν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος γένῃ· ταῦτα οὐ συμφωνεῖ· [a] ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον, ἢ ἀγαθὸν, ἢ κακὸν εἶναι· ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ περὶ τὰ ἔξω· τουτέστιν, ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου.

## Κεφ. λζ΄.

Τὰ καθήκοντα ὡς ἐπίπαν ταῖς [b] σχέσεσι παραμετρεῖται· πατήρ ἐστιν; ὑπαγορεύεται, ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἁπάντων, ἀνέχεσθαι λοιδοροῦντος, παίοντος· ἀλλὰ πατὴρ κακός ἐστι· μή τι οὖν πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει [c] ᾠκειώθης; οὐκ· ἀλλὰ πρὸς πατέρα.

[z] Philoſophi utique contemni vulgo ſolent, pugiles vero ſunt admirationi. *Wolfius.*

[a] Mirabiliter diſtrahit varietas, et crebræ mutationes, ingenium. *Wolfius.*

[b] Varie ſumitur apud Philoſophos vox σχέσις. Significat in genere ſecundum Simplicium, ordinem quorundam inter ſe ac mutuum reſpectum: eumque vel a natura inſtitutum, vel voluntate ſuſceptum. Illius exemplum proponit Epictetus in patre; hujus in vicino, cive, imperatore: ſunt enim hæc ex iis, quæ Ariſtoteles τὰ πρός τι appellat, Latini *relata:* inter quæ eſt mutua relatio ſive reſpectus, quem σχέσιν vocant Græci.

[c] Sed et hic ſtatim occurrit: ſi pater pro hoſte ſe gerit, cur ego me pro filio geram? In promptu eſt reſponſio: aliena improbitas non eſt imitanda. At difficile eſt amare hoſtem. Difficilia, quæ pulchra. At iſta laude carere malo. Tuo utique malo. Quem vero fructum ex alienæ improbitatis imitatione capis? Nullum, opinor: atque utinam non impietatis etiam, aut certe neglecti officii condemneris. Animi tranquillitate omnino carebis, morſu conſcientiæ non carebis. *Wolfius.*

[d] Ὁ ἀδελφὸς ἀδικεῖ; τήρει τοιγαροῦν τὴν πρᾶξιν τὴν σεαυτοῦ πρὸς αὐτὸν, μηδὲ σκόπει τί ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοι ποιήσαντι κατὰ φύσιν ἡ σὴ ἕξει προαίρεσις· σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς· τότε δὲ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι· [e] οὕτως οὖν ἀπὸ τοῦ γείτονος, ἀπὸ τοῦ πολίτου, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ καθῆκον εὑρήσεις, ἐὰν τὰς σχέσεις ἐθίζῃς θεωρεῖν.

## Κεφ. λη΄.

Τῆς περὶ [f] τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, [g] ὡς ὄντων, καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ [h] σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν ἐν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. Οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ ποτὲ τοῖς θεοῖς, οὔτ' ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελούμενος· ἄλλως τε οὐχ οἷόν τε τοῦτο γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις

[d] Conveniunt hæc verba prorſus cum illis, quæ ipſe Chriſtus Matth. xviii. 21. et aliis locis inculcat.

[e] Stoicis placet, "quæ in terris gignuntur, ad uſum hominum omnia creari: homines autem hominum cauſa eſſe generatos, ut ipſi inter ſe aliis alii prodeſſe poſſint." Cicero Offic. i. 7. *ἀπὸ τοῦ γείτονος a parte, reſpectu vicini,* ſcil. *officium tuum in vicinum.*

[f] Stoici putabant "ſolem, lunam, ſtellas omnes, terram, mare, deos eſſe." Cicero Acad. Q. lib. ii. 37.

[g] Plane eadem ſententia in epiſtola ad Hebr. xi. 6. πιστεῦσαι δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἐστὶ, (Epict. ὡς ὄντων eodem verbo:) καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης (in quo δικαιοσύνη ejus verſatur) γίνεται· hoc tantum diſcrimine, quod Epictetus pro faſtigio habet, quod ſanctus Apoſt. pro fundamento: quæ tamen eodem ferme redeunt; et ἀρχὴ (ut in iſtis, ἀρχὴ τῆς σοφίας, &c.) utrumque amplectitur.

[h] Σαυτόν. Σὲ αὐτόν ſcil. ipſum conſtituiſſe te ad hoc.

θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· ὡς, ἄν γέ τι ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν ἀποτυγχάνῃς, ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς, οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί σε, καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους· πέφυκε γὰρ πρὸς τοῦτο πᾶν ζῶον, τὰ μὲν βλαβερὰ φαινόμενα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, φεύγειν καὶ ἐκτρέπεσθαι· τὰ δὲ ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, μετιέναι καὶ τεθαυμακέναι· ἀμήχανον οὖν, βλάπτεσθαί τινα οἰόμενον, χαίρειν τῷ δοκοῦντι βλάπτειν· ὥσπερ καὶ τὸ αὐτῇ τῇ βλάβῃ χαίρειν ἀδύνατον. Ἔνθεν καὶ πατὴρ ὑπὸ υἱοῦ λοιδορεῖται, ὅταν τῶν δοκούντων ἀγαθῶν εἶναι, τῷ παιδὶ μὴ μεταδιδῷ· [i] καὶ Πολυνείκην καὶ Ἐτεοκλέα τοῦτο πολεμίους ἀλλήλοις ἐποίησε, τὸ ἀγαθὸν οἴεσθαι τὴν τυραννίδα· διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς λοιδορεῖ τοὺς θεούς, διὰ τοῦτο ὁ ναύτης, διὰ τοῦτο ὁ ἔμπορος, διὰ τοῦτο οἱ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἀπολλύντες. [k] Ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. Ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ τοῦ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ τῆς εὐσεβείας ἐπιμελεῖται· σπένδειν δέ, καὶ θύειν, καὶ ἀπάρχεσθαι [l] κατὰ τὰ πάτρια, ἑκάστοις

[i] Conſule Pauſaniam, qui lib. nono totam horum fratrum hiſtoriam copioſe explicat. Breviter; filii erant infelicis Œdipi ex Jocaſta, nobiles inimicitiis invicem exercitis de Regno Thebano, unde *bellum Thebanum* conflatum eſt, argumentum Thebaidos Statii.

[k] O admirabilem ſententiam, atque adeo in ſpeciem impiam! ſed ita tractatam, ut et humani animi ſimulationem retegat, et religioni vix quicquam poſſit magis eſſe conſentaneum. *Wolfius.*

[l] Cum pietas in animo poſita ſit, de ritibus externis non magnopere putat eſſe laborandum. Sed jubet homines patrios ritus amplecti, qui ſupremæ poteſtatis auctoritate conſtituti ſunt, ſi nihil mali in ſe habeant.

προσήκει, καθαρῶς, [m] καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως, μηδὲ ἀμέλως, μηδὲ γλίσχρως, [n] μηδὲ ὑπὲρ δύναμιν.

Κεφ. λϑ'.

[o] Ὅταν μαντικῇ προσίῃς, μέμνησο, ὅτι μὲν, ὡς ἀποβήσεται, οὐκ οἶδας· ἀλλὰ ἥκεις, ὡς ἀπὸ τοῦ μάντεως ἀποπευσόμενος· ὁποῖον δέ τι ἐστὶν, ἐλήλυθας εἰδὼς, εἴπερ εἶ φιλόσοφος· εἰ γάρ ἐστί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πᾶσα ἀνάγκη μήτε ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι, μήτε κακόν. Μὴ φέρε οὖν πρὸς τὸν μάντιν, ὄρεξιν, ἢ ἔκκλισιν, μηδὲ τρέμων αὐτῷ πρόσει· ἀλλὰ διεγνωκὼς, [p] ὅτι πᾶν τὸ ἀποβησόμενον, ἀδιάφορον, καὶ οὐδὲν πρὸς σε, ὁποῖον δ' ἂν ᾖ· ἔσται γὰρ αὐτῷ χρήσασθαι καλῶς, καὶ τοῦτο οὐδεὶς κωλύσει· θαῤῥῶν οὖν, ὡς ἐπὶ συμβούλους ἔρχου τοὺς θεούς· καὶ λοιπὸν, ὅταν τί σοι συμβουλευθῇ, [q] μέμνησο, τίνας συμβούλους παρέλαβες, καὶ τίνων παρακούσεις ἀπειθήσας· ἔρχου δὲ ἐπὶ τὸ μαντεύεσθαι, [r] καθάπερ ἠξίου Σωκράτης,

[m] Hoc loco frugalitas luxui, aut mundities ſordibus opponitur.

[n] Videntur ii, qui in res divinas profuſi ſunt, ſimul et Deum corruptelæ condemnare, et ignorare quem uſum iſta in divino cultu habeant, cum primitiæ ſint eorum quæ divinitus acceperimus. *Simplic.* Hoc etiam Socratici putabant.

[o] Quibus de rebus ſint conſulendi vates dicit, et quo animo adeundi, et quo pacto reſponſis eorum ſit utendum.

[p] Hoc eſt, neque bonum neque malum per ſe, ſed pro utentis animo vel bonum vel malum. Veteres Stoici res corporeas et externas, non bona et mala, ut cæteri mortales, ſed προηγμένα producta, prælata: et ἀποπροηγμένα rejecta, improbata nominarunt, ἀδιαφορίαν Ariſtoni, Pyrrhoni et Heryllo tribuit Cicero, quos rerum aliquem delectum reliquiſſe negat. In horum igitur ſententiam inclinaſſe videtur hic Epictetus. *Wolfius.*

[q] Neceſſe eſt vatum, augurum, aruſpicum magnam fuiſſe in divinando ſolertiam. Alioqui enim prædictiones eorum, vir tanta gravitate, pro divinis reſponſis non habuiſſet. *Wolfius.*

[r] Vide Xen. Ἀπομ. lib. i. cap.

[s] ἐφ' ὧν ἡ πᾶσα σκέψις τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἔκβασιν ἔχει· καὶ οὔτε ἐκ λόγου, οὔτε ἐκ τέχνης τινὸς ἄλλης ἀφορμαὶ δίδονται πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ προκείμενον. Ὥστε, ὅταν δέῃ συγκινδυνεῦσαι φίλῳ ἢ πατρίδι, μὴ μαντεύεσθαι, εἰ συγκινδυνευτέον· καὶ γὰρ ἂν προείπῃ σοι ὁ μάντις, φαῦλα γεγονέναι τὰ ἱερά, δῆλον ὅτι ὁ θάνατος σημαίνεται, ἢ πήρωσις μέρους τοῦ σώματος, ἢ φυγή· ἀλλ' ἔνι λόγος [t] καὶ σὺν τούτοις [u] παρίστασθαι τῷ φίλῳ, καὶ πατρίδι συγκινδυνεύειν· τοιγαροῦν τῷ μείζονι μάντει πρόσεχε, τῷ Πυθίῳ, [x] ὃς ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ, τὸν οὐ βοηθήσαντα ἀναιρουμένῳ τῷ φίλῳ.

1. ſect. 6. 9. lib. iv. cap. 7. ſect. 10.

[s] Subjicit hoc loco, quibus de rebus ſint conſulendi vates; iis nimirum, quarum exitus ſit nobis incertus ante rem peractam: cum ex ingenio et arte, ad illas res pertinente, atque experientia, finem animo complecti et proſpicere non poſſumus. Nemo enim vatem conſulit, an homini cibo et ſomno ſit utendum: omnino enim his eget animal. Nec an philoſophandum ſit, aut naturæ congruenter vivendum? cordato enim homini conſtat hæc eſſe utilia. *Simplic.*

[t] Multa in hanc ſententiam Cato apud Lucanum, lib. ix. præclare, ut virum vere Stoicum decebat: qui etiam Ammonis oraculum, de eventu belli civilis, cum ejus conſulendi facultas oblata eſſet, et ſuaderent ſocii, conſulere recuſavit, quod eventum, ſeu ſucceſſum rerum, ad ſapientem, qui ſola ratione (nos Chriſtiani *conſcientia* dicemus:) niteretur, ullo modo pertinere negaret. O fidem Chriſtiano dignam; ſed in Chriſtianis inventu raram! *Caſaub.*

[u] Alii παρίσταται· ſed melius παρίστασθαι.

[x] Duo Delphos petituri in latrones inciderunt, e quibus cum alter interficeretur, alter aut fuga elapſus, aut alioqui non opitulatus, ad Oraculum venit, e quo eum ejecit Apollo his verbis.

Ἀνδρὶ φίλῳ θνήσκοντι παρὼν πέλας οὐκ ἐπαμύνας,
Ἤλυθες; οὐ καθαρὸς, περικαλλέος ἔξιθι σηκοῦ.

*Tu qui præſens aderas amico morienti, nec tamen juviſti,*
*Huc veniſti? Homo impure, profane, exi e pulchro templo.*

Quanquam autem conſtat, eum, quamvis voluiſſet, utique ami-

## Κεφ. μ'.

[y] Τάξον τινὰ ἤδη χαρακτῆρα σεαυτῷ, καὶ τύπον, ὃν φυλάξεις [z] ἐπί τε σεαυτοῦ ὤν, καὶ ἀνθρώποις ἐντυγχάνων.

## Κεφ. μα'.

Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω· ἢ λαλείσθω [a] τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων· σπανίως δέ ποτε, καιροῦ παρακαλοῦντος, [b] ἐπὶ τὸ λέγειν τι ἥξομεν· ἀλλὰ περὶ οὐδενὸς τῶν τυχόντων· μὴ περὶ μονομάχων, μηδὲ περὶ ἱπποδρομιῶν, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ περὶ βρωμάτων, ἢ πομάτων, τῶν ἑκασταχοῦ λεγομένων· μάλιστα δέ, μὴ περὶ ἀνθρώπων, ψέγοντες, ἢ ἐπαινοῦντες, ἢ συγκρίνοντες.

## Κεφ. μβ'.

Ἂν μὲν οὖν οἷός τε ᾖς, μετάγε τοῖς σοῖς λόγοις τοὺς

cum periculo mortis non ereptum fuisse: tamen periculi societas non fuit deserenda, sed ferendum auxilium, licet una pereundum fuisset. *Simplic.*

[y] Τάξον τινὰ ἤδη χαρακτῆρα, *certam aliquam formam et exemplar morum in animo tuo tibi concipe, ad quod te totum componas.* In voc. ἤδη nescio an ἠθῶν vel ἤθους lateat, ut *forma morum* sit. Nilus et Hafn. τινὰ εἴδους χαρακτῆρα exhibent, *aliquam imaginem formæ* vel εἶδος de vitæ genere explicandum foret.

[z] Id est, μόνος καὶ κατ' ἰδίαν. cum solus, et ipse tecum es, hoc est, cum nullis distringeris alienis cogitationibus. *Wolfius.*

Socrates certe fertur, eodem semper vultu et habitu fuisse, a quo nec lætis, nec tristibus rebus dimoveretur, quod unam eandemque vitæ rationem, suam utique, perpetuo sequeretur. *Simplic.*

[a] Formam eorum, de quibus sit dicendum, compendio descripsit: ea esse necessaria oportere, cum ad vitam degendam naturæ animi consentaneam, tum ad usum animantis. *Simplic.*

[b] Si quando autem, inquit, pluribus etiam verbis erit opus, hoc enim sibi volunt verba: *ad dicendum aliquid veniemus.* Non respondendo tantum, aut interrogando: sed perpetuam orationem habendo; &c. *Simplic.*

τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ πρέπον· [c] εἰ δὲ ἐν ἀλλοφύλοις ἀπολειφθεὶς τύχοις, σιώπα.

### Κεφ. μγ'.

Γέλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς, μηδὲ ἀνειμένος.

### Κεφ. μδ'.

Ὅρκον παραίτησαι, [d] εἰ μὲν οἷόν τε, εἰς ἅπαν· εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόντων.

### Κεφ. με'.

Ἑστιάσεις τὰς [e] ἐξωτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς διακρούου· ἐὰν δέ ποτε γίνηται [f] καιρὸς, ἐντετάσθω σοι [g] ἡ προσοχὴ, μήποτε ἄρα ὑπορρυῇς εἰς ἰδιωτισμόν· ἴσθι γὰρ, ὅτι, ἐὰν ὁ ἑταῖρος ᾖ μεμολυσμένος, καὶ τὸν συνανατριβόμενον αὐτῷ μολύνεσθαι ἀνάγκη, κἂν αὐτὸς ὢν τύχῃ καθαρός.

[c] Τοὺς ἀλλοφύλους τοῖς οἰκείοις opponit: et eos intelligit homines, quos pro authoritate monere non licet. *Wolfius.*

[d] Quotidiana et non necessaria juratio ab ipso Christo prohibita est; *Ne jurate omnino*; et ab ejus Apostolo B. Jacobo; *Ante omnia ne jurate.* Omne enim juramentum vitandum est, ubi conservandæ humanæ societatis necessitas, veritatis manifestatio, et fidei confirmatio, non videntur ipsius usum aliquo modo efflagitare.

[e] Scilicet τοῦ ἰδίου οἴκου, foris extra tuas ædes, τὰς ἰδιωτικὰς, τὰς ἀφιλοσόφους, convivia plebeiorum hominum inerudita, quæ nihil cum philosophia commune habent, nec commercii quicquam. *Wolfius.*

[f] Καιρὸς hoc loco non modo *tempus opportunum*, sed, *quod illa necessario exigat*, v. c. in die festo, precibus amicorum, &c.

[g] Excitetur, inquit, animadversio, et vigilet animus, seque intra semetipsum contineat: ne se ipso relicto, et popularibus cupiditatibus æstuans, ad populi quasi tribum deficiat et una cum vulgo brutis appetitibus inquinetur. *Simplic.*

### Κεφ. μϛ'.

Τὰ περὶ τὸ σῶμα, μέχρι τῆς χρείας [h] ψιλῆς παραλάμβανε· οἷον, τροφάς, πόμα, ἀμπεχόνην, οἰκίαν, οἰκετίαν· τὸ δὲ πρὸς δόξαν, ἢ τρυφήν, ἅπαν [i] περίγραφε.

### Κεφ. μζ'.

Περὶ ἀφροδίσια, εἰς δύναμιν, πρὸ γάμου καθαρευτέον· ἁπτομένῳ δέ, [k] ὡς νόμιμόν ἐστι, μεταληπτέον· μὴ μέντοι ἐπαχθὴς γίνου τοῖς χρωμένοις, [l] μηδὲ ἐλεγκτικός· μηδὲ πολλαχοῦ τό, ὅτι αὐτὸς οὐ χρῇ, παράφερε.

### Κεφ. μη'.

Ἐάν τις σοι ἀπαγγείλῃ, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογοῦ πρὸς τὰ λεχθέντα· ἀλλ' ἀποκρίνου, ὅτι ἠγνόει γὰρ τὰ ἄλλα προσόντα μοι κακά, ἐπεὶ οὐκ ἂν ταῦτα μόνα ἔλεγεν.

### Κεφ. μθ'.

[m] Εἰς τὰ θέατρα τὸ πολὺ παριέναι, οὐκ ἀναγ-

[h] ψιλῆς. Vera lectio. Sequitur enim τὸ δὲ πρὸς δόξαν ἢ τρυφήν, ἅπαν περίγραφε. Itaque ψυχῆς locum habere nequit: omnes tamen excepto Salmatiano MS. ψυχῆς.

[i] Elegans est usus vocabuli περιγράφειν hoc sensu, quia, circumscribendo et ducendo limitem, extantia et supereminentia vel superflua præciduntur; hinc περιγράφειν et *circumscribere* est *adimere, auferre*.

[k] Adolescentibus fas fuit cum extraneis mulieribus rem habere, ne filias suorum civium vitiarent: ea de causa meretrices appellabantur ξέναι, sive *peregrinæ mulieres*. Passim autem in sacra scriptura prohibita est talis licentia.

[l] Christiana charitas et peccantes argui, et contumaces vitari jubet. *Wolfius*.

[m] Ad hæc intelligenda meminisse necesse est illius seculi furorem, quo ad spectacula et ludos, sive scenicos sive circenses,

καῖον· εἰ δέ ποτε καιρὸς εἴη, μηδενὶ σπουδάζων φαίνου, ἢ σεαυτῷ· τουτέστι, [n] θέλε γίνεσθαι μόνα τὰ γινόμενα, καὶ νικᾷν μόνον τὸν νικῶντα· [o] οὕτω γὰρ οὐκ ἐμποδισθήσῃ. Βοῆς δέ, καὶ τοῦ ἐπιγελᾷν τινι, [p] ἢ ἐπιπολὺ ἐπικινεῖσθαι, παντελῶς ἀπέχου· καὶ μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι, [q] μὴ πολλὰ περὶ τῶν γενομένων διαλέγου, ὅσα μὴ φέρει πρὸς τὴν σὴν ἐπανόρθωσιν· ἐμφαίνεται γὰρ ἐκ τοῦ τοιούτου, ὅτι [r] ἐθαύμασας τὴν θέαν.

## Κεφ. ν'.

Εἰς ἀκροάσεις [s] τινῶν μὴ εἴκε· μηδὲ ῥᾳδίως πάριθι· παριὼν δέ, τὸ σεμνόν, καὶ εὐσταθές, καὶ ἅμα ἀνεπαχθὲς φύλασσε.

## Κεφ. να'.

Ὅταν τινὶ μέλλῃς συμβάλλειν, μάλιστα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκούντων, πρόβαλε σαυτῷ, [t] τί ἂν ἐποίησεν ἐν

ferebantur; porro aurigarum in circo factiones, et studia spectatorum, qui vel huic factioni vel illi faverunt.

[n] Hoc est, ut nec appetitionem, nec declinationem ad illa afferamus, ut quæ res externæ sint. *Simplic.*

[o] i. e. *nil prohibebit te tibi studere.*

[p] Refer ad gestus indecentes ex immodico studio v. c. ridendo, applaudando, assurgendo, etiam indignando, si factio, cui faves, superetur.

[q] Lucian. Nigrin. pag. 37. philosophos increpat, quod frequentes sermones de theatris et aurigationibus, plebeio more, faciant.

[r] Hoc est Stoicorum præceptum secundum Horatium.

*Nil admirari, prope res est una, Numici,*
*Solaque, quæ possit facere et servare beatum.*

[s] Recte τινῶν· et modeste: erant enim ἀκροάσεις, seu διαλέξεις quorundam illustrium philosophorum. Τινῶν igitur hoc loco significat eos, qui ad solam ingenii et eloquentiæ ostentationem et captandum plausum recitabant: quales Rhetores, et Poetæ; ut Simplicius exponit. Ejusmodi homines designat hoc loco noster, cum εἰς ἀ. τινῶν dicit.

[t] Id ex utriusque dictis et factis colligere licet, quoniam

τούτῳ Σωκράτης, ἢ Ζήνων· καὶ οὐκ ἀπορήσεις τοῦ χρήσασθαι προσηκόντως τῷ ἐμπεσόντι.

## Κεφ. νβ'.

Ὅταν φοιτᾷς πρός τινα τῶν μέγα δυναμένων, πρόβαλλε, ὅτι οὐχ εὑρήσεις αὐτὸν ἔνδον, ὅτι [u] ἀπεκλείσθη, ὅτι οὐκ ἀνοιχθήσονταί σοι αἱ θύραι, ὅτι οὐ φροντιεῖ σου· κἂν σὺν τούτοις ἐλθεῖν καθήκῃ, φέρε τὰ γινόμενα, καὶ μηδέποτε εἴπῃς αὐτὸς πρὸς σεαυτὸν, ὅτι οὐκ ἦν τοσούτου· ἰδιωτικὸν γὰρ, καὶ διαβεβλημένου πρὸς τὰ ἐκτός.

## Κεφ. νγ'.

Ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἀπέστω, τὸ τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἔργων ἢ κινδύνων, ἐπὶ πολὺ καὶ ἀμέτρως μεμνῆσθαι· οὐ γὰρ ὡς σοὶ ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σῶν κινδύνων μεμνῆσθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σοι συμβεβηκότων ἀκούειν.

## Κεφ. νδ'.

Ἀπέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τόπος εἰς [x] ἰδιωτισμὸν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρός σε τῶν πλησίον ἀνιέναι.

ſcripta neutrius habemus. Sed niſi eruditione et conſtantia utriuſque præditus fueris, male tibi vertet inepta imitatio: et fortaſſe ne illi quidem ubique decorum conſervarunt. *Wolfius.* Vide Longin. de Subl. ſect. 14. Seneca Epiſt. xi. "Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, ut ſic tanquam illo ſpectante vivamus, et omnia tanquam illo vidente faciamus."

[u] Ἀπεκλείσθη. In Jani Rutgerſii codice margini adſcriptum erat: legendum puto ἀποκλείσῃ. Sed melius MS. Hafn. et editio Genev. anni 1595. p. 26. ἀποκλεισθήσῃ Arrian. ἐξεκλείσθην.

[x] Vide finem capitis 36. ubi auditorem ſuum Epictetus longe ſemotum eſſe vult a loco et ordine hominis plebeii. Inſpiciatur et cap. 71. in quo, στάσις et χαρακτὴρ ἰδιώτου deſcribitur. *Spencanus.*

## Κεφ. νε΄.

Ἐπισφαλὲς δὲ, καὶ τὸ εἰς αἰσχρολογίαν προελθεῖν· ὅταν οὖν τι συμβῇ τοιοῦτον, ἂν μὲν εὔκαιρον ᾖ, ἐπίπληξον τῷ [y] προελθόντι· εἰ δὲ μὴ, τῷ γε ἀποσιωπῆσαι, καὶ ἐρυθριάσαι, καὶ σκυθρωπάσαι, δῆλος γίνου δυσχεραίνων τῷ λόγῳ.

## Κεφ. νς΄.

Ἐὰν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, φύλασσε σεαυτὸν, μὴ συναρπασθῇς ὑπ᾽ αὐτῆς· ἀλλ᾽ ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀναβολήν τινα παρὰ σεαυτοῦ λάβε· ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, καθ᾽ ὃν τε ἀπολαύσεις τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ᾽ ὃν ἀπολαύσας, ὕστερον μετανοήσεις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ λοιδορήσεις· καὶ τούτοις ἀντίθες, ὅπως ἀποσχόμενος [z] χαιρήσεις, καὶ ἐπαινέσεις αὐτὸς σεαυτόν. Ἐὰν δέ σοι [a] καιρὸς φανῇ ἅψασθαι τοῦ ἔργου, [b] πρόσεχε μὴ νικήσῃ σε τὸ προσηνὲς αὐτοῦ, καὶ

[y] Προελθόντι, scilicet εἰς αἰσχρολογίαν.

[z] Χαιρήσεις. Stobæus χαίρεις. Non puto occurrere facile χαιρήσεις. Saltem scribendum esset χαρήσῃ. Arrian. Συγχαρήσονται, ὅτι ἐσώθης. Theognid. ver. 986. Ἄλλοτέ τοι πάσχων ἀνιήσεαι, ἄλλοτε θ᾽ ἔρδων χαιρήσειν δύνασαι, ἄλλοτέ τ᾽ ἄλλος ἀνήρ.

[a] Non est, *ubi commoda occasio voluptate fruendi se obtulerit*; unde sensus parum idoneus conficitur; sed, *si vero tempus inciderit, ut necessario voluptatis usui indulgendum sit*; v. c. liberorum legitimorum *procreandorum causa, tum cave, ne ejus blanditiæ te victum et tibi addictum ferant.* Hayneus.

[b] Quis autem vel eum jure reprehenderit, qui in ea voluptate velit esse, qua nihil molestiæ consequatur, vel illum, qui dolorem eum fugiat, quo voluptas nulla pariatur? At vero eos et accusamus, et justo odio dignissimos ducimus, qui blanditiis præsentium voluptatum deliniti atque corrupti, quos dolores, quas molestias excepturi sint, occæcati cupiditate, non provident. Cicero de Finibus, lib. i.

ἡδὺ, καὶ ἐπαγωγόν· ἀλλ' ἀντιτίθει, πόσῳ ἄμεινον τὸ συνειδέναι σαυτῷ, ταύτην τὴν νίκην νενικηκότι.

Κεφ. νζ'.

Ὅταν τι, διαγνοὺς ὅτι ποιητέον ἐστὶ, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτὸ, κἂν ἀλλοῖόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν· [c] εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ τὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπιπλήξοντας οὐκ ὀρθῶς;

Κεφ. νη'.

Ὡς τὸ, [d] ἤτοι ἡμέρα ἐστὶν, ἢ νύξ ἐστι, πρὸς μὲν τὸ διεζευγμένον, [e] μεγάλην ἔχει ἀξίαν· πρὸς δὲ τὸ συμπεπλεγμένον, ἀπαξίαν· οὕτω καὶ τῶν παρακειμένων τὰ μείζω ἑλεῖν, πρὸς μὲν τὸ σῶμα μεγάλην ἔχει ἀξίαν· πρὸς δὲ τὸ κοινὸν ἐν ἑστιάσει, οἷον δεῖ, [f] φυλάξαι, ἀπ-

[c] Cynica impudentia in propatulo faciendi ea, quæ naturæ fert neceſſitas, Epicteto non probatur. Vult tamen philoſophum auſteriorem eſſe, quam Cicero: qui monet, aliorum judicio permulta nobis et facienda et non facienda et mutanda et corrigenda eſſe. Cui rectius parebit, qui Stoicam animi conſtantiam nondum eſt aſſecutus. *Wolfius.*

[d] Ita legiſſe videtur Simplicius, ἤτοι ἡμέρα ἐστὶν, ἢ νύξ ἐστιν. Sicut propoſitio hæc, *aut dies eſt, aut nox eſt,* in disjunctione valet, et abſolute vera eſt, in complectione autem, uti ſi dixero *nunc temporis dies eſt,* aut *nunc temporis nox eſt,* non valet, nimirum quia utraque propoſitio falſa eſſe poterit; ita et hoc, *aut edendum eſt, aut non eſt edendum,* veriſſimum eſt, nec quiſquam, ſive multum, ſive parum edat, contra mores et honeſtatem peccat; quia utrobique forſan ſanitati ſuæ conſulit: at in convivio, adjunctis ſcil. circumſtantiis, in utroque caſu facile quis erraverit; nam ſi modice edat, corpori forſan ſuo, ſi liberius, convivatori injurius erit: et aut ſanitas corporis, aut convivii communitas periclitabitur. *Fellus.*

[e] Μεγάλην ἔχει ἀξίαν, id eſt, *veriſſima* eſt *propoſitio* ſive *aſſertio:* unde ἀξίωμα.

[f] Nonnulli, μὴ φυλάξαι.

ἀξίαν ἔχει. Ὅταν οὖν συνεσθίῃς ἑτέρῳ, μέμνησο, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακειμένων ὁρᾷν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἑστιάτορα οἵαν δεῖ [g] φυλαχθῆναι.

### ΚΕΦ. νθ'.

Ἐὰν ὑπὲρ δύναμιν [h] ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας· καὶ ὃ ἠδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες.

### ΚΕΦ. ξ'.

Ἐν τῷ περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις, μὴ ἐπιβῇς ἥλῳ, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα σου· οὕτω πρόσεχε, μὴ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν βλάψῃς τὸ σεαυτοῦ· καὶ τοῦτ᾽ ἂν ἐφ᾽ ἑκάστου ἔργου παραφυλάσσωμεν, ἀσφαλέστερον ἁψόμεθα τοῦ ἔργου.

### ΚΕΦ. ξα'.

Μέτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἑκάστῳ, [i] ὡς ὁ ποὺς ὑποδήματος· ἐὰν μὲν οὖν ἐπὶ τούτου στῇς, φυλάξεις τὸ μέτρον· ἐὰν δὲ [k] ὑπερβῇς, ὡς κατὰ κρημνοῦ λοιπὸν ἀνάγκη σε φέρεσθαι· καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, [l] ἐὰν ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπερβῇς, γίνεται κατάχρυσον

[g] Φυλαχθῆναι pro φυλάσσειν est.

[h] Quemque personam se dignam jubet eligere, et non aspirare ad altiora.

[i] Ita Horat. l. i. epist. vii. 98.
*Metiri se quemque suo modulo, ac pede, verum est.*
Et lib. i. epist. x. 42.
*Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,*
*Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.*

[k] Ἐὰν ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπερβῇς: Dicunt Græci ὑπὲρ πόδα, *supra modum*, περὶ πόδα, intra modum, congruenter; metaphorice a calceis qui pedibus bene quadrant. Lucian in Dial. pro Imag. ταῦτά σοι ἔκμετρα ἔδοξε καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα.

[l] Πόδα ὑπερβῇς· ὑπερβῇ Stob. et vert. *si pedis modum transierit.*

ὑπόδημα, εἶτα [m] πορφυροῦν, εἶτα [n] κεντητόν· τοῦ γὰρ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὅρος οὐδείς ἐστιν.

Κεφ. ξβʹ.

Αἱ γυναῖκες, εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν [o] κυρίαι καλοῦνται· τοιγαροῦν ὁρῶσαι, ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόσεστι, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἄρχονται καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐν τούτῳ πάσας ἔχειν τὰς ἐλπίδας· προσέχειν οὖν ἄξιον, ἵνα αἴσθωνται, διότι ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμιαι φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες ἐν σωφροσύνῃ.

Κεφ. ξγʹ.

[p] Ἀφυΐας σημεῖον, τὸ ἐνδιατρίβειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα· οἷον, ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἐπὶ πολὺ ἐσθίειν, ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἐπὶ πολὺ ἀποπατεῖν, ὀχεύειν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιητέον· περὶ δὲ τὴν γνώμην ἡ πᾶσα ἔστω ἐπιστροφή.

Κεφ. ξδʹ.

Ὅταν τίς σε κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ,

[m] Tanta fuisse videtur apud Romanos in conficiendis calceis purpureis et interpunctis curiositas, ut auratis etiam præferrentur. *Simplic.*

[n] Sive artificiose dissectos, sive pictos, sive gemmis aut imaginibus interpunctos calceos significare videtur. Ex *Wolfio.*

[o] Vide Servium ad Virgil. Æn. vi. 397. Suet. in Claud. cap. 39.

[p] Εὐφυὴς est *homo naturali aliqua sollertia et ingenii dexteritate et sagacitate ad res discendas, percipiendas intelligendasque præditus*; Philosophis vero de bona indole animi dicitur *cum ille jam impetu quasi suo ad pulcherrima quæque fertur; atque adeo ad philosophiæ præcepta amplectenda tantum monitore eget.* *Jam* itaque ἀφυΐα est non tam *tardum et hebes ingenium quam humile, abjectum, minutum, sensu pulchri destitutum, ignobile, adeoque ad philosophiæ studium ineptum.*

μέμνησο, ὅτι, [q] καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος, ποιεῖ, ἢ λέγει· οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ· ὥστε, εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅς τις καὶ ἐξηπάτηται. Καὶ γὰρ [r] τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον βλάπτεται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς· ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγου γὰρ ἐφ' ἑκάστῳ, ὅτι, ἔδοξεν αὐτῷ.

## Κεφ. ξε'.

Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβὰς, τὴν μὲν φορητὴν, τὴν δὲ ἀφόρητον· ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ· αὕτη γὰρ ἡ λαβή ἐστιν αὐτοῦ οὐ φορητή· ἀλλ' ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφὸς, ὅτι σύντροφος· καὶ λήψῃ αὐτὸ, καθ' ὃ φορητόν ἐστιν.

[q] Idem et Pletho monet et accusandos nos ipsos esse, qui aliud persuadere, atque alios in nostram sententiam perducere non possimus. At dices forsan, sæpe sciunt injurii et maledici homines, improba et se indigna esse quæ faciunt. Respondet Epictetus: Tanto igitur pejores et miseriores sunt ipsi: tu vero neque pejor, neque miserior. Imo eorum improbitas mihi fraudi est, quod existimationem meam lædunt, quod fortunas imminuunt, quod corpus vi aut veneficio affligunt, quod obstant commodis? Respondebit Epictetus, ista non tua esse, sed aliena, et nihil ad te attinere. *Wolfius.*

[r] Ei enim damnum esse datum qui deceptus sit, et non ei de quo sit deceptus; evidenter exemplo connexi demonstrat: veluti: *Si dies est, sol supra terram versatur:* hoc si quis falsum putet, non ipsum connexum damnum facit, cui sua constat veritas: sed is qui falsum de eo sensit. Sic etiam qui secus ac decet, tibi conviciatur aut malefacit, sibi ipsi nocet, non tibi. Externa enim incommoda quæ habentur, corpori aut rebus externis incommodant: quare nec ipsi proprie incommodant. Opinionis autem error, animi deceptio est, in quo natura ejus sita est, quæ ei noceat. *Simplic.*

## Κεφ. ξϛʹ.

Οὗτοι δὲ οἱ λόγοι ἀσύνακτοι· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακτοί· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος, ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων· [s] σὺ δέ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις.

## Κεφ. ξζʹ.

[t] Λούεταί τις ταχέως; μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ᾽ ὅτι ταχέως· πίνει τις πολὺ οἶνον; μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ᾽ ὅτι πολύ· πρὶν γὰρ διαγνῶναι τὸ δόγμα, πόθεν οἶσθα, εἰ κακῶς; [u] οὕτως οὐ συμβήσεταί σοι, ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, ἄλλας δὲ [x] συγκατατίθεσθαι.

[s] Dices eſto: ſed propter opes, eloquentiam, potentiam magnificor. Illud ipſum reprehendit Epictetus, qui ſolam ſapientiam et virtutem magnifaciendam cenſet. Quis vero, niſi homo peſſimus et abjectiſſimus adulator, magnifecit Neronem Cæſarem, quamvis præter opes et imperium, diſertum, poetam et muſicum? Sani hominis animus abhorret ab iis probandis, quorum nota eſt vel ſtultitia, vel improbitas: utut propter fortunæ munera et pravam conſuetudinem honos iis in ſpeciem ſit habendus ac deferendus. *Wolfius.*

[t] Quid ſi ταχέως referatur ad tempus edendi? cito enim poſt ſumptum cibum lavare turpiſſimi moris eſſe cenſebatur. Unde Horatius lib. i. epiſt. vi. 61.

*Crudi tumidique lavemur.*

[u] Οὕτως οὐ συμβήσεταί σοι, *ſic* faciendo, ſecundum hoc præceptum, *non tibi continget,* ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, *alia viſa comprehenſibilia percipere* [τελέϛιν αἰσθάνεσθαι, inquit Simplicius. Vide Cicer. Academ. lib. ii. 12. Lucian. in Sympoſ. p. 644. M. Ant. iv. 22. vii. 54.] ἄλλαις δὲ συγκατατίθεσθαι, *aliis vero aſſentiri,* [τουτέϛι τὴν κρίσιν ἐπάγειν. Senſu ſane commodo et per ſe ſatis luculento. *Upt.*]

[x] Arrian. ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε, ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται Huc

## Κεφ. ξη΄.

Μηδαμοῦ σεαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· [y] ἀλλὰ ποίει τὸ ἀπὸ τῶν θεωρημάτων· οἷον, ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε, πῶς δεῖ ἐσθίειν· ἀλλ' [z] ἔσθιε, ὡς δεῖ. Μέμνησο γὰρ, ὅτι οὕτως καὶ [a] Σωκράτης πανταχόθεν ἀφῃρήκει τὸ ἐπιδεικτικόν· ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, βουλόμενοι φιλοσόφοις ὑπ' αὐτοῦ συσταθῆναι· κἀκεῖνος ἀπῆγεν αὐτούς· οὕτως ἠνείχετο παρορώμενος.

## Κεφ. ξθ΄.

Ὥστε κἂν περὶ θεωρήματός τινος ἐν ἰδιώταις ἐμπίπτῃ

faciunt ea quæ leguntur apud Aul. Gell. xix. 1. "Visiones animi, quas φαντασίας Philosophi appellant, quibus mens hominis prima statim specie accidentis ad animum rei pellitur, non voluntatis sunt, neque arbitrii, sed vi quadam sua inferunt sese hominibus noscitandæ. Probationes autem quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem visa noscuntur ac dijudicantur, voluntariæ sunt, fiuntque hominum arbitratu. Propterea quum sonus aliquis formidabilis aut e cœlo, aut ex ruina, aut repentinus nescius periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum; sapientis quoque animum paulisper moveri et contrahi et pallescere necesse est; non opinione alicujus mali præcepta, sed quibusdam motibus rapidis et inconsultis officium mentis atque rationis prævertentibus: mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, id est, visa isthæc animi sui terrifica non approbat: hoc est, οὐ συγκατατίθεται, οὐδὲ προσεπιδοξάζει; sed abjicit respuitque; nec ei metuendum esse in his quicquam videtur."

[y] Additur ex codice manuscripto Gerdesiano; et supplet sensum Authoris: θεωρήματα sunt, enuntiationes, quarum demonstrationem promittunt geometræ vel philosophi, quæstiones e disciplina petitæ, speculamenta artis.

[z] Magna apud veteres reverentia mensæ, uti loquitur Juvenalis Sat. ii. 110.

[a] Socrates cum a vecordibus quibusdam contemneretur, qui ab eo se aliis præceptoribus commendari volebant, eos abduxit, et Sophistis commendabat; sicut Hippocratem Apollodori filium Protagoræ &c. *Fellus* ex *Simplic.*

λόγος, [b] σιώπα τὸ πολύ· μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἔπεψας· καὶ ὅταν εἴπῃ σοι τὶς, ὅτι οὐδὲν οἶσθα, καὶ σὺ μὴ δηχθῇς, τότ᾽ ἴσθι, ὅτι ἄρχεις τοῦ ἔργου. Ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, οὐ χόρτον φέροντα, τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔρια ἔξω φέρει, καὶ γάλα· καὶ σὺ τοίνυν μὴ τὰ θεωρήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυε, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν πεφθέντων τὰ ἔργα.

## Κεφ. ο΄.

Ὅταν εὐτελῶς ἡρμοσμένος ᾖς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ· μηδ᾽, ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις· κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω· [c] μὴ τοὺς

[b] Juvenalis de Stoicis.
*Rarus ſermo illis.*

[c] Inter alia veteris ἀσκήσεως ſive exercitii ad domandum aut durandum corpus excogitati genera, iſtud etiam, quo corpus frigori ferendo aſſueſceret, ſatis uſitatum, ut vigente et rigente hyeme nudi ſtatuas ſive æneas, ſive marmoreas medias amplecterentur, et ita diu ſtatus eſſet. Ad hoc ſpectaculum populus, qui caſu tranſirent, aliique mirantes convolare ſoliti; et id fortaſſe magis ſpectabant iſti Pſeudoaſcetæ, ut aliis admirationi eſſent, quam ut corpus injuriis frigoris aſſuefacerent. Huic igitur κενοδοξίᾳ Epictetus, qui omnia ad conſcientiam, nihil ad famam et vulgi opinionem referret, ut iret obviam, ſuadet hic ut ſi quis exercendæ *tolerantiæ* (id enim vult hic πόνος, non quod interpretes, labor:) cupiditate teneatur, non *ſtatuas* (ad ſpectaculum;) *amplectatur*; ſed poſt diuturnam a potu abſtinentiam, cum jam vehementior ſitis aridas infeſtat fauces; aquam frigidam diutius in ore contineat; et eandem poſtea, nemine præſente ac conſcio, ex ore exſpuat: quod ſane magnum tolerantiæ et temperantiæ documentum. Hæc ex Diog. Laertio, in vita Diogenis; ex Plutarch. in Apophthegmatibus; ex alio non uno vetere ſcriptore diſcimus. Conſulendus περὶ ἀσκήσεως in genere Arrianus iii. 12. ubi etiam idem quod hic exemplum: ſed et iv. 5. ubi iſtum *amplectendarum ſtatuarum* morem ut inhumanum, et feritatis potius, quam tole-

ἀνδριάντας περιλάμβανε· ἀλλὰ διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, [d] καὶ ἔκπλυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς.

### Κεφ. οα'.

[e] Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτὴρ, οὐδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷν ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔξω· φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτὴρ, [f] πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷν.

### Κεφ. οβ'.

Σημεῖα προκόπτοντος· [g] οὐδένα ψέγει, οὐδένα ἐπαινεῖ, οὐδένα μέμφεται, οὐδενὶ ἐγκαλεῖ, οὐδὲν περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὡς ὄντος τινὸς, ἢ εἰδότος τι· ὅταν ἐμποδισθῇ τι, ἢ κωλυθῇ, [h] ἑαυτῷ ἐγκαλεῖ· κἂν τις αὐτὸν ἐπαινῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸς παρ' ἑαυτῷ· κἂν ψέγῃ, οὐκ ἀπολογεῖται· [i] περίεισι δὲ, καθάπερ οἱ ἄρρωστοι, εὐλα-

rantiæ, quæ hominem philoſophum deceat, argumentum ſuggillat. Cæterum, quod Epicteto hic tribuitur; (continendæ ſcil. in ore aquæ conſilium:) ab Arriano, Apollonio adſcribitur. *Caſaubonus.*

[d] ἔκπλυσον, i. e. ita exerce te ad cupiditates et libidines perdomandas, ut torrente ſiti incenſus non tamen aquam, ore hauſtam, per fauces demittas, ſed exſpuas.

[e] Στάσις noſtro videtur eſſe inſtitutum, propoſitum, ratio et genus vitæ, ſed conſtans et firmum, dictum de re gladiatoria, in qua στάσις gradus pugnantis dicitur.

[f] Utilitatem, ſi recte ſentiat et naturæ congruenter vivat: damnum, ſi contra.

*Nos vero et ponimus et ſumimus ſecures*
*Arbitrio popularis auræ.*
Horatius.

[g] Scilicet curioſitate aliqua rerum alienarum, aut cæco ſui amore impulſus. Agrippinum laudat ipſe Epictetus: ſed cur? ut ejus exemplum alii imitentur. Alios reprehendit: quamobrem? ut emendentur. Videtur igitur hæc ſententia μετὰ προσδιορισμοῦ τινος intelligenda. *Wolfius.*

[h] Non, quod rem non perfecerit, eo nomine ſe incuſat; ſed, quod appetiverit aliquid, quod in ipſius poteſtate non eſſet.

[i] Cum *proficiente* loqui eum memineris. Is caute et circum-

βούμενός τι κινῆσαι τῶν [k] καθισταμένων, πρὶν πῆξιν λαβεῖν· [l] ὄρεξιν ἅπασαν ἦρκεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ· τὴν δ᾽ ἔκκλισιν εἰς μόνα τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν μετατέθεικεν· ὁρμῇ πρὸς ἅπαντα ἀνειμένῃ χρῆται· ἂν ἠλίθιος ἢ ἀμαθὴς δοκῇ, οὐ πεφρόντικεν· ἐνί τε λόγῳ, ὡς ἐχθρὸν ἑαυτὸν παραφυλάσσει, καὶ ἐπίβουλον.

## Κεφ. ογ΄.

Ὅταν τις, ἐπὶ τῷ νοεῖν, καὶ ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τὰ Χρυσίππου [m] βιβλία, σεμνύνηται, λέγε αὐτὸς πρὸς σαυτόν, ὅτι, εἰ μὴ Χρύσιππος ἀσαφῶς ἐγεγράφει, οὐδὲν ἂν εἶχεν οὗτος, ἐφ᾽ ᾧ σεμνύνηται· ἐγὼ δὲ τί βούλομαι; [n] καταμαθεῖν τὴν φύσιν, καὶ ταύτῃ ἕπεσθαι· ζητῶ οὖν, τίς ἐστιν ὁ ἐξηγούμενος; καὶ ἀκούσας, ὅτι Χρύσιππος, ἔρχομαι πρὸς αὐτόν· ἀλλ᾽ οὐ νοῶ τὰ γεγραμμένα· ζητῶ οὖν τὸν ἐξηγούμενον· καὶ μέχρι τούτων οὔπω σεμνὸν οὐδέν. Ὅταν δὲ εὕρω τὸν ἐξηγούμενον, ἀπολείπεται

ſpecte omnia agere debet, ut ne qua parte, ſi quid profecerit et auctus fuerit, dum nimis ſe effert, denuo excidat.

[k] Τῶν καθισταμένων pro ἀποκαθισταμένων, eorum quæ incipiunt reſtitui in integrum: ut ſignificetur initium, καὶ τὰ πρῶτα recuperandæ valetudinis.

[l] Vult Epictetus tyrones philoſophiæ nihil appetere: τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄνελε. cap. 7. Proficientem autem in virtute monet, ut omne deſiderium a ſe dependens habeat: ἂν δὲ θέλῃς ὀρεγόμενος μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι· τοῦτο οὖν ἄσκει, ὃ δύνασαι.

[m] Βιβλία additur ex codice manuſcripto Gerdeſiano. Erant autem Chryſippi, Stoicorum principis, ſcripta mire jejuna, exilia et imprimis obſcura; ut ſatis notum eſt: itaque interprete egebant.

[n] Eam ſcilicet, quæ homini divinitus tributa eſt; hoc eſt, ſtudeo cognoſcere, qua conditione me Deus in terris eſſe ac vivere velit; qua de re vide Perſium Sat. 3. Et ut cognoſcat Stoicus, quid ſecundum naturam ſit necne; in quo diſciplinæ Stoicæ ſumma.

χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις· τοῦτο αὐτὸ μόνον σεμνόν ἐστιν· ἂν δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐξηγεῖσθαι θαυμάσω, τί ἄλλο ἢ γραμματικὸς ἀπετελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου; πλήν γε δή, ὅτι ἀντὶ Ὁμήρου Χρύσιππον ἐξηγούμενος· μᾶλλον οὖν, ὅταν τις εἴπῃ μοι, ἐπανάγνωθί μοι [o] Χρύσιππον, ἐρυθριῶ, ὅταν μὴ δύνωμαι ὅμοια τὰ ἔργα καὶ σύμφωνα ἐπιδεικνύειν τοῖς λόγοις.

## Κεφ. οδʹ.

Ὅσα προτίθεται, τούτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων ἂν παραβῇς τι τούτων, ἔμμενε· [p] ὅ, τι δ' ἂν ἐρῇ τις περί σου, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἐστὶ σόν.

## Κεφ. οεʹ.

Εἰς ποῖον οὖν χρόνον ἀναβάλλῃ, [q] τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτόν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν [r] τὸν διαιροῦντα λόγον; παρείληφας [s] τὰ θεωρήματα, οἷς ἔδει σε συμβάλλειν· καὶ συμβέβληκας; ποῖον οὖν ἔτι διδάσκαλον προσδοκᾷς, ἵνα εἰς ἐκεῖνον ὑπερθῇς τὴν ἐπανόρθωσιν ποιῆσαι τὴν σεαυτοῦ; οὐκ ἔτι εἶ μειράκιον, ἀλλ' ἀνὴρ ἤδη τέλειος· [t] ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς καὶ ῥαθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ

[o] Chryſippus fuit Stoicorum coryphæus et columen.

[p] Reſpicitur hic ad cap. 29. Ac ſi dicat: quid alii de te loquantur, curare noli. Innuit enim, fore multos, qui dicant, ſubito te ſapientem rediiſſe: quique rogent, unde illud ſupercilium? et id genus alia. Non enim, quid alii dicant, quid non dicant, noſtri eſt arbitrii. *Snecanus.*

[q] Valde uſitata philoſophis loquendi ratio *cupere, adſpirare ad pulcherrima quæque, ſapientiam videlicet et virtutem.*

[r] Eam partitionis rationem intelligo, qua initio dixit, quædam in noſtra poteſtate eſſe, quædam non eſſe. *Wolfius.*

[s] Nihil aliud niſi ejuſmodi theoremata habent capp. 40, 41, 42. &c. et alibi.

[t] Familiare in ore Stoicorum fuit præceptum, *Parce tempori:* de quo multa præclare Epictetus

ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ· λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Ἤδη οὖν ἀξίωσον σεαυτὸν βιοῦν ὡς τέλειον καὶ προκόπτοντα· καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος· κἂν ἐπίπονόν τι, ἢ ἡδὺ, ἢ ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον προσάγηται, μέμνησο, ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν, καὶ [u] ἤδη πάρεστι τὰ Ὀλύμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι· καὶ ὅτι παρὰ μίαν [x] ἧτταν καὶ ἔνστασιν ἢ ἀπόλλυται προκοπὴ, ἢ σώζεται. Σωκράτης οὕτως ἀπετελέσθη, ἐπὶ πάντων [y] προσαγομένων αὐτῷ, [z] μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων ἢ τῷ

variis locis. Platonicus quoque Nigrinus, ut refert Lucianus, solitus suis discipulis inculcare, Δεῖν ἀμέλλητον εἶναι τὴν πρὸς τὰ καλὰ ὁρμὴν, *ad capessendas res honestas nulla procrastinatione esse utendum.* Hesiodi pulcherrimus est ille versus,

> Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίει.
> *(Semper procrastinator luctatur cum damnis.)*

Hic autem est dialogismus: *Cras hoc fiet,* ait piger adolescens. Ovidius:

> *Dicimus assidue: cras quoque fiet idem.*

Petronius: *quod hodie non est cras erit.*

Excipit Persius, *idem cras fiet.* Ovidius,

> *Qui non est hodie cras minus aptus erit.*

Causa est: quia mala illa dispositio quotidianis procrastinationibus alitur: donec tandem mutet in habitum, quod ubi accidit, animus occaluit, ægerrime medicinam admittit.

[u] Significat, in propinquo esse tempus, quo aut vincendum aut succumbendum; prout in Olympico certamine fiebat. Egregie Persius perstringit socordiam eorum, qui vitæ emendationem dietim proferebant. Quem vide Sat. 5. *Snecanus.*

[x] Referes ἧτταν ad ἀπόλλυται, at ἔνστασιν ad σώζεται. Alii ἔνδοσιν. Sed male. Casaub. addit ἢ οὐ post ἔνδοσιν.

[y] Sic Arrian. et Meibomius. Etsi aliis placet προσάγων et προάγων ἑαυτόν.

[z] Verba Socratis apud Plat. in Critone.

λόγῳ· σὺ δὲ, εἰ καὶ μήπω εἶ Σωκράτης, ὡς Σωκράτης γε εἶναι βουλόμενος, ὀφείλεις βιοῦν.

## Κεφ. ος'.

Ὁ πρῶτος καὶ ἀναγκαιότατος τόπος ἐστὶν ἐν φιλοσοφίᾳ, ὁ τῆς χρήσεως τῶν θεωρημάτων· οἷον, [a] ὁ τοῦ μὴ ψεύδεσθαι· ὁ δεύτερος, ὁ τῶν ἀποδείξεων· οἷον, πόθεν, ὅτι οὐ δεῖ ψεύδεσθαι; τρίτος, ὁ αὐτῶν τούτων βεβαιωτικὸς, καὶ διαρθρωτικός· οἷον, πόθεν, ὅτι τοῦτο ἀπόδειξις; τί γάρ ἐστιν ἀπόδειξις; τί ἀκολουθία; τί μάχη; τί ἀληθές; τί ψεῦδος; οὐκοῦν ὁ μὲν τρίτος τόπος ἀναγκαῖος διὰ τὸν δεύτερον· ὁ δὲ δεύτερος, διὰ τὸν πρῶτον· ὁ δὲ ἀναγκαιότατος, καὶ ὅπου ἀναπαύεσθαι δεῖ, ὁ πρῶτος. Ἡμεῖς δ' ἔμπαλιν ποιοῦμεν· ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τόπῳ διατρίβομεν, [b] καὶ περὶ ἐκεῖνόν ἐστιν ἡμῖν ἡ πᾶσα σπουδή· τοῦ δὲ πρώτου παντελῶς ἀμελοῦμεν· τοιγαροῦν ψευδόμεθα μέν· πῶς δὲ ἀποδείκνυται, ὅτι οὐ δεῖ ψεύδεσθαι, πρόχειρον ἔχομεν.

[a] Casaubonus vult reddi, *non decipi.* Tres sunt in philosophia loci maxime necessarii. Primus, in usu positus præceptorum: modestiam in factis, veritatem in dictis colendam. Alter, demonstrationis: qui rationibus convincit, hæc esse facienda. Tertius, qui differendi præceptis confirmat, dilucideque declarat, eam esse demonstrationem, et non deceptos esse nos: ac docet, quid sit demonstratio, quid consecutio. *Simplic.*

[b] Περὶ ἐκεῖνον· nempe τόπον. Argent. ἐπὶ ἐκείνων· hæc vero sunt illa, quæ etiamnum in philosophiæ studio reprehenduntur; quod scilicet nos adolescentes in disciplinæ theorematibus, sæpe inanibus illis et exilibus, tanquam ad Sirenum scopulos, hæremus.

ΚΕΦ. οζ′.

Ἐπὶ παντὸς πρόχειρα ἑκτέον ταῦτα.

[c] Ἄγε δέ μ᾽, ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ᾽ ἡ Πεπρωμένη,
Ὅποι ποθ᾽ ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος·
Ὡς ἕψομαί γ᾽ ἄοκνος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
[d] Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

ΚΕΦ. οη′.

[e] Ὅς τις δ᾽ ἀνάγκῃ συγκεχώρηκε καλῶς,
Σοφὸς παρ᾽ ἡμῖν, καὶ τὰ θεῖ᾽ ἐπίσταται.

ΚΕΦ. οθ′.

Ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον, [f] Ὦ Κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω· [g] ἐμὲ δ᾽ Ἄνυτος

[c] Precatur, ut a Deo ducatur, et, quæ ab eo per omnia ordine tranſit, cauſa effectrice et motrice, quam Fatum appellabat. *Simplic.*

[d] Κακὸς γενόμενος. Hæc duo verba Salmaſianus codex adſcripta habet margini (unde in hanc editionem relata ſunt cum aliam auctoritatem nondum repererim) at infra eodem margine tota hæc ſententia ita ſcribitur.

——— εἴγε τὴ θέλων
Ἀλλ᾽ ἀντιτείνων οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

Quæ ex ingenione an ex ſcripto codice habeat neſcio. Prius veri ſimilius videtur. Conveniunt hæc cum dicto Senecæ.

*Fata volentem ducunt, nolentem trahunt.*

Lectio autem vulgata ita ſe habet,

Ὡς ἕψομαι σπουδαῖος ἠδὲ ἄοκνος.
Ἐὰν δὲ μὴ ἐθέλω, οὐχ ἧττον ἕψομαι.

Primum hoc votum, teſte Simplicio, Cleanthis eſt, Stoici Philoſophi, Aſſo nati, qui fuit Zenonis diſcipulus, Chryſippi magiſter: cujus ſtatuam in Aſſo, magnificentiæ Romanæ ſpecimen, ſibi viſam teſtatur Simplicius ad hunc locum.

[e] Hoc caput nihil continet niſi duos Iambos Euripidis Tragici.

[f] Duo dicta hoc continentur. Prius Socratis eſt e Critone Platonis deſumptum. Alterum ſumptum eſt ex Socratis Apologia Platonica; ubi de Socratis accuſatoribus Anyto et Melito illud dicitur. *Snec.* ex *Simplic.*

[g] Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non poſſunt occidere. *Matth.* x. 28.

καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὔ.

Non omnes Epicteti ſententias hoc Enchiridio contineri, illis conſtat, qui diſſertationes Arriani de Epicteti diſputationibus legerunt. Ac proinde nemo quoque mirabitur, hic non reperiri illud decantatum Epicteti dictum. Ἀνέχου, καὶ ἀπέχου, *Suſtine, et abſtine.* Quin imo comparent in Agellio et Stobæo nonnulla Epicteto attributa, quæ ne quidem apud Arrianum reperias. *Suesanus.*

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΤΕΛΟΣ.

# ΚΕΒΗΤΟΣ

## ΘΗΒΑΙΟΥ

# ΠΙΝΑΞ.

——— Quo fit ut omnis
Votiva pateat veluti deſcripta tabella
Vita ſenis.——— Hor.

# TESTIMONIA

DE

# CEBETE.

CEBETEM Thebanum fuiſſe hujuſce tabulæ auctorem, ex hiſce teſtimoniis, a doctiſſimo Gronovio collectis, abunde patet. De ipſo autem Cebete adeo tacent veteres ſcriptores, ut vita ejus ex illis nequaquam colligi poſſit. [a] Xenophon inter iſtos Socratis familiares, qui innocentia cæteris præſtiterint, eum numerat. [b] Plato in Phædone teſtatur Cebetem ſingulari cura inveſtigaſſe veritatem, nec facile ſolitum aſſentiri, niſi manifeſtis argumentis convinceretur. Cæteri ſcriptores Cebetis nullam mentionem faciunt.

Lucianus de mercede conductis.

Βȣ́λομαι δὲ ὅμως ἔγωγε ὥσπερ ὁ Κέβης ἐκεῖνος εἰκόνα τινὰ τȣ̃ τοιȣ́τȣ σȣ βίȣ γράψαι, ὅπως ἐς αὐτὴν ἀποβλέπων εἰδῆς εἴ σοι παριτητέον ἐςὶν ἐς αὐτήν.

Idem in Rhetorum præceptis.

Ἐθέλω δέ σοι πρῶτον ὥσπερ ὁ Κέβης ἐκεῖνος, εἰκόνα γραψάμενος τῷ λόγῳ ἑκατέραν ἀποδεῖξαι τὴν ὁδόν.

Julius Pollux iii. 16.

Ὑφηγητὴς, ἐξηγητὴς, προηγητικὸς, προηγεμών· ϰ̀ καθηγητὴς παρὰ Κέβητι ϰ̀ τοῖς τραγῳδοῖς.

[a] Ἀπομν lib. i. cap. 2. ſect. 48. [b] Pag. 63.

Diogenes Laertius libro ii. Vitarum.

Κέβης ὁ Θηβαῖος· κὶ τέτε φέρονται διάλογοι τρεῖς· Πίναξ. Ἑβδόμη, Φρύνιχος.

Tertullianus de Præſcriptione, cap. 39.

Vides hodie ex Virgilio fabulam in totum aliam componi, materia ſecundum verſus, verſibus ſecundum materiam concinnatis. Denique Hoſidius Geta Medeam tragœdiam ex Virgilio pleniſſime exſuxit. Meus quidem propinquus ex eodem poeta inter cætera ſtili ſui otia Pinacem Cebetis explicuit. *Ubi recte Pamelius Cebetem ſecta Pythagoricum notat.*

Idem de Corona, cap. 7.

Hercules nunc populum capite præfert, nunc oleaſtrum, nunc apium. Habes tragœdiam Cerberi, habes Pindarum atque Callimachum, &c. *Ubi Joſ. Scaliger in exemplari editionis Junianæ, quod in bibliotheca publica ſervatur, adſcripſit Cebetis, quod tamen valde anceps.*

Suidas.

Κέβης, Θηβαῖος φιλόσοφος, Σωκράτες μαθητής. Διάλογοι δὲ αὐτε φέρονται τρεῖς, Ἑβδόμη, Φρύνιχος, Πίναξ· ἔςι δὲ τῶν ἐν ᾅδε διήγησις κὶ ἄλλα τινά.

Etiam Virgilii delicias eodem nomine fuiſſe ex Vita ejus et Servio ad ſecundam Eclogam patet.

Chalcidius in fine commentarii in Timæum Platonis.

Etenim, qui aderant, omnes erant inſtructi præcipuis doctrinis, quas ingenuas diſciplinas appellavit; propterea quod a pueris ætas illa iis veluti principiis altioris doctrinæ, et tanquam gradibus imbuebatur, geometrica, muſica, arithmetica, aſtronomia. De quibus Cebes pronuntiavit, ſiquidem philoſophiæ cauſa diſcantur, ut per eas, tanquam gradibus, ad ſummum culmen philoſophiæ perveniatur, operæ pretium eſſe; ſi ſine philoſophia, plenæ tamen dignitatis eſſe funda-

menta, imperfectæ licet eruditionis. Ubi Johannes Meurſius intelligit Thebanum, de quo Diogenes lib. II. et ex eo Suidas. Alius eſt Cebes Cyzicenus, cujus meminit Athenæus lib. iv.

Danielis Heinſii carmen, chirographo auctoris ſcriptum in exemplari, quod eſt penes fratrem meum, ut videtur ab eo compoſitum, ut peplo inſereretur, ſed neſcio quo caſu omiſſum, et dignum tamen, quod conſpiciatur.

Καί σε, Κέβης, σοφίῃσι κεκασμένον αἰὲν ἀκούω·
Σωκρατικοῖς γεγαῶτα πάλαι καταρίθμιον ἄστροις.
Κείνῳ γὰρ θανάτοιο παρήγορος αὐτὸς ἔησθα·
Τόν ποθ' οἱ ἀφραδέοντες ἀτασθαλίῃσι νόοιο
Κεκροπιδῶν ἔῤῥαψαν ὁμηγερέες πολιῆται,
Ψευδέων τέκτονες ἄνδρες ἀληθοσύνης ἐπιούρῳ.
Τῷ ϗ Πυθαγόραο σοφὰς ἀπομάξαο δόξας,
Ὡς κεῖνος τὸ πάροιθεν, ὁμοῖϊα τοῖσι πιφαύσκων.
Χρείων ἀνθρώποισιν ἀμηχανέουσιν ἀρωγῆς,
Δῆλα περ, οὐ μύθοισι ϗ αἰνιγμοῖσιν ἑλικτά.
Ὅς ποτε ϗ βιότοιο μέγαν πλάνον, ἠδὲ ϗ οἶμον,
Στεινὴν μὲν τὰ πρῶτα, τό δ' ὕστερον αὖθις ἐλαφρὴν
Ποσσὶ περᾷν, μακρήντε ϗ ὄρθιον, οὐδὲ κατάντη,
Ἡμῖν ἡγεμόνευσας· ἐπεὶ κακιῶν τ' ἀρετεῶντε,
Οἷα ζωογράφος τις ἀνὴρ, περιώσιος ἄλλων,
Εἰκόνα δακτυλόδεικτον ἐνὶ μερόπεσσιν ἔθηκας.

Laurentius Pignorius ſymbolicarum epiſtolarum xlii.

Fidem facit Cebetis Pinax, quam vocamus, a noſtris nobis olim præceptoribus tradita et commendata.

Philippus Thomaſinus de Donariis, pag. 211.

Præter hæc religionis indicia aliud etiam ſpectaſſe priſcos ſapientes ſatis oſtendit Tabella in Saturni ædicula inter alia munera olim pro delubro poſita, quæ veluti totius vitæ humanæ imago et compendium Cebeti integri libri materiam

ſapientiſſimis Maſcardi meditationibus non indignam præbuit.

Petrus Lambecius in Appendice libri v.

Venetiis acceptos codices MSS. et in bibliothecam Cæſaream relatos numerat, in quibus eſt, Cebetis Thebani, Philoſophi Platonici, Tabula, vitæ humanæ prudenter inſtituendæ rationem continens.

Nam quæ auſus fuit Samuel Petitus tentare in libro iv. Miſcellaneorum cap. iv. iis non utimur, quum et ſupponat incertiſſima, et mutationibus tam libere indulgeat, ut equi juſtique parvam ponat rationem.

# ΚΕΒΗΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΥ

# ΠΙΝΑΞ.

ΞΕΝΟΣ καὶ ΓΕΡΩΝ.

[a] ΞΕ. ΕΤΥΓΧΑΝΟΜΕΝ περιπατοῦντες ἐν τῷ τοῦ Κρόνου [b] ἱερῷ, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐθεωροῦμεν· [c] ἀνέκειτο δὲ καὶ πίναξ τις ἔμπροσθε τοῦ νεὼ, ἐν ᾧ ἦν γραφή τις [d] ξένη· καὶ μύθους

[a] Cebes ipſe videtur eſſe ſenex tabulam commonſtrans et explicans; illi autem, quibus exponitur, extranei. Quorum unus e numero Cebetem percontatur. Cebes Thebanus fuit. Thebis igitur colloquium haberi fingitur. Templum Saturni, cui conſecrata hæc tabula, Thebis fuiſſe cenſendum. Peregrini vero Attici ſi forte, aut Ionici generis juvenes fuerunt. *Salmaſius.*

Ἐτυγχάνομεν. Non omnino negligendus eſt iſte latens Fortunæ ſenſus. Secutus igitur ſum primarum editionum interpretationem, idque libentius Horatio manuducente:

*Ibam forte via ſacra—*

[b] Ἱερῷ· δώματι. Quod poſtea varietatis cauſa vocat νεώς. Fruſtra ingerit hic loci diſtinctionem ſuam Wolfius inter ἱερὸν et νεὼς, quaſi ἱερὸν ſit totum templum, νεὼς autem pars templi interior. Sed ipſe ſibi quoque diſplicet.

[c] Ἀνέκειτο. Ita Wolfius ex conjectura, quam Gronovius ex duobus MSS. in ſua editione confirmat. Significat autem *ſuſpenſa erat*, eandemque vim habet cum ἀνέθετο (unde ἀνάθημα donarium) qua voce uſus eſt paulo poſt, ut et ἀνέθηκε de hac ipſa re.

[d] Nova eſt hæc pictura, nec deprompta ex Homero, aut alio poeta: quas fabulas pictas et ſculptas paſſim videre erat. Etſi autem et ipſæ habent, quibus

ἔχουσα ἰδίους· οὓς οὐκ ἠδυνάμεθα συμβαλεῖν, [e] τίνες, καὶ πότε ἦσαν· οὔτε γὰρ πόλις ἐδόκει ἡμῖν εἶναι [f] τὸ γεγραμμένον, οὔτε στρατόπεδον· ἀλλὰ περίβολος ἦν, ἐν αὐτῷ ἔχων ἑτέρους περιβόλους δύο· τὸν μὲν, μείζω· τὸν δὲ, ἐλάττω. Ἦν δὲ καὶ πύλη ἐπὶ τοῦ πρώτου περιβόλου· πρὸς δὲ τῇ πύλῃ ὄχλος ἐδόκει ἡμῖν πολὺς ἐφεστάναι· ἔνδον δὲ τοῦ περιβόλου, πλῆθός τι γυναικῶν ἑωρᾶτο· ἐπὶ δὲ τῆς εἰσόδου τοῦ πρώτου πυλῶνος καὶ περιβόλου, γέρων τις ἑστὼς, [g] ἔμφασιν ἐποίει, ὡς προστάττων τι τῷ εἰσιόντι ὄχλῳ· ἀπορούντων [h] δὲ ἡμῶν περὶ τῆς μυθολογίας πρὸς ἀλλήλους πολὺν χρόνον, πρεσβύτης τις παρεστώς. ΓΕ. Οὐδὲν δεινὸν πάσχετε, ὦ ξένοι, ἔφη, ἀποροῦντες περὶ τῆς γραφῆς ταύτης· [i] οὐ γὰρ τῶν ἐπιχωρίων πολλοὶ

tenera ætas erudiatur, tamen non prorſus in univerſum eo reſpiciunt, quemadmodum hæc tabula. Tota enim in hoc occupatur, ut varias vitæ et omnium quotquot ſunt rationes, ſpectatori proponat, atque itidem vitæ rectam viam, quam qui ingreſſus ſit et perſequatur, rectius vivat et beatius. Ideo non tam eſſe pictura exiſtimanda eſt, quam philoſophia.

[e] Τίνες καὶ πότε ἦσαν. Abeat protinus e textu et verſionibus Wolfiana conjectura πόθεν legentis. Non conſtat hoſpites omnino quæſiviſſe unde pictura erat, ſcire tantum voluiſſe, quid ſibi velit. Credo, καὶ, elegantem eſſe pleonaſmum, uti δὴ in τίνες δή ποτε, quod frequens occurrit.

[f] Τὸ γεγραμμένον. Subaud. χῆμα.

[g] Locus nemini ſuſpectus; mihi tamen non adeo placet. Nulliuſne quæſo rei Senex ille ἔμφασιν ἐποίει? imo προστάτοντος, *hominis* nim. *aliquid* præcipientis. Vide infra ἔμφασιν ἐποίει εὐφροσύνης τινός. Repone igitur προστάττοντος, et ſubintellige ἀνθρώπου. Si ſcripſiſſet ἐνέφαινε ὡς προστάτων, nulla foret dubitandi anſa, ſic enim poſtea ἐπαγγέλλονται ὡς ἄξουσαι. Nunc non eadem eſt ratio. Attamen, nequid diſſimulem, ita Sophocles in Electra, ver. 23.

— ὥς μοι σαφῆ
Σημεῖα φαίνεις ἐσθλὸς εἰς ἡμᾶς γεγώς·

pro ἐσθλοῦ γεγῶτος. Sed hic abeſt ὡς ante ἐσθλοῦ. *Johnſ.*

[h] Vetuſtiſſimus liber οὖν.

[i] Οὐδὲ γὰρ—οἴδασι. *Gron.*

ἴσασι, τί ποτε αὕτη ἡ μυθολογία δύναται· οὐδὲ γὰρ ἐστι πολιτικὸν ἀνάθημα, ἀλλὰ ξένος τις πάλαι ποτὲ ἀφίκετο δεῦρο, ἀνὴρ ἔμφρων, καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, λόγῳ δὲ καὶ [k] ἔργῳ [l] Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον, ὃς τό τε ἱερὸν τοῦτο, καὶ τὴν γραφὴν ἀνέθηκε τῷ Κρόνῳ. Ξε. Πότερον οὖν, ἔφην ἐγὼ, καὶ αὐτὸν τὸν ἄνδρα γιγνώσκεις ἑωρακώς; Γε. Καὶ ἐθαύμασά γε, ἔφη, αὐτὸν πολὺν χρόνον· [m] νεώτερος γὰρ ὢν, πολλὰ καὶ [n] σπουδαῖα διελέγετο· καὶ περὶ ταύτης δὲ τῆς μυθολογίας πολλάκις αὐτοῦ ἠκηκόειν διεξιόντος. Ξε. Πρὸς Διὸς τοίνυν, ἔφην ἐγὼ, εἰ μή τις σοι μεγάλη ἀσχολία τυγχάνει οὖσα, διήγησαι [o] ἡμῖν· πάνυ γὰρ ἐπιθυμοῦμεν ἀκοῦσαι, τί ποτέ ἐστιν ὁ μῦθος. Γε. Οὐδεὶς [p] φθόνος, ὦ ξένοι, ἔφη· ἀλλὰ τοῦτο [q] δεῖ ὑμᾶς ἀκοῦσαι, [r] ὅτι ἐπικίνδυνόν τι ἔχει

[k] Parum enim est sentire recte, ni facias recte. Itaque id est, quod ait, λόγῳ καὶ ἔργῳ. Contra evenire videmus, ut sæpe sapientium dicta in ore habeamus, de eorum factis itidem exprimendis nihil cogitemus. *Caselius.*

[l] Longum foret omnia referre de Pythagora. Ejus vitam persequuntur Laertius l. viii. Jamblicus, Malchus: de philosophia ejus præcipue videndus Hierocl. de Parmenide, idem Laert. lib. ix. *Caselius.*

[m] Legendum forte νεωτέροις γὰρ ὤν. *Gronovius pater.* Juvenes enim a senibus, non senes a juvenibus discunt. Forsan tamen nulla mutatione opus est. Hæc enim videtur esse causa, quare eum senex admiratus sit, quod cum junior esset ille peregrinus, disseruit tamen et philosophatus est supra quam quod a juvene sperari potuit. *Johns.*

[n] Materiæ gravitatem significat.

[o] Subaud. μῦθον.

[p] Quia invidi ægre aliis benefaciunt.

[q] Ex vetustissimo codice Gronovius restituit πρῶτον.

[r] Merito quæritur, quomodo intelligendum, quod affirmet, non prorsus periculi esse expers, hanc enarrationem audire. Videtur itaque dicendum, per se quidem nihil huic rei inesse periculi, videlicet in auditione, sed siquis ad usum non transferat ea, quæ acceperit, nihil ipsi profu-

ἡ ἐξήγησις. ΞΕ. Οἷόν τι; ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Ὅτι, εἰ μὲν [s] προσέξητε, ἔφη, καὶ συνήσητε τὰ λεγόμενα, φρόνιμοι καὶ εὐδαίμονες ἔσεσθε· εἰ δὲ μὴ, ἄφρονες καὶ κακοδαίμονες καὶ [t] πονηροὶ καὶ ἀμαθεῖς γενόμενοι, κακῶς βιώσεσθε· ἔστι γὰρ ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῷ τῆς [u] σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη προυβάλλετο τοῖς ἀνθρώποις· εἰ μὲν οὖν αὐτὸ συνίη τις, ἐσώζετο· εἰ δὲ μὴ συνίη, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς σφιγγὸς· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως [x] ταύτης· ἡ γὰρ [y] ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγξ ἐστιν· [z] αἰνίττεται δὲ καὶ τάδε, τί ἀγαθὸν, τί κακὸν, τί οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ. [a] Ταῦτ᾽ οὖν ἐὰν μέν τις μὴ συνίῃ, ἀπόλλυται ὑπ᾽ αὐτῆς οὐκ εἰσ-

turum quod audiverit, quin imo ipsi id perniciosum fore. Quippe qui ejusmodi salutaria vitæ præcepta neglexerit, suapte perit culpa, nec habet quod excuset: imo tanto justius punitur, quanto pulchrior ipsi affulserit proficiendi occasio. Idem fere docet ὁ Σωτήρ. Luc. xii. 47.

[s] Non satis est animum advertere, et intelligere; sed ubi intellexeris, animum advertere et intendere oportet, ut facias: hinc prudentia et a prudentia vita illa beata. *Casel.*

[t] Casaub. et alii legunt πικροί.

[u] Nomen vatis cujusdam alatæ, faciem virgineam habentis, reliquo corpore leoni similis: quæ responsa consulentibus intellectu difficilia reddebat. Ausonius Griph. seu Edyll. xi. 40.

*Terruit Aöniam volucris, leo, virgo, triformis*
*Sphinx: volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.*

[x] Subaud. συμβαίνει, vel aliquid simile.

[y] Cum Sphinge comparatur amentia, quod misere torquet et conficit animos hominum, quos et quotidie novis variisque mortibus afficit. Perpetuo enim et subinde aliis atque aliis modis cruciari, est mille modis perire. Contra pulchrum et salutis plenum vindicare se ab inscitia: qui hoc facit, sternit iter sibi ad arcem beatæ vitæ, sive sapientiæ. *Caselius.*

[z] Αἰνίττεται. Ἀσήμως λέγει, λεληθότως περί τινος λέγει. *Salmasius.*

[a] Nonnulli legunt, ἐὰν μέν τις μὲν συνίῃ. Parisinus codex anni 1557, ἐάν μήτις συνῇ. Gronovius autem legit ἐὰν μέν τις μὴ συνίει. Malo autem συνίῃ, quia mox sequitur, ἐὰν δή τις γνῷ.

ἅπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπέθνησκεν· ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφθείρεται, καθάπερ οἱ ἐπὶ [b] τιμωρίᾳ παραδιδόμενοι· ἂν δέ τις γνῷ, ἀνάπαλιν ἡ μὲν ἀφροσύνη ἀπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ [c] μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ· ὑμεῖς οὖν προσέχετε, καὶ μὴ παρακούετε. ΞΕ. Ὦ Ἡράκλεις, ὡς εἰς μεγάλην τινὰ ἐπιθυμίαν ἐμβέβληκας ἡμᾶς, εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. ΓΕ. Ἀλλ' ἔστιν, ἔφη, οὕτως ἔχοντα. ΞΕ. [d] Οὐκ ἂν φθάνοις τοίνυν διηγούμενος, ὡς ἡμῶν προσεξόντων οὐ παρέργως, ἐπείπερ καὶ τὸ [e] ἐπιτίμιον τοιοῦτόν ἐστιν. ΓΕ. Ἀναλαβὼν οὖν ῥάβδον τινὰ, καὶ ἐκτείνας πρὸς τὴν γραφὴν, ὁρᾶτε, ἔφη, τὸν

[b] Non intellexerunt interpretes, quid τιμωρία hoc loco sibi velit. Non enim, *qui conjecti in carcerem carnificis manum expectant*, ut Wolfius; aut *qui quæstioni subjiciuntur*, ut Caselius; aptum est hic exemplum τῶν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ κατὰ μικρὸν καταφθειρομένων; sed illi qui male actæ vitæ conscii secretis conscientiæ flagellis lancinantur: Cebes ipse (quod miror interpretes non advertisse) in sequentibus ita exponit, ὅταν οὖν πάντα ἀπολείπῃ, παραδίδοται, (iisdem, quibus hic, verbis) τῇ τιμωρίᾳ. *Casaub.* Pœnæ nim. impiorum facinorum vindici acerrimæ. Forte tamen ex illo, quem meminit Casaubonus, loco, delenda est vox ἐπὶ, ante τιμωρίᾳ; sic iterum τούτοις παραδίδοται, non ἐπὶ τούτοις. *Johns.*

[c] Idem utroque indicatur. Qui distinguunt, tribuunt hominibus εὐδαιμονίαν, μακαριότητα Diis immortalibus, quos μάκαρας nominant, παρὰ τὸ μᾶν, i. e. σφόδρα χαίρειν. *Caselius.*

[d] Horum verborum hic est sensus. Non citius ea nobis enarraveris, quam nos erimus prompti ad attendendum quid dicas, quandoquidem tale propositum est præmium vel pœna. Nam ita Græce significat τὸ ἐπιτίμιον: et utrumque hic convenit. Pernicies quippe denunciatur pro pœna non discernentibus fines boni et mali, ut beata vita intelligentibus. *Salmasius.*

[e] Subaud. μίσθωμα. *Merces*, Latine, ut et μισθὸς Græce utrumque significare et *præmium* et *pœnam*, nemini non notum est. Sic et τιμὴ, *honor* et *pœna*, pro diversa significatione verbi τίω, unde derivatur. *Johnsonus.*

περίβολον τοῦτον; ΞΕ. Ὁρῶμεν. ΓΕ. Τοῦτο πρῶτον δεῖ εἰδέναι ὑμᾶς, ὅτι καλεῖται ὁ τόπος οὗτος, Βίος· καὶ ὁ ὄχλος ὁ πολὺς, ὁ παρὰ τὴν πύλην ἐφεστὼς, οἱ μέλλοντες εἰσπορεύεσθαι εἰς τὸν βίον, οὗτοί εἰσιν· ὁ δὲ γέρων, ὁ ἄνω ἑστηκὼς, ἔχων χάρτην τινὰ [f] ἐν τῇ χειρὶ, καὶ τῇ ἑτέρᾳ, ὥσπερ δεικνύων τι, οὗτος [g] Δαίμων καλεῖται· προστάττει δὲ τοῖς εἰσπορευομένοις, τί δεῖ αὐτοὺς ποιεῖν, [h] ὡς ἂν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν βίον· καὶ δεικνύει, ποίαν ὁδὸν αὐτοὺς δεῖ βαδίζειν, εἰ σώζεσθαι [i] μέλλουσιν ἐν τῷ βίῳ. ΞΕ. Ποίαν οὖν ὁδὸν κελεύει βαδίζειν, ἢ πῶς; ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Ὁρᾷς, εἶπε, παρὰ τὴν πύλην θρόνον τινὰ κείμενον κατὰ τὸν τόπον τοῦτον, καθ' ὃν εἰσπορεύεται ὁ ὄχλος, ἐφ' οὗ κάθηται γυνὴ πεπλασμένη [k] τῷ εἴδει, καὶ πιθανὴ φαινομένη, καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔχουσα ποτήριόν τι;

[f] Ἐν τῇ χειρὶ καὶ τῇ ἑτέρᾳ. In una manu, &c. Ita infra de Fortuna loquens, hæc habet verba: παρ' ὧν μὲν ἁρπάζει—καὶ ἑτέροις δίδωσι· vel δεικτικῶς ponitur, baculoque unam manum ſenex attingit.

[g] *Genius* ad portam eſt præco ſapientiæ, interpres rationis; quod chartam manu teneat, hoc indicatur, ſiquis deſideret vera ad vivendum ſapientiæ præcepta noſſe, ei volvenda veterum monumenta, qui tot ſæculis invenerunt, quibus vita hominum expoliretur et emendaretur: neque non id eſſe divinum beneficium exiſtimandum, et ab authore ſapientiæ proficiſci. De quibus *Genius* ille docet, de quibus potiſſimnm informari ad vitam oporteat, ea ſub extremum hujus ſermonis breviter perſtringit ſcriptor. *Caſelius.*

[h] Ὡς pro ἐπειδὴ, poſtquam. *Wolfius.*

[i] Μέλλουσι, pro βούλονται. *Idem.*

[k] Libri MSS. Aldina Ed. ut et Ottomari. Plantin. habent τῷ ἤθει· autem εἴθει, pro ἤθει vel εἴδει. Recentiores εἴδει omnes legunt. Difficile eſt tot MSS. et editis refragari; ſed longe difficilius ſcire quid ſit πεπλασμένον ἦθος in pictura. Utramque ſententiam Anglice exponam: *A woman formal in her way and manner, and of a plauſible appearance.* Or, *a woman with a painted face, and a wheedling inſinuating way.* Judicet lector. *Johnſonus.*

ΞΕ. Ὁρῶ· ἀλλὰ τίς ἐστιν αὕτη; ἔφην. ΓΕ. Ἀπάτη καλεῖται, φησίν, ἡ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσα. ΞΕ. Εἶτα, τί πράττει αὕτη; ΓΕ. Τοὺς εἰσπορευομένους εἰς τὸν βίον [l] ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει. ΞΕ. [m] Τοῦτο δὲ τί ἐστι τὸ ποτόν; ΓΕ. Πλάνη, ἔφη, καὶ ἄγνοια. ΞΕ. Εἶτα τί; ΓΕ. Πιόντες τοῦτο, πορεύονται εἰς τὸν βίον. ΞΕ. Πότερον οὖν πάντες πίνουσι τὸν πλάνον, ἢ οὔ; ΓΕ. Πάντες πίνουσιν, ἔφη· ἀλλ' οἱ μὲν [n] πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον· ἔτι δὲ οὐχ ὁρᾷς ἔνδον τῆς πύλης πλῆθός τι γυναικῶν, [o] ἑταιρῶν παντοδαπὰς μορφὰς ἐχουσῶν; ΞΕ. Ὁρῶ. ΓΕ. Αὗται τοίνυν δόξαι, καὶ ἐπιθυμίαι, καὶ ἡδοναί, καλοῦνται· ὅταν οὖν εἰσπορεύηται ὁ ὄχλος, [p] ἀναπηδῶσιν αὗται, καὶ [q] συμπλέκονται πρὸς ἕκαστον· εἶτα ἀπάγουσι. ΞΕ. Ποῦ δὲ ἀπάγουσιν αὐτούς; ΓΕ. [r] Αἱ μέν, εἰς τὸ σώζεσθαι, ἔφη· αἱ δέ, εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι, διὰ τὴν ἀπάτην. ΞΕ. Ὦ δαιμόνιε, ὡς χαλεπὸν τὸ

[l] Ποτίζω cum dativo habet accuſativum perſonæ poſt ſe expreſſum vel ſubintellectum, et verti debet, *perfundit hominem ſua vi.* Cum vero accuſativum habet rei, ſubauditur dativus perſonæ et verti debet, *dat ei bibendam ſuam vim,* vel, *infundit ei ſuam vim.*

[m] Quænam eſt iſta potio? quænam illa vis? Error et ignorantia.

[n] Subaud. πόμα.

[o] Non omnes δόξαι ſunt ἑταῖραι, quippe quæ quandoque ſervant, ſed ad meretricum ſpeciem exornatæ, variiſque indutæ veſtibus.

[p] Inſiliunt more canum blandientium.

[q] Manuſcripti Pariſini legunt πλέκονται. Poſt πρὸς loco ποτὶ iidem manuſcripti.

[r] Intelligi poteſt, falſas opiniones, pravas cupiditates, turpes voluptates, deducere ad interitum; contra, veras, honeſtas et rectas ad ſalutem. Sunt enim δόξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναὶ, τῶν μέσων, i. e. ejuſmodi voces, quæ alias in bonam, alias in malam partem capiuntur, atque adjectivis nominibus diſtinguuntur, ut

τύχη { ἀγαθή. κακή. *Wolfius.*

πόμα λέγεις; Γε. Καὶ πᾶσαί γε, ἔφη, ἐπαγγέλλονται, ὡς ἐπὶ τὰ βέλτιστα ἄξουσαι, καὶ εἰς βίον εὐδαίμονα καὶ [s] λυσιτελῆ· οἱ δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν πεπώκασι παρὰ τῆς Ἀπάτης, οὐχ εὑρίσκουσι, ποία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς, ἡ ἐν τῷ βίῳ· ἀλλὰ πλανῶνται εἰκῆ, ὥσπερ ὁρᾷς καὶ τοὺς πρότερον εἰσπορευομένους, ὡς περιάγονται, ὅπῃ ἂν αὗται δεικνύωσιν; Ξε. Ὁρῶ τούτους, ἔφην· ἡ δὲ γυνὴ ἐκείνη τίς ἐστιν, ἡ ὥσπερ τυφλὴ καὶ μαινομένη τις εἶναι δοκοῦσα, καὶ ἑστηκυῖα ἐπὶ λίθου τινὸς στρογγύλου; Γε. Καλεῖται μὲν, ἔφη, Τύχη· ἔστι δὲ οὐ μόνον τυφλὴ καὶ μαινομένη, [t] ἀλλὰ καὶ κωφή. Ξε. Αὕτη οὖν τί ἔργον ἔχει; Γε. Περιπορεύεται πανταχοῦ, ἔφη, καὶ παρ' ὧν μὲν ἁρπάζει τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἑτέροις δίδωσι· παρὰ δὲ τῶν αὐτῶν πάλιν ἀφαιρεῖται παραχρῆμα, ἃ δέδωκε, καὶ ἄλλοις δίδωσιν εἰκῆ καὶ ἀβεβαίως· διὸ καὶ τὸ σημεῖον καλῶς μηνύει τὴν φύσιν αὐτῆς. Ξε. Ποῖον τοῦτο; ἔφην ἐγώ. Γε. Ὅτι ἐπὶ στρογγύλου λίθου ἕστηκεν. Ξε. Εἶτα, τί τοῦτο σημαίνει; Γε. Ὅτι οὐκ ἀσφαλὴς, οὐδὲ βεβαία ἐστὶν [u] ἡ παρ' αὐτῆς δόσις·

[s] Alii interpretes *conducibilem* vertunt, alii *utilem*, alii *in qua acquiescant*. Itane de gradu ſuo dejicietur *felicitas*? eritne εὐδαιμονία imperfecta, niſi acceſſerit λυσιτελής? Video alibi εὐδαίμων καὶ μακάριος· iterum μακάριος καὶ εὐδαίμων. Non placet itaque iſta vox λυσιτελῆ. Quid ſi εὐτελῆ vel ἐντελῆ legatur? Nonne pollicentur aureos montes, vitam perfecte beatam? *Johnſ.*

[t] Obſerva modo antecedentia, et mecum leges καὶ μαινομένη, ἀλλὰ καὶ κωφή. Viſa enim erat et cæca et inſana hoſpiti quærenti; cui ſenex reſpondit, *non modo cæcam et inſanam eſſe, ſed et ſurdam inſuper.* Alii ἀλλὰ καὶ μαινομένη καὶ κωφή.

[u] Fortuna levis eſt: cito repoſcit quæ dedit. Eademque vitrea eſt: et cum ſplendet, frangitur: autore Mimographo. Sic ille: momento eſt brevior, auraque levior. *Wolfius.*

[x] ἐκπλώσεις γὰρ μεγάλαι καὶ σκληραὶ γίγνονται, ὅταν τις αὐτῇ πιστεύσῃ. ΞΕ. Ὁ [y] δὲ ὄχλος ὁ πολὺς οὗτος, ὁ περὶ αὐτὴν ἑστηκὼς, τί βούλεται, καὶ τίνες καλοῦνται; ΓΕ. Καλοῦνται μὲν οὗτοι [z] ἀπροβούλευτοι· αἰτοῦσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν, [a] ἃ ῥίπτει. ΞΕ. Πῶς οὖν οὐχ ὁμοίαν ἔχουσι τὴν μορφὴν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν δοκοῦσι χαίρειν· [b] οἱ δὲ ἀθυμοῦσιν, ἐκπεπτακότες τὰς χεῖρας; ΓΕ. Οἱ μὲν δοκοῦντες, ἔφη, χαίρειν καὶ γελᾷν αὐτῶν, οἱ εἰληφότες τι παρὰ τῆς τύχης εἰσίν· οὗτοι δὲ καὶ ἀγαθὴν τύχην αὐτὴν καλοῦσιν· οἱ δὲ δοκοῦντες κλαίειν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκπεπτακότες, εἰσὶ παρ' ὧν ἀφείλετο, ἃ δέδωκε πρότερον αὐτοῖς· οὗτοι πάλιν κακὴν τύχην αὐτὴν καλοῦσι. ΞΕ. Τίνα οὖν ἐστιν, ἃ δίδωσιν αὐτοῖς· ὅτι οὕτως οἱ μὲν λαμβάνοντες, χαίρουσιν· οἱ δὲ ἀποβάλλοντες, κλαίουσι; ΓΕ. Ταῦτα, ἔφη, ἃ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ εἶναι ἀγαθά. ΞΕ. Ταῦτα οὖν τίνα ἐστί; ΓΕ. Πλοῦτος δηλαδὴ, καὶ δόξα, καὶ εὐγένεια,

[x] Ἐκπίπτειν, excidere aliqua re, fruftrari fpe fua, voti non fieri compotem. *Wolfius.*

[y] Nonnulli addunt τῶν ἀνθρώπων.

[z] Sunt in his, quorum educatio negligitur, qui prava educatione corrumpuntur, qui fe ad vitam non parant, qui non capiunt mature de fuis rebus confilium, qui in prima ætate fe non inftruunt virtute et confiliis, qui de incommodis vitæ non in tempore cogitant, ut res adverfas vel ratione declinent, vel forti animo perferant; fed contra, veluti navigium fine remis et gubernaculo fluctibus, fic fe vitæ, cujus fpatium primum ineunt, committunt. Eft autem hæc maxima pars mortalium, fe temeritati fortunæ credentium. *Cafelius.*

[a] Scilicet ἡ τύχη. Ea quæ fortuna temere projicit. *Wolfius.*

[b] Videtur legendum ἀθυμεῖν, et pendere a verbo δοκοῦσι, ut χαίρειν in priori fententiæ membro. Ita fuadent fequentia οἱ μὲν δοκοῦντες χαίρειν, οἱ δὲ δοκοῦντες κλαίειν.

καὶ τέκνα, καὶ τυραννίδες, καὶ βασιλεῖαι, καὶ τἄλλα, ὅσα τούτοις παραπλήσια. ΞΕ. Ταῦτα οὖν πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθά; ΓΕ. [c] Περὶ μὲν τούτων, ἔφη, καὶ αὖθις [d] διαλεξόμεθα· νῦν δὲ περὶ τὴν μυθολογίαν γενώμεθα. ΞΕ. Ἔστω οὕτως. ΓΕ. Ὁρᾷς οὖν, ὡς ἂν παρέλθῃς τὴν πύλην ταύτην, ἀνώτερον [e] ἄλλον περίβολον, [f] καὶ γυναῖκας ἔξω τοῦ περιβόλου ἑστηκυίας, κεκοσμημένας ὥσπερ ἑταῖραι εἰώθασι; ΞΕ. Καὶ μάλα. ΓΕ. Αὗται τοίνυν, ἡ μὲν ἀκρασία καλεῖται· ἡ δὲ, ἀσωτία· ἡ δὲ, ἀπληστία· ἡ δὲ, κολακεία. ΞΕ. Τί οὖν ὧδε ἑστήκασιν αὗται; ΓΕ. Παρατηροῦσιν, ἔφη, τοὺς εἰληφότας τι παρὰ τῆς τύχης. ΞΕ. Εἶτα τί. ΓΕ. Ἀναπηδῶσι, καὶ συμπλέκονται αὐτοῖς, καὶ κολακεύουσι, καὶ ἀξιοῦσι [g] παρ' αὐταῖς μένειν, λέγουσαι, ὅτι βίον ἕξουσιν ἡδὺν, καὶ ἄπονον, καὶ κακοπάθειαν ἔχοντα οὐδεμίαν· ἐὰν οὖν τις πεισθῇ ὑπ' αὐτῶν

[c] Quæ bona, quæ mala ſint, in fine libelli docet. Sed et Satyricus hunc errorem taxat his verſibus:

*Omnibus in terris, quæ ſunt a Gadibus uſque*
*Auroram et Gangem, pauci dignoſcere poſſunt*
*Quæ ſint vera bona, atque illis diverſa, remota*
*Erroris nebula.*——

Juv. Sat. x. 1.

[d] MS. vetuſtiſſimus et alii legunt ἐκποιήσει διαλέγεσθαι. Omnium autem editionum lectio eſt, αὖθις διαλεξόμεθα.

[e] Tria ſepta majora facit, quorum primi et tertii οἰκήματα, hoc eſt, extructa inter ſepta domicilia, etiam περιβόλους vocat. *Wolfius.*

Gronovius autem contendit in tota Cebetis Tabula nullam ineſſe fabricam, qualis eſt domus. Sed ſi ſuas domos non habent felices et infelices, ſuas certe ſtationes habent, ſua receptacula diverſa, quo per diverſas itur vias. Δόξαι enim et ἡδοναὶ ducunt ad *incontinentiam* &c. illæ ad τιμωρίαν, &c. et porro ad *infelicitatem.* Quæ diverſæ ſtationes in eodem primo ſepto vocantur περίβολοι. Sed de his, ut occurrunt, fuſius agetur. *Johnſ.*

[f] Nonnulli legunt, ὡς ἂν καὶ, &c.

[g] Nonnulli legunt αὐτὰς, ſed male.

[h] εἰς τὴν ἡδυπάθειαν, μέχρι μέν τινος ἡδεῖα δοκεῖ εἶναι ἡ διατριβή, ἕως ἂν γαργαλίζῃ τὸν ἄνθρωπον· εἶτ' οὐκ ἔστιν· ὅταν γὰρ ἀνανήψῃ, αἰσθάνεται, ὅτι οὐκ ἤσθιεν, ἀλλ' [i] ὑπ' αὐτῆς κατησθίετο, καὶ ὑβρίζετο· διὸ καί, ὅταν ἀναλώσῃ πάντα, [k] ὅσα ἔλαβε παρὰ τῆς τύχης, ἀναγκάζεται ταύταις ταῖς γυναιξὶ δουλεύειν, καὶ πάνθ' ὑπομένειν, καὶ ἀσχημονεῖν, καὶ ποιεῖν ἕνεκεν τούτων ὅσα ἐστὶ βλαβερά· οἷον, ἀποστερεῖν, ἱεροσυλεῖν, ἐπιορκεῖν, προδιδόναι, λῄζεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τούτοις παραπλήσια· ὅταν οὖν πάντα αὐτοῖς ἀπολείπῃ, παραδίδονται τῇ τιμωρίᾳ. ΞΕ. Ποία δέ ἐστιν αὕτη; ΓΕ. Ὁρᾷς ὀπίσω τι αὐτῶν, ἔφη, ὥσπερ θύριον μικρόν, καὶ τόπον στενόν τινα, καὶ [l] σκοτεινόν; οὐκοῦν καὶ γυναῖκες αἰσχραί, καὶ ῥυπαραί, [m] καὶ ῥάκη ἠμφιεσμέναι δοκοῦσι συνεῖναι; ΞΕ. Καὶ μάλα. ΓΕ. Αὗται τοίνυν, ἔφη, ἡ μέν, τὴν μάστιγα ἔχουσα, καλεῖται τιμωρία· ἡ δέ, τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα, λύπη· ἡ δέ, τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς, ὀδύνη. ΞΕ. Ὁ δ' ἄλλος οὗτος, ὁ παρεστηκὼς αὐταῖς, δυσειδής τις καὶ λεπτὸς καὶ γυμνός· [n] καὶ μετὰ ταῦτά τις ὁμοία αὐτῷ, αἰσχρὰ καὶ λεπτή, [o] τίς ἐστιν; ΓΕ. Ὁ

[h] Additur εἰσελθεῖν in tribus MSS. Gallicis, et edit. Parisina, Εἰς τὴν ἡδυπάθειαν, *ad vitam voluptariam.* Ἡδυπάθεια hic loci, hoc modo, personam induit.

[i] Malo αὐτῶν; quippe αὐτῆς ad ἡδυπάθειαν referas necesse est.

[k] Nonnulli legunt πάνθ' ὅσα &c.

[l] Videtur esse domus, carcer, vel saltem specus, neque enim aliter foret tenebrosus. *Johns.*

[m] Unde vox Anglica, *rags.*

[n] Nonnulli legunt καὶ κατὰ ταῦτα, *præterea.* Quæ quidem vox accurate respondet Græcis.

[o] Videtur legendum τίνες εἰσί. Nam de duobus quæritur. Sed dabitur hoc forte dialogorum licentiæ.

μὲν, ὀδυρμὸς καλεῖται, ἔφη· ἡ δὲ, ἀδελφὴ αὐτῆς, ἀθυμία· τούτοις οὖν παραδίδοται, καὶ μετὰ τούτων [p] συμβιοῖ τιμωρούμενος· εἶτα [q] πάλιν ἐνταῦθεν εἰς ἕτερον οἶκον ῥίπτεται, εἰς τὴν κακοδαιμονίαν, καὶ ὧδε τὸν λοιπὸν βίον καταστρέφει ἐν πάσῃ κακοδαιμονίᾳ, ἂν μὴ ἡ μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς τύχης συναντήσῃ. ΞΕ. Εἶτα τί γίγνεται; ΓΕ. Ἐὰν ἡ μετάνοια αὐτῷ συναντήσῃ, ἐξαίρει αὐτὸν [r] ἐκ τῶν κακῶν, καὶ συνίστησιν αὐτῷ ἑτέραν δόξαν, καὶ ἐπιθυμίαν, τὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν ἄγουσαν· ἅμα δὲ καὶ [s] τὴν εἰς τὴν ψευδοπαιδείαν καλουμένην. ΞΕ. Εἶτα τί γίγνεται; ΓΕ. Ἐὰν μὲν, φησὶ, τὴν δόξαν ταύτην προσδέξηται, τὴν ἄγουσαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν, καθαρθεὶς ὑπ' αὐτῆς, σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ· εἰ δὲ μὴ, πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς [t] ψευδοπαιδείας.

[p] Observa modo seriem et catenatum rerum progressum in quovis septo.

Homo in vitam ingressurus haustum erroris et ignorantiæ ab *Impostura* sumit, ingressum *Opiniones, Cupiditates,* et *Voluptates* excipiunt, aliæ ferunt ad salutem, aliæ ad interitum. Inter eundum ad interitum occurrunt mulieres meretrices, *Incontinentia,* &c. illæ hominem amplexantur, utque ad Ἡδυπάθειαν introeat, obsecrant: deinde absumptis facultatibus pœnæ tradunt in loco tenebroso puniendum, tandemque infelicitati reservatum in domum aliam conjiciunt: κακοδαιμονία hic loci personam induit, ut supra ἡδυπάθεια, et suam habet sedem: altera verus est nequitiæ finis, altera speratus frustra et falso promissus. Eadem progressio et in tertio septo invenitur ad οἰκητήριον εὐδαιμόνων· patet itaque ex his felicium et infelicium domos esse diversas, diversas sedes. *Johns.*

[q] Nonnulli legunt ἐνταῦθα πάλιν, εἰς τὸν &c.

[r] Potius ἐκ τῶν κακιῶν. Non enim a malis quibusvis, sed a malis nequitiæ eximit Pœnitentia.

[s] Nim. a doctis; nam vulgus eam Παιδείαν vocant.

[t] Alii ψευδοδοξίας, sed male.

Ξε. Ὦ Ἡράκλεις, ὡς μέγας ὁ κίνδυνος ἄλλος οὗτος! ἡ δὲ ψευδοπαιδεία, ποία ἐστίν; ἔφην ἐγώ. Γε. Οὐχ ὁρᾷς τὸν ἕτερον περίβολον ἐκεῖνον; Ξε. Καὶ μάλα, ἔφην ἐγώ. Γε. Οὐκοῦν ἔξω τοῦ περιβόλου παρὰ τὴν εἴσοδον, γυνή τις [a] ἕστηκεν, ἣ δοκεῖ πάνυ καθαρὰ καὶ εὔτακτος εἶ(ναι); Ξε. Καὶ μάλα. Γε. Ταύτην τοίνυν οἱ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι τῶν ἀνθρώπων, παιδείαν καλοῦσιν· οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλὰ ψευδοπαιδεία, ἔφη· οἱ μέν τοι σωζόμενοι, ὁπόταν βούλωνται εἰς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν ἐλθεῖν, ὧδε πρῶτον παραγίγνονται. Ξε. Πότερον οὖν ἄλλη ὁδὸς οὐκ ἔστιν, ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν παιδείαν ἄγουσα; Γε. Ἔστιν, ἔφη. Ξε. Οὗτοι δὲ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἔσω τοῦ περιβόλου ἀνακάμπτοντες, τίνες εἰσίν; Γε. Οἱ τῆς ψευδοπαιδείας, ἔφη, ἐρασταὶ, ἠπατημένοι, οἰόμενοι μετὰ τῆς ἀληθινῆς παιδείας συνομιλεῖν. Ξε. Τίνες οὖν καλοῦνται οὗτοι; Γε. Οἱ μὲν, ποιηταὶ, ἔφη· οἱ δὲ, ῥήτορες, οἱ δὲ, διαλεκτικοί· οἱ δὲ, μουσικοί· οἱ δὲ, ἀριθμητικοί· οἱ δὲ, γεωμέτραι· οἱ δὲ, ἀστρολόγοι· οἱ δὲ, ἡδονικοί· οἱ δὲ, περιπατητικοί· οἱ δὲ, κριτικοί· καὶ ὅσοι ἄλλοι τούτοις εἰσὶ παραπλήσιοι. Ξε. Αἱ δὲ γυναῖκες ἐκεῖναι, αἱ δοκοῦσαι περιτρέχειν, ὅμοιαι ταῖς πρώταις, ἐν αἷς ἔφης εἶ(ναι) τὴν ἀκρασίαν, καὶ αἱ ἄλλαι, αἱ μετ' αὐτῶν, τίνες εἰσίν; Γε. Αὗται ἐκεῖναί εἰσιν ἔφη. Ξε. Πότερον οὖν καὶ ὧδε εἰσπορεύονται. Γε. Νὴ Δία, καὶ ὧδε· σπανίως δὲ, καὶ οὐχὶ ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. Ξε. Πότερον οὖν καὶ αἱ δόξαι; Γε. Ναὶ, ἔφη· ἔτι μὲν γὰρ καὶ ἐν τούτοις

[a] Ἀόριστος vice præsentis ἵστησι.

τὸ πόμα, ὃ ἔπιον παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ ἡ ἄγνοια, μένει, νὴ Δία, καὶ μετ' αὐτῆς γε ἡ ἀφροσύνη· καὶ οὐ μὴ ἀπέλθῃ ἀπ' αὐτῶν οὔθ' ἡ δόξα, οὔθ' ἡ λοιπὴ κακία, μέχρις ἂν ἀπογνόντες τῆς ψευδοπαιδείας, εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν, καὶ πίωσι [x] τὴν τούτου καθαρτικὴν δύναμιν, καὶ ἐκβάλωσι τὰ κακὰ πάνθ' ὅσα ἔχουσι, καὶ τὰς δόξας, καὶ τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν κακίαν· τότε ἂν οὕτω σωθήσονται· ὧδε δὲ μένοντες παρὰ τῇ ψευδοπαιδείᾳ, οὐδέποτε ἀπολυθήσονται, οὐδὲ ἐλλείψει αὐτοὺς κακὸν οὐδὲν, ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων. ΞΕ. Ποία οὖν αὕτη ὁδός ἐστιν, ἡ φέρουσα ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν παιδείαν; [y] ΓΕ. Ὁρᾷς, ἔφη, ἄνω τόπον τινὰ ἐκεῖνον, ὅπου οὐδεὶς ἐπικατοικεῖ, ἀλλ' ἔρημος δοκεῖ εἶναι; ΞΕ. Ὁρῶ. ΓΕ. Οὐκοῦν καὶ θύραν τινὰ μικρὰν, καὶ ὁδόν τινα πρὸ τῆς θύρας, ἥτις οὐ πολὺ ὀχλεῖται, ἀλλὰ πάνυ ὀλίγοι πορεύονται, [z] ὥσπερ δυσανόδου τινὸς, καὶ [a] τραχείας, καὶ πετρώδους εἶναι δο-

[x] Alii legunt τὰς τούτου καθαρτικὰς δυνάμεις.

[y] Additur ἔφην; ab aliis.

[z] Cod. vetustiss. habet ὥσπερ δι' ἀνοδίας τινὸς, quo nihil emendatius dici potest. Ait enim viam illam ab paucis calcari, ut quæ sit ducta velut per quoddam invium, et quidem tale, quod asperum et saxosum esse videatur. Intelligis quo retulerit Cebes suum δοκούσης et τινὸς, et quam perverse hactenus fuerit lectum δυσανόδου. Ut scias Cebetem sui similem, habes infra; πλανῶνται ἀνοδίᾳ. *Gronov.*

[a] De asperitate viæ ducentis ad virtutem Simonides, citante Clemente Alexandrin. iv. Στρωμ. Ἔστι τις λόγος, τὰν ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις· νῦν δέ μιν θοὰν χῶρον ἁγνὸν ἀμφέπειν· οὐδὲ πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσοπτος, ᾧ μὴ δακέθυμος ἱδρὼς ἔνδοθεν μόλῃ, ἵκητ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας. Ibidem apud Clementem Æschylus.

Τῷ πονοῦντι δ' ἐκ θεῶν
Ὀφείλεται τέκνωμα τοῦ πόνου κλέος.

Pindarus ult. Pyth.

Εἰ δέ τις ὄλβος ἐν ἀνθρώποισιν, ἄνευ
Καμάτου οὐ φαίνεται.

κούσης; ΞΕ. Καὶ μάλα, ἔφην. ΓΕ. Οὐκοῦν καὶ βουνός τις ὑψηλὸς δοκεῖ εἶναι, καὶ ἀνάβασις στενὴ πάνυ, καὶ κρημνοὺς ἔχουσα [b] ἔνθεν κἀκεῖθεν βαθεῖς; ΞΕ. Ὁρῶ. ΓΕ. Αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἔφη, ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν. ΞΕ. Καὶ μάλα γε χαλεπὴ προσιδεῖν. ΓΕ. Οὐκοῦν καὶ ἄνω γε, [c] περὶ τὸν βουνὸν, ὁρᾷς πέτραν μεγάλην καὶ ὑψηλὴν, κύκλῳ ἀπόκρημνον; ΞΕ. Ὁρῶ, ἔφην. ΓΕ. Ὁρᾷς οὖν καὶ γυναῖκας δύο, ἑστηκυίας [d] ἐπὶ τῆς πέτρας, λιπαρὰς, καὶ εὐεκτούσας τῷ σώματι, καὶ ὡς ἐκτετάκασι τὰς χεῖρας προθύμως; ΞΕ. Ὁρῶ· ἀλλὰ τίνες καλοῦνται, ἔφην, [e] αὗται; ΓΕ. Ἡ μὲν [f] ἐγκράτεια καλεῖται, ἔφη· ἡ δὲ, καρτερία· εἰσὶ δὲ ἀδελφαί. ΞΕ. Τί οὖν τὰς χεῖρας ἐκτετάκασιν οὕτω προθύμως; ΓΕ. Παρακαλοῦσιν, ἔφη, τοὺς παραγινομένους ἐπὶ τὸν τόπον, θαῤῥεῖν, καὶ μὴ ἀποδειλιᾶν, λέγουσαι, ὅτι βραχὺ ἔτι δεῖ καρτερῆσαι αὐτοὺς, εἶτα ἥξουσιν εἰς ὁδὸν καλήν. ΞΕ. Ὅταν οὖν παραγένωνται ἐπὶ τὴν πέτραν, πῶς

Idem alibi:

Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροί τινες.

[b] Vetustiss. liber exhibet ἔνθεν καὶ ἔνθεν, itaque conjecerat Gronovius pater. Nec male tamen ἔνθεν κἀκεῖθεν, ut olim; ita enim optimi auctores loquuntur.

[c] Scripti omnes περὶ τοῦ βουνοῦ loco vulgatæ lectionis περὶ τὸν βουνὸν, qui post πέτραν inserunt τινὰ eleganter. *Gronov.*

[d] Alii ἐπὶ τὴν πέτραν et ἐπὶ τῇ πέτρᾳ.

[e] Αὗται hanc voculam sequenti periodo adnectit Gronovius, idque sane eleganter.

[f] Continentia, quod ex Ethicis patet, versatur circa voluptates, uti tolerantia circa labores, quos jubet magno animo ferre, ut illa voluptates spernere. Proinde Epictetus in omni vita jussit *tolerare* et *abstinere*. Quippe horsum pertinet celebre illud dictum ipsius, Ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *sustine et abstine*. Quibus duobus mandatis omnem virtutum chorum sibi videbatur complexus. *Snecanus.*

ἀναβαίνουσιν; ὁρῶ γὰρ ὁδὸν φέρουσαν οὐδεμίαν ἐπ' αὐτήν. Γε. Αὗται ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ [g] προσκαταβαίνουσι, καὶ ἕλκουσιν αὐτοὺς ἄνω πρὸς ἑαυτάς· εἶτα κελεύουσιν αὐτοὺς διαναπαύσασθαι· καὶ μετὰ μικρὸν διδόασιν ἰσχὺν καὶ θάρσος, καὶ ἐπαγγέλλονται αὐτοὺς καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν, καὶ δεικνύουσιν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, ὡς ἔστι καλή τε καὶ ὁμαλὴ, καὶ εὐπόρευτος, καὶ καθαρὰ παντὸς κακοῦ, ὥσπερ ὁρᾷς. Ξε. Ἐμφαίνει, νὴ Δία. Γε. Ὁρᾷς οὖν, ἔφη, καὶ ἔμπροσθε τοῦ ἄλσους ἐκείνου τόπον τινὰ, ὃς δοκεῖ καλός τε εἶναι, καὶ λειμωνοειδὴς, καὶ φωτὶ πολλῷ καταλαμπόμενος; Ξε. Καὶ μάλα. Γε. Κατανοεῖς οὖν καὶ ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος περίβολον ἕτερον καὶ πύλην ἑτέραν; Ξε. Ἔστιν οὕτως· ἀλλὰ τίς καλεῖται ὁ τόπος οὗτος; Γε. Εὐδαιμόνων οἰκητήριον, ἔφη· ὧδε γὰρ διατρίβουσιν αἱ ἀρεταὶ πᾶσαι, καὶ ἡ εὐδαιμονία. Ξε. Εἶεν, ἔφην ἐγὼ, ὡς καλὸν [h] τὸν τόπον εἶναι. Γε. Οὐκοῦν παρὰ τὴν πύλην ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι γυνή τίς ἐστι καλὴ, καὶ καθεστηκυῖα τὸ πρόσωπον, μέση δὲ καὶ [i] κεκριμένη ἤδη τῇ ἡλικίᾳ, στολὴν δ' ἔχουσα ἁπλῆν, καὶ [k] ἀκαλλώπιστον; ἕστηκε δὲ οὐκ ἐπὶ στρογγύλου λίθου, ἀλλ' ἐπὶ τετραγώνου, ἀσφαλῶς κειμένου· καὶ μετὰ ταύτης ἄλλαι δύο εἰσὶ, θυγατέρες τινὲς [l] δοκοῦσιν εἶναι. Ξε. Ἐμφαίνει οὕτως ἔχειν. Γε. Τούτων τοίνυν ἡ μὲν ἐν τῷ

[g] Προκαταβαίνουσι, et post αὐτάς. Ita Cod. vetustiss. Deinde καταστήσειν.

[h] Τὸ λέγεις est in tribus MSS. Regiis.

[i] Κεκριμένη hic pro τεταγμένη accipitur, ut etiam exponit Hesychius.

[k] Edit. Aldina et Luscin. nullam agnoscunt οὐδένα. Oxon. Berk. et Lugd. retinent οὐδένα.

[l] Duo MSS. legunt δοκοῦσαι.

μέσῳ παιδεία ἐστίν· ἡ δὲ, ἀλήθεια· ἡ δὲ, πειθώ. Ξε. Τί δὲ [m] ἕστηκεν ἐπὶ λίθου τετραγώνου αὕτη; Γε. Σημεῖον, ἔφη, ὅτι ἀσφαλής τε, καὶ βεβαία, ἡ πρὸς αὐτὴν ὁδὸς ἐστὶ τοῖς ἀφικνουμένοις, καὶ τῶν διδομένων ἀσφαλὴς ἡ δόσις τοῖς λαμβάνουσι. Ξε. Καὶ τίνα ἐστὶν, ἃ δίδωσιν αὕτη; Γε. Θάρσος, καὶ ἀφοβία, ἔφη ἐκεῖνος. Ξε. Ταῦτα δὲ τίνα ἐστίν. Γε. Ἐπιστήμη, ἔφη, τοῦ μηδὲν ἄν ποτε δεινὸν παθεῖν ἐν τῷ βίῳ. Γε. Ἡράκλεις, ὡς καλὰ, ἔφην, τὰ δῶρα· [n] ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκεν οὕτως; Γε. Ὅπως τοὺς παραγενομένους, ἔφη, θεραπεύῃ, καὶ ποτίζῃ τῇ [o] καθαρτικῇ δυνάμει· εἶθ' ὅταν καθαρθῶσιν, οὕτως αὐτοὺς εἰσάγῃ πρὸς τὰς ἀρετάς. Ξε. Πῶς τοῦτο, ἔφην ἐγώ; οὐ γὰρ συνίημι. Γε. Ἀλλὰ συνήσεις, ἔφη· [p] ὡς ἂν εἴ τις [q] φιλοτίμως κάμνων ἐτύγχανε, πρὸς τὸν ἰατρὸν ἂν δήπου

[m] Hic et ſupra vice præſentis ἵστησι ponitur, qualia ſunt *novi, odi,* apud Latinos.

[n] Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκεν οὕτως;] ἡ παιδεία ſcilicet, quæ καθαρτικὸν ποτήριον propinat. Verum enim judicium, quod Eruditio confert, aditus eſt ad virtutem, et voluntatem excitat. *Wolfius.*

[o] Δύναμις καθαρτική. Vis purgatrix eſt rationis explicatio, qua vitii fœditas, et virtutis pulchritudo oſtenditur: illius miſeria, hujus felicitas. Sunt autem morbi non minus animi, quam corporis, ut inſcitia et error. Recenſentur et cæteri: glorioſitas, cupiditas, incontinentia, ira, avaritia, cum reliquo morborum animi grege. Alii καθαρτικὴν δύναμιν legunt.

[p] In vetuſtiſſimo ὡς ἂν οὗτος, ut non arripiat aliquem de medio, ſed monſtret τὸν δεῖνα, unum ex illis qui ad virtutes deducuntur. Ita *Gronovius.* Olim legebatur ὡς ἂν εἴ τις, et reſpondet priori quæſtioni πῶς τοῦτο, neque ullo modo inducor credere authorem quicquam niſi exemplum rei probandæ voluiſſe inſtituere. *Johnſ.*

[q] Inſolens hujus vocis vis eſt in hoc loco, ſed quia ſtudio honoris et ambitione vehementer ducuntur homines, ita qui quovis modo vehementer laborat φιλοτίμως laborare merito dicatur.

γενόμενος, πρότερον καθαρτικοῖς [r] ἐξέβαλε πάντα τὰ νοσοποιοῦντα· εἶτα οὕτως ἂν αὐτὸν ὁ ἰατρὸς [s] εἰς ἀνάληψιν, καὶ ὑγίειαν, καθέστηκεν· εἰ δὲ μὴ ἐπείθετο οἷς ἐπετάττεν, εὐλόγως ἂν δήπου [t] ἀπωσθεὶς ἐξώλετο ὑπὸ τῆς νόσου. ΞΕ. Ταῦτα συνίημι, ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον, ἔφη, καὶ πρὸς τὴν παιδείαν ὅταν τις παραγίγνηται, θεραπεύει αὐτὸν, καὶ ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει, ὅπως ἐκκαθάρῃ πρῶτον, καὶ ἐκβάλῃ τὰ κακὰ πάντα, ὅσα ἔχων ἦλθε. ΞΕ. Ποῖα ταῦτα; ΓΕ. Τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν ἐπεπώκει παρὰ τῆς ἀπάτης, καὶ τὴν ἀλαζονείαν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν ἀκρασίαν, καὶ τὸν θυμὸν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὧν ἐνεπλήσθη ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. ΞΕ. Ὅταν οὖν καθαρθῇ, ποῦ αὐτὸν ἀποστέλλει; ΓΕ. Ἔνδον, ἔφη, πρὸς τὴν ἐπιστήμην, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετάς. ΞΕ. Ποίας ταύτας; ΓΕ. Οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ἔσω τῆς πύλης χορὸν γυναικῶν, [u] αἳ εὐειδεῖς δοκοῦσιν εἶναι, καὶ εὔτακτοι, καὶ στολὴν ἀτρύφερον καὶ ἁπλῆν ἔχουσιν· ἔτι τε ὡς ἄπλαστοί εἰσι, καὶ οὐδαμῶς κεκαλλωπισμέναι, ὥσπερ αἱ ἄλλαι; ΞΕ. Ὁρῶ, ἔφην· ἀλλὰ τίνες αὗται καλοῦνται; ΓΕ. Ἡ μὲν πρώτη, ἐπιστήμη, ἔφη, καλεῖται· αἱ δὲ ἄλλαι, ταύτης ἀδελφαὶ, ἀνδρεία, καὶ δικαιοσύνη, καλοκάγα-

[r] Ἐξέβαλε et καθέστηκεν vim habere videntur præsentis temporis pro ἐκβάλλει et καθίστησι.

[s] Videtur esse ἓν διὰ δυοῖν· pro ἀνάληψιν τῆς ὑγιείας.

[t] Sic Salmasiana et Casauboniana Editiones: reliquæ ἀποσθεὶς, vel ἀποθεὶς, vel ἀπωθεῖς. Male, nisi ἀποθεὶς forte significet *depositus æger* et *conclamatus*.

[u] Alii legunt ὡς εὐειδεῖς &c.

θία, σωφροσύνη, εὐταξία, ἐλευθερία, ἐγκράτεια, πραότης. ΞΕ. [x] Ὦ κάλλισται, ἔφην ἔγωγε· ὡς ἐν μεγάλῃ ἐλπίδι ἐσμέν. ΓΕ. Ἐὰν συνῆτε, ἔφη, καὶ ἕξιν περιποιήσησθ' ὧν ἀκούετε. ΞΕ. Ἀλλὰ προσέξομεν ὡς μάλιστα, ἔφην ἔγωγε. ΓΕ. Τοιγαροῦν, ἔφη, σωθήσεσθε. ΞΕ. Ὅταν οὖν παραλάβωσιν αὐτὸν αὗται, ποῦ [y] ἀπάγουσι; ΓΕ. Πρὸς τὴν μητέρα, ἔφη. ΞΕ. Αὕτη δὲ τίς ἐστιν; ΓΕ. Εὐδαιμονία, ἔφη. ΞΕ. Ποία δὲ ἐστιν αὕτη; ΓΕ. Ὁρᾷς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὸ [z] ὑψηλὸν ἐκεῖνο, ὅ ἐστιν ἀκρόπολις τῶν περιβόλων πάντων; ΞΕ. Ὁρῶ. ΓΕ. Οὐκοῦν ἐπὶ τοῦ προπυλαίου γυνὴ καθεστηκυῖα εὐειδής τις κάθηται ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, κεκοσμημένη ἐλευθέρως, καὶ ἀπεριέργως, καὶ ἐστεφανωμένη στεφάνῳ εὐανθεῖ πάνυ [a] καλῶς; ΞΕ. Ἐμφαίνει οὕτως ἔχειν. ΓΕ. Αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία, ἔφη. ΞΕ. Ὅταν οὖν ὧδέ τις παραγένηται, τί ποιεῖ; ΓΕ. Στεφανοῖ αὐτόν, ἔφη, τῇ ἑαυτῆς δυνάμει ἡ εὐδαιμονία, καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι ἀρεταί, ὡς τὸν [b] νενικηκότα τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. ΞΕ. Καὶ ποίους ἀγῶνας νενίκηκεν αὐτός; ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Τοὺς μεγίστους, ἔφη· καὶ τὰ μέγιστα θηρία, ἃ

[x] Alii legunt Ὦ κάλλιστε, ſed male, etſi ſtare poteſt.

[y] Alii legunt ἄγουσι.

[z] Ὑψηλόν. Subaudi ὄρος.

[a] Exemplar vetuſtiſſimum habet καλῷ· mox idem habet ἐμφαίνει et οὕτως omiſſo verbo ἔχειν: quum alter Codex habet ἐμφαίνει εἶναι οὕτως.

[b] *Coronat eum*, utpote qui vicerit. Verba ſenis, ut nunc ſunt, non indicant eum fuiſſe victorem, ſed victorum more coronatum eſſe. Contra hoſpes intelligit eum viciſſe, ideoque rogat, quænam vicit certamina? quod non potuit facere, niſi ex verbis ſic emendatis. Male igitur νενικηκότας.

πρότερον αὐτὸν κατήσθιε, καὶ ἐκόλαζε, καὶ ἐποίει δοῦλον· ταῦτα πάντα νενίκηκε, καὶ ἀπέῤῥιψεν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ κεκράτηκεν ἑαυτοῦ, ὥστε ἐκεῖνα νῦν τούτῳ δουλεύουσι, καθάπερ οὗτος ἐκείνοις πρότερον. ΞΕ. [c] Ποῖα λέγεις ταῦτα τὰ θηρία; πάνυ γὰρ ἐπιθυμῶ ἀκοῦσαι. ΓΕ. Πρῶτον μὲν, ἔφη, τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον· ἢ οὐ δοκεῖ σοι θηρία ταῦτα εἶναι; ΞΕ. Καὶ πονηρά γε, ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Εἶτα τὴν λύπην, καὶ τὸν ὀδυρμὸν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τὴν ἀκρασίαν, καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν κακίαν· πάντων τούτων κρατεῖ, καὶ οὐ κρατεῖται, ὥσπερ τὸ πρότερον. ΞΕ. Ὦ [d] καλῶν ἔργων, ἔφην ἐγὼ, καὶ καλλίστης νίκης· ἀλλ' ἐκεῖνο ἔτι μοι εἰπὲ, τίς ἡ δύναμις τοῦ στεφάνου, ᾧ ἔφης στεφανοῦσθαι αὐτόν; ΓΕ. Εὐδαιμονικὴ, ὦ νεανίσκε· ὁ γὰρ στεφανωθεὶς ταύτῃ τῇ δυνάμει, εὐδαίμων γίνεται, καὶ μακάριος, καὶ οὐκ ἔχει ἐν ἑτέροις τὰς ἐλπίδας τῆς εὐδαιμονίας, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ. ΞΕ. Ὡς καλὸν τὸ νίκημα λέγεις· ὅταν δὲ στεφανωθῇ, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; ΓΕ. Ἄγουσιν αὐτὸν ὑπολαβοῦσαι αἱ ἀρεταὶ πρὸς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἦλθε [e] πρότερον, καὶ δεικνύουσιν αὐτῷ τοὺς ἐκεῖ διατρίβοντας, ὡς κακῶς καὶ ἀθλίως ζῶσι, καὶ ὡς ναυαγοῦσιν ἐν τῷ βίῳ, καὶ πλανῶνται, καὶ ἄγονται κατακεκρατημένοι, ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων· οἱ μὲν ὑπ' ἀκρασίας· οἱ δὲ ὑπ' ἀλαζονείας· οἱ δὲ ὑπὸ φιλαργυρίας· οἱ δὲ ὑπὸ

[c] Veteres libri ἐπιποθῶ. Vetuſtiſſimus etiam Codex exhibet hoc ordine ποῖα ταῦτα λέγεις θηρία, neglecto, quod vulgatis adhæret, verbo εἶναι: tum quoque ὥσπερ πρότερον non τὸ πρότερον.

[d] Subauditur ἕνεκα.

[e] Πρότερον. Duo MSS. πρῶτον.

κενοδοξίας· ἕτεροι δὲ ὑφ' ἑτέρων κακῶν, [f] ἐξ ὧν οὐ δύνανται ἐκλῦσαι ἑαυτοὺς τῶν δεινῶν, οἷς δέδενται, ὥστε σωθῆναι, καὶ ἀφικέσθαι ὧδε· ἀλλὰ ταράττονται διὰ παντὸς τοῦ βίου· τοῦτο δὲ πάσχουσι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἐνθάδε ὁδὸν εὑρεῖν· ἐπελάθοντο γὰρ τὸ παρὰ τοῦ δαιμονίου πρόσταγμα. Ξε. Ὀρθῶς μοι δοκεῖς λέγειν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν ἀπορῶ, διὰ τί δεικνύουσιν αὐτῷ τὸν τόπον ἐκεῖνον αἱ ἀρεταί, ὅθεν ἥκει τὸ πρότερον; Γε. Οὐκ ἀκριβῶς ᾔδει, οὐδὲ ἠπίστατο, ἔφη, οὐδὲν τῶν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐνεδοίαζε, καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν δὴ ἐπεπώκει, τὰ μὴ ὄντα ἀγαθὰ ἐνόμιζεν ἀγαθὰ εἶναι, καὶ τὰ μὴ ὄντα κακά, κακά· διὸ καὶ ἔζη κακῶς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, οἱ ἐκεῖ διατρίβοντες· νῦν δὲ ἀπειληφὼς τὴν ἐπιστήμην τῶν συμφερόντων, αὐτός τε καλῶς ζῇ, καὶ τούτους θεωρεῖ, ὡς κακῶς πράσσουσιν. Ξε. Ἐπειδὰν οὖν θεωρήσῃ πάντα, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; Γε. Ὅπου ἂν βούληται, ἔφη· πανταχοῦ γάρ ἐστιν αὐτῷ ἀσφάλεια, ὥσπερ τὸ [g] Κωρύκιον ἄντρον ἔχοντι· καὶ πανταχοῦ οὗ ἂν ἀφίκηται, [h] πάντα καλῶς βιώσεται, μετὰ πάσης ἀσφαλείας· ὑποδέξονται γὰρ αὐτὸν ἀσμένως πάντες, καθάπερ τὸν ἰατρὸν οἱ πάσχοντες. Ξε. Πότερον οὖν κἀκείνας τὰς γυναῖκας, ἃς ἔφης θηρία εἶναι, οὐκ ἔτι φοβεῖται,

[f] Τῶν δεινῶν. Lego δεσμῶν· ἐξ ὧν τῶν δεσμῶν, οἷς δέδενται, οὐ δύνανται ἐκλῦσαι ἑαυτοὺς ὥστε σωθῆναι. Ita ut effugiant. Ita omnia belle cohærent. *Johns.*

[g] Significat, locum hunc tutum et amœnum esse, instar antri Corycii, cujus elegantem τοπογραφίαν vide apud Melam, lib. i. 13. in descriptione Ciliciæ. Meminit ejus quoque Strabo, lib. xiv. *Snecanus.*

[h] Subauditur κατά.

μή τι πάθη ὑπ' αὐτῆς; Γε. Οὐδέν· οὐ μὴ διοχληθήσεται, οὔτε ὑπ' ὀδύνης, οὔτε ὑπὸ λύπης, οὔτε ὑπ' ἀκρασίας, οὔτε ὑπὸ φιλαργυρίας, οὔτε ὑπὸ πενίας, οὔτε ὑπ' ἄλλου κακοῦ οὐδενός· ἁπάντων γὰρ κυριεύει, καὶ ἐπάνω πάντων ἐστὶ τῶν πρότερον αὐτὸν λυπούντων, καθάπερ οἱ [i] ἐχιόδεκται· τὰ γὰρ θηρία δήπου, πάντας τοὺς ἄλλους κακοποιοῦντα μέχρι θανάτου, ἐκείνους οὐ λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον αὐτοὺς [k] τοῦτο· καὶ τοῦτον οὐδὲν λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον. Ξε. Καλῶς ἐμοὶ δοκεῖς λέγειν· ἀλλ' ἔτι τοῦτό μοι εἰπὲ, τίνες εἰσὶν οὗτοι, οἱ δοκοῦντες ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ βουνοῦ παραγίγνεσθαι; καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐστεφανωμένοι, ἔμφασιν ποιοῦσιν εὐφροσύνης τινός· οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι, καὶ τὰς κνήμας καὶ τὰς κεφαλὰς δοκοῦσι τετρῖφθαι, κατέχονται δὲ ὑπὸ γυναικῶν τινων. Γε. Οἱ μὲν ἐστεφανωμένοι, σεσωσμένοι εἰσὶ πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ εὐφραίνονται τετυχηκότες αὐτῆς· οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, [l] οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι [m] ὑπὸ τῆς παιδείας,

[i] Vide notas Casauboni et varias ibi conjecturas. Cur non et ego meam symbolam conferam? Lego itaque ἐχιόδεκται (*viper-catchers*) a δέχομαι *capio:* ita tollitur omnis disputatio de sanandis viperæ morsibus, viperarum morsu. Memini tamen me hæc verba alicubi legisse, et ni fallor apud Bochartum, cujus non est copia in præsens. Eudamus annulos confecit contra serpentes, qui ejusmodi erant ut non solum homines ὀφιοδήκτους curarent, sed et ne morderentur impedirent, qui propter præsentem remedii præstantiam φαρμακῖται vocabantur. V. Schol. Aristop. in Pluto, p. 88. *Johns.*

[k] Muta τοῦτο in οὕτω. Sic, ἀντιφάρμακον, οὕτω καὶ τοῦτον οὐδὲν λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφ. Alioquin quid sibi vult illud τοῦτο prorsus nescio.

[l] Locus facile sanabilis, si modo abire jusseris οἱ μέν. *Johnsonus.*

[m] Ὑπὸ. Salmasius legit ἀπὸ τῆς παιδείας ἀνακάμπτουσι.

ἀνακάμπτουσι, κακῶς καὶ ἀθλίως διακείμενοι· οἱ δὲ ἀποδεδειλιακότες, [n] καὶ ἀναβεβηκότες πρὸς τὴν καρτερίαν, πάλιν ἀνακάμπτουσι, καὶ πλανῶνται ἀνοδίᾳ. Ξε. Αἱ δὲ γυναῖκες, αἱ μετ' αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι, τίνες εἰσὶν αὗται; Γε. Λύπαι, ἔφη, καὶ ὀδύναι, καὶ ἀθυμίαι, καὶ ἀδοξίαι, καὶ ἄγνοιαι. Ξε. Πάντα κακὰ λέγεις αὐτοῖς ἀκολουθεῖν. Γε. Νὴ Δία, πάντα, ἔφη, ἀκολουθοῦσιν· [o] ὅταν δὲ οὗτοι παραγένωνται εἰς τὸν πρῶτον περίβολον, πρὸς τὴν ἡδυπάθειαν, καὶ τὴν ἀκρασίαν, οὐχ [p] ἑαυτοὺς αἰτιῶνται· ἀλλ' εὐθὺς κακῶς λέγουσι, καὶ τὴν παιδείαν, καὶ τοὺς ἐκεῖσε βαδίζοντας, [q] ὡς ταλαίπωροι, καὶ ἄθλιοί εἰσι, καὶ κακοδαίμονες· οἱ τὸν βίον τὸν παρ' αὐτοῖς ἀπολιπόντες, κακῶς ζῶσι, καὶ οὐκ ἀπολαύουσι τῶν παρ' αὐτοῖς ἀγαθῶν. Ξε. Ποῖα δὲ λέγουσιν ἀγαθὰ εἶναι; Γε. Τὴν ἀσωτίαν, καὶ τὴν ἀκρασίαν, ὡς εἴποι ἄν τις ἐπὶ κεφαλαίου· τὸ γὰρ εὐωχεῖσθαι βοσκημάτων [r] τρόπον,

[n] Καὶ ἀναβεβηκότες. *Licet ascendissent ad.* Lego itaque κἂν ἀναβεβῇ. frequens illa absorptio literarum consimilium in fine et principio dictionum. Exemplorum plena sunt omnia. *Johns.*

[o] Primum nulli se culpæ affines esse autumant quando non sentiunt, cum quantis luctantur malis: quod est ipsis malorum principium et caput, ut insani in maximo morbo sunt, qui se insanire ne suspicantur quidem. Alterum est, quod oderunt παιδείαν eique faciunt convitium: quod et in artibus fit, ut quæ ignoramus, ea habeamus in vilissimis: vulgo certe ita fieri experimur.

[p] Alii legunt αὐτούς.

[q] Videtur deesse aliquid ante ὡς, λέγοντες vel βοῶντες, quod participium eleganter abesse novi apud Latinos Authores. Nisi cum Odaxio ὡς interpretaris *adeo* et plenam ponis distinctionis notam post ἀπολιπόντες, γὰρ inter κακῶς et ζῶσι inserto. Ego quidem lubens rescinderem eas voces, κακῶς ζῶσι καὶ, quæ onerant sententiam, et ταλαιπώρους istos et ἀθλίους et κακοδαίμονας minus infelices reddunt.

[r] Subaud. κατά.

ἀπόλαυσιν μεγίστων ἀγαθῶν ἡγοῦνται εἶναι). ΞΕ. Αἱ δὲ ἕτεραι γυναῖκες, αἱ ἐκεῖθεν παραγινόμεναι, ἱλαραί τε καὶ γελῶσαι, τίνες καλοῦνται; ΓΕ. Δόξαι, ἔφη· καὶ ἀνάγουσαι πρὸς τὴν παιδείαν τοὺς εἰσελθόντας πρὸς τὰς ἀρετάς, ἀνακάμπτουσιν, ὅπως ἑτέρους ἀγάγωσι, καὶ ἀναγγείλωσιν, ὅτι εὐδαίμονες ἤδη γεγόνασιν, οὓς τότε ἀπήγαγον. ΞΕ. Πότερον οὖν, ἔφην ἐγώ, αὗται εἴσω πρὸς τὰς ἀρετὰς εἰσπορεύονται; ΓΕ. Ἔφη, οὔ· οὐ γὰρ θέμις, δόξαν εἰσπορεύεσθαι πρὸς τὴν ἐπιστήμην· ἀλλὰ τῇ παιδείᾳ παραδιδόασιν αὐτούς· εἶτα, ὅταν ἡ παιδεία παραλάβῃ, ἀνακάμπτουσιν αὗται πάλιν, ἄλλους ἄξουσαι· ὥσπερ αἱ νῆες, [s] τὰ φορτία ἐξελόμεναι, πάλιν ἀνακάμπτουσι, καὶ ἄλλων τινῶν γεμίζονται. ΞΕ. Ταῦτα μὲν δὴ καλῶς μοι δοκεῖς, ἔφην, ἐξηγεῖσθαι· ἀλλ' ἐκεῖνο οὐδέπω ἡμῖν δεδήλωκας, τί προστάττει τὸ δαιμόνιον τοῖς εἰσπορευομένοις εἰς τὸν βίον ποιεῖν. ΓΕ. Θαῤῥεῖν, ἔφη· διὸ καὶ ὑμεῖς θαῤῥεῖτε· πάντα γὰρ ἐξηγήσομαι, καὶ οὐδὲν παραλείψω. ΞΕ. Καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Ἐκτείνας οὖν τὴν χεῖρα πάλιν, ὁρᾶτε, ἔφη, τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἣ δοκεῖ τυφλή τις εἶναι, καὶ ἐπὶ λίθου στρογγύλου ἑστάναι, ἣν καὶ ἄρτι ὑμῖν εἶπον, ὅτι τύχη καλεῖται; ΞΕ. Ὁρῶμεν. ΓΕ. Ταύτῃ κελεύει, ἔφη, μὴ πιστεύειν, καὶ βέβαιον μηδὲν πιστεύειν, μηδὲ ἀσφαλὲς ἔχειν, ὅ, τι ἂν παρ' αὐτῆς λάβῃ τις, μηδὲ ὡς ἴδια ἡγεῖσθαι· οὐδὲν γὰρ κωλύει ταῦτα πάλιν ἀφελέσθαι, καὶ ἑτέρῳ διδόναι· πολλάκις γὰρ τοῦτο εἴωθε ποιεῖν· καὶ διὰ ταύτην οὖν τὴν

[s] Subaud. κατά.

αἰτίαν κελεύει, μὴ πρὸς τὰς [t] αὐτῆς δόσεις ἥττους γίγνεσθαι· καὶ μήτε χαίρειν, ὅταν διδῷ, μήτε ἀθυμεῖν, ὅταν ἀφέληται· καὶ μήτε ψέγειν αὐτὴν, μήτε ἐπαινεῖν· οὐδὲν γὰρ ποιεῖ μετὰ λογισμοῦ, ἀλλ' εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχε, πάντα· ὥσπερ πρότερον ὑμῖν ἔλεξα· διὰ τοῦτο οὖν τὸ δαιμόνιον κελεύει μὴ θαυμάζειν, ὅ, τι ἂν [u] πράττῃ αὕτη, μηδὲ γίγνεσθαι ὁμοίους τοῖς κακοῖς τραπεζίταις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ὅταν μὲν λάβωσι τὸ ἀργύριον παρὰ τῶν ἀνθρώπων, χαίρουσι, καὶ ἴδιον νομίζουσιν εἶναι· ὅταν δὲ [x] ἀπαιτῶνται, ἀγανακτοῦσι, καὶ [y] δεινὰ οἴονται πεπονθέναι, οὐ μνημονεύοντες, ὅτι [z] ἐπὶ τούτῳ ἔλαβον τὰ θέματα, ἐφ' ᾧ οὐδὲν κωλύει τὸν θέμενον πάλιν [a] κομίσασθαι· ὡσαύτως τοίνυν κελεύει ἔχειν τὸ δαιμόνιον, καὶ πρὸς τὴν παρ' αὐτῆς δόσιν· καὶ μνημονεύειν, ὅτι τοιαύτην ἔχει φύσιν ἡ τύχη, ὥστε, ἃ δέδωκεν, ἀφελέσθαι, καὶ ταχέως πάλιν δοῦναι πολλαπλάσια· [b] αὖθις δὲ ἀφελέσθαι, ἃ δέδωκεν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὰ προϋπάρχοντα· ἃ μὲν οὖν διδῷ, κελεύει λαμβάνειν παρ' αὐτῆς, καὶ συντόμως ἀπελθεῖν [c] ἔχοντα πρὸς τὴν βεβαίαν καὶ

[t] Alii legunt ἑαυτῆς.

[u] Alii legunt πράττοι.

[x] Dubitatur paſſive an active capienda ſit vox iſta. Utrum creditores an trapezitæ ſit nominativus. Videtur paſſive potius accipi. Anglice, *When they are called upon for it again.*

[y] Subaud. πήματα.

[z] Τῷ μέρει. Eatenus, ut nihil impediret quo minus creditor depoſitam reciperet pecuniam.

[a] Subaud. τὰ θέματα.

[b] Perplexa ſatis hæc ſunt, licet ferenda. αὖθις δὲ οὐ μόνον ἀφελέσθαι ἃ δέδωκεν ἀλλὰ καὶ τὰ προϋπάρχοντα. *Johnſ.*

[c] Potius ἔχοντας. Quibus præcepta dat *Genius?* Vitam ingreſſuris, ne crederent fortunæ, nec illius vincerentur donis, ſed oblata adepti protinus abirent. Eſt qui legit βλέποντας: oblitus ſcil. πρὸς τὴν βεβαίαν &c. ſequi et pendere ἐκ τοῦ ἀπελθεῖν.

ἀσφαλῆ δόσιν. ΞΕ. Ποίαν ταύτην; ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Ἣν λήψονται παρὰ τῆς παιδείας, ἐὰν διασωθῶσιν ἐκεῖ. ΞΕ. Αὕτη οὖν τίς ἐστιν; ΓΕ. Ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη, ἔφη, τῶν συμφερόντων, καὶ ἀσφαλὴς δόσις, καὶ βεβαία, καὶ ἀμετάβλητος· φεύγειν οὖν κελεύει συντόμως πρὸς ταύτην· καὶ ὅταν ἔλθωσι πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ἃς καὶ πρότερον εἶπον, ὅτι ἀκρασία, καὶ ἡδυπάθεια καλοῦνται, καὶ ἐντεῦθεν κελεύει συντόμως ἀπαλλάττεσθαι, καὶ [d] μὴ πιστεύειν μηδὲ ταύταις μηδὲν, ἕως ἂν πρὸς τὴν ψευδοπαιδείαν ἀφίκωνται· κελεύει οὖν αὐτοῖς χρόνον τινὰ ἐνδιατρῖψαι, καὶ λαβεῖν ὅ, τι ἂν βούλωνται παρ' αὐτῆς, ὥσπερ ἐφόδιον· εἶτα ἐντεῦθεν ἀπιέναι πρὸς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν συντόμως· ταῦτ' ἐστὶν, ἃ προστάσσει τὸ δαιμόνιον· ὅστις τοίνυν [e] παρ' αὐτά τι ποιεῖ, ἢ παρακούει, ἀπόλλυται κακὸς κακῶς. Ὁ μὲν δὴ μῦθος, ὦ ξένοι, ὁ ἐν τῷ πίνακι, τοιοῦτος ἡμῖν ἐστιν· εἰ δὲ [f] δεῖ τι προσπυθέσθαι περὶ ἑκάστου τούτων, οὐδεὶς φθόνος· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν φράσω. ΞΕ. Καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ· ἀλλὰ τί κελεύει αὐτοὺς τὸ δαιμόνιον λαβεῖν παρὰ τῆς ψευδοπαιδείας; ΓΕ. Ταῦθ' ἃ δοκεῖ εὔχρηστα εἶναι. ΞΕ. Ταῦτ' οὖν τίνα ἐστί; ΓΕ. Γράμματα, ἔφη, καὶ τὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἃ καὶ Πλάτων φησὶν, ὡσανεὶ χαλινοῦ τινος δύναμιν ἔχειν τοῖς νέοις, ἵνα μὴ εἰς ἕτερα περισπῶνται. ΞΕ. Πότερον δὲ ἀνάγκη ταῦτα λαβεῖν, εἰ μέλλοι τὶς ἥξειν πρὸς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν, ἢ οὔ; ΓΕ. Ἀνάγκη

[d] Vehemens negatio et inusitata.

[e] Παρ' αὐτὰ] προστάγματα.

[f] Aliter δοκεῖ. *Johns.*

μὲν οὐδεμία, ἔφη· χρήσιμα μέν τοί ἐστι· πρὸς δὲ τὸ βελτίους γενέσθαι οὐδὲν συμβάλλεται ταῦτα. Ξε. Οὐδὲν ἄρα λέγεις ταῦτα χρήσιμα εἶναι πρὸς τὸ βελτίους γενέσθαι ἄνδρας; Γε. [g]Οὐδέν· ἔστι γὰρ καὶ ἄνευ τούτων βελτίους γενέσθαι· ὅμως δὲ οὐκ ἄχρηστα κἀκεῖνά ἐστιν· ὡς γὰρ δι' ἑρμηνέως συμβαλλόμεθα τὰ λεγόμενά ποτε, ὅμως μέν τοί γε οὐκ ἄχρηστον ἦν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν φωνὴν ἀκριβεστέραν ἔχειν, κἄν τι συνήκαμεν· οὕτω ἄνευ τούτων τῶν μαθημάτων οὐδὲν κωλύει [h]βελτίους γενέσθαι. Ξε. Πότερον οὐδὲν προέχουσιν οὗτοι οἱ μαθηματικοὶ, πρὸς τὸ βελτίους γενέσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Γε. Πῶς μέλλουσι προέχειν, ἐπειδὰν φαίνωνται ἠπατημένοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, καὶ ἔτι κατεχόμενοι ὑπὸ πάσης κακίας; οὐδὲν γὰρ κωλύει εἰδέναι μὲν γράμματα, καὶ κατέχειν τὰ μαθήματα πάντα, ὁμοίως δὲ μέθυσον καὶ ἀκρατῆ εἶναι, καὶ φιλάργυρον, καὶ ἄδικον, καὶ προδότην, καὶ τὸ πέρας ἄφρονα. Ξε. Ἀμέλει πολλοὺς τοιούτους ἐστὶν ἰδεῖν. Γε. Πῶς οὖν οὗτοι [i]προέχουσιν, ἔφη, εἰς τὸ βελτίους ἄνδρας γενέσθαι, ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων; Ξε. Οὐδαμῶς φαίνεται ἐκ τούτου τοῦ λόγου· ἀλλὰ τί ἐστιν, ἔφην ἐγὼ, τὸ αἴτιον; Γε. Ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ διατρίβουσιν, ὥσπερ ἐγγίζοντες πρὸς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν. Ξε. Καὶ τί τοῦτο ὠφελεῖ αὐτοὺς, ἔφη; ὅταν πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν παραγιγνομένους, ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου, ἀπὸ τῆς

[g] Meibomius ita legit recte. Johnſonus dicit quod videtur deeſſe φημί.

[h] Pariſina Editio ſic legit.

[i] Προέχουσιν εἰς &c. *advance forward.*

ἀκρασίας, καὶ τῆς ἄλλης κακίας εἰς τὸν τρίτον περίβολον, πρὸς τὴν παιδείαν τὴν ἀληθινήν, οἱ τούτους τοὺς [k] μαθηματικοὺς παραλλάττουσιν. Γε. [l] Ὥστε, πῶς ἔτι προέχουσιν ἄρα, ἢ ἀκινητότεροι, ἢ δυσμαθέστεροί εἰσι; Ξε. Πῶς, ἔφην, τοῦτο, ἐγώ; Γε. Ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ, εἰ μηδὲν ἄλλο, προσποιοῦνταί γε ἐπίστασθαι, ἃ οὐκ οἴδασιν· ἕως δ' ἂν ἔχωσι ταύτην τὴν δόξαν, ἀκινήτους αὐτοὺς ἀνάγκη εἶναι, πρὸς τὸ ὁρμᾶν πρὸς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν· εἶτα τὸ ἕτερον οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ αἱ δόξαι ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου εἰσπορεύονται πρὸς αὐτοὺς ὁμοίως; ὥστε οὐδὲν οὗτοι ἐκείνων βελτίους εἰσίν, ἐὰν μὴ καὶ τούτοις συνῇ μεταμέλεια, καὶ πεισθῶσιν, ὅτι οὐ παιδείαν ἔχουσιν, ἀλλὰ ψευδοπαιδείαν, δι' ἣν ἀπατῶνται· οὕτω δὲ διακείμενοι, οὐκ ἄν ποτε σωθεῖεν· καὶ ὑμεῖς τοίνυν, ὦ ξένοι, ἔφη, οὕτω ποιεῖτε, καὶ ἐνδιατρίβετε τοῖς λεγομένοις, μέχρις ἂν ἕξιν λαβεῖν· ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις δεῖ ἐπισκοπεῖν, καὶ μὴ διαλείπειν· τὰ δὲ ἄλλα πάρεργα ἡγήσασθαι· εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὄφελος ἔσται, ὧν νῦν ἀκούετε. Ξε. Ποιήσομεν·

[k] i. e. Mathematicorum ſeptum.

[l] Salm. in Præfat. qua in re præſtant indoctis inquit Cebes quo citius perveniant ad ſcientiam boni, cum ipſi indociliores ſæpe ſint, et tardiores ad eam artem addiſcendam, quæ ſola vera eſt et ſummi boni magiſtra? Ita enim legenda Græca apud Cebetem, quæ vulgo corruptiſſima ſunt, ὥστε πῶς ἔτι προέχουσιν ἄρα, οἱ ἀκινητότεροι ἢ δυσμαθέστεροί εἰσιν; Reſpondet alter ac quærit, quomodo id fieri poſſit, ut qui artes liberales didicerint, &c. Rationem reddit ſenex, quod qui in ſecundo ſepto habitant, artium nempe doctores liberalium, ſimulant ſe ſcire quod neſciunt; Et dum putant ſe veram adeptos eſſe ſcientiam; eo redduntur ad eam perſequendam ineptiores.

τοῦτο δὲ ἐξήγησαι, πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ, ὅσα λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι παρὰ τῆς τύχης; οἷον, τὸ ζῆν, τὸ ὑγιαίνειν, τὸ πλουτεῖν, τὸ εὐδοξεῖν, τὸ τέκνα ἔχειν, τὸ νικᾷν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα τούτοις παραπλήσια· ἢ πάλιν τὰ ἐναντία, πῶς οὐκ ἔστι κακά; πάνυ γὰρ ἡμῖν παράδοξον, καὶ ἄπιστον δοκεῖ τὸ λεγόμενον. ΓΕ. Ἄγε τοίνυν, πειρῶ, ἔφη, ἀποκρίνασθαι τὸ φαινόμενον, περὶ ὧν ἄν σε ἐρωτῶ. ΞΕ. Ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Πότερον οὖν, κἂν κακῶς τις ζῇ, ἀγαθὸν ἐκείνῳ τὸ ζῆν; ΞΕ. Οὔ μοι δοκεῖ, ἀλλὰ κακὸν, ἔφην ἐγώ. ΓΕ. Πῶς οὖν ἀγαθόν ἐστι τὸ ζῆν, ἔφη, εἴπερ τούτῳ ἐστὶ κακόν; ΞΕ. Ὅτι τοῖς μὲν κακῶς ζῶσι, κακόν μοι δοκεῖ εἶναι· τοῖς δὲ καλῶς, ἀγαθόν. ΓΕ. Καὶ κακὸν ἄρα λέγεις τὸ ζῆν, καὶ ἀγαθὸν εἶναι; ΞΕ. Ἔγωγε. ΓΕ. Μὴ οὖν ἀπιθάνως λέγε· [m] ἀδύνατον γὰρ, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, καὶ κακὸν, καὶ ἀγαθὸν εἶναι· οὕτω μὲν γὰρ καὶ ὠφέλιμον, καὶ βλαβερὸν ἂν εἴη· [n] καὶ αἱρετὸν, καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεί. ΞΕ. Ἀπίθανον μέν· ἀλλὰ πῶς, εἰ τὸ κακῶς ζῆν ᾧ ἂν ὑπάρχοι, κακόν τι ὑπάρχει αὐτῷ, οὐ κακὸν αὐτὸ τὸ ζῆν ἐστιν; ΓΕ. Ἀλλ' οὐ τὸ αὐτὸ, ἔφη, ὑπάρχει τὸ ζῆν τῷ κακῶς ζῆν· ἢ οὐ σοι φαίνεται; ΞΕ. Ἀμέλει οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ τὸ αὐτὸ εἶναι. ΓΕ. Τὸ τοίνυν ζῆν οὐ

[m] Neque enim fieri potest, ut res eadem et mala et bona sit; scilicet eodem tempore, eodemque respectu. Diversis autem temporibus et respectibus potest: ut vini moderatus usus bonus est homini recte valenti, febricitanti vero et immodice ingurgitanti nocet vinum. *Wolfius.*

[n] Neque simul, neque semper; sed seorsim, et aliquando. Vita bono et sapienti viro expetenda est, stulto et malo non item: ut sectio ægrotanti, valenti nequaquam. *Wolfius.*

κακόν ἐστιν· ἐπεὶ εἰ ἦν κακόν, τοῖς ζῶσι καλῶς κακὸν δὴ ὑπῆρχεν, ἐπεὶ τὸ ζῆν αὐτοῖς ὑπῆρχεν, ὅπερ ἐστὶ κακόν. Ξε. Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν. Γε. Ἐπεὶ τοίνυν ἀμφοτέροις συμβαίνει τὸ ζῆν, καὶ τοῖς κακῶς ζῶσι, καὶ τοῖς καλῶς· οὐκ ἂν εἴη οὔτε ἀγαθὸν εἶναι τὸ ζῆν, οὔτε κακόν· [o] ὥσπερ οὐδὲ τὸ τέμνειν, καὶ καίειν, ἐν τοῖς ἀρρωστοῦσιν ἐστὶ νοσερὸν, καὶ ὑγιεινόν· οὐκοῦν οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ζῆν ἐστὶ ταῦτα· σὺ τοίνυν οὕτω θεώρησον· πότερον ἂν βούλοιο ζῆν κακῶς, ἢ ἀποθανεῖν καλῶς καὶ ἀνδρείως; Ξε. Ἀποθανεῖν ἔγωγε καλῶς. Γε. [p] Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν κακόν ἐστιν, εἴπερ αἱρετώτερόν ἐστι πολλάκις τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν. Ξε. Ἔστι ταῦτα. Γε. Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ὑγιαίνειν, καὶ νοσεῖν, πολλάκις γὰρ οὐ συμφέρει ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τοὐναντίον, [q] ὅταν ἡ περίστασις τοιαύτη. Ξε. Ἀληθῆ λέγεις. Γε. Ἄγε δὴ, σκεψώμεθα καὶ περὶ τοῦ πλουτεῖν οὕτως, εἴγε θεωρεῖν ἐστιν, ὡς πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν ὑπάρχοντά τινι πλοῦτον, κακῶς δὲ ζῶντα τοῦτον καὶ ἀθλίως. Ξε. Νὴ Δία, πολλοὺς γε. Γε. Οὐκοῦν οὐδὲν τούτοις ὁ πλοῦτος βοηθεῖ εἰς τὸ ζῆν

[o] Satis plana eſt ſententia, quam tamen interpretes non plane ſunt aſſecuti. Dixerat prius, fieri non poſſe, ut eadem res per ſe, aut ſua natura, bona ſit et mala. Quod uni bonum, alteri malum, per ſe, neque bonum, neque malum eſt. Ut in re medica, *uri, ſecari:* quia quandoque prodeſt ignis ad ſalutem : quandoque nocet, ſi intempeſtive adhibeatur : ergo per ſe, ſive ſimpliciter et abſolute, neque bonum, neque malum. *Caſaubonus.*

[p] Mors non per ſe expetitur, ſed ut aut majus malum vitetur, turpitudo et miſeria : aut majus acquiratur bonum, immortalitas. His autem ſublatis, vita morti ſemper anteponetur. *Wolfius.*

[q] Ut ſi quis abutatur valetudine ad libidinem et injuriam. *Wolfius.*

καλῶς; ΞΕ. Οὐ φαίνεται· αὐτοὶ γὰρ φαῦλοί εἰσιν. ΓΕ. Οὐκοῦν τὸ σπουδαίους εἶναι, οὐχ ὁ πλοῦτος ποιεῖ, ἀλλὰ ἡ παιδεία. ΞΕ. Εἰκός γε. ΓΕ. Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου πού ὁ πλοῦτος ἀγαθόν ἐστιν, εἴπερ οὐ βοηθεῖ τοῖς ἔχουσιν αὐτὸν, εἰς τὸ βελτίους εἶναι; ΞΕ. Φαίνεται. ΓΕ. Οὕτως οὐδὲ συμφέρει ἄρα ἐνίοις πλουτεῖν, ὅταν μὴ ἐπίστανται τῷ πλούτῳ χρῆσθαι. ΞΕ. Δοκεῖ μοι. ΓΕ. [r] Πῶς οὖν τοῦτο ἄν τις κρινεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις οὐ συμφέρει ὑπάρχειν; ΞΕ. Οὐδαμῶς. ΓΕ. Οὐκοῦν εἰ μέν τις ἐπίσταται πλούτῳ χρῆσθαι καλῶς καὶ ἐμπείρως, εὖ βιώσεται· εἰ δὲ μὴ, κακῶς. ΞΕ. Ἀληθέστατά μοι δοκεῖς τοῦτο λέγειν. ΓΕ. Καὶ τὸ σύνολον δὲ, τὸ τιμᾷν ταῦτα, ὡς ἀγαθὰ ὄντα, ἢ ἀτιμάζειν, ὡς κακὰ, τοῦτό ἐστι τὸ ταράττον τοὺς ἀνθρώπους, καὶ βλάπτον, ὅταν [s] τιμῶσί τε αὐτὰ, [t] καὶ οἴωνται διὰ

[r] Imo quis malum judicet id, quo ſemper uti recte liceat, quoque carere nunquam bono et prudenti viro ſit commodum? Jam quod ante dixit, divitias non eſſe bonas, propterea quod bonum non reddant: nonne eodem argumento concludi poſſit, aurum non eſſe aurum, quod poſſeſſorem aureum non faciat? quo quid ineptius et magis puerile. *Wolfius.*

[s] Gronovius e nonnullis codicibus legit τιμῶνται· ut poſtea τὸ εἶναι in aliis omiſſum.

[t] Hic quidem error jure meritoque reprehenditur. Sed ſi ſapientia et virtus maxima bona ſunt, non ſequitur, ſanitatem et divitias non eſſe bona, ſed imperfectiora et minora bona et cum illis non comparanda: bona tamen ſuo loco et recte utenti. Bonum enim conſenſu totius humani generis non id tantum dicitur, quod poſſeſſorem bonum facit: ſed illud etiam, quod ad naturam tum corporis, tum animi conſervandam et inſtaurandam facit. Cum igitur divitiæ, cibum, potum, veſtitum, domicilium, medicinam, præceptores, otium, libros ſuppeditent, quæ cauſa eſt, cur aut vituperentur, aut negentur eſſe bonæ? Verum ὑπερβολαί τε καὶ μειώσεις Stoicorum eo pertinent, ut admiratio-

τούτων μόνων, εὐδαιμονεῖν· καὶ πάνθ' ἐπιμόχθως πράττουσιν ἕνεκα τούτων, καὶ τὰ ἀσεβέστατα δοκοῦντα εἶναι· ταῦτα δὲ πάσχουσι διὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἄγνοιαν.
* * * * * *

nem virtutis augeant, rerum externarum minuant. Ut enim plerique virtuti parum, fortunæ muneribus nimium tribuunt: sic hi contrariam ingressi viam, iniquum petere videntur, ut æquum ferant, more mercatorio atque etiam oratorio. *Wolfius.*

[u] *Reliqua Græce nondum reperta sunt. Quæ textus Arabicus habet, hic Latine supplentur.*

NEQUE didicerunt, fieri non posse, ut a malo quidquam boni producatur, vel, quod bonum est, mali quid edat. Exempli causa; Divitiæ quam plurimæ per opera mala atque turpia comparantur: qualia sunt, mendacium, fraus, furtum, templorum et piscinarum spoliatio; et hujusmodi pleraque; quæ ab illis malis, quæ absolute talia sunt, ortum habent. Quare, si bonum nulla ratione ex malo proficiscatur, immensis opibus, a malo provenientibus, titulum ullius boni attribuere non debes. Tum ego, necessario, inquam, ex hoc sermone istud consequitur. Pergo, inquit ille; Nullam justitiam, sapientiam nullam, ex rebus malis comparamus: neque per res laudabiles mali aut iniqui reddimur, quum nec illarum indoles sit, ex his existere; nec harum, ex illis. Nihil item prohibet, quominus

[u] Appendicem versionis Arabicæ, quam quædam Cebetis editiones Latine versam exhibent, Salmasius pro genuina non habet: eo præcipue nixus argumento, quod in exemplaribus Græcis, quæ plura vidit antiquissima, eam non repererit. Putat igitur esse fœtum interpretis Arabis; qui etiam in prioribus haud pauca interpolavit et addidit. Ego hactenus illi assentior, ut quandoquidem Græca desunt; Latinis, cujuscunque sint, facile carere possimus: præcipue cum res ipsa a non uno vetere philosopho, Platone, Cicerone, aliisque tractata reperiatur. Esse tamen Arabis interpretis assumentum, non adeo mihi probabile est, quod pars ejus etiam apud Odaxium, veterem Cebetis interpretem Latinum, longe antequam versio Arabica cuiquam nota aut audita, nedum vulgata, inveniatur. *Casaubonus.*

opulentia, famæ amplitudine, victoriis, ac ejusdem censuræ aliis, pravi homines et iniqui fruantur. Unde colligitur, hæc, atque similia, neque bona neque mala; verum Intelligentiam Sapientiamque solas Bona, ut Ignorantiam solam Malum esse. Cui ego, Evicisti, quantum judico, decretum hoc, inquam. Quod satis est. Et profligavimus eam opinionem, qua illa a pravis actionibus esse creduntur. Utique multum hoc est, inquit, et idem ac illud, cujus causa diximus, talia neque bona neque mala esse. Idque eo magis, quod, si ea ex solis pravis actionibus provenirent, mala semper essent. Atqui ab utroque genere cuncta proficiscuntur; ideoque neu bona ea, neu mala esse diximus. Quemadmodum somnus vigiliaque, non bona, non mala sunt. Similiter, mea quidem sententia, et deambulare, et sedere, et reliquæ res, quæ unicuique intelligentium ignorantiumque contingunt. Sed eorum vero, quæ alterutrius propria sunt, alterum bonum, malum alterum est: ut tyrannis et justitia: quæ duo aut uni accidunt, aut alteri; eo quod præditis intelligentia perpetuo justitia adhæret, ipsa tyrannis nullos nisi ignoranteis comitatur. Nec enim fieri potest, quod nos ante diximus, ut uni eidemque rei, tempore uno et eodem, accidant res duæ ad eum se modum habentes; ita ut homo unus et idem eodem temporis momento et dormiat vigiletque, sapiens sit et ignarus simul, vel aliud quidlibet eorum quæ parem rationem habent. Ad hæc ego, toto hoc, inquam, sermone rem omnem te jam absolvisse autumo. Ille autem sic respondit: Hæc universa ego ab illo principio, quod vere divinum est, proficisci affirmo. At quodnam illud est, in-

quam, quod tu innuis? Ille id hujusmodi oratione complexus est: Vita et mors, sanitas et morbus, divitiæ et paupertas, cæteraque de quibus diximus ea neque bona neque mala esse, accidunt plerisque hominibus a non malo. Plane conjicimus, inquam, id necessario ex hoc sermone sequi, talia nempe neu bona neu mala esse: Ita tamen, ut haud me firmum in hocce judicio prædicem. Hoc fit, inquit, eo quod longiuscule abs te abest habilitas illa, qua sententiam hanc imaginando debes concipere. Quocirca rerum usum, quem paulo ante vobis indicavi, toto vitæ vestræ curriculo persequimini: ut ea, quæ dicta sunt, vestris insigantur animis, perque eadem habitus vobis accidat. Quod si de aliquo istorum adhuc dubitaveritis, revertimini ad me, ut ea de re id ex me cognoscatis, cujus auxilio dubitatio discedat a vobis.

ΚΕΒΗΤΟΣ ΠΙΝΑΚΟΣ ΤΕΛΟΣ.

# ΠΡΟΔΙΚΟΣ

ΠΕΡΙ

# ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ.

—— Potiores
Herculis ærumnas credat, ſævoſque labores,
Et Venere et cœnis et plumis SARDANAPALI.
JUV.

# PRODICI

## VITA.

PRODICUS Cous (cujus quanta fuerit authoritas, ex Xenophonte Grylli filio deprehendere licet: qui in Bœotica captus, vadem pro reditu dedit, ut ad eum legentem accederet) in Concilio Athenienfium magnam eft laudem adeptus, quanquam voce graviore atque abfona. Conatufque eft in ea civitate, primarios ex quaque nobili familia adolefcentes fibi devincire: quorum hofpitium ufui fibi et voluptati foret. Hæc a Philoftrato. Suidas autem dicit, eum Chium patria fuiffe, et Democriti ac Gorgiæ temporibus fuiffe: librumque ediditte, qui infcribitur Ὧραι, in quo finxit, Herculem Virtuti pariter ac Voluptati congreffum. Et utraque adhortante, tandem a Virtute perfuafum, alteram fpreviffe. Cicero quoque in Officiis, Herculis Prodici mentionem facit.

Extemporalis facundiæ fontem quidam a Pericle primum derivaffe affirmant, ex quo magnus ille linguæ potentia putatus eft. Aliqui vero a Pythone Byzantio, quem Demofthenes folum Athenienfium ut audacem dicendo, longeque fluentem taxat. Nonnulli autem ab Æfchine, qui primum Rhodi Maufoleum Cariæ fubita laude commendavit. Mi-

hi autem videtur, ait Philoſtratus, Æſchinem ipſum, et in legationibus, et in judiciis ac concionibus, multa ſane ex tempore dixiſſe: ac tantummodo orationes ſcriptas reliquiſſe ut in cura ac diligentia haud multum Demoſthene inferior videatur: attamen extemporalitatis inventum Gorgiæ trado. Hic primum Athenis prodiens, ingenioque fretus: Proponite, inquit, oſtentans ſe ad reſpondendum ſubito paratum, nihilque penitus ignorare. Unde poſtea Prodicus Chius excitatus, librum ſcripſit, ubi Virtus ac Vitium muliebri ſpecie Herculem circumſtetere; atque hæc quidem vario elegantique cultu, otium deliciaſque offerre: illa vero humili figura, laborem triſtitiamque polliceri: denique longo inter ſe ſermone contendere videbantur. Idem Prodicus demonſtrativum genus primus inſtituit, civitates oberrans, ac demulcens, juxta Orphei ac Thamyræ conſuetudinem: ex quo apud Thebanos in magnis fuit honoribus, majoribus etiam apud Lacedæmonios, a quibus ut hæc juventutem doceret, magnopere rogatus eſt. A Gorgia poſtea agitatus, quod obſoleta, ſæpiuſque dicta tractaret, ad extemporalitatem ab eodem inductus eſt.

# ΠΡΟΔΙΚΟΣ

## ΠΕΡΙ

# ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ.

ΦΗΣΙ (Πρόδικος,) Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὡρμᾶτο, (ἐν ᾗ οἱ νέοι, ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι, δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας,) ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι, ἀποροῦντα ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται· καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας· καὶ τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν, καὶ ἐλευθέριον, φύσει κεκοσμημένην, τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ· τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἁπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι· τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι· τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα· ἐσθῆτα δὲ, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι· κατασκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται· πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. Ὡς δ' ἐγένοντο πλησιέστερον τοῦ Ἡρακλέους,

τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον· τὴν δ᾽ ἑτέραν, φθάσαι βουλομένην, προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ εἰπεῖν· ὁρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ· ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃς, ἐπὶ τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥᾴστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσῃ· τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσῃ· πρῶτον μὲν γὰρ οὐ πολέμων, οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος δὴ ἔσῃ, τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σιτίον, ἢ ποτὸν εὕροις, ἢ τί ἂν ἰδὼν, ἢ τί ἀκούσας τερφθείης, ἢ τίνων ὀσφραινόμενος, ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης, τίσι δὲ παιδικοῖς ὁμιλῶν μάλιστ᾽ ἂν εὐφρανθείης, καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις· ἐὰν δὲ ποτε γένηταί τις ὑποψία σπάνεως, ἀφ᾽ ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ταῦτα πορίζεσθαι· ἀλλ᾽ οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τούτοις σὺ χρήσῃ, οὐδενὸς ἀπεχόμενος, ὅθεν ἂν δυνατὸν ᾖ τι κερδᾶναι· πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ ξυνοῦσιν ἐξουσίαν ἔγωγε παρέχω· καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα, ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν; ἡ δὲ, οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με εὐδαιμονίαν· οἱ δὲ μισοῦντές με, ὑποκοριζόμενοι ὀνομάζουσί με κακίαν.

Καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπεν· καὶ ἐγὼ ἥκω πρὸς σε, ὦ Ἡράκλεις, εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε, καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα· ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν

τεράποιο, σφόδρ' ἄν σε τὴν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμοτέραν, καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. Οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ' ᾗπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας· τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν, ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις· ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς· εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον· εἴτε ὑπό τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον· εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν· εἴτε τὴν γῆν φέρειν σοι βούλει καρποὺς ἀφθόνους, τὴν γῆν θεραπευτέον· εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον· εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾷς αὔξεσθαι, καὶ βούλει δύνασθαι τούς τε φίλους ἐλευθεροῦν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον, καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι, ἀσκητέον· εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα, καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι.

Καὶ ἡ κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, (ὥς φησι Πρόδικος·) ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε.

Καὶ ἡ ἀρετὴ εἶπεν· ὦ τλῆμον, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν

ἐθέλουσα; ἥτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένεις· ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν, ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν, πίνουσα· καὶ ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς μηχανωμένη· ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ, καὶ τοῦ θέρους [a] χιόνα περιθέουσα ζητεῖς· ἵνα δὲ καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας, καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζεις· οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὅ, τι ποιῇς, ὕπνου ἐπιθυμεῖς· τὰ δ' ἀφροδίσια πρὸ τοῦ δεῖσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι χρωμένη· οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς σαυτῆς φίλους· τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δ' ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατακοιμίζουσα. Ἀθάνατος δὲ οὖσα, ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος, ἐπαίνου ἑαυτῆς ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πώποτε σαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι· τίς δ' ἄν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ' ἂν δεομένῃ τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι· ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρως

[a] Alludit ad veterum morem tum Græcorum tum Romanorum, qui nivem et glaciem in ſubterraneis ſcrobibus tempore hyemis recondebant, ad vini refrigerium tempore æſtatis, quemadmodum apud Athenæum lib. iii. id tum hiſtoricorum, tum poetarum teſtimoniis pluribus oſtenditur.

περῶντες· τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι· τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. Ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν, οὔτε θεῖον, οὔτε ἀνθρώπινον, χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται· τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς, καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προσήκει· ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις· εὐμενὴς δὲ παραστάτης οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοινωνός· ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονται γὰρ, ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν· ὕπνος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων, ἢ τοῖς ἀμόχθοις· καὶ οὔτε ἀπολιπόντες αὐτὸν ἄχθονται, οὔτε διὰ τοῦτον μεθιᾶσι τὰ δέοντα πράττειν· καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς παρούσας ἥδονται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν· ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι· τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι.

ΠΡΟΔΙΚΟΥ ΤΕΛΟΣ.

# ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

# ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

# ΗΘΙΚΟΙ.

Reſpicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.

Hor. in Art. Poet.

# PRÆFATIO

## DE HUJUS OPERIS AUCTORE, ARGUMENTO, ET TITULO.

AUCTOR hujus libri, vel potius libelli, ſine dubio Theophraſtus eſt, majoris magiſtri magnus ille diſcipulus, Ariſtotelem dico, cui et in ſchola ſucceſſit. Patria fuit Ereſius; eſt autem Ereſus urbs in Leſbo inſula, teſte Stephano περὶ πόλεων. Nomen ei primum Tyrtamus, poſtea ob divinam eloquentiam dictioniſque et ſtyli elegantiam Euphraſtus, et demum Theophraſtus ab Ariſtotele magiſtro eſt appellatus: uti referunt Strabo, Laertius, Stephanus Byzantinus, Suidas, Heſychius, et alii. Verba Suidæ ſunt, Θεόφραστος πρότερον ἐκαλεῖτο Τύρταμος. Διὰ δὲ τὸ θείως φράζειν, ὑπὸ Ἀριστοτέλους ἐκλήθη Εὔφραστος, εἶτα Θεόφραστος. Ὥσπερ Πλάτων, διὰ τὸ ἐν τοῖς λόγοις Πλάτος, τοῦτο μετωνόμασθη, πρότερον καλούμενος Ἀριστοκλῆς. Non igitur Plato a *latis humeris* nomen obtinuit, (quod ſomniant vulgus Grammaticorum,) ſed a copia et ubertate, et (ut ita dicam) latitudine ſtyli atque ſermonis, Plato, qui prius Ariſtocles. Πλάτος in oratione docet nos Ariſtoteles in *Rhetorica:* ſed hoc non agimus; nec quicquam nobis nunc cum Platone divino illo philoſopho, *Homero* illo philoſophorum, uti olim eſt appellatus. Redeo ad Theophraſtum; de quo addit Suidas, μαθητὰς δὲ ἔσχε πλείους ἢ δύο, *diſcipulos habuit pluſquam duos:* quid mirum? locus procul dubio mutilus et cauda truncatus, et ſupplenda ex Diogene et aliis vox eſt, *viz.* χιλιάδας. Heſychius illuſtrius poſt Diog. Laertium, λέγεται εἰς τὴν Θεοφράστου διατριβὴν φοιτᾶν μαθητὰς πρὸς δισχιλίους, *diſcipulorum circa duo millia.* Ad grandem omnino ætatem pervenit; quippe qui ad nonageſi-

mum et nonum annum jam vitam produxerat tunc temporis cum hoc opus inſcripſit, ut ipſe de ſe in *proœmio* teſtatur: quare veriſimile eſt, eum annos centum ſupraque attigiſſe: et tamen (quod merito mirum videri poteſt) Lucianus, qui librum ſcripſit Περὶ τῶν μακροβίων, ubi et id ex profeſſo agit, ut omnes longævos philoſophos in unum veluti faſciculum colligat, nullam omnino Theophraſti noſtri mentionem facit. Quid quod Cicero magnus Theophraſti noſtri admirator in Tuſculan. eum inducit querentem de vitæ humanæ brevitate, ac ſi noverca nobis eſſet natura, quæ cervis et cornicibus longius vitæ ſpatium quam hominibus indulſerit. Sed hoc forte indignum tanto philoſopho, et ad Caput περὶ μεμψιμοιρίας merito eſſet referendum, niſi querelam hanc inexplebilis literarum ardor, et nimium philoſophiæ ſtudium extorſiſſet, quippe βίος βραχὺς, τέχνη μακρά. Scripſit Theophraſtus libros affatim multos; quorum plerique naufragio temporis abſorpti, pauci ad nos ſalvi enatarunt. Titulos horum omnium et catalogum nobis exhibet Diog. Laertius, numero autem efficiunt 220; et ab aliis plures adjiciuntur. Adeo ut librorum numerum et egregiam in ſcribendo induſtriam ſi ſpectemus, Ereſius certe noſter non minus χαλκέντερος, aut βιβλιολάθας, aut *Adamantius*, aut Συντακτήριος, quam vel ipſe Didymus, aut Origenes, dici mereatur. Atque hæc de Auctore.

Argumentum operis totum eſt de moribus humanis, et ad Ethicorum ſeu Moralium Philoſophiam pertinens; nec tamen via philoſophica hic procedit Theophraſtus, (uti præceptor ejus in ſuis Moralibus), ſed media quadam inter philoſophicam, et poeticam, ut recte obſervavit magnus Caſaubonus. Nam et ad eundem ſcopum in hoc opere collineat, ad quem moralis philoſophus, *viz.* vitæ morumque emendationem. Quid ſit vitium deſcriptione, ὡς ἐν τύπῳ, proponit; at tum pergit μιμητικῶς poetarum more, in fictis perſonis naturam ejus ob oculos ponens, et ad vivum exprimens: quod Comici præſertim poetæ faciunt, dum mores et ingenia hominum in ſcena repræſentant. Reprehenſum a Momo Prometheum legimus, quod cum hominem e luto finxit, feneſtram in pectore

non posuisset. Videtur mihi Theophrastus hoc in libro velle quodammodo defectum illum supplere, et fenestram quandam aperire, per quam mores animosque hominum intueri nobis liceat: adeo ut speculum vitæ humanæ non immerito nuncupetur hoc opus, non minus quam aut Historia aut Comœdia. Authorem nostrum medicæ artis peritum fuisse nemo inficias iverit, qui libros ejus *de plantis* inspexerit. Nec vero corporis magis quam animi medicinam calluit; ut interni corporum morbi indiciis quibusdam et symptomatis externis dignoscuntur, ita hic hominum vitia, qui morbi animorum sunt, et intus latent, notis quibusdam et characteribus externis describuntur. Pessima quidem hic scatet colluvies et sentina vitiorum; nec quis (opinor) sustineret Camarinam hanc tam male olentem movere aut inspicere, nisi elegantissimus auctor ingenii sui flosculis et dictionis suavitate *(scelera ipsa nefastis Sic descripta placent)* eam naribus nostris attemperasset. Placent etiam hominum deformium picturæ, si Apellis manu et penicillo depingantur. Sed parum est placere, nisi etiam prosint hæ vitiorum imagines vivis coloribus expressæ ac delineatæ. Pueri Lacedæmonii ebriorum hominum conspectu a vitio illo plusquam belluino deterrebantur. Pari modo Characterista noster colores hos et lineamenta vitiorum nobis ob oculos ponit, ut eorum odium animis nostris ingeneret. Neque hoc solum; sed etiam contra mores et machinationes nequam hominum signis hisce et indiciis præmoniti sumus et præmuniti: et hoc modo vitia et odimus pariter et cavemus. Quemcunque enim Theophrastus in albo suo, vel potius in nigro conscripsit, cuicunque notam et characterem inussit—*hic niger est*, *hunc tu Romane caveto*. Quæret hic forte quispiam, cur Theophrastus vitiorum duntaxat, non item virtutum, nobis characterismos dedit? At is certe dedit, sed temporum injuria iterum nobis abstulit (proh dolor!) pretiosissimum illum thesaurum. (Desideratur tota illa pars de virtutibus, atque reliqua hæc de vitiis manca est et imperfecta.) Quanquam si vitiorum solummodo characteres scripsisset, non utique deesset quod responderi poterat. 1. Quia pauciores sunt virtutes, quam vitia, et

*—— vix totidem numero, quot*
*Thebarum portæ vel divitis oſtia Nili:*

at vitiorum plena ſunt omnia, ut abundanti cautela et præmunitione adverſus ea opus ſit. 2. Quia virtutes in aperto ſunt, ut non opus ſit tot indiciis et characteribus ad eas diſcernendas. Maxima pars hominum prædicat quiſque bonitatem ſuam, inquit Sapiens; at nævos ſuos et vitia, morboſque et ulcera animorum tegere plerique ſatagunt et occultare;

*Extra eſt quod ſplendet, quod ſanum eſt pandimus omnes,*
*Mens bona, fama, fides, hæc clare, et ut audiat hoſpes.*

Atque hactenus de argumento. Titulus ſeu inſcriptio hujus libri eſt Ἠθικοὶ Χαρακτῆρες, qui argumento operis apprime quadrat; χαρακτὴρ eſt *nota impreſſa* vel *inſculpta* a τῷ χαράσσω, *ſculpo, cælo, imprimo*, ab Heb. ברת vel חרת *incidit, exculpſit, exaravit*. Erat enim hoc tanquam exemplar et ſpeculum quoddam morum, ubi virtutum ac vitiorum expreſſæ notæ cernebantur. Igitur Ἠθικοὶ χαρακτῆρες ſunt morum characteres, ſeu notæ, ſeu ſigna, ſeu imagines, εἰκόνες ἠθῶν (nam χαρακτὴρ et εἰκὼν hoc ſenſu idem ſunt) vel εἰκονισμοὶ, ut Seneca alicubi, *deſcriptiones morum*, ut Cicero. Hinc in Rhetorum ſcholis χαρακτῆρες τȣ̃ λόγȣ dicuntur *formæ* ſeu *ideæ* ſeu *differentiæ orationis*, quibus, veluti notis et ſignis, dicendi genera inter ſe diſtinguuntur.

# ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

# ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

# ΗΘΙΚΟΙ.

## ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

[a] ΗΔΗ μὲν καὶ πρότερον πολλάκις ἐπιστήσας τὴν διάνοιαν, ἐθαύμασα, ἴσως δὲ οὐδὲ παύσομαι θαυμάζων, τί δήποτε τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀέρα

[a] Hoc prooemium nonnullæ obſcuritatis haud omnino expers videtur. Ab antiquis notatur auctoribus et in aeribus regionum Græciæ et in habitantium ingeniis mirum quantam fuiſſe differentiam. Quis neſcit in Bœotia alium longe cœli hauſtum fuiſſe, alium in continenti Attica? longeque craſſiore aere uſos quam ipſorum vicinos Athenienſes? Notum illud Horatii,

*Bœotum in craſſo jurares aëre natum.*

Itaque ingenia etiam longe diverſa, ut ex Græca hiſtoria cuivis notum eſt. Quid autem de inſtitutione? An putemus ſimiliter ſuos liberos inſtituiſſe Athenienſes et Lacedæmonios? Imo vero ita diverſa erat educatio, ut difficilius ſit reperire in quo convenirent, quam in quo differrent. Quod igitur ait, Græciam totam eidem ſubjectam eſſe cœli regioni, Græcoſque omnes eadem diſciplina ſolitos imbui, accipiendum eſt ut dictum minus ἀκριβῶς. Theophraſtus enim toto hoc libello de Athenienſibus tantum videtur agere: omnia enim ad mores Athenienſium, et ea quæ fieri ſolebant in iſta urbe, referuntur. Nam quod de Athenis ita, quaſi de tota Græcia, loquitur, hæc quoque cauſa eſſe poteſt, quod

κειμένης, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁμοίως παιδευομένων, συμβέβηκεν ἡμῖν οὐ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν τρόπων ἔχειν· ἐγὼ γάρ, ὦ Πολύκλεις, συνθεωρήσας ἐκ πολλοῦ χρόνου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ βεβιωκὼς ἔτη [b] ἐνενήκοντα ἐννέα, ἔτι δὲ ὡμιληκὼς πολλαῖς τε καὶ παντοδαπαῖς φύσεσι, καὶ παρατεθεαμένος ἐξ ἀκριβείας πολλῆς τούς τε ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς φαύλους· ὑπέλαβον δεῖν συγγράψαι ἃ ἑκάτεροι αὐτῶν ἐπιτηδεύουσιν ἐν τῷ βίῳ· ἐκθήσω δέ σοι κατὰ γένος ὅσα τε τυγχάνει γένη τρόπων τούτοις [c] προσκείμενα, καὶ ὃν τρόπον τῇ οἰκο-

illa urbs, dum floruit, ocellus Græciæ et Ἑλλάδος Ἑλλάς, ut eſt in Euripidis Cenotaphio, fuit. Huic autem interpretationi hoc objici poteſt: Theophraſtus ſeipſum inter Græcos computat, quod haud verum eſt in ſtricto ſenſu, ſi per Græcos intelligimus Athenienſes, quoniam Theophraſtus apud Ereſum in Leſbo natus fuit, inſula in Ægeo mari. Hæc autem evaneſcit objectio, cum nobiſcum cogitemus, quod Theophraſtus maximam partem vitæ degebat Athenis, et quod adeo dialectico, conſuetudinibus, moribuſque loci conſuetus fuiſſet, ut vere Athenienſis haberetur; ſed pro ſeipſo judicet lector eruditus.

[b] Hic locus non concordat (inquit Palmerius in exercitatione p. 616.) cum Diogene Laertio, ut notavit doctiſſimus Caſaubonus, qui vult ex hoc loco corrigi numeros Laertii, et putat errorem ex notis ortum, et οθ' perperam apud Laertium ſcriptum ρθ'. Sed non animadvertit doctus vir Laertium non notaſſe annum, quo Theophraſtus Caracteres ſcripſit, ſed quo mortuus eſt, ideo non poteſt error inde manaſſe; nam apud Laertium dicitur vixiſſe ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα, qui numerus in notis eſt πε', quæ notæ non accedunt ad ρζ' aut ρθ'. Theophraſtus autem ad Polyclem ſcribens, cui librum ſuum mittebat, ait ſe vixiſſe annos ἐννενήκοντα ἐννέα. Ideo nihil in eo decernendum puto. Et certe eo quod, ut notavit Caſaubonus, nec Lucianus, nec Cenſorinus, nec alii, qui de longævis ſcripſerunt, de eo meminerunt, credo potius ex Diogene Laertio corrigendum hunc Theophraſti locum, quam ex hoc loco corrigendum Laertium.

[c] Ita repræſentavit Caſaubonus, quia mores (inquit) ſunt accidentia quædam, quæ nobis προσκεῖται, et inhærent; ſed contra fidem omnium MSS (excepto E.) et Edit. Oporini et Camotii,

νομίᾳ χρῶνται. Ὑπολαμβάνω γάρ, ὦ Πολύκλεις, τοὺς υἱοὺς ἡμῶν βελτίους ἔσεσθαι, καταλειφθέντων αὐτοῖς ὑπομνημάτων τοιούτων· οἷς παραδείγμασι χρώμενοι, αἱρήσονται τοῖς εὐσχημονεστάτοις συνεῖναί τε καὶ ὁμιλεῖν, ὅπως μὴ καταδεέστεροι ὦσιν αὐτῶν. Τρέψομαι δὲ ἤδη ἐπὶ τὸν λόγον· [d] σὸν δέ, παρακολουθῆσαί τε καὶ εἰδῆσαι εἰ ὀρθῶς λέγω· [e] πρῶτον μὲν οὖν ποιήσομαι τὸν λόγον ἀπὸ τῶν τὴν εἰρωνείαν ἐζηλωκότων, ἀφεὶς τὸ προοιμιάζεσθαι, καὶ πολλὰ [f] περὶ τοῦ πράγματος λέγειν· καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας, καὶ ὁριοῦμαι αὐτήν· εἶθ᾿ οὕτως καὶ τὸν εἴρωνα διέξειμι, ποῖός τίς ἐστι, καὶ εἰς τίνα τρόπον [g] κατενήνεκται· καὶ τὰ ἄλλα δὴ τῶν παθημάτων, ὥσπερ ὑπεθέμην, πειράσομαι κατὰ γένος φανερὰ καταστῆσαι.

in quibus exhibetur προκείμενα. Errore, ut videtur, orto ex abbreviata ſcriptura πρ°κείμενα, quod poſteriores librarii male legerunt προκείμενα. *Needhamus.*

[d] Σὸν δὲ tuum erit. Ellipſis eſt μέρος in Græca Lingua et *munus* in Latina.

[e] Poſt præcedentia hæc tautologiam inducunt peſſimam, et quæ nulla ratione excuſari poteſt. Librorum diſcrepantiam mihi deprehendo certam, et duas lectiones diverſas diſcriminandas eſſe aio. In quibuſdam libris fuit, πρῶτον μὲν οὖν ποιήσομαι τὸν λόγον ἀπὸ τῶν τὴν εἰρωνείαν ἐζηλωκότων, ἀφεὶς τὸ προοιμιάζεσθαι καὶ πολλὰ περὶ τοῦ πράγματος λέγειν, καὶ ὁριοῦμαι αὐτὴν, &c. in aliis, καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας, ἀφεὶς τὸ προοιμιάζεσθαι καὶ πολλὰ περὶ τοῦ πράγματος λέγειν, καὶ ὁριοῦμαι αὐτὴν, &c. Iſta diverſitas ad marginem notata, et ſic in contextum intruſa alieno loco. Needhamus legit, πρῶτον μὲν οὖν μνήσομαι τῶν τὴν εἰρωνείαν, &c.

[f] Περὶ τοῦ πράγματος, *de re*, de *negotio* ſcil. *ſuſcepto.* Needhami conjecturæ de hoc loco nequaquam adſentior, qui πέρα pro περὶ repoſuit; nam verba ſecundum Caſauboni verſionem ſunt ſatis perſpicua: dicit enim Theophraſtus quod procemia mitteret, neque multa de re afferret, ſed eam breviter definiret.

[g] Κατενήνεκται Att. pro κατήνεκται.

## Κεφ. α'.

## ΠΕΡΙ ΕΙΡΩΝΕΙΑΣ.

Ἡ μὲν οὖν εἰρωνεία δόξειεν ἂν εἶναι, [h] ὡς τύπῳ λαβεῖν, προσποίησις ἐπὶ τὸ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων· [i] ὁ δὲ εἴρων, τοιοῦτός τις ἐστὶν, οἷος προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς ἐθέλει λαλεῖν, οὐ μισεῖν· καὶ ἐπαινεῖν παρόντας [k] οἷς ἐπέθετο λάθρα, καὶ τούτοις [l] συλλυπεῖσθαι ἡττωμένοις· καὶ συγγνώμην δὲ ἔχειν τοῖς κακῶς αὐτὸν λέγουσι, καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοῦ λεγομένοις· καὶ πρὸς τοὺς ἀδικουμένους καὶ ἀγανακτοῦντας πράως διαλέγεσθαι· [m] καὶ τοῖς ἐντυγχάνειν κατὰ σπουδὴν βουλομένοις, προστάξαι ἐπανελθεῖν· καὶ μηδὲν ὧν πράττει, ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ φῆσαι βουλεύεσθαι· καὶ προσποιήσασθαι ἄρτι παραγε-

[h] Solet Theophrastus suas descriptiones cum excusatione quadam proferre, ne quis hic exquisitas requirat definitiones. Ait igitur, ὡς τύπῳ λαβεῖν, quod loquendi genus ex Aristotele aliisque Theophrasti libris, et Platone ipso notum est.

[i] Nomine εἴρωνος in hoc loco intelligi videtur, is, qui operam dat, ut eos, quibuscum versatur, per mendacia decipiat; quique egregie sibi placet, ubi aut dictis aut factis aliorum spem et expectationem jocose (uti sibi videtur) fefellerit. *Fellus.*

[k] Οἷς ἐπέθετο λάθρα. Non est ἐπιτίθεσθαι *invehi in aliquem*, sed tanquam ex insidiis et superiore loco adoriri; ab ea notione est vox ἐπιθέτης pro *plano* et *impostore.*

[l] Puta, in judicio, si litem perdiderint: aut ex aliquo certamine (qualia erant apud veteres multa) inferiores recesserint: aut denique clade belli fuerint affecti. *Casaub.*

[m] Ἐντυγχάνειν, scil. αὐτῷ. Si aliquis eum adeat de re seria consulturus, sibi non vacare simulabit, negotiis utique implicito; adeoque jubebit eum tempore magis opportuno redire. Quin et huc referri debent ea, quæ paulo infra sequuntur, ἄρτι παραγεγονέναι, ὀψὲ γενέσθαι, μαλακισθῆναι. Iis enim et similibus mendaciis sese excusare satagit, hominemque ludos facit. *Fellus.*

γονέναι, καὶ ὀψὲ γενέσθαι αὐτὸν, καὶ μαλακισθῆναι· [n] καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους [o] καὶ ἐρανίζοντας, ὡς οὐ πωλεῖ· [p] καὶ μὴ πωλῶν, φήσει πωλεῖν· καὶ ἀκούσας τι, [q] δόξει

[n] Pecuniam ab eo mutuo rogantibus, aut ἔρανον, five ftipem collatitiam, petentibus, refpondet ille, quafi eorum verba non accepiffet, in officina fua nullas iftiufmodi merces venales proftare. E contra, cum nihil habeat, quod vendat; merces aliquas, quas viliori pretio vendere queat, fibi præfto effe narrat; nimirum, ut animos fpe lucri erectos deprimat, hominumque expectationem fruftretur. *Fellus.*

[o] Moris erat apud Athenienfes, ut amicos fuos, adverfa fortuna utentes, nummis collatitiis fublevarent: qui tamen non prorfus gratuito dabantur, fed ea lege, ut fi quando blandior fortuna arriferit, eadem fumma perfolveretur. Locus difficilis, quem mutilum cenfent viri eruditi, et in libro de Ufur. cap. 3. Salmafius ita fupplet, Καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐρανιζομένους εἰπεῖν ὡς οὐκ ἀργύριον ἔχει· πρὸς δὲ τοὺς ὠνητιῶντας, ὡς οὐ πωλεῖ, καὶ μὴ πωλῶν, φησὶ πωλεῖν. Nimis audacter profecto et arbitrarie, imprimis ubi longe aliud latere poteft. Vifne fufpicionem? Legendum forte, καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐρανίζοντας, ὡς οὐ σχολὴ, καὶ μὴ πωλῶν, φήσει πωλεῖν· εἴρων, a quo pecunia mútua et eranus petitur, dare non recufat, fed inquit primo, otium non eft, et mox addit eodem fpiritu, fe, cum nihil venditurus fit, venditurum: ut fic innuat fcilicet oblique, pecunia numerata indigere femet, eamque aliis proinde fubminiftrare non poffe. De bonis fuis aliquid venderet, ut inde pecuniam fibi conficeret; quod non aperte dicit εἴρων, fic enim recufaret, fed tacite fubinnuit, ut de eo cogitare poffint rogantes. Sentis? Nihil accommodatius hic. Sic minima mutatione locus eft facillimus et integerrimus: nam σχολὴ nullo negotio hic tranfire poteft in πωλεῖ, de eo non dubitabat quifquam: ὡς οὐ σχολὴ pendet a φήσει, ut ipfum πωλεῖν: hoc apertum.

[p] Καὶ μὴ πωλῶν, φήσει πωλεῖν. Quorfum hæc? nempe ut eo pacto manum illi adeat apud quem ifta loquitur: itaque pecunia illum emungat, aut aliam fraudem faciat.

[q] Δόξει μὴ προσποιεῖσθαι, eft, *videbitur non affequi*, et per fe fubfiftit: μὴ προσποιεῖσθαι idem fignificat, fed a φήσει fequenti pendet, neque juris eft fui: καὶ ἀκούσας τὶ, μὴ προσποιεῖσθαι, καὶ ἰδὼν, φήσει μὴ ἑωρακέναι, καὶ ὁμολογήσας, μὴ μεμνῆσθαι: tria hæc ligantur a uno φήσει, quod in medio ftat, et utrique lateri fe præbet. Nihil apertius: et fic nulla ne minima difficultas eft in his, quæ Interpretes hercule exercuerunt quofdam.

μὴ προσποιεῖσθαι· καὶ [r] ἰδὼν, φῆσαι μὴ ἑωρακέναι, [s] καὶ ὁμολογήσας, μὴ μεμνῆσθαι· καὶ τὰ μὲν σκέψεσθαι φάσκειν, τὰ δὲ οὐκ εἰδέναι, τὰ δὲ θαυμάζειν, τὰ δὲ ἤδη ποτὲ καὶ αὐτὸς οὕτω διαλογίσασθαι· καὶ τὸ ὅλον, δεινὸς τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοῦ λόγου χρῆσθαι, οὐ πιστεύω· οὐχ ὑπολαμβάνω· ἐκπλήττομαι· καὶ [t] λέγει ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι· καὶ μὴν, οὐ ταῦτα πρὸς ἐμὲ διεξῄει· παράδοξόν μοι τὸ πρᾶγμα· ἄλλῳ τινὶ λέγε· [u] ὅπως δ' ἢ σοι ἀπιστήσω, ἢ ἐκείνου καταγνῶ, ἀποροῦμαι· [x] ἀλλ' ὅρα μὴ σὺ θᾶττον πιστεύῃς τοιαύτας φωνὰς καὶ [y] πλοκὰς καὶ παλιλλογίας· [z] οὐ χεῖρόν ἐστιν εὑρεῖν οὐδέν. Τὰ δὴ τῶν

[r] Ἰδὼν videns: ſcil. τὶ quid: uti ante ἀκούσας τί.

[s] Καὶ ὁμολογήσας. Ecce ait ſe εἴρωνα eum intelligere, qui pactus aliquid dicat ſe non meminiſſe, *hoc eſt*, pactis non ſtat. Neque enim de quavis confeſſione verbum ὁμολογεῖν hoc loco accipimus: ſed pro *conſentire in rem aliquam*, aut *aliquid ſpondere*.

[t] Καὶ λέγει ἑαυτὸν &c.] Senſus eſt, cum ipſemet fuerit, qui id, de quo quæritur, dixerit feceritve, non ſe tamen, ſed alium, fuiſſe dicet, a quo id fuit dictum factumve.

[u] Prius ὅπως δέ σοι. Minima autem hac mea mutatione elegantiſſima exſurgit antitheſis. Nonne legendum ait *Cornelius de Pauw*, ὅλως δέ σοι ἀπιστήσω ἢ ἐκείνου καταγνῶ, ἀποροῦμαι? ὅλως δὲ ἀποροῦμαι· *plane vero dubito*. ἢ ἐκείνου reſpicit antecedens οὐ ταῦτα πρὸς ἐμὲ διεξῄει: et iſta cohærent, neque ſeparata ſunt.

[x] Needhamus vult legere, ἀλλ' ὅρα μὴ σὺ θᾶττον πιστεύεις. Τοιαύτας φωνὰς καὶ πλοκὰς καὶ παλιλλογίας εὑρεῖν ἐστιν. Οὐ χεῖρον δὲ τάδε τῶν ἠθῶν μὴ ἁπλᾶ, ἀλλ' ἐπίβουλα, φυλάττεσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς ἔχεις. Hoc modo optimus conſtabit ſenſus. *Cornelius de Pauw* ſic: πιστεύειν cum caſu quarto: ſcio, quid dici poſſit, ſed malo certe hic, πιστεύῃς τοιαύταις φωναῖς καὶ πλοκαῖς καὶ παλιλλογίαις· οὗ χεῖρον pro ὧν χεῖρον ſcriptum eſt paulo liberius. Ita Græci aliquando, ut ſciunt, qui linguam callent.

[y] Vocat πλοκὰς, quæ Cicero lib. ii. de Orator. cap. 86. involucra et integumenta diſſimulationis: ſive ſubdolos et ad fallendum compoſitos ſermones, tanquam retia vel laqueos.

[z] Sic præclare maximus poetarum Iliad. ix. v. 312,

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ βάζει.

ἠθῶν μὴ ἁπλᾶ, ἀλλ' ἐπίβουλα, φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τοὺς ἔχεις.

## Κεφ. β'.

## ΠΕΡΙ ΚΟΛΑΚΕΙΑΣ.

Τὴν δὲ κολακείαν ὑπολάβοι ἄν τις [a] ὁμιλίαν αἰσχρὰν εἶναι, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι· τὸν δὲ [b] κόλακα τοιοῦτόν τινα, ὥστε πορευόμενον ἅμα εἰπεῖν, Ἐνθυμῇ ὡς ἀποβλέπουσιν εἰς σε οἱ ἄνθρωποι; τοῦτο οὐδενὶ γίνεται τῶν ἐν τῇ πόλει πλὴν ἢ σοί· ηὐδοκίμεις χθὲς [c] ἐν τῇ στοᾷ· πλειόνων γὰρ ἢ τριάκοντα ἀνθρώπων καθημένων, καὶ ἐμπεσόντος λόγου, τίς εἴη βέλτιστος, ἀπ' αὐτοῦ ἀρξαμένους πάντας, ἐπὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατενεχθῆναι· καὶ ἄλλα τοιαῦτα λέγειν. Ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα· καὶ ἐάν τι πρὸς τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς ἀπὸ πνεύματος προσενεχθῇ ἄχυρον, καρφολογῆσαι· καὶ ἐπιγελάσας δὲ εἰπεῖν, ὁρᾷς; ὅτι δυοῖν σοι ἡμερῶν οὐκ ἐντετύχηκα, πολιῶν ἔσχηκας τὸν πώγωνα μεστόν· καίπερ, εἴ τις καὶ ἄλλος, ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη μέλαιναν τὴν τρίχα·

[a] Late patet vox ὁμιλία, et ea omnia ferme complectitur quæ in vitæ quotidianæ usu solent accidere.

[b] Τὸν κόλακα] Galenus, in libro de dignoscendis curandisque animi affectibus, adulatorem tribus notis insignit, τῷ προσαγορεύειν, τῷ παραπέμπειν, τῷ συνδειπνεῖν τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι.

[c] Hæ porticus loci quidam erant, in quibus cœtus publici habebantur: imaginum varietate, picturis elegantioribus, multisque sedibus ornabantur: hic confluxere et publice docuere philosophi. Plurimæ apud Athenas fuere porticus, quarum una celebrior Πεισιανάκτιος, et postea Ποικίλη, vocabatur. Hic suam philosophiam primo docuit, sectamque instituit Zeno; quæ non ab auctore, sed a loco, in quo docuit, nomen duxit.

καὶ λέγοντος δὲ αὐτοῦ τι, τοὺς ἄλλους σιωπᾶν κελεῦσαι, καὶ ἐπαινέσαι δὲ [d] ἀκούοντος· καὶ ἐπισημήνασθαι δὲ, εἰ παύσεται, Ὀρθῶς· καὶ σκώψαντι ψυχρῶς ἐπιγελάσαι, τό τε ἱμάτιον ὦσαι εἰς τὸ στόμα, ὡς δὴ οὐ δυνάμενος κατασχεῖν τὸν γέλωτα· καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἐπιστῆναι μικρὸν κελεῦσαι, ἕως ἂν Αὐτὸς παρέλθῃ· καὶ τοῖς παιδίοις μῆλα καὶ ἀπίους πριάμενος, εἰσενέγκας δοῦναι, ὁρῶντος αὐτοῦ· καὶ φιλήσας δὲ εἰπεῖν, χρηστοῦ πατρὸς νεόττια! [e] Καὶ συνωνούμενος δὲ κρηπῖδας, τὸν πόδα φῆσαι εἶναι εὐρυθμότερον τοῦ ὑποδήματος· [f] καὶ πορευομένου πρός τινα τῶν φίλων, προδραμὼν εἰπεῖν, ὅτι πρὸς σὲ ἔρχεται· καὶ ἀναστρέψας, ὅτι προσήγγελκα. Ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἐκ [g] γυναικείας ἀγορᾶς διακονῆσαι δυνατὸς ἀπνευστί· καὶ τῶν ἑστιωμένων πρῶτος ἐπαινέσαι τὸν οἶνον· [h] καὶ παραμένων εἰπεῖν, ὡς μαλακῶς ἐσθίεις! καὶ ἄρας τι τῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης, φῆσαι, τουτὶ ἄρα ὡς χρηστόν ἐστι! καὶ ἐρωτῆσαι μὴ ῥιγοῖ, καὶ εἰ ἐπιβαλέσθαι βούλεται,

[d] Ἀκούοντος audiente, i. e. ἀκούοντος αὐτοῦ audiente, uti infra ὁρῶντος αὐτοῦ vidente ipso.

[e] Συνωνούμενος δὲ κρηπῖδας, coemens [cum eo] crepidas. i. e. comes in emendis.

[f] Mos fuit Græcis Romanisque cum ad aliquem amicorum viserent, nuncio misso suum adventum significare. Apud Romanos vero, etiam maritus rure domum revertens mittebat qui adventum significaret uxori, ut auctor est Plutarchus in Quæstionibus Romanis p. 266. ac videtur fuisse hoc munus eorum servorum, quos Anteambulones vocat Martialis. Sic Terentius Phorm. Act. v. Sc. II. *Abi, Geta, prænuntia.* *Casaub.*

[g] Adulator iste in minutis ac sordibus negotiis sedulus ac festinus per forum muliebre (quale Athenis fuit, ubi minuta vasa, et escaria, forsan ac olera, væni-rent) assidue discurrit, et officiosum se præstat.

[h] Παραμένων ad præcedens ἐπαινέσαι se refert, in laudando perseverans: παραμένειν πρός τι, rei incumbere, rem urgere, significat Græce, nihil notius.

καὶ ἐπιπεριστεῖλαι αὐτόν· καὶ μὴν ταῦτα λέγων, πρὸς τὸ οὖς προσπίπτων, ψιθυρίζειν· καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπων, τοῖς ἄλλοις λαλεῖν· καὶ τοῦ παιδὸς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀφελόμενος [i] τὰ προσκεφάλαια, αὐτὸς ὑποστρῶσαι· καὶ τὴν οἰκίαν φῆσαι εὖ ἠρχιτεκτονῆσθαι· καὶ τὸν ἀγρὸν εὖ πεφυτεῦσθαι· καὶ τὴν [k] εἰκόνα ὁμοίαν εἶναι. Τὸ κεφάλαιον, τὸν κόλακά ἐστι θεάσασθαι πάντα καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα οἷς χαριεῖσθαι ὑπολαμβάνει.

## Κεφ. γ΄.

## ΠΕΡΙ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ.

Ἡ δὲ ἀδολεσχία ἐστὶ μὲν διήγησις λόγων μακρῶν καὶ ἀπροβουλεύτων· ὁ δὲ ἀδολέσχης τοιοῦτός ἐστιν, οἷος ὃν μὴ γινώσκει, τούτῳ παρακαθεζόμενος πλησίον, πρῶτον μὲν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς εἰπεῖν ἐγκώμιον· εἶτα ὃ τῆς νυκτὸς εἶδεν ἐνύπνιον, τοῦτο διηγήσασθαι· εἶθ' ὧν εἶχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ τὰ καθέκαστα διεξελθεῖν· εἶτα δὴ προχωροῦντος τοῦ πράγματος, λέγειν ὡς πολὺ πονηρότεροί εἰσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι τῶν ἀρχαίων· καὶ ὡς ἄξιοι γεγόνασιν οἱ

[i] Inter veteres ii, qui aut magni fuerunt aut viderentur, cum publicis adeſſent ſpectaculis, pulvinaribus aut inſederunt aut incubuerunt. Servus pone ſequens hæc pulvinaria portavit, ut alia capiti, alia autem heri alicui corporis parti ſubſterneret. Turpe hoc et ſervile fuit officium; nil tamen ſe indignum putat adulator, modo voti ſit compos. Imo, patroni pulvinar ipſe fieret, ſi hac lege ejus gratiam conciliaret.

[k] Intelligendum hoc eſt de imagine, quam artifex pulchriorem multo fecerit eo, quem refert. Nam hoc genus adulationis olim uſitatum fuit. Vide Lucianum ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. *Caſaubonus.*

[l] πυρῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ· καὶ ὡς πολλοὶ ἐπιδημοῦσι [m] ξένοι· καὶ τὴν θάλατταν ἐκ [n] Διονυσίων πλώϊμον εἶναι· καὶ εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ, τὰ ἐν τῇ γῇ βελτίω ἔσεσθαι· καὶ, ὅτι [o] ἀγρὸν εἰς νέωτα γεωργήσει· καὶ, ὡς [p] χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν· καὶ, ὡς Δάμιππος [q] Μυστηρίοις μεγίστην δᾷδα ἔστησε·

[l] Intellige hic πυρῶν ἀγορὰν, qualis erat Romæ minutia frumentaria. Ut annona ipſa communis omnium victus eſt, ita pretium annonæ communis fere omnium ſermo; et nugaces et futiles præſertim homines ex hoc garriendi anſam arripiunt, et frivolis ineptiſque quæſtionibus obvium quemque obtundunt; ut, *quanti venit triticum in foro: Hora quota eſt?* &c. *Duport.*

[m] Etiam hinc garriendi anſam arripit ὁ ἀδολέσχης. Nec mirum; ſolent enim homines peregrini in aliqua civitate commorantes omnium oculos ad ſe attrahere. Communis enim naturæ humanæ morbus eſt τὸ φιλόκαινον; et imprimis propter hoc notati ſunt Athenienſes, ad quorum mores præcipue reſpicit Theophraſtus. Hunc novitatis pruritum, quo laborabant Athenienſes, tangit ipſa ſacra Scrip. Act. Apoſt. cap. xvii. 21.

[n] *Dionyſia* ſunt Liberalia, ſeu Bacchanalia; feſta ſcil. quæ in honorem Bacchi celebrabantur. Gemina autem *Dionyſia* ab Athenienſibus agebantur; una autumnalia, altera verna. *Dionyſia autumnalia* in agris habebantur extra urbem; unde dicta erant Διονύσια τὰ κατὰ ἀγροὺς, et, *Dionyſia Minora*; erant enim tantum quædam præparatio ad verna Bacchanalia, quæ majora et antiquiora fuere. Hæc verna τὰ κατ' ἄστυ Διονύσια vocabantur, quia habita erant in urbe. Hæc etiam intelligit hoc in loco Theophraſtus. Nam hyeme maria olim fuiſſe clauſa nemo ignorat, ex Horatio, lib. i. Od. iv.

*Solvitur acris hyems* &c.

Quandocunque igitur Διονύσια abſolute legimus apud Atticos ſcriptores, *Dionyſia verna* intelligere debemus, quæ menſe Ἀνθεστηριὼν agebantur; *autumnalia* vero menſe Πυανεψιών; quorum ille noſtro *Februario*, hic *Octobri*, reſpondit.

[o] Id quod minime neceſſe erat ut cuiquam diceret: quid enim hoc novi eſt, aut quid mirum, aut quid mea hoc ſcire refert, ſi quis hoc anno rus ſuum exerceat ſpe futuræ meſſis anno proximo; hoccine adeo novum, adeo mirum? imo mirum, ſi non.

[p] Ita nos, *'Tis a hard world.* Hoc garrulis et otioſis hominibus frequenter in ore eſt: qui, cum nihil præterea habent quod dicant, hoc ſæpius inculcant.

[q] Damippus iſte qui fuerit, minime nos docent interpretes:

καὶ, πόσοι εἰσὶ κίονες τοῦ [r] Ὠδείου· καὶ, χθὲς ἤμεσα· καὶ, τίς ἐστιν ἡμέρα σήμερον; κἂν ὑπομείνῃ τις αὐτὸν, μὴ ἀφίστασθαι· καὶ, ὡς [s] Βοηδρομιῶνος μὲν ἐστὶ τὰ Μυστή-

nec fortasse id multum refert: ita licet maximam facem præ se ferat, nescio tamen quomodo in tenebris et obscuro est. Per hæc Mysteria, Eleusinia, sive *Cereris* sacra, intelligenda sunt; ea enim κατ' ἐξοχὴν dicebantur Μυστήρια. In hisce autem sacris, quæ noctu peragebantur, faces accendi erant solitæ in memoriam *Cereris*, quæ accensa face amissam quærebat *Proserpinam*. Et qui maximam facem accendebat, is maxime honorasse hoc numen videbatur. *Duport.*

[r] Celeberrimum Athenis hoc ædificium fuit, a Pericle extructum. Habuit hoc Odeum sedilia intus columnasque plurimas, tectumque acclive, et in unum fastigium assurgens. Quin etiam variis statuis et imaginibus fuit ornatum et insignitum. Triplici usui inserviit, præterquam quod urbi ornamento erat. Nam primo theatrum erat sive gymnasium, in quo musici, poetæ, aliique id genus in sua arte se exercebant et spectatores oblectabant, unde et nomen obtinuit ἀπὸ τῆς ᾠδῆς. Deinde et forum erat frumentarium, in quo annona tempore caritatis pauperibus distribui ac vendi solebat. Et denique *forum juridicum*, in quo σίτου δίκη apud Archontem agebatur. Quærit jam garrulus, quot hujus Odei sint columnæ? Ut si quis hodie quærat, quot erunt in Bibliotheca Radcliffiana columnæ: Quod certe non tanti est, ut quis vel id quærere, vel scire, satagat.

[s] Omnia fere Atheniensium festa hic percurrit ὁ ἀδολέσχης, et per totam fere Menologiam Atticam nos manu, imo lingua, ducit. De nominibus mensium Græcorum hic observandum est, omnes menses Atticos a propriis festis, quæ in iis fiebant, nomina sua obtinuisse. Sic Βοηδρομιὼν, i. e. *Septemb.* dictus est παρὰ τὰ Βοηδρόμια. Erant autem *Boëdromia* festum Athenis celebratum in memoriam illius victoriæ, quam adversus Eumolpum reportarunt Athenienses. Sic Πυανεψιὼν, i. e. *Octob.* παρὰ τὰ Πυανέψια. Celebrabantur autem hæc Πυανέψια in honorem Apollinis. Sic etiam Ποσειδεὼν, i. e. *Decemb.* ἀπὸ τῶν Ποσειδείων. Erant autem Ποσείδεια Neptuno sacra.

Festa, quæ in his peragebantur, a Theophrasto hic nominata sunt Μυστήρια, nempe Eleusinia: Ἀπατέρια, nempe sacra Baccho instituta: vocabantur autem Ἀπατούρια, quia infantes, antequam his sacris initiarentur, videbantur esse ἀπάτορες, *patris expertes:* et Διονύσια, nempe Bacchanalia minora; de quibus supra. Sed de his consulat Lector Jos. Scalig. in Operis Magni libro primo, Archiepisc. Potter, in Archeolog.

ρια, Πυανεψιῶνος δὲ Ἀπατούρια, Ποσειδεῶνος δὲ τὰ κατ' ἀγροὺς Διονύσια. [t] Παρασείσαντα δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων, καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι, ὅστις [u] ἀπύρετος βούλεται εἶναι· ἔργον γὰρ συναρκεῖσθαι τοῖς μήτε σχολὴν, [x] μήτε σπουδὴν διαγινώσκουσιν.

## Κεφ. δ'.

## ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΙΚΙΑΣ.

Ἡ δὲ [y] ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία [z] ἀσχήμων· ὁ δὲ ἄγροικος, τοιοῦτός τις, οἷος κυκεῶνα [a] πιὼν εἰς

Attic. lib. ii. cap. 20. et Duport. in locum.

[t] Triplex ellipſis ſeu defectus in inſigni hac ſententia. Duæ ſunt ex elegantia auctoris in illis participiis παρασ. et διαρ. pro παρασ. τὰς χεῖρας et διαρ. τὰ σκέλη, h. e. *demiſſis manibus*, et *diſtentis cruribus*. Tertia ellipſis eſt ex incuria ſcriptoris, ut videtur; *ſcil.* verbi φεύγειν, cum quo accuſativus ille τοιούτους commode cohæreat. *Duport.*

[u] Garrulitas certe morbus eſt: et quidem morbus, non illius tantum, qui loquitur, ſed et auditori vel morbo pejor. Nec mirum eſt ſermonem garruli in febrem conjicere audientes, cum ejus dicta nihil aliud ſint, quam febricitantis ſomnia: nec quis miretur, quod e tam frigido ore hæc ψυχρολογία πυρετὸν, (i. e. febrem) producat; forte enim hoc facit per *Antiperiſtaſin.* Sic facete Martialis, *Frigida es, et febris es, non es et es* πυρετός. *Duport.*

[x] Prudentis eſt otii et negotii tempora diſcernere atque diſtinguere: utraque enim hæc non minus quam lucem et tenebras ſpatiis ſuis atque cancellis Deus et Natura diſtinxerunt.

[y] Vox ἀγροικία late hic ſumitur pro quavis ruſticitate et inurbanitate, quæ vitæ civilioris regulas tranſgreditur, nec decorum ſervat in voce, geſtu, cultu et habitu. *Duport.*

[z] Hoc epitheto videtur non tantum denotari *Forma* Ruſticitatis, quæ eſſe conſtituit, ſed etiam *Materia* circa quam verſatur. Ruſticitas enim præcipue cernitur circa σχῆμα τοῦ σώματος, *habitum et geſtum corporis. Duport.*

[a] Notum eſt, quid iis ſolet accidere, qui purgandi gratia per alvum pharmacum ſumpſerint.

[b] ἐκκλησίαν πορεύεσθαι· καὶ τὸ μύρον φάσκειν οὐδὲν τοῦ θύμου ἥδιον ὄζειν· καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ [c] ὑποδήματα φορεῖν· καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν· καὶ τοῖς μὲν φίλοις καὶ οἰκείοις ἀπιστεῖν, πρὸς δὲ τοὺς αὐτοῦ οἰκέτας ἀνακοινοῦσθαι περὶ τῶν μεγίστων· καὶ τοῖς παρ' αὐτῷ ἐργαζομένοις μισθωτοῖς ἐν ἀγρῷ πάντα τὰ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διηγεῖσθαι· καὶ ἀναβεβλημένος [d] ἄνω τοῦ γόνατος, καθιζάνειν, ὥστε τὰ [e] γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι· [f] καὶ ἐπ' ἄλλῳ μὲν μήτε θαυμάζειν, μήτε ἐκπλήττεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς· ὅταν δὲ ἴδῃ βοῦν, ἢ ὄνον, ἢ τράγον, ἑστηκὼς θεωρεῖν· καὶ προαιρῶν δέ τι ἐκ τοῦ ταμείου, δεινῶς φαγεῖν. Καὶ [g] ζωρότερον πιεῖν· καὶ τὴν σιτοποιὸν πειρᾶν λαθεῖν· κᾆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς [μετρεῖν] τοῖς ἔνδον

[b] Ἐκκλησία apud Athenas locus erat: ubi, ut de rebus publicis consuleret, populus conveniebat. In his nulla dignitatis ratio; cunctis civibus, modo liberi essent, admissis. Harum ecclesiarum duo erant genera, quarum in una sua sponte populus, in altera vero magistratuum jussu, congregari solebat.

[c] Solitos fuisse vehementer irrideri, qui nimis laxos calceos gestarent, ostendit locus Aristophanis in Equitibus, Act. i. Sc. iii. 85. Et Horatii, lib. i. Sat. iii. 30.

*—rideri possit, eo quod*
*Rusticius tonso toga defluit, et*
*male laxus*
*In pede calceus hæret.—*

Ab hac rusticitate natum apud Græcos proverbium de re quavis parum conveniente; id enim dicebant esse ὑπὲρ τὸν πόδα.

[d] Hoc prorsus hodie mulieribus nostratibus rusticanis convenit, quas sæpe videas, non rure tantum, subducta indecore veste opus facere, sed etiam urbem ita ingredi, cum ad nundinas ventitant. Notum est autem, veteres subligaculis, quibus nos hodie utimur, extra stadium aut scenam non esse usos: itaque et Romani veteres togam, et Græci pallium ad calceos demittebant.

[e] Τὰ γυμνά· ea quæ nuda sunt, i. e. ut nudam cutem videas, scil. solutis vestibus.

[f] Ἐπ' ἄλλῳ super *alia* re; i. e. quam bove, asino, vel hirco.

[g] Sic Homerus,

Ζωρότερον δὲ κέραιρε.

Vertimus *meracius*, sed verti potest *uberius*, *largius*, vel *avidius*.

πᾶσι καὶ [h] αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια· καὶ ἀριστῶν δὲ ἅμα τοῖς ὑποζυγίοις ἐμβαλεῖν τὸν χόρτον· καὶ κόψαντος τὴν θύραν ἐπακοῦσαι αὐτός· καὶ τὸν κύνα προσκαλεσάμενος, καὶ ἐπιλαβόμενος τοῦ [i] ῥύγχους, εἰπεῖν, οὗτος φυλάσσει τὸ χωρίον, καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον. Καὶ τὸ ἀργύριον δὲ [k] παρὰ τοῦ λαβὼν [l] ἀποδοκιμάζειν, λέγων [m] λυπρὸν εἶναι, καὶ πρὸς ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι· καὶ ὃ ἄροτρον ἔχρησεν, ἢ κόφινον, ἢ δρέπανον, ἢ θύλακον, ταῦτα τῆς νυκτὸς κατ᾽ ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος· καὶ εἰς ἄστυ καταβαίνων, ἐρωτῆσαι τὸν ἀπαντῶντα, πόσου ἦσαν αἱ [n] διφθέραι καὶ τὸ τάριχος; καὶ, εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν

[h] Teste Donato in Terent. Phorm. Act. i. Scen. 1. Servi quaternos modios accipiebant frumenti in mensem; et id Demensum dicebatur, utrum a mense, an a metiendo, incertum est. Mera autem rusticitas est, patrem-familias, tanquam unum e servis, e demenso vivere.

[i] Præclare ista homini rustico conveniunt; nam vulgo rustici canes appellabant custodes mutos. Tales sunt apud nos canes Molossi; quos nemo paulo comptior et civilior rostro prehenderit, tam grandes, agrestes et inciviles sunt. Nostrates tamen mulierculæ mollicellæ et delicatulæ catellas suas adeo in deliciis habent, ut non tantum sinu foveant, sed et ἐπιλαμβάνονται τοὺς ῥύγχους, καὶ καταφιλοῦσι.

[k] Παρά του pro παρὰ τινός.

[l] Rustici, quia τῆς ἀργυρογνωμικῆς imperiti sunt, fraudem in pecuniis suspectant, et curiose nummos examinant, ne forte iis imponatur; adeo ut aliquando pecuniam rejiciant etiam immerito, cum summa iis persolvenda fuerit, omnia tuta timentes. Et omnino suspiciosum esse, signum est rustici et inurbani. *Duport.* Variæ sunt lectiones hujusce loci. Hæc autem placet [λέγων] λίαν μὲν λύπρον εἶναι, καὶ [αἰτεῖν] ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι. Καὶ ὃ ἄροτρον ἔχρησεν, ἢ κόφινον, ἢ δρέπανον, ἢ θύλακον [ἀπαιτεῖν.]

[m] Λυπρὸν tenue, i. e. λυπηρὸν a λυπὴ dolor, molestum, tenue, i.e. much *worn,* or as we say, a *sorry* one.

[n] Διφθέραι non sunt pelles, sed vestes e pellibus: Lat. *Rhenones*; qualibus rustici fere induuntur. Et quemadmodum διφθέρα rusticorum vestis, ita τάριχος rusticorum erat cibus: non mirum ergo si de horum pretio quærat rusticus. *Duport.*

[o] νουμηνίαν ἄγει; καὶ εἰπεῖν εὐθὺς ὅτι βούλεται [p] καταβὰς ἀποκείρασθαι· καὶ ἐν [q] βαλανείῳ δὲ ᾆσαι· καὶ εἰς τὰ [r] ὑποδήματα δὲ ἥλους ἐγκροῦσαι· καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παριὼν [s] κομίσασθαι [t] παρ' Ἀρχίου τοὺς ταρίχους.

[o] Rusticissime hic quærit, quasi lunæ vices a festis dependerent, *an certamen seu ludus publicus novilunium adducat?* Per hypallagen pro, *an novilunium adducat ludum?* Calendis seu noviluniis tum apud Græcos, tum apud Romanos, tum etiam apud Hebræos, festa et solemnia habebantur. Apud Ethnicos Neomenia sacra erant Apollini, h. e. Soli, quia Sol causa est novilunii, quippe circa id temporis cum Luna conjunctus.

[p] *Descendit*, scil. in urbem. Rusticis enim solenne est festis tantum diebus elegantiæ consulere, suasque barbas deponere. Trajectio porro hic notanda. Sensu enim τὸ εὐθὺς præcedit καταβάς. Eadem est trajectio τοῦ εὐθὺς Matth. iii. 16.

[q] Balneorum apud antiquos ut insignis fuit usus, ita valde notabantur, qui in iis se indecore gesserant. Unde qui clamorem, aut cantum, aut tumultum in balneo excitaverat, pro rudi et rustico homine habebatur. Etiam carmina et scripta recitare in balneis absurdum et importunum. Hinc Horat. lib. i. Sat. iv. 74.

—*in medio qui*
*Scripta foro recitent, sunt multi; quique lavantes.*

[r] Hoc etiam rustici hodie apud nos factitant: ne calceamenta nimio usu terantur, clavos ferreos suffigunt, quos propterea *clavos rusticos* vulgo appellant. Insigne hoc rusticitatis signum.

[s] Κομίσασθαι portat; subaud. αὐτὸς, uti infra exprimitur ὑπακοῦσαι. Magna quidem vis est in αὐτός. Sic in Mart Epig. asse duos calices emit et *ipse* tulit.

[t] Rusticitas hic a Theophrasto notata in eo est, quod malit iste, cum ante Archiæ salsamentarii officinam transiret, salsamenta emere ac secum auferre, quam aliquem postea famulum domo mittere, qui emat et afferat. Archias, cujus hic fit mentio, nobilis forsan aliquis fuit Athenis ætate Theophrasti salsamentarius; quales fuere in eadem urbe Chærephilus, Euthymus, Phidippus, aliique veterum poetarum comœdiis nobilitati. *Casaub.*

## Κεφ. έ.

## ΠΕΡΙ ΑΡΕΣΚΕΙΑΣ.

Ἡ δὲ [u] ἀρέσκειά ἐστι μὲν, ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν, ἔντευξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική· ὁ δὲ ἄρεσκος, ἀμέλει τοιοῦτός τις, οἷος πόῤῥωθεν [x] προσαγορεύσας, καὶ ἄνδρα κράτιστον εἰπὼν, καὶ [y] θαυμάσας ἱκανῶς, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ μὴ ἀφιέναι· καὶ μικρὸν προπέμψας, καὶ ἐρωτήσας πότε αὐτὸν ὄψεται, ἔτι ἐπαινῶν ἀπαλλάττεσθαι· καὶ παρακληθεὶς δὲ πρὸς δίαιταν, μὴ μόνον ᾧ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ, ἵνα [z] κοινός τις εἶναι δοκῇ· καὶ τοὺς ξένους δὲ εἰπεῖν, ὡς δικαιότερα λέγουσι τῶν πολιτῶν· καὶ κεκλημένος δὲ ἐπὶ δεῖπνον, κελεῦσαι καλέσαι τὰ παιδία τὸν ἑστιῶντα· καὶ εἰσιόντα, φῆσαι [a] σύκου ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρί· καὶ

[u] Differt blanditia ab adulatione (de qua cap. 2.) ſolo fine. Hæc enim ſuum ſibi commodum pro fine proponit: blanditia vero ſolum hoc ſpectat, ut placeat in congreſſibus et convictu.

[x] Προσαγορεύσας ab ἀγορὰ quando ſignificat *oratio*.

[y] Proprium blandorum et adulatorum mirari alios: Cic. in Paradox. v. cap. 11. *Loquitur ad voluntatem; quicquid denuntiatum ſit, facit; aſſentatur, aſſidet, miratur.* Sic apud Horatium alioſque, *mirari* accipitur. Etiam apud Græcos τὸ θαυμάζειν verbum eſt abjecti animi, et plane ſervile.

[z] Hoc eſt, ut videatur utriuſque partis benevolus, non ejus ſolum, unde dicit. Atqui hoc ſine prævaricationis ſuſpicione fieri non poteſt. Judici iſtud potius conveniat, cujus officium eſt, ut præclare ſummus ait vates,

Ἐς μέσον ἀμφοτέροισι δικάζειν, μηδ' ἐπ' ἀρωγῇ.

Iliad. Ψ'. 574.

[a] Animadvertenda eſt hoc in loco ſingularis quædam βραχυλογία. Hoc enim dicere voluit, ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρὶ, ἢ σῦκον σύκῳ. Eodem modo apud nos uxores aliæ aliarum maritis ad-

προσαγαγόμενος, φιλῆσαι, καὶ παρ' αὐτὸν καθίσαι· καὶ τοῖς μὲν [b] συμπαίζειν αὐτὸς, λέγων, [c] ἀσκός! πέλεκυς! τὰ δὲ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐᾶν καθεύδειν, ἅμα θλιβόμενος. [d] Καὶ πλειστάκις δὲ ἀποκείρασθαι, καὶ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς ἔχειν· καὶ τὰ ἱμάτια δὲ χρηστὰ μεταβάλλεσθαι, καὶ χρίσματι ἀλείφεσθαι· καὶ τῆς μὲν ἀγορᾶς πρὸς τὰς [e] τραπέζας προσφοιτᾶν· τῶν δὲ γυμνασίων ἐν τούτοις διατρίβειν, οὗ [f] ἂν ἔφηβοι γυμνάζωνται·

blandiuntur, cum de liberis dicunt, *they are the very pictures of their father*.

[b] De falsis fictisque amicis loquens, hoc non omisit Juvenalis. Nam idem plane sibi hæc volunt. Sat. v. 141.

*Sed tua nunc Mycale pariat licet, et pueros tres*
*In gremium patris fundat, simul ipse loquaci*
*Gaudebit nido: viridem thoraca jubebit*
*Afferri, minimasque nuces, assemque rogatum,*
*Ad mensam quoties parasitus venerit infans.*

[c] Existimo ἀσκὸν καὶ πέλεκυν hic esse, non id, quod vulgo significant; sed crepundia ex infantium collis, ut fit, dependentia: quæ, quod essent ad similitudinem veri *utris* et veræ *securis* efficta, ideo ita nominantur. *Casaub.*

[d] Quæ sequuntur ab hoc loco ad finem capitis prorsus alius sunt generis, quam quæ hactenus præcessere: nam in iis omnibus elucescit inepta quædam virtutum imitatio, cum non minus inepta opum ostentatione. Sunt enim, ad quos ista pertinent, valde affines iis, quos veteres Romani *elegantes* vocabant, et iis, quos Græci παρὰ μέλος λαμπρύντας et μικροφιλοτίμους dixerunt, de quibus caput est infra perelegans: non ergo ad hoc caput, quod de blanditia est, et hominibus blandis, commode referri possunt. Quare existimo tam ejus capitis, quod est de *blanditia*, finem hodie desiderari, quam sequentis initium, cujus capitis hæc pars est. *Casaub.*

[e] Ubi versari solent cives honestiores et ditiores. Vult enim iste censeri inter meliores.

[f] Sciendum, moris fuisse Athenis hominibus iis, quos inanis gloriolæ pruritus titillaret, in locis ut plurimum versari, ubi se adolescentes exercebant; quo nimirum possent ab illis conspici, atque hunc ipsi sui honoris fructum perciperent, dum in se juniorum ora converterent. *Casaub.*

[g] τῷ δὲ θεάτρῳ καθῆσθαι, ὅταν ᾖ θέα, πλησίον τῶν [h] στρατηγῶν· καὶ ἀγοράζειν αὑτῷ μὲν μηδὲν, ξένοις δὲ εἰς Βυζάντιον [i] ἐπιστάλματα· καὶ Λακωνικὰς κύνας, εἰς Κύζικον· καὶ μέλι Ὑμήττιον, εἰς Ῥόδον· καὶ ταῦτα ποιῶν, τοῖς ἐν τῇ πόλει διηγεῖσθαι. Ἀμέλει δὲ καὶ πίθηκον θρέψαι δεινὸς, καὶ [k] πίτυρον κτήσασθαι, καὶ [l] Σικελικὰς περιστερὰς, καὶ [m] δορκαδείους ἀστραγάλους, καὶ [n] Θυριακὰς τῶν στρογγύλων ληκύθους, καὶ [o] βακτηρίας τῶν σκολιῶν ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ αὐλαίαν ἔχουσαν Πέρσας ἐνυφασμένους, καὶ αὐλίδιον παλαιστρικὸν [p] κόνιν ἔχον,

[g] Τῷ θεάτρῳ ſubaud. ἐπὶ in.

[h] Hoc quis neget eſſe hominis vehementer ambitioſi? Non enim levis eſt honos, quo iſte ſe dignatur, aſſidere in theatro prætoribus vel exercituum ductoribus; quibus pro ſummo beneficio reſpublica ſolebat poſt exantlatos labores bellicos jus προεδρίας concedere. *Caſaub.*

[i] Ἐπιστάλματα mandata, i. e. ea quæ per epiſtolam mandant alii, i. e. *commiſſion to buy for them.*

[k] Pertinet hoc quoque ad liberalitatis laudem. Ea nimirum, quæ in ſuo genere præſtantiſſima habebantur et Athenienſibus in deliciis erant, ad oſtentandam magnificentiam emptitare ſolet. Porro Τίτυρον eſſe genus quoddam ſimiarum, parvam caudam habentium, ait Theocriti ſcholiaſtes.

[l] Solebant veteres Athenienſes columbas Siculas domi alere. De quibus vid. Athenæum lib. ix.

[m] In deliciis olim fuerunt tali dorcadii. Habent enim damæ et dorcades, ut cætera τῶν διχήλων ζώων, in poſterioribus pedibus talos.

[n] Thyrium Acarnaniæ oppidum fuit, cujus frequens apud Polybium mentio. Et fieri poteſt, ut argilla ibi reperiretur, ex qua opera figlina facta in pretio haberentur.

[o] Mirifice hæc conveniunt ei, quem hic deſcribit Theophraſtus: ei, inquam, qui omnibus in rebus eximium quid ſupra vulgus habere vult videri; cujuſmodi hominum obſervandum eſt morem illis temporibus fuiſſe, ut baculum gererent. Magis vero adhuc hominis vanitatem arguit, quod adjicit Theophraſtus, ἐκ Λακεδαίμονος. Nam baculis Laconicis, itemque calceis indidem advectis, Athenis homines id genus fere utebantur. *Caſaub.*

[p] Periphraſis eſt κονιστηρίου. De coniſterio autem et pulvere ſiv-

καὶ σφαιριστήριον· καὶ τοῦτο περιιὼν [q] χρᾶν ἀεὶ τοῖς φιλοσόφοις, τοῖς [r] σοφισταῖς, τοῖς [s] ὁπλομάχοις, τοῖς ἁρμονικοῖς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ [t] αὐτὸς ταῖς ἐπιδείξεσιν ὕστερον ἐπεισιν, ἐπὶ τῷ εἰπεῖν τινα τῶν θεωμένων [u] πρὸς τὸν ἕτερον, ὅτι τούτου ἐστὶν ἡ [x] παλαίστρα.

pulviſculo palæſtrico, res nota: non enim quivis pulvis ad palæſtram, neque ad ceroma, aut haphen aptus erat. De hoc pulvere et ejus utilitate lege apud Lucianum, περὶ γυμνασίων· ubi docet potiſſimum pulveris fuiſſe uſum, ne oleo manus laberentur, ſed ut facilius exercitatores ſe comprehendere poſſent, neve ſudore diffluerent, aut venti corpora aperta ingrederentur. *Caſaub.*

[q] An ignorat quiſquam ſolitos olim divites ſuas domos poetis atque aliis ad recitationes commodare? hoc igitur eſt χρᾶν. Tacitus in Dialogo de Oratoribus, cap. 9. ita de poetarum recitationibus loquitur: *ut ſint qui dignentur audire, et ne id quidem gratis: nam et domum mutuatur, et auditorium extruit.* Et Juvenalis, Sat. vii. 39.

*—At ſi dulcedine famæ*
*Succenſus recites, Maculonus*
*commodat ædes.*

[r] Sophiſta proprie *Vir ſapiens.* Vox itaque primario idem ac philoſophus ſignificat. Nomen autem hoc, diu antequam vixit Theophraſtus, contemptui haberi cœpit; nempe, cum eorum eruditionem philoſophi quidam venalem ſiſterent, et philoſophiam et eloquentiam pro mercede docuerunt. Abhinc huc uſque iis affixum eſt, qui *profeſſionem* in *artem* converterunt, quique auditorum mentes externa argumentorum pompa vacuoque verborum ſonitu capere ſtuduerunt.

[s] Ὁπλομάχοι ſunt, qui ſub campi doctore veris armis certare diſcunt, aut ipſi, qui docent. Puto enim utrumque hac voce ſignificari. *Caſaub.*

[t] Hoc in loco Needhami emendationi aſſentior. Et ſic plana et aperta ſunt omnia, et oſtentatoris noſtri elegantis characteri apprime congruentia—Hic ſenſus eſt. *Ipſe oſtentator ſero ad recitationes pervenit, ad gloriolam ſcil. et laudem captandam, dum ſpectatores alii aliis dicunt, "Ecce! Hic eſt, cujus eſt hæc Palæſtra."* Alium quidem loci ſenſum exhibent Caſaubonus et Fellus, ſed, ut mihi videtur, minus commodum et congruum.

[u] Πρὸς τὸν ἕτερον ad alterum, ſcil. interrogantem cujus eſt hæc palæſtra, quod eſt *hujus* ipſius exercentis.

[x] Παλαίστρα a παλαίω luctor.

## Κεφ. ϛʹ.

## ΠΕΡΙ ΑΠΟΝΟΙΑΣ.

Ἡ δὲ [y] ἀπόνοιά ἐστιν ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων· ὁ δὲ ἀπονενοημένος, τοιοῦτός τις, οἷος [z] ὀμόσαι ταχὺ, κακῶς [a] ἀκοῦσαι, καὶ λοιδορηθῆναι δυνάμενος· τῷ ἤθει [b] ἀγοραῖός τις, καὶ [c] ἀνασεσυρμένος, καὶ παντο-

[y] Late patet ἀπόνοια. Est enim omnium vitiorum veluti *colluvies* quædam atque *sentina*, semperque habet audaciam seu impudentiam, tanquam comitem individuam, secum conjunctam; et verti potest, *desperata malitia*—*perdita audacia*—vel *insana improbitas*. Ἀπονενοημένος itaque is dicitur, qui ad ultimas nequitiæ metas pervenit; qui excusso pudoris fræno ad quodvis audendum et patrandum promptus et proclivis est.

[z] Inter characteres perditi et profligati hominis agmen ducit *cito et temere jurare*, et merito. Qui enim facile *jurat*, proclivis est in *perjurium*. Jure igitur sapiens ille Pythagoras proximam post cultum deorum juramenti religionem in *Aureis suis Carminibus* nobis commendat.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα Θεοὺς, νόμῳ ὡς διακεῖνται,
Τίμα· καὶ σέβου ὅρκον.—

Est enim jusjurandum quasi vinculum quoddam et retinaculum humanæ societatis: quod si dissolvatur, statim divina omnia humanaque jura pessum eunt, et proculcantur.

[a] *Male audire*; h. e. *malam de se famam audire*. Si quis integritatis suæ conscientia fretus maledicorum venenatos morsus æquis auribus accipiat, et ex animi magnitudine contemnat; præclarum sane hoc: sin vero quis tam perditi et profligati animi sit, ut famæ suæ pudorem omnem, et honestatis bonæque existimationis curam deposuerit, ita ut hominum de se rumores susque deque habeat, is demum *extremas nequitiæ lineas* attigit, is homo est *deplorati ingenii*, et *desperatæ malitiæ*; qualem hic suis coloribus depingit Theophrastus. *Duport.*

[b] Ἀγοραῖος ad verbum est *forensis*, *foraneus*, *quisquis in foro versatur*, vel *in foro rem habet*: vel peculiariter et proprie ἀγοραῖοι dicebantur οἱ κάπηλοι, *cociones*, *arilatores*, *propolæ*, *pusilli negotiatores*, qui ab agricolis, artificibus, et mercatoribus res emebant, ut eas populo carius divenderent; Angl. *buckſters.* Quoniam vero κάπηλοι præ aliis sordidi et illiberales habebantur, idcirco ἀγοραῖος in malo sensu ponitur in re morali, pro

ποιός. Ἀμέλει δυνατὸς καὶ [d] ὀρχεῖσθαι νήφων τὸν κόρδακα, καὶ [e] προσωπεῖον οὐκ ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ· καὶ ἐν [f] θαύμασι δὲ τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν, καθ᾽ ἕκα-

homine *vili* et *ſordido*, ut et Latinis vox *circumforaneus*. *Duport.*

[c] Ἀνασύρεσθαι eſt, *veſtem indecore et inhoneſte attollere*, quaſi ἀνασύρεσθαι τὴν ἐσθῆτα. Ἀνασεσυρμένος ergo dicitur, qui veſte indecore ſublata in obſcœnum modum ſe comparat et componit.

[d] Tres erant celeberrimæ ſaltationis ſpecies, *Satyrica*, *Tragica* et *Comica*: de quibus conſulendi ſunt grammatici; mihi enim non vacat indulgere choreis.—Illud autem certe conſtat, *temulentum*, *indecorum*, et *laſcivium* ſaltationis genus fuiſſe τὸν κόρδακα.—Noſtri autem ἀπονενοημένου vecordia in hoc conſiſtit, quod etiam *ſobrius ſaltat*: id ſcil. ſiccus et ſobrius facere non erubeſcit, quod nemo niſi ebrius facere ſuſtineret. Quod ſi tam laſcive, petulanter et indecore ſe gerit, cum ſit νήφων, quid demum faceret, cum μεθύων? Ejus autem eſt *ſicca* quædam *ebrietas* et μέθη metaphorica. Homines enim non tantum *vite* et *vino*, ſed et *vitiis* aliquando inebriantur. Et ſic τὸ μεθύειν ſæpiſſime ſumitur metaphorice apud auctores. *Duport.*

[e] Etſi omnino turpe eſt ſcenicum hiſtrionem agere, qui tamen in ſcenam perſonatus prodit, quodam modo ſub perſona latet et pudori ſuo nonnihil conſulit; non item qui ſine perſona. *Caſaub.*

[f] Inter ludicrarum artium artifices et voluptatum miniſtros, quibus uſi olim veteres, fuere, qui a Græcis dicti ſunt θαυματοποιοὶ a *Latinis præſtigiatores*. Fuerunt autem variæ et plane mirificæ eorum artes, quibus imperitorum feriebantur oculi, omnia, quorum cauſas non novere, mirantium. Ejus generis fuerunt *Mimi*, *Cybiſtetæ*, *Petauriſtæ*, *Petaminarii*, *Funambuli*, *Neuroſpaſtæ*, &c. Qui igitur has artes exercerent, Græci eos θαυματοποιοὺς vocabant, artemque eorum θαυματοποιΐαν, et ſpectacula hujuſmodi præſtigiarum et offuciarum θαύματα. Quod ait Theophraſtus χαλκοῦς ἐκλέγειν pertinet ad *nummulos æreos* ſeu pretium, quod exigebant οἱ θαυματοποιοὶ a ſpectatoribus pro lucare. (Vox autem *Lucar* ſumpta eſt a ſpectaculis, quæ in deorum honorem edi ſolebant in *lucis* et nemoribus.) Hoc pretium ſeu mercedem colligebant, poſtquam ſe quiſque in locum ſuum receperat, ordines ſedentium obambulantes. Aliter hodie ludiones noſtri; ſolent quippe ad fores aliquem collocare, qui ab ingredientibus ſtipem exigat, nec alia lege ſpectatum admittat, niſi prius ſoluta mercede. *Caſaub.* et *Duport.*

στον παριών· καὶ μάχεσθαι τοῖς τὸ [g] σύμβολον φέρουσι, καὶ προῖκα θεωρεῖν ἀξιοῦσι· δεινὸς δὲ καὶ [h] πανδοχεῦσαι, καὶ πορνοβοσκῆσαι, καὶ τελωνῆσαι· καὶ μηδεμίαν αἰσχρὰν ἐργασίαν ἀποδοκιμάσαι, ἀλλὰ [i] κηρύττειν, μαγειρεύειν, κυβεύειν, τὴν μητέρα μὴ [k] τρέφειν, [l] ἀπάγεσθαι

[g] *Tesseram* intelligit, Anglice *a ticket*, quam aliquis a præstigiatoribus prius acceperat, ea lege, ut qui hoc symbolum, quod *arrhabonis* vim habebat, referret, gratis spectaret.

[h] Πανδοχεὺς, πορνοβοσκὸς et τελώνης, veluti triumviri quidam nequitiæ, passim male audire soliti apud scriptores antiquos. Πανδοχεῦσαι est proprie, *quosvis hospitio excipere.* Πανδοχεῖον autem seu *taberna meritoria* olim apud Græcos, sicut hodie in quibusdam Italiæ locis, non multo erat honestior locus, quam οἴκημα, i. e. *lenonis* aut *meretricis* domus. Eo factum, ut viri, quibus honestas curæ, æque in *cauponis*, ac in *lenonis* ædibus conspici erubescerent. Πορνοβοσκῆσαι proprie *meretrices alere.* Differebant autem Græcorum lenones a nostris. Nostri, ut opinor, sunt tantum *pararii* illicitæ veneris, et meretricibus mercede conducendis operam locant. At inter Græcos fuere, qui puellas ære suo emerent, easque alerent, et merere eas sibi cogerent prostitutas.—Τελωνῆσαι proprie *tributum aut vectigal colligere.* Τελῶναι etiam in Nov. Fœd. eodem sensu æstimantur cum *Ethnicis, meretricibus* ac *peccatoribus.*

[i] Alter hic ternio est τῶν αἰσχρῶν ἐργασιῶν, a quarum exercitio non abhorret ὁ ἀπονενοημένος. De *alea* notum est, quanta apud omnes fere gentes invidia flagrarint *aleatores.* At de duabus illis reliquis professionibus major difficultas. Quid enim, an *præconem* aut *coquum agere* pro turpi et inhonesto habendum? Cavete vos præcones et coqui? De vobis etiam jacta est alea, eademque sors vos manet, quæ et aleatores. Vestra utcunque professio minus honesta atque liberalis habita est apud antiquos. Teste Cicerone Offic. lib. i. 42. *minime artes hæ probandæ, quæ ministræ sunt voluptatum, cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores,* &c.

[k] *Scil.* in senectute, si quo modo ad inopiam tandem fuerit redacta. Lege Solonis infamia notabantur, qui parentes non alebant, aut tectum non præbebant. Vide Duport. in loc.

[l] Ἀπάγεσθαι πρός τινα commune et usitatum est. Sed ἀπάγεσθαι κλοπῆς aut ejusmodi, expresso genere causæ *propter* quam, vel criminis, sed non expresso loco aut persona *ad* quam quis abducitur, Attica syntaxis et elegantioris Græciæ est. Ἀπάγειν Atticis est *hominem alicujus cri-*

κλοπῆς, τὸ δεσμωτήριον πλείω χρόνον [m] οἰκεῖν ἢ τὴν αὐτοῦ οἰκίαν. [n] Καὶ τοῦτο δ' ἂν εἶναι δόξειε τῶν περιϊστάντων τοὺς ὄχλους, καὶ προσκαλούντων μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ παρεῤῥωγυίᾳ, καὶ διαλεγομένων πρὸς αὐτοὺς, [o] καὶ λοιδορουμένων· καὶ μεταξὺ οἱ μὲν [p] προσίασιν, οἱ δὲ ἀπίασι, πρὶν ἀκοῦσαι αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχὴν, τοῖς δὲ συλλαβὴν, τοῖς δὲ μέρος τοῦ πράγματος λέγει· οὐκ ἄλλως θεωρεῖσθαι ἀξιῶν τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ, ἢ ὅτ' ἂν ᾖ [q] πανήγυρις. Ἱκανὸς δὲ καὶ δίκας τὰς μὲν [r] φεύγειν, τὰς δὲ διώκειν· τὰς δὲ ἐξόμνυσθαι, τὰς δὲ

*minis reum, captum et prehensum, ad Judicem abducere*; uti hoc in loco. Ἀπάγεσθαι vero aliquando simpliciter est *ad mortem duci*, ut Act. xii. 19. Ita etiam Latini interdum τὸ *duci* accipiunt. "*Nos jube duci, ut quod ex tua morte petieramus, ex nostra consequamur.*" *Curtius.*

[m] Dictum venustatis Atticæ: qui diutius in carcere, quam in suis ædibus habitat, talis est, qualem vulgo dicimus, *a goal-bird.*

[n] Intelligit Theophrastus esse hunc hominem circumforaneum, et ex rabulis illis forensibus, qui in turbam hominum libenter se immiscet, et sicubi videat τοὺς πολλοὺς in unum collectos, iis se aggregat; h. e. περιΐσταται τοὺς ὄχλους. Cum e contra viri honesti, elegantes et politi, quibus civilitas et modestia cordi sunt, soleant περιΐστασθαι τοὺς ὄχλους sensu plane contrario; h. e. *turbas et concursus hominum vitare.* Nam et id etiam significat περιΐστασθαι, scil. *vitare, declinare*; atque ita non semel in Nov. Fœd. *Duport.* Καὶ οὗτος legit *Newt.*

[o] Eo nempe more, quo *Remiges* nostri convitia obviis quibuscunque indiscriminatim ingerere solent.

[p] Προσίασιν, ἀπίασιν pro προσεῖσι, ἀπεῖσι.

[q] Οὐκ ἄλλως—ἢ ὅταν ᾖ πανήγυρις videtur *proverbii* speciem præ se ferre, pro eo, *quod est in aperto, propalam et coram multis.* Atque hoc proprium est ἀπονενοημένου qui nullam famæ suæ curam habet, quique pudorem omnem cum pudicitia perdidit. *Duport.*

[r] Hæc sunt verba *forensia vel juridica*; φεύγειν est *accusari*, διώκειν *accusare*; φεύγειν hoc sensu cum ac. et gen. ut φεύγω δίκην φόνου, *accusor cædis, vel actio cædis mihi intenditur*; aliquando cum gen. tantum, et aliquando etiam cum acc. tantum ut hic, φεύγω δίκας, *reus in foro accusor*,

παρεῖναι· ἔχων [s] ἐχῖνον ἐν τῷ προκολπίῳ, καὶ [t] ὁρμαθοὺς γραμματιδίων ἐν ταῖς χερσίν· οὐκ ἀποδοκιμάζων δὲ οὐδ' ἅμα πολλῶν ἀγοραίων στρατηγεῖν· καὶ εὐθὺς τούτοις δανείζειν, καὶ τῆς [u] δραχμῆς τόκον τρία ἡμιωβόλια τῆς ἡμέρας πράττεσθαι· καὶ ἐφοδεύειν τὰ μαγειρεῖα, τὰ ἰχθυοπωλεῖα, τὰ ταριχοπωλεῖα· καὶ τοὺς τόκους ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος εἰς τὴν [x] γνάθον ἐκλέγειν.

vel *actio mihi intenditur.* Ἐξόμνυσθαι δίκην est *abjurare et detrectare jus*; h. e. abſentiam ſuam in foro, interpoſito juramento, excuſare.

[s] Ἐχῖνος proprie eſt *erinaceus*, animal nempe illud undique aculeatis ſpinis obductum, quod in orbem ſe colligit, et ita ſe contra injuriam defendit. Et forte ab orbiculari figura hujus animalis ita ſe conglobantis, ἐχῖνος etiam dicitur vaſculum quoddam rotundum, in quo reponebantur litium et cauſarum inſtrumenta, teſtium dicta &c. Niſi me grammaticorum moveret auctoritas, qui omnes fere uno ore *echinum* hunc aut *æneum* aut *figlinum* eſſe volunt, putarem fuiſſe *pelliceum* aut *coriaceum*; tales certe plerumque leguleiis noſtris, vulgo καταχρηστικῶς, *buckram-bags. Duport.*

[t] *Faſciculos libellorum forenſium*; γραμματίδια enim ſunt *inſtrumenta, ſyngraphæ, ſchedulæ, tabellæ,* ſeu *ſcripta legalia.*

[u] Grave admodum et oneroſum fœnus! ſiquidem pro unius drachmæ uſura per unum diem tres ſemiobolos extorquet, i. e. quartam partem drachmæ; ſex enim oboli drachmam faciebant. Fuit ſane maxima Athenis fœnerandi licentia. Etſi enim uſitatus in ea civitate modus erat uſuræ, ut pro mina quot menſibus, drachma penderetur, quæ eſt centeſima Romanorum uſura, tamen et binas centeſimas et ternas, ac quaternas ſolitas exigi non dubium eſt. Nec mirum; cum nullis legibus coerceretur eorum uſura, imo veteri Solonis lege approbaretur. Obſervandum porro hic eſt, quod ſimplici πράττεσθαι pro compoſito εἰσπράττεσθαι, *exigere,* utitur Theophraſtus, et ita non raro utitur Demoſth. cæterique ſcriptores Attici. Sic etiam in Sacris literis: Luc. cap. iii. 13. πράσσετε, *exigite,* et cap. xix. 23. σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτὸ, *cum uſura exegiſſem illam,* uti recte Vulg.

[x] Sciendum, morem olim fuiſſe Athenis hominum vilium atque abjectorum, qui in foro res venales habebant, ut quas pecunias ex venditione mercium ſuarum colligerent, eas in os et buccam conderent: maxime, credo, cum eſſet turba empturientium; tum enim, ne tem-

[y] Ἐργώδεις δέ εἰσιν οἱ τὸ στόμα εὔλυτον ἔχοντες πρὸς λοιδορίαν, καὶ φθεγγόμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ὡς συνηχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἐργαστήρια.

## Κεφ. ζ'.

## ΠΕΡΙ ΛΑΛΙΑΣ.

Ἡ δὲ [z] λαλιὰ, εἴ τις αὐτὴν ὁρίζεσθαι βούλοιτο, εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου· ὁ δὲ λάλος, τοιοῦτός τις, οἷος τῷ ἐντυγχάνοντι εἰπεῖν, ἂν ὁτιοῦν πρὸς αὐτὸν φθέγξηται, [a] ὅτι οὐδὲν λέγει· καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδε· καὶ, ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται· καὶ μεταξὺ δὲ ἀποκρινομένου ὑποβάλλειν, εἴπας, [b] Σὺ μὴ ἐπιλάθῃ ὃ

pus ſibi in aperienda et claudenda crumena periret, ut quidque accipiebant nummorum, id ſtatim in os conjiciebant. Hodie mulieres noſtrates moris ejuſce veſtigium retinent: multæ enim conſueverunt, et maxime *ornatrices,* in ore aciculas habere; nam inde facilius ad uſum promuntur, quam e pulvillis, quos ad eas cuſtodiendas ſolent ſibi fabricare. De voce τόκος obſervandum, quod proprie ſignificat γένεσιν *generationem* ſive *partum:* quoniam enim nummus nummum parit, ut pater liberos, inde uſura, τόκος, quaſi *partus pecuniæ.*

[y] Hoc eſt, δυσχερεῖς, καὶ φορτικοὶ, malo ſic, quam ut quidam, *His ſemper eſt quod agant. Caſaub.*

[z] In Platonis Ὅροις eodem ſere modo definitur: Λαλιὰ, ἀκρασία λόγου ἄλογος; *Loquacitas eſt inconſiderata ſermonis intemperantia.* Hic in malam partem accipitur λαλιά: interdum autem pro familiari colloquio inter amicos, aut alios, ſumitur, ut infra, τὸ λαλεῖν ὡς χρήσιμον.

[a] Hoc ſolebant de iis uſurpare, qui falſa, aut quæ nihil ad rem eſſent, loquerentur. Ait porro Theophraſtus, ἂν ὁ, τιοῦν, ut indicet loquaces iſtos non poſſe, quamvis exigui temporis, moram ferre. Ad hos pertinet Ciceronis locus, Offic. lib. i. 37. *Nec vero tanquam in poſſeſſionem ſuam venerit, excludat alios; ſed cum reliquis in rebus, tum in ſermone communi, viciſſitudinem non iniquam putet. Caſaub.*

[b] Hoc prorſus id eſt, quod

μέλλεις λέγειν· καὶ, Εὖγε ὅτι με ὑπέμνησας· καὶ, Τὸ λαλεῖν ὡς χρήσιμόν που! καὶ, Ὃ παρέλιπον· καὶ, Ταχύ γε συνῆκας τὸ πρᾶγμα· καὶ, Πάλαι σε παρετήρουν εἰ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐμοὶ κατενεχθήσῃ· καὶ ἑτέρας ἀφορμὰς τοιαύτας πορίσασθαι, ὥστε μηδὲ ἀναπνεῦσαι τὸν ἐντυγχάνοντα. Καὶ ὅτ' ἄν γε τοὺς καθ' ἕνα ἀποκναίσῃ, δεινὸς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀθρόους καὶ συνεστηκότας πορευθῆναι, καὶ φυγεῖν ποιῆσαι μεταξὺ χρηματίζοντας· καὶ εἰς [c] τὰ διδασκαλεῖα δὲ καὶ εἰς τὰς παλαίστρας εἰσιὼν, κωλύειν τοὺς παῖδας προσμανθάνειν τοσαῦτα, καὶ προσλαλεῖν τοῖς [d] παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις· καὶ τοὺς [e] ἀπιέναι φάσκοντας δεινὸς προπέμψαι, καὶ ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ πυθόμενος τὰς ἐκκλη-

vulgo excuſationis gratia dicere ſolemus, quando verba facientem interloquimur, *Give me leave, ſir, without interrupting you*, &c. Elegantiſſime ſane Theophraſtus omnes loquendi anſas recenſet, quas homines loquaces captare ſolent, ut cum aliquo ſaltem prætextu loquentem poſſint interpellare, et, ut veteres loquebantur, obacerare. In Eccleſiaſtici cap. xi. 8. cum alia præclare, tum hoc junioribus nunquam obliviſcendum; Πρὶν ἢ ἀκοῦσαι μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ παρέμβαλλε ῥῆμα. *Caſaub.*

[c] Putet aliquis fuiſſe leve intrare in ludum literarium: id tamen Athenis crimen capitale fuit. Lege enim Solonis pœna capitis fuit conſtituta, ſi qui ludum literarium aut palæſtram, dum ibi erant diſcipuli, ingrederentur: quod cur a caſtiſſimo viro fuerit ita conſtitutum, non eſt difficile divinare. Hanc igitur in legem committit iſte, et dum garrire cupit, fraudem capitalem admittit. Sed videtur ei legi poſtea derogatum, vel lege contraria, vel uſu ipſo et contraria conſuetudine; quod ex multis Platonis dialogorum locis licet intelligere. *Caſaub.*

[d] Τὸ παιδοτρίβαις vertimus *corporum exercitatoribus:* nam qui *laniſtis* vertunt, neque Græcam neque Latinam vocem intelligunt. Poſſis et Gymnaſiarchis vertere; qua voce uſus eſt Cicero in medio lib. iv. contra Verrem.

[e] Officioſa hæc ſedulitas ἀδολέσχῃ optime convenit. Sic Horatius:

σίας ἀπαγγέλλειν· προσδιηγήσασθαι δὲ καὶ τὴν ἐπ' [f] Ἀριστοφῶντος ποτὲ γενομένην τοῦ ῥήτορος μάχην, καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ [g] Λυσάνδρου· καὶ οὓς ποτε λόγους [h] αὐτὸς εἴπας ηὐδοκίμησεν ἐν τῷ δήμῳ· καὶ κατὰ τῶν πληθῶν γε, ἅμα διηγούμενος, κατηγορίαν παρεμβαλεῖν· ὥστε τοὺς ἀκούοντας, ἤ τοι ἐπιλαθέσθαι, ἢ νυστάξαι, ἢ [i] μεταξὺ καταλιπόντας ἀπαλλάττεσθαι· καὶ συνδικάζων δὲ, κωλῦσαι κρῖναι· καὶ συνθεωρῶν, θεάσασθαι· καὶ συνδειπνῶν, φαγεῖν· λέγων ὅτι χαλεπὸν

*Nil respondebam; misere cupis, inquit, abire,*
*Jamdudum video; sed nil agis: usque tenebo:*
*Persequar.*——

Lib. i. Sat. ix. 14.

[f] Doctissimus Casaubonus hunc locum intelligit de pugna ad Arbelam, qua Alexander Darium vicit; quam fatetur accidisse uno anno prius, nempe sub Aristophane Archonte, sed cujus fama in Græciam pervenit tantum Aristophonte Archonte. Sed ignoscant mihi venerandi omnibus literatis tanti viri manes, si ab eo hoc loco dissentio. Intelligo enim magnam illam et in tota Græcia celeberrimam pugnam, qua Agis, Archidami filius, rex Lacedæmoniorum, cecidit heroice pugnans ad Megalopolin, ubi a Macedonibus victi Græci jugum Macedonicum subire coacti sunt: et in ea pugna cum Agide una cecidit spes libertatis Græciæ. Ea pugna evenit Aristophonte Archonte, teste Diodoro, lib. xvii. et Plutarcho in Agide et in Demosthene, et de ea proculdubio multi fiebant in Græcia sermones. Fuit enim negotiorum Græciæ veluti *Crisis*, et ultimus Græciæ ad libertatem aspirantis, et se erigere cupientis, conatus. Quam celebris ea pugna fuit, si scire cupis, vide Curtium, initio lib. vi. et Justinum, lib. xii. *Palmerius.*

[g] Eo duce, Lacædemonii pugna navali Athenienses vicerunt. Ipse vero tandem a Conone Atheniensium duce terrestri prælio victus cecidit. De eo videas Plutarchum et C. Nepotem in Vita ejus, et Justinum, lib. v. cap. 5.

[h] Observandum est, αὐτὸς ad *ipsum garrulum* referendum esse, non ad Lysandrum, ut quidam male.

[i] Μεταξὺ ponitur pro μεταξὺ λόγων, vel λέγοντα, aut etiam λεγομένων, ut in Luciani Philopseude, μεταξὺ λεγομένων ἀπιὼν ᾤχόμην. *Casaub.*

τῷ λάλῳ ἐστὶ σιωπᾷν· καὶ ὡς ἐν [k] ὑγρῷ ἐστὶν ἡ γλῶττα· καὶ ὅτι οὐκ ἂν σιωπήσειεν, οὐδ' εἰ τῶν [l] χελιδόνων δόξειεν ἂν εἶναι λαλίστερος· καὶ σκωπτόμενος ὑπομεῖναι· καὶ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ παιδίων, [m] ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενον κελεύῃ, λέγοντα ταῦτα, λαλεῖν τι ἡμῖν, ὅπως ἂν ἡμᾶς ὕπνος λάβῃ.

[k] A. Gellius de linguosis istis, lib. i. cap. 15. *Quorum lingua,* ait, *tam prodiga infrænisque sit, ut fluat semper æstuetque colluvione verborum teterrima: quod genus homines a Græcis significantissimo vocabulo* λάλους *appellatos.* Ibidem ait, importunos istos locutores, *verbis humidis et lapsantibus diffluere*; quæ vim verborum Theophrasti aptissime exprimunt. Porro quod lingua dicatur in *humido* esse, faceta quædam videtur esse ratio, cur ex ea sermones semper manent; nam semina in loco humido posita non possunt non germinare. Legimus in hieroglyphicis Ægyptiorum, *Hydriam* illis aliquando *linguam* denotasse. *Casaub.*

[l] Proverbium est, *hirundine loquacior.* Est enim hirundo garrularum et κωτιλῶν avicularum: imo vero λάλος μᾶλλον, inquit Arrianus, ἢ ἄλλη ὄρνις.

[m] Arbitrario jure, uti ipse confitetur, hunc locum ita constituit Casaubonus: ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενα κελεύει, λέγοντα ἄττα λαλεῖν τι ἡμῖν. Non autem necesse est ut vel litera mutetur. Nam κελεύῃ λέγοντα ad παιδίων pertinet, et λαλεῖν est *infinitivus* pro *imperativo.* Sic hæc erit loci sententia; *Loquaci adeo difficile est tacere, ut cum pueruli sui ipsum, etiam dormire cupientem, inquietant, et petunt ab eo aliquam fabulam, id omne malit patienter ferre, et dulcem somnum excutere, quam linguæ frænum injicere.* Est autem summæ garrulitatis indicium occasionem garriendi somno anteponere. Pro ἡμῖν postulant præcedentia αὐτοῖς. Sed mutavit Theophrastus rationem orationis, sicut sæpe fit ab optimis scriptoribus: et est brevis quasi προσωποποιΐας vel μιμήσεως species.—In sequentibus unam conjecturam velim proponere: μὴ nempe, vice τοῦ ἂν, interponerem. Fabulæ enim puerulos adeo delectare solent, ut somnum obrepentem potius excutiant et expellant, quam inducant et invitent. Præterea pueruli incitamentis ad somnum raro indigent; sæpissime autem ad somnum depellendum oblectamenta quærunt.

## Κεφ. η'.

## ΠΕΡΙ ΛΟΓΟΠΟΙΙΑΣ.

Ἡ δὲ λογοποιΐα ἐστὶ σύνθεσις ψευδῶν λόγων καὶ πράξεων, ὧν βούλεται ὁ λογοποιῶν· ὁ δὲ [n] λογοποιὸς, τοιοῦτός τις, οἷος ἀπαντήσας τῷ φίλῳ, εὐθὺς καταβαλὼν [o] τὸ ἦθος, καὶ μειδιάσας, ἐρωτῆσαι, πόθεν σὺ, καὶ τί λέγεις; καὶ, ἔχεις περὶ [p] τοῦδε εἰπεῖν καινόν; καὶ [q] ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν, μὴ λέγεταί τι καινότερον; καὶ μὴν ἀγαθά γέ ἐστι τὰ λεγόμενα· καὶ, οὐκ ἐάσας ἀποκρίνασθαι, εἰπεῖν, τί λέγεις; οὐδὲν ἀκήκοας; δοκῶ μοί σε εὐωχήσειν [r] καινῶν λόγων· καί ἐστιν αὐτῷ ἢ [s] στρατιώτης,

[n] Λογοποιὸς plane is eſt, quem vulgo appellamus, *a news-monger:* hoc eſt, novorum rumorum non tantum nunciator, ſed et fictor. Hoc genus hominum multum fuiſſe olim Athenis certiſſimum eſt: ejus enim rei teſtem habemus omni exceptione majorem, D. Lucam in Act. Apoſt. cap. xvii. 21. Eandem etiam levitatem ſuis civibus ſæpiſſime exprobrat Demoſthenes, vid. Olynthiac. 1. et 2. Et Romanis idem vitium ſcriptores ipſorum objiciunt, quorum princeps Juvenalis, Sat. vi. 407. &c.

[o] Accipe hic τὸ ἦθος, ut ſæpe apud Græcos, et præcipue apud Ariſtotelem in libro de Phyſiognomonia, pro eo quod Latinis eſt *os* aut *vultus*; quam vocem cenſuit Tullius Græce dici non poſſe. Ita enim de Legibus lib. i. 9. "*Vultus, qui nullo in animante eſſe præter hominem poteſt, indicat mores: cujus vim Græci norunt, nomen omnino non habent.*" Illi autem pro eo dicunt, ἦθος. Porro καταβάλλειν τὸ ἦθος eſt *pro vultu gravi et compoſito vultum lætiorem et ſolutum ſumere:* ſic enim vultus quaſi ex gravitatis culmine demittitur.

[p] Περὶ τοῦδε. Subaudiendum puto χρόνου, ut ſæpe apud Græcos.

[q] Varie exponi poteſt hic locus; eſtque ſimilis illi Marci in Evang. de Petro, cap. xiv. 72. Ἐπιβαλὼν ἔκλαιε. De quo lege Theophylactum.

[r] Uſitatius, καινοῖς λόγοις, ut apud Athenæum, Maximum Tyrium, atque alios; verum ita, magis Atticum. Sic Plato de Republica, lib. i. Εὐωχοῦ τοῦ

ἢ παῖς Ἀστείου τοῦ αὐλητοῦ, ἢ [t] Λύκων ὁ ἐργολάβος παραγεγονὼς ἐξ αὐτῆς τῆς μάχης, οὗ φησιν ἀκηκοέναι· αἱ μὲν οὖν [u] ἀναφοραὶ τῶν λόγων τοιαῦταί εἰσιν αὐτοῦ, ὧν οὐδεὶς ἂν ἔχοι [x] ἐπιλαβέσθαι. Διηγεῖται δὲ τούτους φάσκων λέγειν, [y] ὡς Πολυσπέρχων καὶ ὁ [z] βασιλεὺς μάχῃ

λόγου, ἔφη, θαῤῥῶν. Et lib. ix. Ἑστιᾷν καινῶν λόγων καὶ σκέψεων. Cui reſpondet affinis locutio φαγεῖν ῥήματα, apud Ariſtophanem. *Caſaub.*

[s] Hic eſt mos mentientium, ut falſiloquiis ſuis vel jurejurando fidem adſtruant, vel teſtium, quos nemo requirit, laudatione vel circumſtantiarum adjectione. *Neceſſe eſt,* inquit Quintil. Declam xviii. *contentioſius loquaris quod probare non poſſis: et affirmationem ſumit ex homine, quicquid non habet ex veritate.*

[t] Puto ea ætate notum magis quam nobilem Athenis fuiſſe Lyconem iſtum; qui vel manceps erat et redemptor certarum rerum publico præſtandarum, vel ſimpliciter artifex operas locare ſolitus. Nam interdum ἐργολάβος eſt relatum τοῦ ἐργοδότης, et ſignificat idem ac χειροτέχνης. *Caſaub.*

[u] Λόγων ἀναφορὰ eſt auctoris laudatio, a quo te audiviſſe dicas; id enim eſt ἀναφέρειν.

[x] Theophraſti mens eſt, ſolere λογοποιὸν ejuſmodi auctores eorum, quæ dicat, laudare, quibuſcum agere nemo poſſit, qui velit ipſos mendacii convincere. Quomodo autem? Quia vel fingit penitus ſuos auctores, vel ad quoſdam refert ita ignobiles et paucis notos, ut, etſi nomen ſcias, tamen difficile ſit eos reperire. Sane nihil æque reformidant famigeratores iſti, quam ne uſque a ſtirpe exquiratur auctoritas unde quicquid auditum dicant: quare hoc ne fieri poſſit, diligenter cavere ſolent.

[y] Hic obſervandum velim, quæcunque hoc libro continentur, ea non ficta eſſe ab auctore exempla, ſed e vita quotidiana deſumpta; et ex iis, quæ vere facta dictave eſſent, hunc librum eſſe concinnatum. Hoc poſito, jam bene annum illum invenimus, quo liber iſte a Theophraſto eſt ſcriptus. Non enim dubitare debemus exempla illa falſorum rumorum, quæ hoc capite habentur, illis temporibus eſſe accommodata, quibus hæc ſcribebantur. Quare ſtatuamus audacter, non longe ab Olympiade decima-quinta hæc ſcripta fuiſſe, quando neceſſe omnino eſt, ut falſus hic rumor, qui iſtis verbis continetur, ſub finem ejus Olympiadis fictus, et per Athenas ſparſus ac diſſeminatus fuerit. Referendum enim iſtud eſt ad breve illud tempus, quo Polyſperchon regnum Macedoniæ, tanquam Tutor regiæ ſobolis, adminiſtravit. Functus eſt eo munere primus poſt obitum Alexandri Perdiccas; deinde Pi-

νενίκηκε, καὶ Κάσανδρος ἐζώγρηται· κἂν εἴπῃ τις αὐτῷ, σὺ δὲ ταῦτα πιστεύεις; φήσει· τὸ πρᾶγμα βοᾶσθαι γὰρ ἐν τῇ πόλει· καὶ τὸν λόγον [a] ἐπεντείνειν· καὶ πάντας συμφωνεῖν· τ'αυτὰ γὰρ λέγειν περὶ τῆς μάχης· καὶ πολὺν τὸν ζωμὸν γεγονέναι· εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ σημεῖον τὰ πρόσωπα τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν· ὁρᾶν γὰρ αὐτῶν πάντων μεταβεβληκότα· λέγει δ' ὡς καὶ παρακήκοε παρὰ τούτοις κρυπτόμενόν τινα ἐν οἰκίᾳ, ἤδη πέμπτην ἡμέραν ἥκοντα ἐκ Μακεδονίας, ὃς πάντα ταῦτα οἶδε. Καὶ ταῦτα πάντα διεξιὼν, πῶς οἴεσθε; πιθανῶς σχετλιάζει λέγων, δυστυχὴς Κάσανδρος! Ὦ ταλαίπωρος! ἐνθυμῇ τὸ τῆς τύχης; ἀλλ' οὖν ἰσχυρὸς γενόμενος· καὶ δεῖ δὲ αὐτό σε μόνον εἰδέναι· πᾶσι δὲ τοῖς ἐν τῇ πόλει προσδεδράμηκε λέγων· τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τεθαύμακα τί ποτε βούλονται [b] λογοποιοῦντες· οὐ γὰρ μόνον

tho et Aridæus, postea Antipater, et tandem Polysperchon. *Casaub.*

[z] *Scil.* Aridæus, Alexandri Magni frater, qui regnavit in Macedonia annos sex et menses aliquot, estque de patris nomine Philippus appellatus. De eo et Cassandro lege Justin. lib. xii. 13.

[a] Ἐπεντείνειν hic idem est, quod ἐπεντείνεσθαι· verba enim activa et passiva sæpe commutabant Attici.

[b] Cum omnia nostra dicta factaque ad certum aliquem finem referri debeant, miror, inquit Theophrastus, quid sit illud, quo tendant οἱ λογοποιοῦντες. Est quidem nullus honestus finis ipsis propositus: ideo Demosthenes ἀνοητότατοι, inquit, οἱ λογοποιοῦντες, verissime et prudentissime. Tales enim omnino sunt illi de quibus loquitur Theophrastus, et qui proprie sic dicuntur. Nam quibus λογοποιΐα teli instar est ad aliquid efficiendum, λογοποιοὶ proprie dici non possunt. Summos duces hoc vaframento sæpe usos legimus, ut ficto aliquo rumore falso victoriam de hostibus reportarent. Utuntur aliquando et mercatores simili fraude. Solitum enim Athenis, ut sitonæ, quo carius annonam divenderent, falsa quædam comminiscerentur, et in vulgus spargerent.

ψεύδονται, ἀλλὰ καὶ ἀλυσιτελῶς ἀπαλλάττουσι· πολλάκις γὰρ αὐτῶν οἱ μὲν ἐν τοῖς βαλανείοις [c] περιστάσεις ποιούμενοι, [d] τὰ ἱμάτια ἀποβεβλήκασιν· οἱ δ' ἐν τῇ στοᾷ πεζομαχίᾳ καὶ ναυμαχίᾳ [e] νικῶντες, ἐρήμους δίκας [f] ὠφλήκασιν· εἰσὶ δ' οἵ, καὶ πόλεις τῷ λόγῳ κατὰ κράτος αἱροῦντες, [g] παρεδειπνήθησαν· πάνυ δὴ ταλαί-

[c] Inde dicuntur περίστατοι qui corona hominum cinguntur, ut apud Iſocratem θαυματοποιΐαι περίστατοι. Etymologici auctor, περίστατοι, περίβλεπτοι· ἐφ' οἷς ἄν τις σταίη βουλόμενος θεάσασθαι. Cæterum obſerva mihi iſto loco ſtultam hujus hominis temeritatem: qui ut vitio naturæ ſuæ obſequatur, cœtum et concurſum facere non veretur. Atqui conſtat legem Athenis fuiſſe, quæ pœnam capitis in eos ſtatuebat, qui hominum turbam ad ſe convocaſſent. Auctor Seneca pater, quem vide lib. iii. Controverſiarum 8. Hanc etiam puto cauſam eſſe, cur et hic et in ſimili loco capite περὶ ἀπονοίας, tam cito diſſipetur, qui convenerat, globus hominum.

[d] Τὰ ἱμάτια &c. Furto nimirum ſurrepta a furibus balneariis, a quibus olim ne tum quidem recte caveri poterat, cum maxime cavebatur; tam multi erant, tam improbi.

[e] Hoc eſt, Νίκας λέγοντες καὶ διηγούμενοι. Poetis hæc figura dicendi admodum familiaris. Apud Maronem Eclog. vi. 46. Silenus ſolatur Paſiphaën, i. e. canit quo modo ei ſolatium adhiberi potuerit. Vid. ejuſdem Ecl. 62. et Ecl. ix. 20. Hoc modo intelligi debet ver. 28. in Culice. *Nec Centaureos Lapithas compellet in enſes*, i. e. nec canit in enſes eſſe compulſos. Sic. Horat. lib. i. Sat. x. 36. *Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque diffingit Rheni luteum caput.*——i. e. Dum adeo male deſcribit, ut Memnon iterum ſcribentis ſtylo jugulari, atque alius oriri Rhenus, non e fontibus, ſed e lacubus lacuniſque, videri poſſit. Simili elegantia dixit L. Æmilius apud Liv. lib. xliv. 22. "*In omnibus circulis, atque etiam, (ſi Diis placet), in conviviis ſunt, qui exercitus in Macedoniam ducant.*" Ita etiam dicuntur hiſtorici eos *occidere*, quorum cædem ſolummodo *narrant*. *Caſaub.*

[f] Hoc ipſum notat Horatius, lib. i. Sat. ix. 36. de garrulo, qui mavult litem perdere, quam Horatium relinquere. Fuit autem *eremodicii* pœna apud Athenienſes graviſſima. Nam ſi reus, qui judicio non ſteterat, abſentiam ſuam excuſare non poſſet, mille drachmæ adverſario erant ſolvendæ.

[g] Verbum hoc eſt elegans et comicum; quod de eo dicitur, quo abſente, vel præſente quidem, ſed in garriendo occupato,

πότερον αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἐπιτήδευμα· ποίᾳ γὰρ οὐ στοᾷ, ποίῳ δὲ ἐργαστηρίῳ, ποίῳ δὲ μέρει τῆς ἀγορᾶς οὐ διημερεύουσιν, [h] ἀπαυδᾷν ποιοῦντες τοὺς ἀκούοντας οὕτως, καὶ καταπονοῦντες ταῖς ψευδολογίαις;

## Κεφ. θ'.

## ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΧΥΝΤΙΑΣ.

Ἡ δὲ ἀναισχυντία ἐστὶ μὲν, ὡς ὅρῳ λαβεῖν, καταφρόνησις δόξης αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους· ὁ δὲ ἀναίσχυντος, τοιοῦτος, οἷος πρῶτον μὲν ὃν ἀποστερεῖ, πρὸς τοῦτον ἀπελθὼν [i] δανείζεσθαι· εἶτα θύσας [k] τοῖς θεοῖς, αὐτὸς μὲν δειπνεῖν παρ' ἑτέρῳ, τὰ δὲ κρέα ἀποθεῖναι ἁλσὶ πάσας· καὶ προσκαλεσάμενος [l] τὸν ἀκόλουθον, δοῦναι, ἀπὸ τῆς τραπέζης ἄρας κρέας καὶ ἄρτον, καὶ εἰπεῖν, ἀκουόντων πάντων, εὐωχοῦ, [m] Τίβιε· καὶ ὀψωνῶν δὲ, ὑπομιμνήσκειν τὸν

cœna comesa est, et funus factum prandio. Hoc genus hominum optime repræsentant scurræ nostri, qui in scena vini, aut ejusmodi, haustum a tergo ponunt; quod, dum illi garriendo toti occupantur, aliquis clam exhaurit, risumque spectantibus movet.

[h] Ita disponenda sunt verba in constructione, οὕτως ἀπαυδᾷν ποιοῦντες τοὺς ἀκούοντας &c. οὕτως, i. e. *modo supra-dicto*.

[i] Δανείζεσθαι hoc in loco κυρίως et proprie secundum primævam et genuinam notionem usurpatur, scilicet, *gratuito et sine usuris mutuum accipere*. Quod proprie *mutuum* est; ita enim veteres Lat. *mutuum* a *fœnore* distinxerunt. Plautus Asin. *Nam si mutuo non potero, certum est sumam fœnore.*

[k] Veteres nullum animal in proprios usus mactabant, quin ejus aliquam partem Diis consecrabant adolendam.

[l] Moris fuit veteribus cum ad convivium irent, servum aliquem secum adducere, qui hero prandenti pone astaret, vel ad pedes, eique præsto esset, siquid ille imperare vellet; Latini hos servos vocant *a pedibus*, vel *ad pedes*.

[m] Τίβιος nomen servi apud veteres Comicos, ut Δᾶος, Σύρος, et Γέτας. Stephanus Byzanti-

κρεωπώλην, [n] εἴ τι χρήσιμος αὐτῷ γέγονε· καὶ ἑστηκὼς πρὸς τῷ σταθμῷ, μάλιστα μὲν κρέας, εἰ δὲ μή, ὀστοῦν εἰς τὸν ζυγὸν ἐμβάλλειν· καὶ ἐὰν μὲν λάβῃ, εὖ ἔχει· εἰ δὲ μή, ἁρπάσας ἀπὸ τῆς τραπέζης χολίκιον, ἅμα γελῶν ἀπαλλάττεσθαι. Καὶ [o] ξένοις δὲ αὐτοῦ θέαν ἀγοράσας, μὴ δοὺς τὸ μέρος, θεωρεῖν· ἄγειν δὲ καὶ τοὺς υἱεῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν, καὶ τὸν παιδαγωγόν· καὶ ὅσα [p] ἐωνημένος ἄξιά τις φέρει, μεταδοῦναι κελεῦσαι καὶ αὐτῷ· καὶ ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐλθὼν, δανείζεσθαι κριθάς,

nus, Τίβιον, ὄρος Φρυγίας, ἀπὸ Τιβίου τινός, ἐκ τούτου καὶ Τιβίους τοὺς δούλους καλοῦσι. Et Lucianus in Timone, ἀντὶ τοῦ τέως Πυῤῥίου ἢ Δρόμωνος ἢ Τιβίου, Μεγακλῆς ἢ Μεγάβυζος ἢ Πρώταρχος ὀνομαζόμενος. Hi ſunt Tibii, quorum meminit Galenus lib. i. *Methodi,* ut ſervorum emptitiorum, non Pontici Tibii. Metrodorus Scepſius in Epigrammatis Arithmeticis, Ὀγδώκοντα Σύρος, Δᾶος τρία, Τίβιος ὀκτώ· perperam in membranis Τίμιος. Idem error apud Theophraſtum in Characteribus, cap. περὶ ἀναισχυντίας, ubi pro Εὐώχου Τίβιε, vulgo editum eſt Εὐώχου Τίμιε. Nec bene vir eruditiſſimus *honorate* vertit, de ſervo enim accipiendum eſt. *Salmaſius.*

[n] Εἴ τι χρήσιμος, eſt elliptica locutio, pro εἰ κατά τι χρήσιμος, vel πρός τι χρήσιμος, Græcis non inſolita.

[o] In feſtis et feriis Græcorum (quo tempore ſolemnia et ſpectacula exhiberi ſolita) magna hominum turba et frequentia (uti fit) ex vicinis populis Athenas confluere ſolebat; atque hæc omnis peregrinorum confluges apud amicos, quibuſcum jus hoſpitii eſſet, ex more divertebat. Cives igitur, et incolæ, hoſpitibus ſuis hac in re providebant, iiſque locos in theatro parabant. Senſus igitur hujus loci eſt, *Solet iſte ἀναίσχυντος, cum pro hoſpitibus ſuis θέαν ἀγοράζει, etiam ſibi et domeſticis ſuis providere, ex aliena, viz. pecunia.* Siquidem ex illo pretio, quod ejus hoſpites pro lucari ſolvunt redemptoribus theatri, ipſe et pueri et pædagogus gratis fruuntur ſpectaculo; atque hoc eſt quod Theophraſtus, ait, μὴ δοὺς τὸ μέρος. Ita vel hoſpites ejus plus quam par eſt pro ſpectaculo pendunt, vel Theatropola minus accipit; utrinque impudentiſſimus hic homuncio et rem pariter et fraudem facit. *Duport.*

[p] Ἐωνημένος cum emerit. Att. pro ὠνημένος perf. ἐώνημαι pro ὤνημαι a ὠνέομαι.

ποτὲ δὲ ἄχυρον· καὶ ταῦτα χρήσαντα ἀναγκάσαι ἀποφέρειν πρὸς αὐτόν· δεινὸς δὲ καὶ πρὸς τὰ [q] χαλκεῖα τὰ ἐν τῷ βαλανείῳ προσελθὼν, καὶ [r] βάψας [s] ἀρύταιναν, βοῶντος τοῦ βαλανέως, αὐτὸς αὑτοῦ καταχέασθαι, καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέλουται, ἀπιὼν· κἀκεῖ, [t] οὐδεμία σοι χάρις.

## Κεφ. ι'.

## ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΛΟΓΙΑΣ.

Ἡ δὲ μικρολογία ἐστὶ φειδωλία τοῦ διαφόρου ὑπὲρ τὸν καιρόν· ὁ δὲ μικρολόγος, τοιοῦτός τις, οἷος

[q] Χαλκεῖα *erant vaſa balnearia, aëna, vaſa ſc. magna, et vaſti oris, in quibus aqua balneorum calefieri ſolebat.*

[r] Βάψας ἀρύταιναν, βοῶντος τοῦ βαλανέως, αὐτὸς αὑτοῦ καταχέασθαι. Vas in aquam immergit, intingit, ipſeque ſibi infundit; balneatoris aut mediaſtini hoc opus fuit, lavantem in balneo aqua perfundere; quod *viz.* paulo honeſtior, et cui mica eſſet modeſtiæ, facere erubeſceret. Βοῶντος τοῦ βαλανέως quia non mercedem a lavante accepit. Nulla eſt mentio quid Græci dederunt: apud Romanos—dum tu *quadrante lavatum* ibis.

[s] Ἀρύταινα dicitur Græcis omne inſtrumentum cujus eſt vel in balneis, vel in culina, vel in menſa uſus ad hauriendum aliquid ex aliquo vaſe: eſt enim ἀπὸ τοῦ ἀρύειν· unde etiam ἀρυστὴρ et ἀρυστιχὶς, et ἀρύστιχος, tam ſignificatione, quam origine cognatæ voces. *Caſaub.*

[t] Οὐδεμία σοι χάρις. *No thanks to you.* Ita enim nos in lingua noſtra vernacula Græcam hanc phraſin quemadmodum et multas alias, totidem fere verbis retinemus. Hæc vero eſt merces, quam iſte impudens balneatori pendit diſcedens. Et quid tandem is ſolvet, qui grates non perſolvet? Quanquam certe non admodum grandi pretio ei conſtitiſſet lavatio, etſi debitam mercedem balneatori pependiſſet, niſi forte Athenis cariores tum eſſent thermæ, quam Romæ. Romæ enim non niſi quadrantem unum tantum pro balneatico ſolvebant, homines ſaltem plebeii. Ita Juvenalis, Sat. vi. 446.

*Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.*

Et Hor. lib. i. Sat. iii. 137.

*Dum tu quadrante lavatum*
*Rex ibis*—

[u] ἐν τῷ μηνὶ ἡμιωβόλιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν· καὶ [x] συσσιτῶν, ἀριθμεῖν πόσας κύλικας ἕκαστος πέπωκε· καὶ [y] ἀπάρχεσθαι ἐλάχιστον τῇ Ἀρτέμιδι τῶν συνδειπνούντων· καὶ ὅσα μικροῦ τις πριάμενος [z] λογίζεται, πάντα φάσκειν εἶναι ἄγαν· καὶ [a] οἰκέτου χύτραν ἢ λοπάδα κατ-

[u] Usuræ Atticæ ut plurimum fuere menstruæ: nec aliter certe accipiendus est hic locus Theophrasti, quam de fœnore menstruo, sive usura in mensem solvenda. Usuræ enim, quæ mercedis instar habent pro pecunia locata, menstruæ pendi solebant, etiamsi in annum credita fuit pecunia. Idque moris introductum fuit, cum multi tamdiu mercede rerum suarum carere non poterant; quibus inde victus erat parandus. Hujus interpretationis inter alias meminit vir summus; *Possumus*, inquit, *de usura hoc interpretari, nam certum est, fænus menstruum pendi solitum:* huic etiam assentit Duportus. Nam si aliter hic locus intelligendus esset, deberet esse ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ *ob domum.*

[x] Verissime Duportus συσσιτῶν explicuit de συσσίτοις et συσσιτίοις proprie ita dictis in Attica republica. Adeo parcus est μικρολόγος, ut calices uniuscujusque numeret, non cum domi suis impensis amicos excipit, quod ille facturus est nunquam, sed cum socii in commune epulantur, et sic de particula modo sua agitur. Hic est verus sensus loci, quem nemo vidit præter *Duport.* Sic Martialis, lib. xi. Epigr. 40. *in Charidemum,*

*Et numeras nostros adstricta fronte trientes,*
*Tanquam de cella sit cadus iste tua.*

[y] Solebant veteres tum in sacrificiis, tum in conviviis partem cœnæ diis suis libare, et velut primitias de mensa consecrare, tam de liquidis quam de aridis. Hanc Ethnicorum religionem ostendit versus ille apud Homerum toties repetitus,

Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιον θ' ὅσον ἤθελε θυμός.

Habuere enim et Judæi religiosas suas libationes, quas, ut alios eorum ritus atque cæremonias, Ethnici κακοζηλίᾳ quadam imitati sunt. Sed loquitur hic Theophrastus, non de libationibus, quæ de liquido fiebant, quæ σπονδαὶ et λοιβαὶ, sed de primitiis cœnæ, quæ etiam de aridis fiebant, et hæ sunt ἀπάρχαι. *Duport.*

[z] Λογίζεσθαι non est hic *putare*; sed *imputare alicui, et expensum ferre.* Divus Paulus etiam ἐλλογεῖν hoc sensu solet usurpare, ut in Epist. ad Philem. 18. τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. *Hoc mihi imputato.* Loquitur hic Theophrastus de mandatario, vel negotiorum gestore, qui amici vel mandatoris nomine aliquid emerit.

[a] Belle hæc conveniunt A-

ἀξάντος, εἰσπρᾶξαι ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων. Καὶ τῆς γυναικὸς ἀποβαλούσης τρίχαλκον, οἷος μεταφέρειν τὰ σκεύη, καὶ τὰς κλίνας, καὶ τὰς κιβωτοὺς, καὶ [b] διφᾶν τὰ καλύμματα· καὶ ἐάν τι πωλῇ, τοσούτου ἀποδόσθαι, ὥστε μὴ λυσιτελεῖν τῷ πριαμένῳ· καὶ [c] οὐκ ἂν ἐάσαι οὔτε συκοτραγῆσαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κήπου, οὔτε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ πορευθῆναι, οὔτε ἐλάαν, ἢ φοίνικα τῶν χαμαὶ πεπτωκότων ἀνελέσθαι· καὶ [d] τοὺς ὅρους δὲ ἐπισκοπεῖσθαι ὁση-

thenienſibus ; quos in rebus ita minutis et parvi pretii mire fuiſſe attentos et ſollicitos, nequid ſibi ſervorum fraude periret, Ariſtophanis fabulæ teſtantur. Nam in Ranis, Act. iv. Sc. 1. ait poeta, pleroſque Athenienſium, ſtatim ubi domum fuerint ingreſſi, nihil antiquius habere, quam ut ſervos ſuos magno cum clamore appellent, et ab ipſis ſciſcitentur, quid olla factum eſſet ; quid capite mænadis, quæ forte fuerat e menſa ſublata ; quid pridiano allio ; quis denique de oleis deguſtarit. *Caſaub.*

[b] Duportus inquit quod hoc verbum apud poetas ſolos occurrit, nec in proſa alibi legiſſet, præterquam hic apud Theophraſtum : proprie ſignificat *perſcrutari, examinare* &c. Sic apud Homerum τήθεα διφῶν, *diving for oyſters* ; nam ab hoc verbo διφᾶν videtur fieri verbum noſtrum, *to dive,* h. e. urinari.

[c] Contrarium eſt quod de viro magno Pericle teſtantur hiſtoriæ : eum quippe legimus, ut populum ſibi conciliaret, ſuorum agrorum macerias ſuſtuliſſe ; quo poſſent omnes, quibuſcunque eſſet libitum, fructus ex arboribus decerpere ; quod et alios factitaſſe, qui liberales et eſſe et haberi volebant, eadem hiſtoria teſtis. Vide Plutarchum in Pericle. *Caſaub.*

[d] Caſaubonus, et Duportus hunc locum de agrorum limitibus et terminis intelligunt ; ac ſi ſollicitus ſit iſte μικρολόγος de ruris et fundi ſui limitibus, ne quis eos loco moveret, ideoque quotidie lapides ſuos terminales viſitare et inſpectare ſoleat. Homines ſcil. ad rem attentos hæc cura tangit, nec immerito. Solebant veteres, uti et nos hodie, agrorum ſuorum fines erectis cippis, vel fixis lapidibus diſtinguere et diſterminare. Quam antiquus fuit hic mos τῆς ὀριθεσίας docet nos Homerus, qui hujuſmodi limitum, lapidumque terminalium meminit *plus vice ſimplici :* Iliad. Φ. 403.

—λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ,
Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε,
Τόν ῥ᾽ ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὖρον ἀρούρης.

μέρᾳ, εἰ διαμένουσιν οἱ αὐτοί. Δεινὸς δὲ καὶ [e] ὑπερημερίαν πρᾶξαι, καὶ [f] τόκον τόκου· καὶ ἑστιῶν τοὺς δημότας, μικρὰ τὰ κρέα κόψας παραθεῖναι· καὶ ὀψωνῶν, [g] μηδὲν πριάμενος εἰσελθεῖν· καὶ ἀπαγορεῦσαι τῇ γυναικὶ [h] μήτε ἅλας χρωννύειν, μήτε ἐλλύχνιον, μήτε [i] κύμινον, μήτε

[e] Ὑπερήμερος eleganter a Græcis dicitur *lentus debitor*, et qui ad diem præstitutam non solvit, nos vulgo, *beyond his day*. Ὑπερήμερον εἰσπράττειν τινὰ apud Demosthenem, aliosque Atticos scriptores, de rigido et severo creditore, qui tarda nomina acerbe compellat, et moræ pretium exigit; quod hic ὑπερημερίαν πρᾶξαι dicit noster. *Duport.*

[f] *Usuram usuræ:* et sic in infinitum, εἰς ἄπειρον, certe crescit; Græci ἀνατοκισμὸν vocant, *use upon use*; nisi ad diem ei solvatur usura, pœnam pro mora exigit, et usuram usuræ. Theophrasti ætate et frequens et licita fuit usura usuræ; ideoque qui eam exercebant, minus infames, minusque invisi habebantur, quippe quod solitam et ordinariam viam fœnoris insisterent, nec alio nomine quam μικρολογίας titulo notabantur. Sed aliter Romæ sese res habebat, ubi improbitas fœnoris et licentia legum repagulis coercebatur. Lucullus (referente Plutarcho) de hac ipsa re legem tulit; unde postea in legibus imperatoriis sancitum legimus, *Improbum fœnus exercentibus, et usuras usurarum illicite exigentibus, infamiæ macula irroganda est.*

[g] Sic Euclio Plauti in Aulul. Act. ii. Sc. 12. optime depingitur, de quo Theophrastus loqui videtur.

*Venio*, ait ille, *ad macellum;*
*rogito pisces: indicant*
*Caros; agninam caram, caram bubulam,*
*Vitulinam, cetum, porcinam, cara omnia;*
*Atque eo fuerunt cariora, æs non erat.*
*Abeo illinc iratus, quoniam nihil est quî emam;*
*Deinde egomet mecum cogitare inter vias*
*Occepi; festo die siquid prodegeris,*
*Profesto egere liceat, nisi peperceris.*

[h] Hæc locutio μήτε ἅλας &c. videtur adagionis speciem præ se ferre, de homine tenaci et parco, qui ne gry quidem, ne rem quantumvis minimi pretii cuiquam mutuo dederit; de eo dici potest, ne salem quidem commodabit; cui simile illud *Simichidæ*—Οὐδ' ἅλα δοίης. *Duport.*

[i] Vilissimum hoc granum, minimique pretii est, cui tamen ὁ μικρολόγος incubat, et parcit, tanquam tritico optimæ notæ. Inter vilissima olera recensetur in Evangelio, ubi agitur de hypocrisi Pharisæorum, qui in decimandis oleribus adeo ad a-

ὀρίγανον, μήτε ἐλάας, μήτε στέμματα, μήτε θυλήματα· ἀλλὰ λέγειν ὅτι τὰ [k] μικρὰ ταῦτα πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ. [l] Καὶ τὸ ὅλον δὲ, τῶν μικρολόγων καὶ τὰς ἀργυροθήκας ἐστὶν ἰδεῖν εὐρωτιώσας, καὶ κλεῖς [m] ἰωμένας· καὶ αὐτοὺς δὲ φοροῦντας [n] ἐλάττω τῶν μικρῶν τὰ ἱμάτια, καὶ

mussim erant exacti, omittentes interim τὰ βαρύτηρα τοῦ νόμου. Merito cumini meminit Theophrastus cum a minuto hoc olere denominetur avarus proverbiali scommate *Cumini sector.*

[k] Frequens est hæc sententia in ore parcorum hominum, qua etiam parvis sumptibus parcendum monent; ita etiam hodie dicere solent homines ad rem attentiores, μικρὰ ταῦτα πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ, *thus much a day comes to a great deal in the year.* Hæc parva non sunt contemnenda; quod non tantum de parvis sumptibus vere dici potest, sed et de parvis laboribus, de parvis studiis, de parvis ingeniis, de parvis hostibus, de parvis periculis, de parvis rebus quibuscunque merito usurpetur. Quamobrem hominem non tantum parcum, sed et prudentem decebit hæc sententia, Μικρὰ ταῦτα πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ. *Duport.*

[l] Τὸ ὅλον scil. εἰπεῖν totum dicere vel *the whole.*

[m] Ἰωμένας *ferrugine obsitas, obductas.* Idem verbum in compos. extat in Epist. Jacob. v. 3. de re non dissimili, de divitibus avaris, ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, i. e. *aurum et argentum vestrum ærugine corruptum est et vitiatum.* Vox ἰὸς significat, et *sagittam,* et *venenum,* et *æruginem.* Videtur tamen inter has diversas significationes esse dependentia quædam et cognatio; rubigo enim metalli veluti virus quoddam et venenum, quod in ejus venas penetrat, ejusdem viscera et substantiam exedit, et erodit: virus autem veluti jaculum quoddam et sagitta est, siquidem serpentes, atque alia ἰοβόλα θηρία (*venenosæ bestiæ*) virus et venenum ex ore ejaculantur, tanquam sagittam ex arcu. *Duport.*

[n] Inter alia morum indicia, *vestitus hominem indicat et proclamat qualis sit,* inquit Siracides: atque hinc est quod Theophrastus, acutissimus morum inspector, et accuratissimus eorum descriptor et characterista, plura ingenii signa ab ornatu corporis desumat: *hominem incivilem et rusticum* supra hoc charactere descripsit, quod soleret *majores, quam pro mensura pedis, calceos gestare*; atque ita hic sordidum et avarum hominem introducit φοροῦντα ἐλάττω τῶν μικρῶν τὰ ἱμάτια, *vestes gestantem nimio nimis modicas* et *minutas,* ad verbum *minora parvis vestimenta.* Hæc phrasis, et loquendi formula apud alios Græcos occurrit authores. Sic μείζων μεγάλου, *major magno* est *permagnus, valde*

ἐκ ληκύθων μικρῶν πάνυ ἀλειφομένους, καὶ [o] ἐν χρῷ κειρομένους, καὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας [p] ὑπολυομένους, καὶ περὶ τοὺς γναφεῖς διατεινομένους, ὅπως τὸ ἱμάτιον αὐτοῖς ἕξει πολλὴν γῆν, ἵνα μὴ ῥυπαίνηται ταχύ.

## Κεφ. ια΄.

## ΠΕΡΙ ΒΔΕΛΥΡΙΑΣ.

Οὐ χαλεπὸν δέ ἐστι τὴν βδελυρίαν διορίσασθαι· ἔστι γὰρ παιδιὰ ἐπιφανὴς καὶ ἐπονείδιστος· ὁ δὲ βδελυρὸς, τοιοῦτος, οἷος ἀπαντήσας γυναιξὶν ἐλευθέραις, ἀνασυρά-

*magnus*: ἀνδρὸς μεγάλου πολὺ μείζων. *Sappho.* Sic hic ἐλάττων τοῦ μικροῦ, *minor parvo*, inferioris adhuc gradus eſt, ἐλάττων τοῦ ἐλαχίστου *minor minimo* quod in uno verbo, non minus eleganter quam humiliter, ἐλαχιστότερος· quam vocem de ſeipſo uſurpavit ſummus Apoſtolorum. Eſt hæc peculiaris Græcæ linguæ copia et elegantia, quod ipſa ſuperlativa patiuntur adhuc ſuperiores gradus comparationis; ut ab ἐλάχιστος,—στότερος, pro quo neſcio quis e Latinis patribus (*Ambroſ.* credo) dicit *minimiſſimus*, ex imitatione Græcorum. *Duport.*

o Ariſtophanes Socrati et Cheræphonti exprobrat ſqualorem capillorum, quippe quos præ parſimonia nimia nunquam tondendos curarent—ὧν, inquit, ὑπὸ τῆς φειδωλίας
Ἀπεκείρατ' οὐδεὶς πώποτε.
—*Qui vitam ita parce exigunt,*
*Ut nemo illorum unquam ſit*
*attonſus.*

Videntur eſſe contraria, ſtrictim ad cutem uſque tonderi, et nunquam tonderi: ſunt tamen ejuſdem hominis et ut loquitur Ariſtoteles, τοῦ αὐτοῦ ἤθους. Nam qui ad vivum tonderi vult, id ſpectat ut raro tonſoris opera indigeat: vitat ſumptus, non minus quam alter ille. Ex his intelligi poteſt, quæ ratio ſit cur apud Ariſtophanem philoſophi modo tanquam κομῶντες irrideantur; modo, ut ἐν χρῷ κεκαρμένοι· utrumque enim extremæ parſimoniæ eſt, a quibus ſordibus ut ſe oſtenderent eſſe alienos, homines venuſti et elegantes ſolebant, quod Theophraſtus capite quinto dicebat, πλειστάκις ἀποκείρεσθαι. Vid. Kuſteri notas in Ariſtoph. ἐν χρῷ pro ἐν χρόῳ intra cutem.

p Ὑπολυομένους ſubterſolutos quoad calceos, i. e. diſcalceatos. ὑποδεόμενος ſubterligatus quoad calceos: hinc ὑπόδημα calceus.

μένος δεῖξαι τὸ αἰδοῖον· καὶ ἐν θεάτρῳ [q] κροτεῖν, ὅτ' ἂν οἱ ἄλλοι παύωνται, καὶ συρίττειν οὓς ἡδέως θεωροῦσιν οἱ λοιποί· καὶ ὅτ' ἂν σιωπήσῃ τὸ θέατρον, ἀνακύψας ἐρυγεῖν, ἵνα τοὺς καθημένους ποιήσῃ μεταστραφῆναι· καὶ, πληθούσης τῆς ἀγορᾶς, προσελθὼν πρὸς τὰ [r] κάρυα, ἢ τὰ μῆλα, ἢ τὰ [s] ἀκρόδρυα, ἑστηκὼς [t] τραγηματίζεσθαι, ἅμα τῷ πωλοῦντι προσλαλῶν· καὶ καλέσαι δὲ τῶν παριόντων ὀνομαστί τινα, ᾧ μὴ συνήθης ἐστί· καὶ σπεύδοντας δέ τινας ὁρῶν, περιμεῖναι κελεῦσαι· καὶ [u] ἡττωμένῳ δὲ με-

[q] Verba theatralia de ſpectatoribus in theatro: κροτεῖν eſt *plaudere*; συρίττειν contra, *explodere*. Impurus iſte nebulo in theatro plaudit, cum alii tacent; et explodit, quos alii probant, et cum voluptate ſpectant; adeo ab humanitate morumque elegantia eſt remotus. Hiſtriones imperitos ſibilis proſequi ſolebant veteres in theatro ſpectantes, uti et hodie fit. *Duport.*

[r] *Ad nuces*, i. e. ad forum ubi nuces venduntur. Solebant enim Athenienſes varia fora, aut fori partes, de nominibus rerum, quæ ibi venales proſtarent, nominare. Sic paſſim inveniemus apud Atticos ſcriptores εἰς τοὔλαιον, *ad oleum*, i. e. *ad forum olearium*. Hanc loquendi formulam (opinor) et nos imitamur in lingua noſtra; ita enim (ni fallor) audivi nundinis noſtris nuper exactis, *let's go to the hops*, i. e. ad forum illud ubi venales proſtant lupuli, ſive quocunque alio nomine vocandum ſit illud ſive herbæ, ſive grani genus, quod ad potum adhibetur. *Duport.*

[s] Euſtathius ἀκρόδρυα accipere videtur ampliſſima ſignificatione pro fructibus arborum quibuſcunque; vult enim τὰ μῆλα poma ſic differre ἀπὸ τῶν ἀκροδρύων quemadmodum ſpecies differt a genere.

[t] Hic mos hodie obtinet apud nonnullos, ruſticos ſaltem et pueros, ut, dum in foro nuces aut poma, aut quid ejuſmodi emunt, interim inter licitandum, et emendum de mercibus manducent; quod quidem ſuo jure, ſine omni fraude, et injuria, palam facere viderentur viz. προγεύματος χάριν *ſpeciminis et experimenti gratia*: viri tamen elegantes et politi vix aut ne vix hoc facere ſuſtineant: quin potius, tanquam incivile, abhorreant. *Duport.*

[u] Ἡττᾶσθαι δίκην *cauſa cadere*, et νικᾶν δίκην *cauſa vincere*; in hac loquendi formula nos propius ad Græcos accedimus quam Latini cum dicimus, *to win the day, the field, the battle*, cum

γάλην δίκην ἀπιόντι ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου προσελθεῖν, καὶ συνησθῆναι· καὶ ὀψωνεῖν ἑαυτὸν, καὶ [x] αὐλητρίδας μισθοῦσθαι· καὶ δεικνύειν δὲ τοῖς ἀπαντῶσι τὰ ὠψωνημένα, καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταῦτα· καὶ διηγεῖσθαι προσστὰς πρὸς [y] κουρεῖον, ἢ μυροπώλιον, ὅτι μεθύσκεσθαι μέλλει. Καὶ οἰνοπωλῶν, [z] κεκραμένον τὸν οἶνον τῷ φίλῳ ἀποδόσθαι· [a] καὶ ἐπὶ θέαν τηνικάδε πορεύεσθαι ποιῶν τοὺς υἱεῖς, ἡνίκα προῖκα ἀφιᾶσιν οἱ θεατρῶναι· καὶ ἀποδημῶν δημοσίᾳ, τὸ μὲν ἐκ τῆς πόλεως [b] ἐφόδιον οἴκοι καταλι-

Lat. non dicant, *vincere prælium* aut *pugnam* aut *causam*, ſed *in prælio vincere, ſuperior eſſe. Duport.*

[x] Una cum bellariis jam intrant tibicines, vel potius tibicinæ, non αὐληταὶ, ſed αὐλητρίδες. Muſica eſt convivii comes, δαιτὶ συνηορός ἐστι θαλείη, inquit muſicorum princeps Homerus.

[y] Tonſtrinas eſſe garrulorum et male feriatorum hominum receptacula lippis jam olim et tonſoribus notum eſt; ipſi tonſores uſque ad proverbium ſunt loquaces; quia ſcilicet in eorum officinas ignaviſſimi quique et loquaciſſimi confluere ſoleant; quorum aſſiduo conſortio ipſi garrulitatis morbo inficiuntur. Sed unguentariæ officinæ otioſorum hominum colloquiis haud minus fervere ſolent. Nec mirum, inquit Duportus, ſi in unguentariis officinis tam leves et habiles et lubricæ ſunt hominum linguæ, ac ſi oleo, et unguento delibutæ eſſent.

[z] Peſſimi hoc ingenii ſignum eſt, impuriſſimi nebulonis character, etiam amicis imponere et fucum facere. Sed neſcio quomodo hæc olim fuit, etiam et *Tuta frequenſque via eſt per amicum fallere nomen*; præſertim in mercatura, adeo ut in officinis et tabernis mercatoriis hæc fere fraus honeſta habeatur. Jam in tabernis vinariis ſolennis ſemper fraus fuit, aquam vino miſcere, et pro meraco dilutum vendere. *Duport.*

[a] Finitis jam pene ludis, cuilibet permiſſum erat theatrum ingredi, uti in theatris noſtris fieri ſolet. *Fellus.*

[b] Notet lector, legatis, qui ab Athenienſibus publice ad regem Perſarum mittebantur, duas tantum drachmas in ſingulos dies datas fuiſſe. Quis non miretur illam frugalitatem veterum? Nam hodie vix famulus legati ea mercede contentus foret. Simile frugalitatis exemplum etiam in hiſtoria Romana occurrere putat Caſaubonus. Sed fallitur vir doctiſſimus. Nam Plutarchus refert idem, tom. ii. p. 30. d, Tiberio Gracchο novem

πεῖν, παρὰ δὲ τῶν συμπρεσβευτῶν δανείζεσθαι· καὶ τῷ [c] ἀκολούθῳ ἐπιθεῖναι μεῖζον φορτίον ἢ δύναται φέρειν, καὶ ἐλάχιστα ἐπιτήδεια τῶν ἱκανῶν· καὶ ἀπὸ τῶν [d] ξενίων τὸ μέρος τὸ αὐτοῦ ἀπαιτήσας ἀποδόσθαι· καὶ ἀλειφόμενος ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ εἰπὼν, [e] σαπρόν γε τὸ ἔλαιον ἐπρίω, τῷ παιδαρίῳ· τῷ ἀλλοτρίῳ ἀλείφεσθαι. Καὶ τῶν εὑρισκομένων χαλκῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς πρὸς τῶν οἰκετῶν, δεινὸς ἀπαιτῆσαι τὸ μέρος, [f] κοινὸν εἶναι φήσας τὸν Ἑρμῆν·

obolos in diem a senatu assignatos fuisse, sed tantillum sumptum non honoris, sed contemptus gratia (erat enim senatui valde exosus) ei tributum fuisse. Vid. doctissimi Kusteri notam in Acharnen. Aristophanis A. i. Sc. ii. 23.

[c] Ἀκόλουθοι dicebantur et pueri qui nobiles viros pompæ et honoris gratia sequebantur, asseclæ, pueri a pedibus, vulgo *pages*, or *lackeys*. Famulorum longe frequentior fuit usus olim apud antiquos, quam apud nos hodie: idemque officium præstabant servi quod equi hodie et jumenta. *Duport.*

[d] Ξένια sunt hic quævis dona. Lat. interp. hoc in loco *lautia*; erant autem *lautia* apud Romanos proprie *dona*, seu *munera*, *quæ exterarum gentium legatis mittebantur*, quasi *lauta* et splendida. Quin et hodie principibus populisque exteros mos est legatos muneribus et præmiis honorariis onustos demittere; quem morem antiquissimum fuisse colligo ex Homeri loco non uno. Sic de poculo quodam Priami legimus, Il. Ω. 234. quod Thraces ei dono dederunt, cum ad eos legatus veniret,

> Ἐκ δὲ δέπας περικαλλὲς, ὃ οἱ Θρῆκες πόρον ἄνδρες
> Ἐξεσίην ἐλθόντι, μέγα κτέρας.
>
> *Duport.*

[e] Σαπρὸν Gr. vocant quicquid a pristino statu et nativo usu degeneravit, quicquid labem et vitium contraxit, ita ut eum usum præstare non possit, ad quem fuit comparatum. Non male igitur Heinsius est ad illum locum Evang. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς σαπροὺς ποιεῖ, *Recentiores*, inquit, *interpr.* putris autem arbor fert fructus putres; *imo nullos, si sit putris, neque aliud hic* σαπρὸν *quam* κακόν. *Duport.*

[f] *Communem Mercurium*, vulgo *half parts*; proverbium apud Græcos quoties duobus simul ambulantibus alter aliquid invenerat, tum statim clamabat κοινὸς Ἑρμῆς, quasi dicas, commune hoc utrisque nostrum obtigit lucrum. Neque vero parœmiam hanc inde tantum desumptam opinor, quod *Mercurius* lucri præses fuerit, sed etiam, quia viis præfectus, unde Ἑρμῆς ὁδιος dictus est; ideoque cum in via

τὰ δὲ δὴ τοιαῦτα· [g] Φειδωνίῳ μέτρῳ τὸν πύνδακα [h] ἐγκεκρουσμένῳ μετρεῖν αὐτὸς τοῖς ἔνδον τὰ ἐπιτήδεια, σφόδρα [i] ἀποψῶν· . . . ὑποπρίασθαι φίλου ἐπιλαβὼν [k] ἀποδόσθαι· ἀμέλει δὲ καὶ χρέος ἀποδιδοὺς τριάκοντα μνῶν, ἔλαττον τέτρασι δραχμαῖς ἀποδιδόναι· καὶ [l] φρά-

aliquid invenirent, putabant *vialis Mercurii* ductu auspicioque id lucrum insperatum sibi contigisse; atque hæc mihi videtur genuina ratio et origo hujus proverbii κοινὸς Ἑρμῆς. *Duport.*

[g] Mensuras publicas invenit *Phidon* et ab inventore mensuræ publicæ dictæ sunt *Phidoniæ*: μέτρον Φειδώνιον igitur proprie nihil aliud, quam mensura publica auctoritate recepta; mensura cujus modus publice est definitus. Proculdubio hoc vocabulum non est epitheton ab appellativo desumptum, ut vult Cl. Casaubonus, sed denominativum a proprio nomine. De hoc *Phidone* vid. Eusebium in Chronico.

[h] Μέτρον τὸν πύνδακ' ἐγκέκρους, est *vas quod fundum collisum, et introrsus adactum habet*, ut eo modo minus mensuræ capere, et continere possit; atque hoc modo, et modio servis dimensa metiri maximarum sordium est, extremæ avaritiæ signum et character. Simile artificium œnopolis nostris in usu esse, etiam nos hodie aliquoties cum nostro damno sentimus: fiunt siquidem hujusmodi vasa ex stanno; nisi enim conficerentur ex tali materia ductili, quæ malleo flecti, subigique possit, hujusce fraudis capacia non essent, et talis proculdubio fuit hæc mensura, de qua hic Theophrastus.

[i] Proverbialiter usurpari licet de duris et avaris et sordidis dominis, qui suis servis illiberale stipendium præbent. Quin et hodie frumentarii nostri mercatores, qui triticum in foro vendunt, solent ἀποψᾶν μέτρον, *detergere modium*, nequid redundans in mensura sit; neque certe prohibitum est hoc νόμοις τοῖς ἀγοραίοις. *Duport.*

[k] Celeberrimus Casaubonus existimavit quasdam voculas deesse, et fuit quum, liberiosa paulo conjectura, legebat—ὑπεγγυόν τε παρὰ φίλου τὶ λαβὼν, ἀποδόσθαι. Needhamus censebat legi posse, ὑποπρίασθαί τι φίλου, ἀπολαβὼν δὲ ἀποδόσθαι, i. e. *minore pretio rem aliquam ab amico emit, receptam autem vendit*, majore scil. pretio; quod nemo, nisi homo impense βδελυρὸς, facere sustineret. Ὑποπρίασθαί τι, *minore pretio rem emere*, ut nostrate lingua dicimus, *To underbuy a thing*.

[l] Quemadmodum apud Romanos fuere *dies curiæ*, ut Cicero De Oratore lib. i. 7. vocat, hoc est, *curialium convivia*; ita etiam apud Athenienses; fuitque hoc unum genus χορηγίας, e quam plurimis quæ in ea republica

τέρας ἐτῶν, αἰτεῖν τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἐκ τοῦ κοινοῦ ὄψον· τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπὸ τῆς τραπέζης ἡμίση τῶν ῥαφανίδων [m] ἀπογράφεσθαι, ἵνα οἱ διακονοῦντες παῖδες μὴ λάβωσιν.

## Κεφ. ιβʹ.

## ΠΕΡΙ ΑΚΑΙΡΙΑΣ.

Ἡ μὲν οὖν ἀκαιρία ἐστὶν ἐπίτευξις λυποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντας· ὁ δὲ ἄκαιρος, τοιοῦτός τις, οἷος ἀσχολουμένῳ προσελθὼν ἀνακοινοῦσθαι· καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ [n] ἐρωμένην [o] κωμάζειν πυρέττουσαν· καὶ δίκην [p] ὠφληκότα

fuerunt. Talia convivia fuerunt collatitia. Vid. Demosthenis orationem contra Midiam. *Casaub.*

[m] Solebant homines deparci et sordidi semesa fercula notare, ut cum mensæ iterum apponuntur observare, et deprehendere possent, si quod sibi servorum fraude periisset. Athenienses præsertim mirum in hunc modum laborasse testantur Comœdiæ. Raphani apud nos vile cibi, imo condimenti genus sunt et exigui pretii; nedum ut in deliciis habeantur, aut in beatorum mensis tanta cura notari, aut in posteras dapes reservari, mereantur. Sordidum hunc morem reservandi in crastinum cibi pro more Juvenalis elegantissime tangit, Satira decima quarta, 126. seq.

[n] Alia forte hujusmodi apud Atticos scriptores inveniemus; participia scilicet quæ substantivorum induerunt formam, unde etiam cum genitivo sequ. construuntur, uti hic αὐτοῦ ἐρωμένην *amasiam* sive *amatam*. In qua constructione Gr. omnino imitantur syntaxin Heb. nam apud Hebræos participia in regimine ponuntur, seu forma constructionis, non minus quam nomina. *Duport.*

[o] In hoc loco Theophrasti κωμάζειν non est *comessari*, sed potius *comessantium in morem alicujus domum frequentare*. Vulg. Gram. κωμάζειν exponunt simpliciter *accedere*; cum proprie sit, *proterve*, *petulanter accedere*, ut commessabundi solent, et ut proci, et amatores solent ad suas amasias.

*Turba ruunt in me luxuriosa proci.*

[p] Frequens verbum apud Gr. scriptores præsertim in re fo-

ἐγγύης προσελθὼν, κελεῦσαι αὐτὸν [q] ἀναδέξασθαι· καὶ μαρτυρήσων παρεῖναι, τοῦ πράγματος ἤδη κεκριμένου. Καὶ κεκλημένος εἰς γάμους, τοῦ γυναικείου γένους [r] κατηγορεῖν· καὶ ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ ἥκοντας ἄρτι, παρακαλεῖν εἰς περίπατον· δεινὸς δὲ καὶ προσάγειν [s] ὠνητὴν πλείω διδόντα ἤδη πεπρακότι· καὶ ἀκηκοότας καὶ μεμαθηκότας ἀνίστασθαι ἐξ ἀρχῆς διδάσκων· καὶ πρόθυμος δὲ ἐπιμεληθῆναι ἃ μὴ βούλεταί τις γενέσθαι, αἰσχύνεται δὲ ἀπείπασθαι· καὶ θύοντας καὶ ἀναλίσκοντας ἥκειν [t] τόμον ἀπαιτήσων· καὶ μαστιγουμένου οἰκέτου παρεστὼς, διηγεῖσθαι

rensi, ab ὄφλω *reus sum, damnatus ex judicio.* Δίκην ὠφληκότα ἐγγύης debentem pœnam sponsionis susceptæ, quam pœnam, sive mulctam lege constitutam, deberet donec solvisset; ὠφληκότα pro ὠφειληκότα.

[q] Ἀνάδοχοι dicuntur *sponsores,* sive *susceptores infantium qui fonte abluuntur.* Sed generaliter ἀναδέχεσθαι de sponsoribus quibuscunque, aut fidejussoribus. Eodem ipso tempore quo quis sponsi actione damnatur, et promissum luere, et alienum debitum, quod spondendo in se recepit, præstare cogitur; eo ipso tempore absurdus hic homo ejus fidem, atque opem implorat, ut pro se etiam suscipere et sponsionis nexu se implicare velit; quo nihil magis ineptum est.

[r] Nihil absurdius, nec inconcinnius, nec intempestivius; saltem nuptiarum tempore bene audiant fœminæ; saltem ἐν τοῖς γάμοις parcatur sequiori sexui, quicquid aliis temporibus contra eum declamitent οἱ μισογύναι; quorum princeps ex veteribus poetis notatur Euripides. *Duport.*

[s] Mos fuit Athenis, ut qui vellent aliquid vendere, certorum hominum opera uterentur ad reperiendum emptorem. Hodie quoque multum illis mercatores utuntur; vocanturque vulgo Italico, ut opinor, vel Hispanico nomine, *cursitatores.* De iis accipiendus est hic locus Theophrasti.

[t] Mos erat apud antiquos, cum victimas diis suis offerrent, convivia celebrare, aut saltem sacrificii partem aliquam amicis suis mittere. Cum vero sacrificantes ex humanitate et benignitate quadam hoc facere soleant, iste homo, pro insignita sua impudentia, hoc quasi debitum reposcit, et suo quodam jure sibi vindicat, *viz.* portionem aliquam sibi de victima dari; id enim est τόμον ἀπαιτεῖν. *Duport.*

ὅτι καὶ αὐτοῦ ποτε παῖς οὕτω πληγὰς λαβὼν ἀπήγξατο· καὶ [u] παρὼν διαιτῇ, συγκρούειν, ἀμφοτέρων βουλομένων [x] διαλύεσθαι· [y] καὶ ὀρχησόμενος ἅψασθαι ἑταίρου μηδέπω μεθύοντος.

## Κεφ. ιγʹ.

## ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΕΡΓΙΑΣ.

Ἀμέλει [z] περιεργία δόξειεν ἂν εἶναι προσποίησίς τις λόγων καὶ πράξεων μετ᾽ εὐνοίας· ὁ δὲ περίεργος, τοιοῦτος

[u] *Qui in arbitratione præsens fuit*, male *captus arbiter*, ut Lat. Interp. reddit. Qui electus, ſeu captus eſt arbiter alicujus controverſiæ, is nec a Gr. nude ac ſimpliciter dicitur παρὼν διαίτῃ (ita enim etiam quilibet ſpectator vel auditor actionis) ſed ἐπιτετραμμένος τὴν δίαιταν, *is cui committitur arbitratio cauſæ.* Hoc magis τῆς ἀκαιρίας ſignum et indicium eſt, duos litigantes inter ſe committere; præſertim tam alieno tempore, cum uterque in reconciliationem propendet, et vulnus jam pene obductum recrudeſcere facit. Atque hoc eſt συγκρούειν, *collidere*; proprie de fictilibus et vaſis inter ſe colliſis et concuſſis. Juxta ſymbolum illud fœderatarum provinciarum, quod erat, duæ ollæ teſtaceæ, cum hac inſcriptione, *Frangimur, ſi collidimur.* Hinc eleganter transfertur ad conflictus animorum, ut ſignificet lites et diſcordias inter homines ſeminare. *Duport.*

[x] Διαλύεσθαι in ſenſu communi eſt *dirimi*, h. e. amicitiæ renuntiare; at in ſenſu forenſi contra, *reconciliari, litem dirimere.*

[y] Cum bene ſaturi et bene poti eſſent, animum ad ſaltandum appellabant. Supra nota erat ἀπονενοημένου ſiccum et nondum vino plenum ſaltare. *Fellus.*

[z] Parvo intervallo ſeparantur hæc tria, *adulatio, blanditia* et περιεργία· quæ eſt officium ab eo profectum, in quo non eſt affectio, ſed affectatio, ut cum Tertulliano dicam. De hujuſmodi moleſta ſedulitate Horatius,

*Sedulitas autem ſtulte, quem*
*diligit, urget.*

Qui dum aliis quomodocunque placere ſtudet, odioſum ſe iis et ridiculum præbeat, præ inepto quodam bene merendi pruritu. Atque hic genius eſt, et mos, et mens, et ſors, et fatum iſtius hominis, quem hoc in capite depingit Philoſophus.

τις, οἷος [a] ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστὰς ἃ μὴ δυνήσεται· καὶ ὁμολογουμένου τοῦ πράγματος δικαίου εἶναι, [b] ἔν τινι στὰς, ἐλεγχθῆναι· καὶ [c] πλείω δὲ ἐπαναγκάσαι τὸν παῖδα κεράσαι ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες ἐκπιεῖν· καὶ [d] διείργειν τοὺς μαχομένους, καὶ οὓς οὐ γινώσκει· ἀτραποῦ ἡγήσασθαι, εἶτα [e] μὴ δύνασθαι εὑρεῖν [f] οὗ πορεύεται. Καὶ τὸν στρατηγὸν προσελθὼν [g] ἐρωτῆσαι, πότε μέλλει παρα-

[a] Hoc non facit ex arrogantia aliqua, ſed ex levitate et inani quodam placendi ſtudio; potius enim quam denegare quicquam rogatus ſuſtineat, etiam ea promittet, quæ præſtare non poteſt. *Duport.*

[b] Senſus eſt, *dum in aliqua cauſæ circumſtantia curioſe nimis et anxie inhæret, et inſiſtit*, h. e. ἔν τινι στὰς, *fit ut cauſa cadat, atque convincatur, cum alioqui ſecundum ipſum jus diceretur.* Itaque ἔν τινι στὰς, eſt *in aliqua re perſtans, ibique pedem figens*, ita nos vulgo, *ſtare in aliqua re, To ſtand upon a point.* Atque hic omnino eſt ſenſus hujus participii στὰς in hoc loco Theophraſti. Verbum etiam ἐλέγχεσθαι in uſu forenſi de perſonis potius quam de rebus adhiberi ſoleat; perſona potius quam res ἐλεγχθῆναι, h. e. *refelli, convinci, refutari* dicitur; quod innumeris exemplis oſtendi licet. Ἐλέγχειν (inquit Plato) *eſt vincere diſputantem certa argumentatione:* ἐλέγχεσθαι *vinci. Duport.*

[c] Πλείω, i. e. plus vini et plus aquæ πλείω κεράσαι *plura miſcere*, ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες ἐκπιεῖν.

[d] Loci hujuſce, prout conſtituimus, ſenſus eſt—*Certantes, etiam ſibi ipſi prorſus ignotos, dirimit. Solet etiam viam præire, cujus exitum mox dignoſcere et invenire nequit.* Quæ ambo propria ſunt hominis moleſte ſeduli, et alienis rebus, ac jurgiis importunius ſe immiſcentis. *Needb.*

[e] Erranti comiter monſtrare viam, inter juris naturalis dictata et præcepta eſt; at viam alteri præire quam ipſe non noſti, hæc vero non humanitas eſt, ſed inepta ſedulitas. Ariſtophanes, Pluto,

> Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα.

Hoc eſt quod in Evangelio per proverbium dicitur, τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖ *cæcus cæcum ducit, adeoque* ἄμφω εἰς βόθυνον, *ambo in foveam cadunt.*

[f] Οὗ ſignificat motum ad locum, ita certe Euripides—οὗ γῆς εἰσέδυ, *quo loci evanuit—in quam terræ partem penetravit?* nonnulli legunt ᾗ πορεύεται. Ellipſis pro ᾗ ὁδῷ qua via: πορεύεται pro πορεύηται proficiſcatur.

[g] Conſilia ducum in bello

τάτλεως, καὶ τί μετὰ τὴν αὔριον παραγγέλλει· καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ εἰπεῖν, ὅτι ἡ μήτηρ ἤδη καθεύδει ἐν τῷ δωματίῳ· καὶ ἀπαγορεύοντος τοῦ ἰατροῦ, ὅπως μὴ δώσει οἶνον τῷ μαλακιζομένῳ, φήσας βούλεσθαι διάπειραν λαμβάνειν, εὐτρεπίσαι τὸν κακῶς ἔχοντα. Καὶ γυναικὸς δὲ τελευτησάσης, [h] ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνῆμα, τοῦ τε ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς μητρὸς, καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς τοὔνομα, καὶ ποταπή ἐστι· καὶ προσεπιγράψαι ὅτι οὗτοι πάντες χρηστοὶ ἦσαν· καὶ ὀμνύναι μέλλων, εἰπεῖν πρὸς τοὺς περιεστηκότας, ὅτι [i] καὶ πρότερον πολλάκις ὀμώμοκα.

## Κεφ. ιδ'.

## ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑΣ.

Ἔστι δὲ καὶ ἡ [k] ἀναισθησία, ὡς ὅρῳ εἰπεῖν, βραδυτὴς ψυχῆς ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν· ὁ δὲ ἀναίσθητος, τοιοῦτός

arcana semper habita sunt; quamobrem ea scrutari et curiose inquirere, inter indicia τῆς περιεργίας merito hic recensetur. *Duport.*

[h] Hoc fieri solitum inter Græcos testatur aliquis Callimachi epigrammate quodam:

> Τιμονόη τίς δ' ἐσσί; μὰ δαίμονας οὔ σ' ἂν ἐπέγνων,
> Εἰ μὴ Τιμοθέου πατρὸς ἐπῆν ὄνομα
> Στήλῃ, καὶ Μήθυμνα τεὴ πόλις.——

Plato in sua republica etiam legem hanc inter alias tulit, qua obviam iret nimiæ titulorum ambitioni et prolixitati, et inscriptionibus tumulorum modum et mensuram statueret, *viz.* ne cui liceret tumulo cujusquam longiorem 4 versibus heroicis titulum inscribere. De Leg. lib. xii.

[i] Juramenti mos suscipiendi vim præ nimio placendi studio imprudenter imminuit; probabile enim est eum, qui ad eandem rem confirmandam sæpius juraverit, haud magni facere juramentum.

[k] Apud Theophrastum ἀναισθησία est *stupiditas mentis,* apud Aristotelem *stupiditas sensuum,*

τις, οἷος [l] λογισάμενος ταῖς ψήφοις, καὶ [m] κεφάλαιον ποιήσας, ἐρωτᾷν τὸν παρακαθήμενον, [n] τί γίνεται; καὶ δίκην φεύγων, καὶ ταύτην [o] εἰσιέναι μέλλων, ἐπιλαθόμενος εἰς ἀγρὸν πορεύεσθαι· καὶ θεωρῶν ἐν τῷ θεάτρῳ, μόνος καταλείπεσθαι καθεύδων· καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ τῆς νυκτὸς [p] ἐπὶ θᾶκον ἀνιστάμενος ὑπὸ κυνὸς τῆς τοῦ γείτονος δηχθῆναι· καὶ λαβὼν καὶ ἀποθεὶς αὐτὸς, τοῦτο ζητεῖν, καὶ μὴ δύνασθαι εὑρεῖν· καὶ ἀπαγγέλλοντός τινος αὐτῷ ὅτι τετελεύτηκέ τις αὐτοῦ τῶν φίλων, ἵνα [q] παραγένηται, σκυθρωπάσας καὶ δακρύσας, εἰπεῖν, [r] Ἀγαθῇ τύχῃ. Δεινὸς δὲ καὶ, ἀπολαμβάνων ἀργύριον ὀφειλό-

ſive *ſtupor quidam, et hebetudo circa voluptates corporeas, quæ ſenſu, guſtu imprimis et tactu, percipiuntur.* Apud Ariſtotelem eſt vitium ἠθικὸν, *morale,* at apud Theophraſtum eſt vitium διανοητικὸν, *intellectuale, viz.* tarditas mentis ſeu intellectus, nec ad mores pertinet.

[l] Λογίζομαι eſt *calculum pono, rationes ſubduco, numerum ineo,* Rom. viii. 18. λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα &c. Vox ea λογίζομαι (inquit Pareus) *ſumitur a ſupputantibus, qui rationes ſuas in ſummam conferentes, eam definitam et certam habent.*

[m] Κεφάλαιον proprie eſt vox rei ἀριθμητικῆς ſive λογιστικῆς, de numeris in unam ſummam collectis.

[n] Aſſidentem interrogat, *quid fit?* h. e. *quid emergit? quanta ſumma eſt, quæ ex horum numerorum conjunctione accreſcit, et colligitur?* Etiam nos (in communi noſtra loquendi conſuetudine) imperitiam numerandi ſignum facimus ſtultitiæ.

[o] Dicitur εἰσιέναι τὴν δίκην, is qui admittitur ad cauſam apud judicem dicendam, ſive conjiciendam, ut veteres loquebantur.

[p] *Surgens ad ſellam,* i. e. ſurgens ut ad ſellam eat, h. e. ad foricam, ad requiſita naturæ, ad deponendam ventris ſaburram.

[q] Nempe ut funeri operam det, ſicut mos erat olim venire ad amicorum defunctorum πρόθεσιν. Ea πρόθεσις trium fere dierum erat; etſi lege Solonis unus illi dies tantum præfinitus erat.

[r] Contrarium oportuit, nollem factum, aut, moleſte fero; abſurde igitur formulam uſurpat, cujus uſus ſolummodo in re læta ſuſcipitur. *Caſaub.*

μένον, [s] μάρτυρας παραλαβεῖν· καὶ χειμῶνος ὄντος μάχεσθαι τῷ παιδὶ, [t] ὅτι σικύους οὐκ ἠγόρασε· καὶ τὰ παιδία ἑαυτοῦ παλαίειν ἀναγκάζων, καὶ [u] τροχάζειν, καὶ εἰς κόπους ἐμβάλλειν· καὶ ἐν ἀγρῷ αὐτοῖς φακῆν ἕψων, δὶς ἅλας εἰς τὴν χύτραν ἐμβαλὼν, ἄβρωτον ποιῆσαι· [x] καὶ ὕοντος τοῦ Διὸς, εἰπεῖν, ἡδύ γε τῶν ἄστρων νομίζει, ὅτι δὴ καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι πίσσης. [y] Καὶ λέγοντός τινος, πόσους οἴει

[s] Quos adhibere tunc tantum debuit cum nummos perſolveret, aut mutuo daret, nempe ne illi, quibus perſolverit, inficias forte irent ſe numeratam ſummam accepiſſe. *Fellus.*

[t] *Puerum objurgat, vigente hyeme, quod cucumeres non emerit*; cum intempeſtivi ſunt hi fructus brumali tempore, nec niſi æſtate, ſeu autumno parabiles. Hinc Σίκυοι ἐν χειμῶνι, *cucumeres in hyeme*, proverbialiter dicere licet de re abſurda et intempeſtiva.

[u] Pueros in Gr. rota ſe exercuiſſe certum eſt, et parum abeſt quin exiſtimem, id genus exercitii Theophraſto per τροχάζειν deſignatum hoc in loco, rotam ſcilicet ſcutica circumagere.

[x] Loco huic deſperato medicam manum adhibere non dubitavit eruditiſſimus J. Clericus, Artis Criticæ, P. 3. S. 1. c. 5. n. 3. Sic ſupplevit—ἡδύ γε τῶν ἄστρων φῶς· καὶ νύκτα αἰθρίαν νομίζειν, ἥντινα οἱ ἄλλοι λέγουσι μελάντεραν πίσσης.—*jucunda eſt aſtrorum lux*; *et ſerenam noctem putare, quam alii dicunt pice atriorem.* Ut ſupplementi noſtri ſingulas partes confirmemus; poſtquam vidimus mentionem fieri *pluentis Jovis*, facile eſt intelligere ei opponi ſerenum cœlum, et quidem, ſi de nocte ſermo ſit, ut eſt hic ſine dubio, niſi aſtra interdiu fulgere putemus; ἡδύ γε ἄστρων, *jucundum aſtrorum.*—Quid tandem? φῶς, *lumen*, nulla enim alia re ſtellæ jucundæ ſunt. At qualem noctem eſſe oportet, ut lux aſtrorum fulgeat? nimirum, αἰθρίαν, *ſerenam*, nam αἴθριος Ζεὺς opponitur τῷ ὕοντι. Theocritus Idyllio iv. 43.

> Χ' ὡ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.
>
> *Jupiter interdum ſerenus eſt, interdum vero pluit.*

Pro νομίζει ſcribere neceſſario oportet νομίζειν, ut εἰπεῖν· nam ſolet hæc omnia Theophraſtus infinitivo exprimere, ſubintellectis vocibus δεινὸς aut οἷος. Ἥντινα legimus, pro vocibus nihili ὅτι δὴ καὶ ita poſtulante orationis ſerie. Denique μελαντέραν ſupplevimus, ob vocem πίσσης, cum ex ipſa rei natura, tum quia Græci ita loqui ſolebant.

[y] Λέγοντός τινος et *aliquo dicente*, i. e. rogante.

καὶ τὰς [z] Ἡρίας πύλας ἐξενηνέχθαι νεκρούς; [a] πρὸς τοῦτον εἰπεῖν, ὅσοι [b] ἐμοὶ καὶ σοὶ γένοιντο.

## Κεφ. ιέ.

## ΠΕΡΙ ΑΥΘΑΔΕΙΑΣ.

Ἡ δὲ [c] αὐθάδειά ἐστιν ἀπήνεια ὁμιλίας ἐν λόγοις· ὁ δὲ αὐθάδης, τοιοῦτός τις, οἷος ἐρωτηθεὶς, ὁ δεῖνά ποῦ ἐστιν; εἰπεῖν, πράγματά μοι μὴ πάρεχε· καὶ προσαγορευθεὶς, μὴ ἀντιπροσειπεῖν· πωλῶν τι, μὴ λέγειν τοῖς ὠνουμένοις, πόσου ἂν ἀποδοῖτο, ἀλλ' ἐρωτᾶν [d] τί εὑρίσκει. Καὶ τοῖς [e] τιμῶσι, καὶ πέμπουσιν εἰς τὰς ἑορτὰς, εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο διδόμενα· καὶ οὐκ ἔχων συγ-

[z] Ἱερὰς male; quippe cadavera nunquam per *Portam Sacram* efferri ſolebant.

[a] Πρὸς τοῦτον εἰπεῖν *huic dicere*, i. e. reſpondere.

[b] Lingua enim tardam hominis mentem præcurrit. Cum igitur proverbialis eſſet locutio de iis, quorum copiam magnam indicare volebant, tot eſſe quot ſint in orco mortui; ſtupidus iſte poſtquam audiit magnum eſſe mortuorum numerum, optat tantam ſibi copiam, non mortuorum quidem, ſed alius cujuſvis rei bonæ, puta nummorum; imo ipſe quoque, qui eſt ejus ſtupor, quid dicat aut optet, non ſatis ſcit. *Caſaub.*

[c] Αὐθάδειαν certe vulgo verterem *ſurlineſs?* αὐθάδης proprie *ſibi placens*, qui nemini placet, nec placere ſtudet, præterquam ſibi. Unum hoc eſt ex iis vitiis, quod ab Epiſcopo ſummovet Doctor Gentium, Tit. i. 7.

[d] Τί εὑρίσκει ad verbum, *quid invenit?* h. e. quid pretium invenit? quo pretio digna eſt? Eundem, vel certe non abſimilem, hujus verbi uſum videor mihi obſervaſſe in lingua noſtra vernacula. Ita enim loqui ſolemus de re quapiam, *It will find one bread, or find one books*; ex cujus ſcilicet valore ac pretio tantum conficere poſſumus, quantum ad emendos panes vel libros ſufficiat. Hinc εὕρημα, pro *lucro.*

[e] Τοῖς τιμῶσι, ſcilicet αὐτόν· αὐθάδης enim aſpernatur dona et munera amicorum, quibus honorem ei habent; ἑορτὰς privatas, quales in unaquaque familia, et gente.

γνώμην οὔτε τῷ ἀπώσαντι αὐτὸν ἀκουσίως, οὔτε τῷ ὤσαντι, οὔτε τῷ ἐμβάντι· καὶ φίλῳ δὲ [f] ἔρανον κελεύσαντι εἰσενεγκεῖν, εἰπὼν ὅτι οὐκ ἂν δοίη, ὕστερον ἥκειν φέρων, καὶ λέγειν [g] ὅτι ἀπόλλυσι καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον. Καὶ προσπταίσας ἐν τῇ ὁδῷ, δεινὸς καταράσασθαι τῷ λίθῳ· καὶ ἀναμεῖναι οὐκ ἂν [h] ὑπομεῖναι πολὺν χρόνον οὐδένα· καὶ οὔτε ᾆσαι, οὔτε [i] ῥῆσιν εἰπεῖν, οὔτε ὀρχήσασθαι ἂν ἐθελῆσαι. [k] Δεινὸς δὲ καὶ τοῖς θεοῖς μὴ ἐπεύχεσθαι.

[f] Quoties dictio ἔρανος occurrit, semper referri debet ad pulcherrimum et vere pium Græcorum morem pauperes sublevandi amicos. Fuit enim apud illos moribus receptum, ut cum adversam fortunam passus est aliquis, amicorum atque sodalium facultatibus sublevaretur. Hanc stipem collatitiam vocabant ἔρανον, et factum ipsum ἐρανίζειν. *Casaub.*

[g] Periisse sibi credunt sordidi et superbi donatores, quicquid amicis impenderint; cum contra (ut Martialis optime monet)

*Extra fortunam est, quicquid donatur amicis;*
*Quas dederis, solas semper habebis opes.*

Lib. v. Epigr. 43.

At qui ægre et reluctanti animo beneficium dat, ἀπέχει τὸν μισθὸν, (ut ait Salvator) imo ἀπόλλυσι τὸν μισθὸν, *mercedem habet,* immo *mercedem amittit,* perdit et donum et doni gratiam.

[h] Male προσμεῖναι, nam προσμένω semper cum dativo jungitur, accusativo nunquam; ut Matt. xv. 32. ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, et alibi in Novo Fœdere.

[i] Ῥῆσις est *celebre dictum* sive *sententia,* quæ profertur ex aliquo auctore et poeta; et ῥῆσιν εἰπεῖν est *canere* aut *recitare oblectationis causa.* Ita enim antiquitus in conviviis mos erat.

[k] Hic de contemptu Deorum agitur, et sic apparet, quam male viri eruditi superiora verba καὶ τοῖς τιμῶσι &c. interpretantur.

N. B. Reliqua pars hujus libelli deest in omnibus MSS. quibus usi sumus (inquit *Needb.*) præter unicum illum codicem, qui asservatur in Bibliotheca Coll. SStæ Trinitatis. Nam in MSS. A. B. et D., in quibus Theophrasti Characteres media in pagina desinunt, statim alia diversorum auctorum opera subjunguntur. In C. vero et E. post caput istud xv. finis operi imponitur, hisce verbis,—Τέλος τῶν Θεοφράστου Χαρακτήρων. Et in

## Κεφ. ιϛʹ.

## ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

Ἀμέλει ἡ δεισιδαιμονία δόξειεν εἶναι δειλία πρὸς τὸ δαιμόνιον· ὁ δὲ δεισιδαίμων, τοιοῦτός τις, οἷος [l] ἀπονιψάμενος τὰς χεῖρας, καὶ περιῤῥανάμενος [m] ἀπὸ ἱεροῦ, [n] δάφνης εἰς τὸ στόμα λαβὼν, οὕτω τὴν ἡμέραν περιπατεῖν· καὶ τὴν ὁδὸν ἐὰν παραδράμῃ [o] γαλῆ, [p] μὴ

Codice ſignato E. ſequitur inepta iſta coronis, quam ex Palantino MS. dedit Caſaubonus, ſub finem Commentarii.

[l] Valde religioſos, vel potius ſuperſtitioſos, fuiſſe Gentiles in lotione manuum, ex veterum monumentis paſſim conſtat; unde illud, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Hinc ſemper priuſquam rem ſacram facerent, ad teſtandam puritatem, manuum lotione utebantur. In limine ſeu veſtibulo templi vas erat aqua luſtrali plenum, qua ingredientes in templum ſeipſos aſpergebant, vel etiam a ſacrificulis aſpergebantur. Ritum hunc Ethnicorum, prout alios complures, in ſacra ſua traduxerunt Pontificii. Vas περιῤῥαντήριον dicebatur ab *aſperſione*; ſed et ipſum inſtrumentum, quo facta eſt aſperſio, *aſpergillum*; erat autem vel titio ardens ab ara ſumtus, et in vas luſtrale intinctus; vel etiam ramus arboris, laurus puta aut olivæ. *Duport.*

[m] Ἀπὸ ἱεροῦ i. e. γενόμενος, inquit Duportus: ita ut nihil opus ſit addi ἐλθὼν, aut quid ejuſmodi.

[n] Δάφνης λαβὼν, *lauro in os accepta.* Cum genitivo participium, ut οἴνου πιὼν, ἄρτου φαγὼν, et ſimilia paſſim, de vino, de pane, aliquid, partem. Multiplex lauri uſus apud veteres, tum in triumphis, tum etiam in oraculis et vaticiniis. Ideo ſuperſtitioſus laurum in os acceptam tenet, quod credat ei ineſſe vim quandam ἀλεξίκακον *ad malum averruncandum*; unde laurum pro foribus ſtatuere, et baculum laureum manibus geſtare ſolebant veteres. *Duport.*

[o] Quod γαλῆ malum augurium faceret, inter alias hanc quoque cauſam Artemidorus affert, quia ſit voci δίκη ἰσόψηφος quod ita eſt; nam ſi utriuſque dictionis literas ad calculum voces, redibit par ſumma 42. id autem eſt quod Græci intelligunt, cum dicunt duo vocabula, aut duos verſus, eſſe ἰσόψηφα.

[p] Suſpectus mihi eſt vitii hic locus, quoniam nemo ex Atticis ſcriptoribus, quantum memini, uſurpat πρότερον ἕως, ſed πρότερον ἢ pro *priuſquam* vel

πρότερον πορευθῆναι, ἕως [q] διεξέλθῃ τις, ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ [r] διαλάβῃ· καὶ ἐὰν ἴδῃ [s] ὄφιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, [t] ἱερὸν ἐνταῦθα ἱδρύσασθαι· [u] καὶ τῶν λιπαρῶν λίθων τῶν ἐν ταῖς τριόδοις, παριὼν ἐκ τῆς ληκύθου ἔλαιον καταχεῖν· καὶ ἐπὶ γόνατα πεσὼν καὶ προσκυνήσας,

*antequam* ut vertit Caſaubonus. Ita certe Plato de Leg. πρότερον ἢ καθαίρηται *antequam purgetur.* Cenſeo legendum μὴ προτέρω πορευθῆναι ἕως διεξέλθῃ τὶς, *non ulterius progredictur, uſque dum alius tranſierit.* Ita opinor, et conſtructioni, et ſententiæ optime conſulitur. *Needham.*

[q] Qui videlicet omen luat, et quod mali portendebat felis tranſcurſus, id ipſe ſubeat.

[r] Male διαβάλῃ; διαλάβῃ λίθους autem eſt *lapides in via certo ordine diſponere,* ominis cauſa, ad malum omen averruncandum; cum enim infauſtum et inauſpicatum animal iis occurreret, ſolebant lapides in via erigere ad avertendum omen. *Caſaub.*

[s] Conſtat ex Ciceronis libro primo de Divinatione, et multis aliis auctoribus, ſerpentem vidiſſe in ædibus aut in itinere, triſte auſpicium fuiſſe. Solebant autem loca, in quibus monſtra fuerant viſa, religioſa fieri; ut in eo loco, qui fulmine tactus eſſet, obſervabant; quem locum Romani, ut notum eſt, *bidental,* quod bidentibus ibi fieret, appellabant. Porro ſerpentes fere per impluvium e tectis deſcendebant in ædes, et ibi ſoliti conſpici. Sic Terent. Phorm. Act. iv. Sc. iv. 26.

*Anguis per impluvium decidit de tegulis.*

[t] Ædiculas et oratoria et ſacella multiplicare, ſuperſtitioſorum hominum mos eſt; quare et hanc legem inter alias habet Plato, de Leg. lib. x. in fine, ſacella nemo in privatis Ædibus habeat, Ἱερὰ μηδὲ εἷς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτήσθω· ibidemque muliercularum et fanaticorum hominum δεισιδαιμονίαν taxat, qui fana et delubra et ſacella et altaria, vana religione commoti, in quavis platea, et domo, et in omni trivio extruebant, quovis ſomnio nocturno territi, aut viſo diurno.

[u] Lapides ungere, vel unctos lapides adorare, per proverbium dici videtur de homine ſuperſtitioſo. Vide Clem. Alex. Strom. lib. vii. de ſuperſtitione Gentium. Gentiles olim in more habuiſſe ſtatuas et dolatos lapides, alios etiam ſæpe nudos et impolitos inungere, eoſdemque poſtea colere et adorare, multa probant exempla ex Ethn. libris deſumpta; nec mirum eos unctos lapides adoraſſe, cum et ſummum eorum Numen, Jovem ſcilicet ipſum in lapide coluerint, et *Jovem Lapidem* religioſe juraverint.

ἀπαλλάττεσθαι. Καὶ ἐὰν μῦς θύλακον ἀλφίτων διαφάγῃ, [x] πρὸς τὸν ἐξηγητὴν ἐλθὼν, ἐρωτᾷν τί χρὴ ποιεῖν· καὶ ἐὰν ἀποκρίνηται αὐτῷ ἐκδοῦναι τῷ σκυτοδέψῃ ἀποῤῥάψαι, μὴ προσέχων τούτοις, ἀλλ' ἀποτραπεὶς ἐκλύσασθαι· καὶ πυκνὰ δὲ τὴν οἰκίαν καθαριεῖν· καὶ οὔτε [y] ἐπιβῆναι μνήματι, [z] οὔτ' ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν, οὔτ' ἐπὶ λέχει· καὶ ὅτ' ἂν [a] ἐνύπνιον ἴδῃ, πορεύεσθαι πρὸς

[x] Hos ἐξηγητὰς adire et consulere solebant homines superstitiosi, de eventu ominis aut auspicii cujuscunque, siquid ipsis sinistrum et infaustum portendi videretur. Lepide autem hic deridet Theophrastus superstitionem hujus hominis, qui cum hariolum interrogaret, quid facere debeat postquam follis seu saccus farinæ a mure fuisset corrosus, respondet ille sutori, seu potius cerdoni, illum esse tradendum ut resarciatur.

[y] Magna apud antiquos circa mortuos superstitio fuit, tam Græcos, quam Romanos, quæ ex κακοζηλίᾳ quadam, et perversa imitatione legis Mosaicæ, orta et derivata est: apud Judæos enim sub veteri lege, quisquis cadaver hominis tetigerat, pro immundo et polluto habebatur vii diebus, et aspergendus erat aqua aspersionis; Num. xix. 11. ὁ ἁπτόμενος τοῦ τεθνηκότος πάσης ψυχῆς ἀνθρώπου, ἀκάθαρτος ἔσται ἑπτὰ ἡμέρας. Ominosum erat mortuum tangere, immo domum funestam ingredi, adeo ut mirum quantum formidarint busta aut sepulchra; Gellius de flamine Diali; "*Locum, in quo bustum est, nunquam ingreditur, mortuum nunquam attingit.*" *Duport.*

[z] Etsi his pollutionibus et purificationibus non minus Judæi, quam Ethnici strictam præstabant observantiam; attamen hæc observantia inter Judæos nequaquam superstitiosa fuit, ideoque eorum religionis pars fuit essentialis. Sed inter Ethnicos harum cærimoniarum observantia profluxit ex animo superstitioso, iis enim nulla imposita fuit obligatio a legibus divinis, ad tales præstandos ritus cærimoniasque.

[a] Mos erat apud antiquos, postquam triste aliquod somnium viderant, sacra facere, ad placandum numen, et averruncandum omen, quia scilicet insomnia θεόπεμπτα, *divinitus missa*, videbantur, juxta illud Poetæ,

—Καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι.

Immo tanta fuit fides somniorum, ut de somno Deum fecerint, nomine Morpheum. Ea somnia modo vera putabantur, quæ post mediam noctem viderentur; Horatius,

*Post mediam noctem visus, cum somnia vera.*

τοὺς ὀνειροκρίτας, πρὸς τοὺς μάντεις, πρὸς τοὺς ὀρνιθοσκόπους, ἐρωτήσων τίνι θεῷ ἢ θεᾷ προσεύχεσθαι δεῖ· καὶ τελεσθησόμενος, πρὸς τοὺς [b] Ὀρφεοτελεστὰς κατὰ μῆνα πορεύεσθαι μετὰ τῆς γυναικός· ἐὰν δὲ μὴ σχολάζῃ ἡ γυνή, μετὰ τῆς τίτθης καὶ τῶν παιδίων· καὶ ἐπὶ [c] ταῖς τριόδοις ἀπελθὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι· καὶ ἱερείας καλέσας, [d] σκίλλῃ ἢ σκύλακι κελεῦσαι αὐτὸν περικαθᾶραι· μαινόμενόν τε ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι.

## Κεφ. ιζ'.

## ΠΕΡΙ ΜΕΜΨΙΜΟΙΡΙΑΣ.

Ἔστι δὲ ἡ μεμψιμοιρία, ἐπιτίμησις παρὰ τὸ προσῆκον δεδομένων· ὁ δὲ μεμψίμοιρος, τοιόσδε τις, οἷος, [e] ἀπο-

[b] Orpheus genus quoddam initiorum in Græciam invexit, quod Ὀρφικὰς τελετὰς vocabant, et qui illa docerent Ὀρφεοτελεστὰς; ait autem κατὰ μῆνα quia circa finem cujuſque menſis videntur ſoliti initiari Athenienſes. *Caſaub.*

[c] Notum eſt in triviis et compitis ſacra Hecatæ olim fieri ſolita; eodem etiam moris fuit τὰ καθάρματα et purgamenta urbium projicere. Nam ἐπὶ ταῖς τριόδοις, idem quod ἐν ταῖς τριόδοις, idque jungendum arcte cum κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι, ut ſic ἀπελθὼν ſignificet tempus, quo caput lavat ſuperſtitioſus: diſcedens e compito, caput prius ſibi luſtrat; quia ſcilicet καθάρματα et purgamenta omnia jacebant in compitis, iiſque nihil contaminatius eſt.

[d] Tangit duplicem veterum conſuetudinem expiandi luſtrandique ſe; altera erat, circumacta circum corpus ſcilla; altera, catulo ſimiliter circa corpus ducto. Hoc enim ſignificat περικαθᾶραι; quod verbum ſignificat applicare aliquid corpori, expiandi cauſa, idque in orbem ducere. Virgilius,

*Idem ter ſocios pura circumtulit unda.*

Ad quem locum Servius; *circumtulit, purgavit. Antiquum verbum eſt.*

[e] Convivæ olim e convivio

στείλαντος μερίδα τοῦ φίλου, εἰπεῖν πρὸς τὸν φέροντα, [f] ἐφθόνησάς μοι τοῦ ζωμοῦ, καὶ τοῦ οἰναρίου, οὐκ ἐπὶ δεῖπνον καλέσας· καὶ ὑπὸ τῆς ἑταίρας [g] καταφιλούμενος, εἰπεῖν, θαυμάζω εἰ σὺ καὶ ἀπὸ ψυχῆς με φιλεῖς· καὶ τῷ Διῒ ἀγανακτεῖν, [h] οὐ διότι ὕει, ἀλλὰ διότι ὕστερον. Καὶ εὑρών τι καὶ ἐν τῇ ὁδῷ βαλάντιον, εἰπεῖν, ἀλλ' οὐ θησαυρὸν εὕρηκα οὐδέποτε· καὶ πριάμενος ἀνδράποδον ἄξιον, καὶ [i] πολλὰ δεηθεὶς τοῦ πωλοῦντος, θαυμάζω, εἰπεῖν, ὅ τι ὑγιὲς οὕτω ἄξιον [k] ἐώνημαι· καὶ πρὸς τὸν εὐαγγελιζόμενον, υἱός σοι γέγονεν, εἰπεῖν, ὅτι ἂν προσθῇς, καὶ τῆς οὐσίας τὸ ἥμισυ ἄπεστιν, ἀληθῆ ἐρεῖς· καὶ δίκην νικήσας καὶ λαβὼν πάσας τὰς ψήφους, ἐγκαλεῖν τῷ γράψαντι τὸν λόγον, ὡς πολλὰ παραλελοιπότι τῶν δικαίων· καὶ ἐράνου εἰσενεχθέντος παρὰ τῶν φίλων, καὶ φήσαντός τινος, ἱλαρὸς ἔσο· καὶ πῶς, εἰπεῖν· ὅτε δεῖ τὸ ἀργύριον ἀποδοῦναι ἑκάστῳ, καὶ χωρὶς τούτων, χάριν ὀφείλειν ὡς εὐηργετημένον.

apophoreta referebant; etiam Romanis mos fuit de mensa aliquid mittere amicis, imo vero etiam Judæis, aliisque Gentibus Orientis eundem morem in usu fuisse testantur literæ sacræ priore Samuelis, i. 4. 5.

[f] Ἐφθόνησάς μοι· *invidisti mihi*, i. e. magister tuus invidebat mihi.

[g] Καταφιλούμενος *deosculatus*; i. e. pressius osculatus; *deosculor* significat plus quam osculor; uti deamo plus quam amo.

[h] Needh. legit οὐ διότι οὐκ ὕει quod non pluit citius. Hæc lectio placet.

[i] Πολλὰ *multum*: ita Virgilius, multa sese incusans, pro multum.

[k] Ἐώνημαι pro ὤνημαι.

## Κεφ. ιη'.

## ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ.

Ἔστιν ἀμέλει ἀπιστία, ὑπόληψίς τις ἀδικίας [l] κατὰ πάντων· ὁ δὲ ἄπιστος, τοιοῦτός τις, οἷος, ἀποστείλας τὸν παῖδα ὀψωνήσοντα, ἕτερον παῖδα πέμπειν πευσόμενον πόσου ἐπρίατο· καὶ φέρων αὐτὸς τὸ ἀργύριον, [m] κατὰ στάδιον ἀριθμεῖν πόσον ἐστί· καὶ τὴν γυναῖκα τὴν αὑτοῦ ἐρωτᾷν κατακείμενος, εἰ κέκλεικε τὴν κιβωτὸν, καὶ εἰ σεσήμανται τὸ κυλιοῦχιον, καὶ εἰ ὁ μοχλὸς εἰς τὴν θύραν τὴν αὐλείαν [n] ἐμβέβληται· καὶ ἐὰν ἐκείνη φῇ, μηδὲν ἧττον αὐτὸς ἀναστὰς γυμνὸς ἐκ τῶν στρωμάτων, καὶ ἀνυπόδητος, τὸν λύχνον ἅψας, ταῦτα πάντα περιδραμὼν ἐπισκέψασθαι, καὶ οὕτω μόλις ὕπνου τυγχάνειν· καὶ τοὺς ὀφείλοντας αὐτῷ ἀργύριον μετὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖν τοὺς τόκους, ὅπως μὴ δύναιντο ἔξαρνοι γενέσθαι. Καὶ τὸ ἱμάτιον δὲ ἐκδοῦναι δεινὸς, οὐχ ὡς τὰ βέλτιστα ἐργάσεται, ἀλλ' ὅτ' ἂν ᾖ ἄξιος ἐγγυητὴς τοῦ κναφέως· καὶ ὅτ' ἂν ἥκῃ τις αἰτησόμενος ἐκπώματα, μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι· καὶ τὸν παῖδα δὲ ἀκολουθοῦντα κελεύειν αὐτοῦ ὄπισθεν μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔμπροσθεν, ἵνα φυλάττηται αὐτὸν, μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἀποδράσῃ· καὶ [o] τοῖς

[l] Κατὰ πάντων *de omnibus*: in eodem ſenſu cum περί.

[m] Κατὰ στάδιον *per ſtadium, quoque ſtadio, ſingulis ſtadiis.*

[n] Ἐμβέβληται *immiſſus*. Scil. in *cavum ſuum*.

[o] Ita legendum eſſe ſuſpicor, καὶ τοῖς εἰληφόσι τι παρ' αὐτοῦ, καὶ λέγειν, τόσον κατάθου· οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν· *et illis, qui aliquid emerunt ab eo, dicere, tantum ſolve; non enim ſervum flagitatorem mittere vacat.* Sic omnia ſunt aperta.

εἰληφόσι τι παρ' αὐτῦ καὶ λέγουσι, πόσου, κατάθε· [p] οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν.

## Κεφ. ιθ'.

## ΠΕΡΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΣ.

Ἔστι δὲ ἡ δυσχέρεια, ἀθεραπευσία σώματος, λύπης παρασκευαστική· ὁ δὲ δυσχερὴς, τοιῦτός τις, οἷος, λέπραν ἔχων καὶ ἀλφὸν καὶ τὺς ὄνυχας μεγάλους, περιπατεῖν· καὶ φῆσαι ταῦτα εἶναι αὐτῷ συγγενῆ ἀῤῥωστήματα, καὶ τὸν πατέρα ἔχειν καὶ τὸν πάππον. Ἀμέλει δὲ δεινὸς καὶ [q] ἕλκη ἔχειν ἐν τοῖς ἀντικνημίοις, καὶ προσπταίσματα [r] ἐν τοῖς δακτύλοις, καὶ ταῦτα μὴ θεραπεῦσαι, ἀλλ' ἐᾶσαι [s] θηριωθῆναι· καὶ τὰς [t] μασχά-

[p] Hæc intelligi debent de eo ſervo quem e re Græci ἀπαιτητὴν, Latini *flagitatorem* dixerunt; ſeu debitarum hero ſuo pecuniarum exactorem; eum vero, qui publico debita exigebat, διαγραφάριον aliquando Græci dixerunt; auctor Heſychius. *Caſaubonus.*

[q] Videtur hæc δυσχέρεια frequens per illa tempora Athenis fuiſſe; ut merito Theophraſtus hanc notam non prætermiſerit. Nam etiam apud Ariſtoph. in Equit. Act. ii. quo loco certant adulationis certamen Cleon et Agoracitus, fartor ille impurus pyxidem unguenti pollicetur iſtiuſmodi hominibus, quibus tibiarum ulcera inungant,

> Ἐγὼ δὲ, inquit, κυλίχνιόν τέ σοι καὶ φάρμακον δίδωμι,
> Τὰ 'ν τοῖσιν ἀντικνημίοις ἑλκύδρια περιαλείφειν.

[r] Δακτύλοις ſcil. τῦ ποδὸς *pedis* digitis, *toes of the foot.* Antea enim mentionem fecit de digitis manuum.

[s] Θηριωθῆναι *ad feritatem tranſire*, i. e. ab habitu mitiori ad aſperitatem, *to look angry, to feſter, to rankle.* Θηριόομαι efferor; θεριώματα tetra ulcera.

[t] Non temere hæc dicit Theophraſtus; invaluerat enim tunc temporis mos hic apud Athenienſes, ſane δυσχερὴς et fædus. Multi igitur quo magis viri fortes viderentur, et ab omni molitie alieni, ſtuduerunt hirſuti eſſe ſub axillis. Nam cum in concionem venerant, in ſuffragiis ferendis, partem illam denudabant, ut poſſet ab omni-

λας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρις ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν· καὶ τοὺς ὀδόντας μέλανας καὶ ἐσθιομένους, ὥστε δυσέντευκτος εἶναι καὶ ἀηδής· καὶ τὰ τοιαῦτα· [u] ἐσθίων ἀπομύττεσθαι· θύειν ἀρξάμενος, προσλαλεῖν, καὶ ἀπορρίπτειν ἀπὸ τοῦ στόματος· ἅμα πιεῖν, προσερυγγάνειν· ἐλαίῳ σαπρῷ ἐν βαλανείῳ χρῆσθαι· ἱμάτιον κηλίδων μεστὸν ἀναβαλλόμενος, [x] εἰς ἀγορὰν ἐξελθεῖν· καὶ εἰς ὀρνιθοσκόπου τῆς μητρὸς ἐξελθούσης, [y] βλασφημῆσαι· καὶ εὐχομένων καὶ σπενδόντων ἐκβαλεῖν τὸ ποτήριον, καὶ γελάσαι ὡς τεράστιόν τι πεποιηκώς· καὶ αὐλούμενος δὲ κροτῆσαι ταῖς χερσὶ μόνος τῶν ἄλλων, καὶ συντερετίζειν· καὶ ἐπιτιμᾶν τῇ αὐλητρίδι μὴ ταχὺ παυσαμένῃ· καὶ ἀποπτύσαι δὲ βουλόμενος ὑπὲρ τῆς τραπέζης, προσπτύσαι τῷ οἰνοχόῳ.

## Κεφ. κ'.

## ΠΕΡΙ ΑΗΔΙΑΣ.

Ἔστι δὲ [z] ἀηδία, ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν, ἔντευξις λύπης

bus, postquam manum aut brachium sustulerant, conspici. *Casaub.*

[u] Pro ἐσθίων ἀπομύττεσθαι legi potest ἐσθῆτι, *veste nares emungere,* quod rusticis et fœdis hominibus etiamnum solenne est.

[x] In hoc est ἡ δυσχέρεια· nam veteribus in foro honeste vestiri moris erat; domi quod satis esset. Aliud enim homini, aliud humanitati satis esse censebant.

[y] Favere linguis olim in re sacra, vel maxima religionis pars erat. Favebant autem linguis, duobus modis; vel silentes; vel, si loquerentur, male ominatis verbis parcentes.

[z] Plato et Demosthenes sæpe δυσχέρειαν et ἀηδίαν pro eodem usurpant. Sed in Theophrasto, δυσχέρεια illuviem, et incuriam corporis respicit; ἀηδία immunditiem sermonis colloquiique.

ποιητικὴ ἀνδρὸς βλάβης· ὁ δὲ ἀηδὴς, τοιοῦτός τις, οἷος ἐγείρειν ἄρτι καθεύδοντα, [a] εἰσελθὼν, ἵνα αὐτῷ λαλῇ· καὶ ἀνάγεσθαι δὴ [b] μέλλοντας κωλύειν, καὶ προσελθὼν, δεῖσθαι ἐπισχεῖν ἕως ἂν περιπατήσῃ· καὶ τὸ παιδίον τῆς τίτθης ἀφελόμενος, μασώμενος σιτίζειν αὐτὸς, καὶ ὑποκορίζεσθαι ποππύζων· καὶ ἐσθίων ἅμα διηγεῖσθαι ὡς ἐλλέβορον πιὼν, ἄνω καὶ κάτω καθαρθείη, καὶ ζωμοῦ [c] τοῦ παρακειμένου ἐν τοῖς ὑποχωρήμασιν αὐτῷ μελαντέρα ἡ χολή. Καὶ ἐρωτῆσαι δὲ δεινὸς ἐναντίον τῶν οἰκείων, ποία ἡμέρα μὲ ἔτικτες; καὶ ὅτι ψυχρὸν ὕδωρ ἐστὶ παρ' αὐτῷ λακκαῖον· καὶ ὡς κῆπος λάχανα πολλὰ ἔχων καὶ ἁπαλά· καὶ ὅτι ἡ οἰκία αὐτοῦ πανδοχεῖόν ἐστι· καὶ ξενίζων δὲ δεῖξαι τὸν παράσιτον αὐτοῦ ποῖός τις· καὶ παρακαλῶν δὲ ἐπὶ τοῦ [d] ποτηρίου, ὅτι τέρψον τοὺς παρόντας.

## Κεφ. κα'.

## ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ.

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία δόξειεν ἂν εἶναι ὄρεξις τιμῆς ἀνε-

[a] Εἰσελθὼν *cum introierit,* ſcil. in cubiculum.

[b] Κωλύειν *probibere, retardare*; i. e. *by calling to them to ſtay*; καὶ προσελθὼν et *cum ad eos acceſſerit,* ἐπισχεῖν *inhibere, cunctari, expectare donec,* — ἕως ἂν περιπατήσῃ *donec obambulaverit*; ſcil. circa oppidum.

[c] Eſt τοῦ pro τινός. Intelligit jus nigrum, quod ἔδεσμα Λακωνικὸν a Grammaticis dicitur, quia plurimus ejus uſus Lacedæmone; eratque hoc in eorum phiditiis cœnæ caput, ut ait etiam Cicero. Tuſc. Quæſt. lib. v. 34. *Caſaub.*

[d] Subauditur μάλιστα, ut ſenſus ſit, *Heus tu paraſite, iis qui hic adſunt quam maxime poteris oblectamento ſis:* ὡς μάλιστα et ὅτι μάλιστα *quam maxime,* notiſſimæ phraſes.

λεύθερος· ὁ δὲ μικροφιλότιμος, τοιοῦτός τις, οἷος σπουδάσαι, ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς, παρ' αὐτὸν τὸν καλέσαντα κατακείμενος δειπνῆσαι· καὶ τὸν υἱὸν [e] ἀποκεῖραι ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς· καὶ ἐπιμεληθῆναι δὲ ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος [f] Αἰθίοψ ἔσται· καὶ ἀποδοὺς μνᾶν ἀργυρίου, [g] καινὸν ποιῆσαι ἀποδοῦναι· καὶ βοῦν θύσας, τὸ προμετωπίδιον ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου προσπατταλεῦσαι, στέμμασι μεγάλοις περιδήσας, ὅπως οἱ εἰσιόντες ἴδωσιν ὅτι βοῦν ἔθυσε. Καὶ πομπεύσας δὲ μετὰ τῶν ἱππέων, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἀποδοῦναι τῷ παιδὶ ἀπενεγκεῖν οἴκαδε, ἀναβαλλόμενος δὲ θοἰμάτιον εἰς τὴν ἀγορὰν περιπατεῖν· καὶ κυναρίου δὲ τελευτήσαντος, αὐτῷ μνῆμα ποιῆσαι, καὶ στηλίδιον ποιήσας, ἐπιγράψαι, [h] ΚΛΑΔΟΣ ΜΕΛΙΤΑΙΟΣ· καὶ ἀναθεὶς δακτύλιον χαλκοῦν τῷ Ἀσκληπιῷ, τοῦτον ἐκτρίβειν στεφανοῦν καὶ ἀλείφεσθαι ὁσημέραι. Ἀμέλει δὲ καὶ συνδιοικήσασθαι παρὰ τῶν [i] πρυτάνεων ὅπως ἀπαγγείλῃ τῷ δήμῳ τὰ ἱερά· καὶ παρεσκευασμένος

[e] Et Græci et Romani comam ſuam ad pubertatis annos alebant Deo alicui conſecratam, quam, ubi tonderentur, in ejus Dei templo ponebant. *Caſaub.*

[f] Uti mos eſt nunc dierum inter divites.

[g] Καινὸν intelligo nummum recens percuſſum et novum; tales enim numini veteribus et uſu tritis ac ſordidis præferuntur. Hi ſunt, quos vocant Seneca et Suetonius nummos aſperos.

[h] Ab eadem origine ſoboles et propago apud Romanos tribuuntur animalibus; eſt igitur κλάδος Μελιταῖος, *ſurculus Melitenſis*, hoc eſt, *catellus* ſive *ſoboles parva canum minimorum*, quos veteres *Melitæos* vocabant; etſi parum conſtat ab utra *Melita* (duæ enim ſunt inſulæ eo nomine; altera in Africo mari; altera in Ionio Siculo mari) adveherentur.

[i] Prytanei erant ſenatores, primique magiſtratus magni cœtus Athenienſium; quotannis fuerunt electi, et munere tandem defuncti quæ præſtitiſſent populo indicabant.

λαμπρὸν ἱμάτιον, καὶ ἐστεφανωμένος, παρελθὼν εἰπεῖν, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθύομεν οἱ πρυτάνεις τὰ ἱερὰ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἄξια καὶ καλά, καὶ ὑμεῖς δέχεσθε τὰ ἀγαθά· καὶ ταῦτα ἀπαγγείλας, ἀπιὼν διηγήσασθαι οἴκαδε τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ, ὡς καθ' ὑπερβολὴν [k] εὐημερεῖ.

## Κεφ. κβ'.

## ΠΕΡΙ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

Ἡ δὲ ἀνελευθερία. ἐστὶ περιουσία τις ἀπὸ φιλοτιμίας δαπάνην [l] ἔχουσα· ὁ δὲ ἀνελεύθερος, τοιοῦτός τις, οἷος, νικήσας [m] τραγῳδοὺς, ταινίαν ἀναθεῖναι ξυλίνην τῷ Διονύσῳ, ἐπιγράψας αὐτοῦ τὸ ὄνομα· καὶ [n] ἐπιδόσεων γινομένων, ἐκ τοῦ δήμου ἀναστὰς, σιωπᾶν, ἢ ἐκ τοῦ μέσου ἀπελθεῖν· καὶ ἐκδιδοὺς αὐτοῦ θυγατέρα, τοῦ μὲν ἱερείου, πλὴν τῶν [o] ἱερείων, τὰ κρέα ἀποδίδοσθαι· τοὺς δὲ

[k] Ferri quidem poteſt hæc lectio, ſed malim εὐημέρει tempore imperfecto; *ſibi proſpere ſupra modum res ſucceſſiſſe*, in concione ſcilicet. *Needh.*

[l] Caſaub. legit φεύγουσα. Cornelius de Pauw. legit, ἐστὶ περιουσία τις ἄνευ φιλοτιμίας δαπάνην ἐχούσης. Sic indoles ἀνελευθερίας commode deſcribitur.

[m] Tragœdia *Libero* patri fuit dicata, ut Apollini comœdia. Vid. Caſaub. *de Satyrica Græcorum poeſi.*

[n] Difficilibus reipublicæ temporibus ſolebant Athenienſes pro virili parte quiſque publice pecunias erogare, ad ſublevandam ærarii inopiam, quod ἐπιδιδόναι proprie dicebant. Cum pecuniis opus erat, Prytanei populum convocabant; anguſtias reipublicæ exponebant; ad collationem quemque hortabantur. Tum ſurgebat unuſquiſque ordine ſuo et loco; ac ſi quidem vellet aliquid conferre, id profitebatur. Sin animus largiendi quicquam non eſſet, vel tacebant cum ſurrexerant, vel e concione clam ſe eripiebant, quod ex hoc loco clarum eſt. *Caſaub.*

[o] Pro ἱερείων *quid ſi legatur* ἱε-

[p] διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις, οἰκοσίτους μισθώσασθαι. Καὶ τριηραρχῶν, τὰ τοῦ κυβερνήτου [q] στρώματα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὑποστρέννυσθαι, τὰ δὲ αὑτοῦ ἀποτιθέναι· καὶ ἐξ ἀγορᾶς δὲ ὀψωνήσας, τὰ κρέα αὐτὸς φέρειν καὶ τὰ λάχανα ἐν τῷ προκολπίῳ· καὶ ἔνδον μένειν ὅτ' ἂν ἐκδῷ θοἰμάτιον ἐκπλῦναι· καὶ φίλου ἔρανον συλλέγοντος, προειδόμενος, ἀποκάμψας ἐκ τῆς ὁδοῦ, οἴκαδε πορευθῆναι· καὶ μὴ πρίασθαι θεραπαίνας, ἀλλὰ μισθοῦσθαι εἰς τὰς ἐξόδους· καὶ ἀναστὰς, τὴν οἰκίαν καλλῦναι, καὶ τὰς κλίνας ἐκκορῆσαι· καὶ [r] καθεζόμενος παραστρέψαι τὸν τρίβωνα, ὃν αὐτὸς φορεῖ.

## Κεφ. κγ΄.

## ΠΕΡΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑΣ.

Ἀμέλει δὲ ἡ ἀλαζονεία δόξειεν ἂν εἶναι [s] προσδοκία

ρέων, *ut repetatur* κρέα, inquit Hen. Stephanus. Viro huic doctiſſimo ſuffragatur Auberius. Ipſe vero malim, ad vitandam orationis ambiguitatem, πλὴν τῶν ἱερέως, *exceptis quæ ad ſacerdotem pertinent.* Notiſſima loquendi formula, qua genitivus ſingularis articulo plurali jungitur, ad ſignificandam alicujus rei proprietatem et poſſeſſionem. *Needham.*

p Mos fuit parcorum hominum cum nuptias celebrarunt, opera et miniſterio uti adjutorum atque adjutricum (ſic vocat Plautus) οἰκοσίτων, hoc eſt, *qui ſuo cibo miniſtrarent.*

q Trierarcho vero ſuus erat locus ad navis puppim, ubi illi tabernaculum extrui ſolitum. Ibi ergo trierarchi in ſuis ſtragulis quieſcere moris habebant, at illiberalis iſte et ſordidus, promiſcue cum reliquis, in tranſtris cubat, et gubernatoris utitur ſtragulis; quæ ſolent eſſe vilia, et ut plurimum ſegeſtria.

r Non eſt in eo nota illiberalitatis quod veſtem invertit, ſed quod tritam et macularum plenam veſtem geſtat, quam poſtea in cœtu honoratorum virorum (ita accipi debet illud καθεζόμενος) cogitur invertere, ut maculas ab oculis eorum ſubmoveat quibus aſſidet. *Caſaub.*

s Hæc vox in ſignificatione

N 2

τινῶν ἀγαθῶν οὐκ ὄντων· ὁ δὲ ἀλαζὼν, τοιοῦτός τις, οἷος ἐν τῷ [t] Δείγματι ἑστηκὼς διηγεῖσθαι ξένοις ὡς [u] πολλὰ χρήματα αὐτῷ ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ· καὶ περὶ τῆς ἐργασίας δανειστικῆς διεξιέναι, ἡλίκη, καὶ αὐτὸς ὅσα [x] εἴληφε· καὶ συνοδοιπόρου ἀπολαύσας ἐν τῇ ὁδῷ, λέγειν ὡς μετ' Ἀλεξάνδρου ἐστρατεύσατο· καὶ ὅσα λιθοκόλλητα ποτήρια ἐκόμισε· καὶ [y] περὶ τῶν τεχνιτῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι βελτίους εἰσὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀμφισβητῆσαι· καὶ γράμματα εἰπεῖν ὡς πάρεστι παρ' Ἀντιπάτρου, [z] τρίτον δὴ λέγοντα παραγενέσθαι αὐτὸν εἰς Μακεδονίαν. καὶ [a] διδομένης αὐτῷ ἐξαγωγῆς ξύλων ἀτελοῦς, εἰπεῖν ὅτι ἀπείρηται, ὅπως μηδ' ὑφ' ἑνὸς συκοφαντηθῇ. Καὶ ἐν τῇ [b] σιτοδείᾳ ὡς πλείω ἢ πέντε τά-

minus uſitata ponitur, pro *excitatione expectationis*, ut recte notavit Caſaubonus: Auberius exiſtimat corruptam eſſe, et reponi debere προσποίησις vel προσποίημα ex Ariſtotele.

[t] Digma appellabatur locus in Piræeo e re nomen habens. Ibi enim peregrini mercatores ſuarum mercium δεῖγμα et ſpecimen producebant; itaque peregrinis hominibus iſte locus fere refertus fuit.

[u] Pertinet hoc ad nauticum fœnus, quod a multis exercebatur Athenis. Nemo autem ignorat quam improbum et grave fuerit id fœnus, etiam legum conceſſu, vel Romanarum. *Caſaub.*

[x] Εἴληφε Att. pro λέληφη.

[y] In lapidibus agglutiandis.

[z] Mihi fateor altera lectio magis arridet, quam Auberius ad oram libri notavit et Caſaubonus teſtatur in quibuſdam aliis codicibus reperiri; τριταῖον ſcilicet pro τρίτον, ita ut loci ſenſus ſit, quem Auberius expreſſit,—*ſibi redditas eſſe Antipatri literas, quibus ſcribit ſe jam tribus abhinc diebus perveniſſe in Macedoniam.* Pulchriori longe ſententia, ea quam Caſaubonus ex vulgatis dedit. *Needham.*

[a] Quarundam mercium exportatio Athenienſium legibus prohibebatur. Ita lege erat vetitum ex agro Athenienſi ficus et oleum exportare.

[b] Non erat inſolens Athenienſibus malum, frumenti inopia, ut hiſtoria docet, et oratores ſæpe. Quomodo autem ſoliti eſſent ditiores in caritate annonæ pauperes ſublevare diſ-

λαντα γένοιτο αὐτῷ τὰ ἀναλώματα διδόντι τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν· καὶ ἀγνώστων δὲ παρακαθημένων, κελεῦσαι θεῖναι τὰς ψήφους, [c]καὶ ποσοῦν αὐτὰς καθ' ἑξακοσίους, κατὰ μίαν· καὶ προστιθεὶς πιθανὰ ἑκάστοις τούτων ὀνόματα, ποιῆσαι δέκα τάλαντα· καὶ τοῦτο φῆσαι εἰσενηνοχέναι εἰς ἐράνους αὐτόν· καὶ τὰς τριηραρχίας εἰπεῖν ὅτι οὐ τίθησιν, οὐδὲ τὰς [d]λειτουργίας ὅσας λελειτούργηκε. Καὶ προσελθὼν δ' εἰς τοὺς ἵππους τοὺς ἀγαθοὺς πωλοῦσι, προσποιήσασθαι ὠνητιᾷν· καὶ ἐπὶ τὰς [e]κλίνας ἐλθὼν, ἱματισμὸν ζητῆσαι εἰς δύο τάλαντα· καὶ τῷ παιδὶ μάχεσθαι οὐκ ἔχων χρυσὸν νῦν τῷ ἀκολουθεῖν· καὶ ἐν μισθῷ τὴν οἰκίαν οἰκῶν, φῆσαι ταύτην εἶναι τὴν πατρῴαν, πρὸς τὸν μὴ εἰδότα· καὶ ὅτι μέλλει πωλεῖν αὐτὴν διὰ τὸ ἐλάττω εἶναι πρὸς τὰς ξενοδοχίας.

ces ex *Demosthene contra Phormionem.* Primum genus hujus munificentiæ fuit benigna distributio in caritate annonæ ἐν Σιτοδείᾳ, aliud autem voluntaria fuit contributio εἰς ἐράνους, ad sublevandos pauperes amicos.

[c] Hoc est, sexcentos homines solet sigillatim nominare, quorum singulis aliquid erogarit; atque ea ratione efficere, ut cum æra omnia in unum colligentur, ex ea supputatione summa nascatur decem talentorum.

[d] Ostendit his verbis se unum ex illis viris, qui ut omnium ditissimi reipublicæ pleraque omnia munia, ad quæ sumptibus opus esset, obibant.

[e] Mercatibus et panegyribus solebant mercatores sub tentoriis suas merces vænum expositas habere. Has officinas ut puto Latini *umbras* vocabant. *Casaub.*

N. B. Quinque postrema capita Theophrasti e Serenissimi Principis Palatini bibliotheca, quæ Heidelbergæ visitur, nactus est Casaubonus. Cui donavit Marquardus Freherus jurisconsultus, sed tam turpiter deformata, ut nullum caput ex his quinque non adeo mendis inquinatum, ut auctoris mentem assequi perquam difficile est, et prope impossibile.

N 3

## Κεφ. κδ'.

## ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΗΦΑΝΙΑΣ.

Ἔστι δὲ ὑπερηφανία καταφρόνησίς τις, πλὴν αὑτοῦ, τῶν ἄλλων· ὁ δὲ ὑπερήφανος τοιόσδε τις, οἷος τῷ σπεύδοντι, [f] ἀπὸ δείπνου ἐντεύξεσθαι φάσκειν ἐν τῷ περιπατεῖν· καὶ εὖ ποιήσας, μεμνῆσθαι φάσκειν ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ βιάζειν· καὶ προσελθεῖν πρότερος οὐδενὶ θελῆσαι. Καὶ τοὺς πωλοῦντάς τι [g] καὶ μεμισθωμένους δεινὸς κελεῦσαι ἥκειν πρὸς αὐτὸν ἅμ' ἡμέρᾳ· καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενος μὴ λαλεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι, κάτω κεκυφώς· ὅτ' ἂν δὲ αὐτῷ δόξῃ ἑστιᾷν τοὺς φίλους, αὐτὸς μὴ συνδειπνεῖν, ἀλλὰ τῶν ὑφ' αὑτὸν τινι συντάξαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι· καὶ προαποστέλλειν δὲ ἐπὰν πορεύηται τὸν ἐροῦντα ὅτι ἔρχεται· καὶ οὔτε ἐπ' ἀλειφόμενον αὐτὸν οὔτε ἐσθίοντα ἐᾶσαι ἂν εἰσελθεῖν. Ἀμέλει δὲ καὶ λογιζόμενος [h] πρός τινα, τῷ παιδὶ συντάξαι τὰς [i] ψή-

[f] *Dum cœnat vel cœnaturus est, dicit properanti, se cum eo locuturum post cœnam*; ipsa sententia et futurum ἐντεύξεσθαι, hic commode supplent, quæ desunt.

[g] Copulam pro disjunctiva posuit, ut passim optimi auctores, vel scribendum ἢ μεμ.

[h] Πρός τινα, *apud aliquem.* scil. apud domum alicujus.

[i] More suo Theophrastus ipsum loquendi genus retinuit, quo uti soliti homines superbi. Ψήφους διωθεῖν proprie est sortes, quarum in judiciis erat Athenis usus, trajicere per κήθιον, id erat urnæ operculum. Hic autem Ψήφους διωθεῖν positum est pro *calculis summatim rationes putare.* Elegans translatio, et moribus superbi hominis convenientissima. Adeo enim indignum se judicat ad calculos sedere, ut ne famulum quidem suum eos tractare velit, nisi negligenter et raptim. *Casaub.*

φους διωθεῖν· καὶ [k] κεφάλαιον ποιήσαντι, γράψαι αὐτῷ εἰς λόγον· καὶ μὴν ἐπιστέλλων μὴ γράψαι, ὅτι χαρίζοιο ἄν μοι, ἀλλ', ὅτι βούλομαι γενέσθαι· καὶ, ἀπέσταλκα πρὸς σε ληψόμενος· καὶ, ὅπως ἄλλως μὴ ἔσται· καὶ, τὴν ταχίστην.

## Κεφ. κε'.

## ΠΕΡΙ ΔΕΙΛΙΑΣ.

Ἀμέλει δὲ ἡ δειλία δόξειεν ἂν εἶναι ὕπειξις τῆς ψυχῆς ἔμφοβος· ὁ δὲ δειλὸς, τοιοῦτός τις, οἷος πλέων, τὰς ἄκρας φάσκειν ἡμιολίας εἶναι· καὶ [l] κλύδωνος γενομένου, ἐρωτᾶν εἴ τις μὴ μεμύηται τῶν πλεόντων· καὶ τοῦ κυβερνήτου ἀνακόπτοντος αἰσθάνεσθαι [m] εἰ μεσοπορεῖ· καὶ, τί δοκεῖ αὐτῷ τὰ τοῦ [n] Θεοῦ; καὶ πρὸς τὸν παρακαθήμενον λέγειν, ὅτι φοβεῖται ἀπὸ ἐνυπνίου τινός· καὶ ἐκδὺς διδόναι τῷ παιδὶ τὸν [o] χιτωνίσκον· καὶ δεῖσθαι

[k] Puerum ſuum jubet imperioſus Manlius in rationes referre ſummam, quæ naſcetur ex ipſius computo; alterius, quicum rationes putat, nullam habet rationem; ſi quid forte ille, ut fere fit, quod opponat, habet. Sic hæc verba debent accipi. *Caſaub.*

[l] Semper enim vectores, adverſa tempeſtate timidi ac perterriti, cauſam procellæ ſoliti aſcribere impietati alicujus eorum, qui in navi. Exemplum nobile in Jona, et item alterum in Diagora. Propterea qui erant numinis reverentiores, haud temere cum viris notæ impietatis navigabant. Hor. lib. iii. Od. ii. 26.

*—Vetabo, qui Cereris ſacrum*
*Vulgarit arcanæ, ſub iiſdem*
*Sit trabibus, fragilemque mecum*
*Solvat phaſelon.*

[m] *An navis ſit in medio mari*; ut ad littus enatare nequeat ſcilicet, ſi periculum urgeat. Elegans hoc, et feſtivum.

[n] Homo meticuloſus *τὰ τοῦ θεοῦ* ſuperſtitioſe vocat *mare*, ut ſic ipſum Neptunum ſibi faventiorem reddat; ſæpe timor facit δεισιδαιμόνας ipſos impiiſſimos.

[o] Veſtem exuit etiam inte-

πρὸς τὴν γῆν προσάγειν αὐτόν. Καὶ στρατευόμενος δὲ προσκαλεῖν πάντας πρὸς αὐτὸν, καὶ στάντας πρῶτον περιϊδεῖν, καὶ λέγειν ὡς ἔργον διαγνῶναί ἐστι πότερόν εἰσιν οἱ πολέμιοι· καὶ ἀκούων κραυγῆς, ὁρῶν πίπτοντας, εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρεστηκότας, ὅτι τὴν σπάθην λαβεῖν ὑπὸ τῆς σπουδῆς ἐπελάθετο· καὶ τρέχειν ὑπὸ τὴν σκηνὴν, τὸν παῖδα ἐκπέμψας, κελεύειν προσκοπεῖσθαι ποῦ εἰσιν οἱ πολέμιοι· καὶ ἀποκρύψας αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, εἶτα διατρίβειν πολὺν χρόνον· καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ὁρῶν τραυματίαν προσφερόμενον τῶν φίλων, προσδραμεῖν, καὶ θαῤῥεῖν κελεύειν, καὶ τοῦτον θεραπεύειν, καὶ περισπογγίζειν, καὶ μυίας σοβεῖν, καὶ πᾶν μᾶλλον ἢ μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις. Καὶ τοῦ σαλπιστοῦ δὲ [p] πολεμικὸν σημήναντος, καθήμενος ἐν σκηνῇ, ἄπαγ' ἐς κόρακας, οὐκ ἐάσεις τὸν ἄνθρωπον ὕπνου λαβεῖν [q] πυκνὰ σημαίνων· καὶ αἵματος δὲ ἀνάπλεως ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου τραύματος, ἐντυγχάνειν τοῖς ἐκ τῆς μάχης ἐπανιοῦσι, καὶ διηγεῖσθαι ὡς κινδυνεύσας σέσωκε τῶν φίλων· [r] καὶ εἰσάγειν πρὸς τὸν κατακείμενον σκεψόμενος τοὺς φυλέτας, τὸν δῆμον· καὶ τούτων ἅμα ἑκάστῳ διηγεῖσθαι ὡς αὐτὸς αὐτὸν ταῖς αὐτοῦ χερσὶν ἐπὶ σκηνὴν ἐκόμισεν.

riorem, ut ad natandum ſit paratior, ſi frangatur navis. Χιτωνίσκος modo interiorem tunicam ſignificat. *Caſaub.*

[p] Πολεμικόν. *bellicum.* ſcil. *ſignum*, σῆμα included in σημήναντος *ſignum dante.*

[q] Πυκνὰ σημαίνων. *ſounding ſo often.*

[r] Ita verte, *Atque eos* (intelligit quoſcunque obvios de pugna redeuntes) *ad jacentem introducit, inquiſiturus quinam ſint illius tribules, quis populus,* aut *pagus.* Notum quid δῆμος Athenienſibus fuit. *Caſaub.*

## Κεφ. κϛʹ.

## ΠΕΡΙ ΟΛΙΓΑΡΧΙΑΣ.

Δόξειεν ἂν εἶναι ἡ ὀλιγαρχία, [s] φιλαρχία τις ἰσχυροῦ κέρδους γλιχομένους· ὁ δὲ ὀλιγαρχικὸς, τοιοῦτος, [t] οἷος τοῦ δήμου βουλομένου τινὰς τῷ ἄρχοντι ἐπιμελησομένους πομπῆς παρελθὼν ἀποφῆναι ἔχει· καὶ τῶν Ὁμήρου ἐπῶν τοῦτο ἓν μόνον κατέχειν, ὅτι

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω·

τῶν δὲ ἄλλων μηδὲν ἐπίστασθαι. Ἀμέλει δὲ δεινὸς τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων χρήσασθαι, ὅτι δεῖ ἡμᾶς συνελθόντας βουλεύσασθαι, καὶ ἐκ τοῦ ὄχλου καὶ τῆς ἀγορᾶς ἀπαλλαγῆναι, καὶ παύσασθαι ἀρχαῖς πλησιάζειν· καὶ ἔτι ὑπό τινων ὑβριζόμενος εἰπεῖν, οὐ δεῖ αὐτοὺς κἀμὲ τὴν πόλιν οἰκεῖν· καὶ μέσον δὲ τῆς ἡμέρας ἐξιὼν, καὶ μέσην κουρὰν κεκαρμένος, καὶ ἀκριβῶς ἀπωνυχισμένος, σοβεῖν τοὺς τοιούτους λόγους, οὐκ οἰκητέον ἐστὶ τὴν πόλιν· καὶ ὡς ἐν τοῖς δικαστηρίοις δεινὰ [u] πάσχειεν ὑπὸ τῶν δικαζομένων· καὶ ὡς αἰσχύνεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτ' ἄν τις παρακάθηται αὐτῷ λεπτὸς καὶ αὐχμῶν· καὶ ὡς μισητὸν τὸ τῶν δημαγωγῶν γένος·

[s] Nec sensus, nec syntaxis, ex depravata hac περιοχῇ exculpi potest; legendum igitur cum Casaubono, *φιλαρχία τις ἰσχυρὰ κέρδους οὐ γλιχομένη*, ut in versione expressit, vel *οὐ γλιχομένου*, ut referatur ad personam optimatis; *vehemens honorum cupiditas in eo, qui nullo studio lucri teneatur.* Utrovis autem modo legamus, optime constabit sensus. *Needh.*

[t] Τοῦ δήμου βουλευομένου τίνας (δεῖ αἱρεῖσθαι) τῷ ἄρχοντι συνεπιμελησομένους πομπῆς, παρελθὼν, ἀποφῆναι ἑαυτόν. *Casaub.*

[u] Legendum πάσχει, aut πάσχει ἄν.

[x] τὸν Θησέα πρῶτον φήσας τῶν κακῶν τῇ πόλει γεγενέναι· καὶ τοιαῦτα ἕτερα πρὸς τοὺς ξένους, καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμοτρόπους.

## Κεφ. κζ΄.

## ΠΕΡΙ ΟΨΙΜΑΘΙΑΣ.

Ἡ δὲ ὀψιμαθία φιλοπονία δόξειεν ἂν εἶναι ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν· ὁ δὲ ὀψιμαθὴς, τοιοῦτός τις, οἷος ῥήσεις μανθάνειν ἑξήκοντα ἔτη γεγονώς· ταῦτα ᾄδων παρὰ πότον ἐπιλανθάνεσθαι· καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ μανθάνειν ἐπὶ τὸ δόρυ καὶ ἐπὶ ἀσπίδα· καὶ εἰς ἀγρὸν, ἐφ' ἵππου ἀλλοτρίου ὀχούμενος, ἅμα μελετᾶν [y] ἱππάζεσθαι, καὶ πεσὼν τὴν κεφαλὴν κατεαγέναι· καὶ μακρὰν ἀνδριάντα παί-

[x] Emphatica locutio; τῶν κακῶν substantivum est, cui adhæret πρῶτον eadem indole; *Theseum* malorum omnium malum primum auctorem fuisse civitati. Malum illud, cujus auctor primus fuisse dicitur *Theseus*, est æqualitas inter cives, quam primus ille Athenis invexit et sanxit.

[y] Optimam hanc emendationem, a vulgato quam minimum recedentem, in textum recipere non dubitavi, auctore clarissimo Jo. Clerico, Artis Criticæ, P. iii. S. i. C. viii. 10. hisce verbis; Εἰς ἀγρὸν—&c. vertit Casaubonus, *Dum rus pergit,*—&c. Quænam est illa salutandi meditatio, et quidem ex equo? An aliis verbis salutabant equitantes, aliis pedibus incedentes? Non, opinor. Sed forte qui equo insidebant, ut conjectat Casaubonus, certos gestus habebant, quibus utebantur in salutandis obviis. At nunc quidem hoc fit, quia inflexo corpore salutamus, et detracto capitis integumento; verum olim nihil simile, cum verbis tantum salutarent, ut χαῖρε Θεόφραστε. Legendum est ἱππάζεσθαι, et μελετᾶν ἱππάζεσθαι est *se exercere equitando*, ut faciunt, qui eam artem discunt, dum in varias partes equum convertunt, calcaribusque et fræno adigunt, ut variis modis subsiliat, tum etiam ut concitatius currat. Sic, apud Xenophontem, τὴν ἱππικὴν μελετῶντες, *in artes equitandi se exercentes. Needh.*

ζειν· καὶ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀκόλουθον διατοξεύεσθαι καὶ διακοντίζεσθαι· καὶ ἅμα μανθάνειν παρ᾽ αὐτοῦ, ὡς ἂν καὶ ἐκείνου μὴ ἐπισταμένου· [z] καὶ παλαίων ἐν τῷ βαλανείῳ πυκνὰ τὴν ἕδραν στρέφειν.

## Κεφ. κη΄.

## ΠΕΡΙ ΚΑΚΟΛΟΓΙΑΣ.

Ἔστι δὲ κακολογία ἀγὼν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ χεῖρον ἐν λόγοις· ὁ δὲ κακολόγος, τοιόσδε τις ἐστὶν, οἷος ἐρωτηθεὶς, [a] ὁ δεῖνα τί ἐστι; καθάπερ οἱ γενεαλογοῦντες, πρῶτον ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ ἄρξασθαι· ὁ μὲν πατὴρ Σωσίας ἐξ ἀρχῆς ἐκαλεῖτο· ἐγένετο δ᾽ ἐν τοῖς στρατιώταις Σωσίστρατος· ἐπειδὴ δ᾽ ἐς τοὺς δημότας ἐνεγράφη· ἡ μέντοι μήτηρ [b] εὐγενὴς Θρᾷττα ἐστί· τὰς δὲ τοιαύτας ἐν τῇ πατρίδι εὐγενεῖς εἶναι φασίν· αὐτὸς δὲ οὗτος, ὡς ἐκ τούτων γεγονὼς, κακὸς μαστιγίας. Καὶ τούτοις

[z] Conſulas, ſi lubet, Jo. Clerici *Artem Criticam*, P. iii. S. i. C. v. 5. ubi legit καὶ ὥσπερ παλαίων.

[a] Malim cum doctiſſimo interprete, τίς ἐστι; ut quæſtio referatur ad natales, non ad vitæ genus. *Needh.*

[b] Needhamus conjecit ita legendum eſſe hunc locum, ἡ μέν τοι μήτηρ ΕΥΓΕΝΙΣ Θρᾷττα ἐστί. Αἱ δὲ τοιαῦται ἐν τῇ πατρίδι εὐγενεῖς εἶναι φασίν. i. e. *Mater quidem Eugenis Threſſa eſt; mulieres autem id genus aiunt ſe domi eſſe nobiles*; quod etiam hodie ſervis aliiſque peregre huc advectis ſolemne eſt. Senſus igitur eſt, Pater hujuſce homuncionis, inquit maledicus, primum vocabatur Soſias, quod ſervi nomen eſt; deinde militiæ Soſiſtratus, nobiliori paulo appellatione, dici cœpit. Mater autem erat Eugenis, natione Threſſa, ideoque conditione ſerva; quæ tamen Athenis non dubitaverit jactare ſe in patria ſua nobilem eſſe, prout iſtiuſmodi mulieres moris habent. Sic etiam vertitur hic locus a Galleo.

διεξιὼν, αὗται αἱ γυναῖκες ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας ἁρπάζουσι. Καὶ κακῶς λεγόντων ἑτέρων συνεπιλαμβάνεσθαι καὶ αὐτὸς, λέγων, καὶ ἐγὼ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον πάντων μεμίσηκα· καὶ γὰρ εἰδεχθής τις ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐστίν· ἡ δὲ πονηρία, οὐδὲν ὅμοιον· σημεῖον δὲ, τῇ γὰρ ἑαυτοῦ γυναικὶ τρεῖς χαλκοῦς εἰς ὄψον δίδωσι· καὶ τῷ ψυχρῷ λούεσθαι ἀναγκάζει τοῦ [c] Ποσιδεῶνος ἡμέρᾳ. Καὶ συγκαθήμενος δεινὸς περὶ τοῦ ἀναστάντος εἰπεῖν· καὶ ἄλλα πλεῖστα περὶ τῶν φίλων καὶ οἰκείων κακὰ εἰπεῖν· καὶ περὶ τῶν [d] τετελευτηκότων κακῶς λέγειν.

[c] De menſe accipiendum eſt; nam Poſideon ultimus fuit menſis autumnalis in anno Attico; Decembri et Januario noſtro reſpondens.

[d] Hoc quidem non ſolum in bonos mores committere eſt; verum etiam in jus ſcriptum et leges Athenienſium. Fuit enim lex *Solonis, Mortuo non maledicendum. Caſaub.*

N. B. Caſaubonus hic in fine; *Sequebantur in libris Palatinis tituli duo, ſed tituli tantum, Ita*;

Περὶ Φιλοπονηρίας.

Περὶ Αἰσχροκερδίας.

# VARIANTES LECTIONES

## IN EDITIONIBUS THEOPHRASTI NUPER EDITIS INVENTÆ.

### Procemium.

ΙΣΩΣ ȣ̓δὲ, alii Ἴσως δὲ οὐ παύσομαι &c.
Τί δήποτε, alii Τί γὰρ δήποτε &c.
Προσκείμενα, alii προκείμενα.
Τȣ̀ς υἱȣ̀ς, alii τȣ̀ς υἱεῖς.

### Cap. I.

Ἐπὶ τὸ χεῖρον, alii ἐπὶ χεῖρον.
Τοιȣ̃τος τίς ἐςιν, alii τοιȣ̃τός τις, abſque ἐςίν.
Τοῖς κακῶς αὐτὸν, alii τοῖς αὐτὸν κακῶς λέγȣσι.
Καὶ ἀκȣ́σας τι, δόξει μὴ προσποιεῖσθαι, alii abſque δόξει.
Φάσκει, alii φάσκειν.
Καὶ λέγει ἑαυτὸν, alii καὶ λέγειν ἑαυτόν.
Ὅπως δ᾽ ἤ σοι, alii ὅπως δέ σοι ἀπιςήσω, &c.

### Cap. II.

Εἴς σε, alii πρὸς σὲ, &c.
Τȣ̃το ȣ̓δενὶ γίνεται τῶν ἐν τῇ πόλει, alii γίνεται poſt πόλει.
Καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἀκȣ́οντος, alii ἄκοντος.
Καὶ σκώψαντι ψυχρῶς, alii πικρῶς.
Ἐπιςῆναι μικρὸν κελεῦσαι, alii abſque μικρόν.
Καὶ παραμένων εἰπεῖν, alii παρακειμένων &c.
Καὶ εἰ ἐπιβαλέσθαι, alii ἐπιβάλλεσθαι.
Οἷς χαριεῖσθαι ὑπολαμβάνει, alii ᾧ pro οἷς.

### Cap. III.

Εἶτα δὴ, alii δέ.

Ὁ Ζεὺς ὕδωρ, alii ὁ Ζεὺς ὕδωρ πλεῖον.

Καὶ, ὅτι ἀγρὸν, alii ἀγρός.

Παρασείσαντα δὲ χρὴ, alii δεῖ pro χρή.

### Cap. IV.

Καὶ τοῖς παρ' αὐτῷ, alii αὐτῶ.

Καὶ ἐπ' ἄλλῳ μὲν μήτε θαυμάζειν, alii μηδενὶ pro μήτε.

Ὅταν δὲ ἴδῃ, alii ὅτ' ἂν, &c.

Δεινῶς φαγεῖν, alii δεινὸς, &c.

Μετρεῖν τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια, alii abſque μετρεῖν, et pro αὐτῷ, αὐτὰ legunt.

Ἐπακοῦσαι αὐτὸς, alii ὑπακοῦσαι &c.

Οὗτος φυλάσσει, alii φυλάττει.

Καὶ τοὺς ἔνδον abſunt in nonnullis editionibus.

Λέγων λυπρὸν εἶναι, καὶ πρὸς ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι, alii abſque λέγων, ita legunt λίαν μὲν λυπρὸν εἶναι καὶ ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι, alii legunt αἰτεῖν ante ἕτερον, &c.

Καὶ ὃ ἄροτρον ἔχρησεν, alii καὶ εἰ τῷ ἄροτρον, &c.

Alii legunt ἀπαιτεῖν ante ταῦτα τῆς νυκτὸς &c.

### Cap. V.

Καὶ προσαγαγόμενος φιλῆσαι, alii προσαγόμενος &c.

Ὅταν ᾖ θέα, alii Ὅτ' ἂν more antiquo.

Ἔπεισιν, ἐπὶ τῷ εἰπεῖν τινα τῶν θεωμένων, alii poſt ὕστερον legunt εἰπεῖν, ἐπὶ τῶν θεωμένων.

### Cap. VI.

Οὐκ ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ, alii legunt abſque οὐκ.

Περιϊστάντων τοὺς ὄχλους, alii περιϊσταμένων.

Διαλεγομένων πρὸς αὐτοὺς καὶ λοιδορουμένων, alii legunt καὶ λοιδορουμένων καὶ διαλεγομένων πρὸς αὐτούς.

### Cap. VII.

Καὶ μεταξὺ δὲ ἀποκρινομένου ὑποβάλλειν, alii ὑποβάλλει.

Καὶ οὓς ποτε λόγους αὐτὸς εἶπας, alii εἶπεν; alii εὐδοκιμήσας.

Καὶ ὅτι ἐκ ἂν σιωπήσειεν, alii καὶ ὡς ἐκ &c.

Ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βελόμενον, alii βελόμενα.

## Cap. VIII.

Ὧν ἐδεὶς ἂν ἔχοι ἐπιλαβέσθαι, alii ἐπιλαθέσθαι.

Καὶ πάντας συμφωνεῖν· ταυτὰ γὰρ λέγειν, alii πάντα et omiſſo γὰρ poſt ταυτά.

Καὶ ταῦτα πάντα διεξιὼν, alii omiſſo ταῦτα.

Εἰσὶ δ᾽ οἳ, ϗ πόλεις, alii πλεῖςοι male.

## Cap. IX.

Ἄιρας κρέας ϗ ἄρτον, alii ἄρτον ϗ κρέας ἄρας.

Τίβιε, alii Τίμιε.

Εἴ τι χρήσιμος, alii χρήσιμον.

Ἄγειν δὲ ϗ τὲς υἱεῖς, alii υἱές.

## Cap. X.

Ἐπὶ τὴν οἰκίαν, alii ponunt ἐλθὼν ante.

Θυλήματα, alii θυηλήματα.

## Cap. XI.

Ἢ τὰ μῆλα, alii μύρτα.

Καὶ ἐπὶ θέαν τηνικάδε πορεύεσθαι ποιῶν, alii ἡνίκα ἂν δέῃ πορεύεσθαι ἀπιὼν &c.

Καὶ ἀπὸ τ ξενίων, alii abſque ἀπό.

Φειδωνίῳ μέτρῳ τ πύνδακα ἐγκεκρεσμένῳ, alii ἐκκεκρεσμένῳ.

Alii ſublata interpunctione poſt ἐπιτήδεια, alii ſublatis σφόδρα ἀποψῶν.

## Cap. XII.

Ἥκειν τόμον ἀπαιτήσων, alii ἥκων.

Ὀρχησόμενος ἅψασθαι ἑταίρε, alii ὀρχησάμενος.

## Cap. XIII.

Poſt ἔν τινι ςὰς ponunt δεικνύειν ὡς ἐκ οἷόν τε.

Καὶ ἃς οὐ γινώσκει, alii ἧς pro ἃς et ſublata interpunctione poſt γινώσκει.

Καὶ τ ςρατηγὸν προσελθὼν, alii ponunt δὲ poſt ςρατηγόν.

Ὅπως μὴ δώσει οἶνον τῷ μαλακιζομένῳ, alii καλλωπιζομένῳ.

## Cap. XIV.

Καὶ πολλὰ φαγὼν, κ̀ τ̃ νυκτὸς ἐπὶ θάκον, alii κ̀ πολλὰ φάγων τ̃ νυκτὸς κ̀ ἐπὶ θάκȣ.

Δὶς ἅλας εἰς τ̀ χύτραν ἐμβαλὼν, alii ἐμβάλλων.

Κατὰ τὰς Ἠρίας πύλας, alii Ἱεράς.

## Cap. XV.

Πωλῶν τι, alii κ̀ πωλῶν τι.

Πόσȣ ἂν ἀποδοῖτο alii interponunt τὶς poſt ἄν.

Καὶ τοῖς τιμῶσι, alii interponunt τὸ θεῖον.

Δεινὸς καταράσασθαι τῷ λίθῳ, alii δεινόν.

Καὶ ἀναμεῖναι ȣ̓κ ἂν ὑπομεῖναι, alii κ̀ ἂν ὑπομεῖναι, ȣ̓κ ἂν προσμεῖναι.

## Cap. XVI.

Δάφνης εἰς τὸ ςόμα λαβὼν, alii interponunt πέταλα poſt δάφνης.

Καὶ ἐὰν ἴδῃ ὄφιν, alii σοφήν.

## Cap. XVII.

Καὶ πρὸς τὸν εὐαγγελιζόμενον, υἱὸς, &c. alii interponunt ὅτι ante υἱός.

Καὶ δίκην νικήσας, alii νίκην.

Ἱλαρὸς ἔςω, alii ἐςίν.

## Cap. XVIII.

Κατὰ ςάδιον, &c. alii anteponunt κ̀ κατὰ ςάδιον.

Μάλιςα μὲν μὴ δȣ̃ναι, alii addunt εἰ δὲ μὴ, δȣ̀ς εὐθὺς ἀπαιτεῖν.

Ἵνα φυλάττηται αὐτῷ, alii αὐτό.

Πόσȣ, alii addunt εἰπεῖν.

## Cap. XIX.

Ἱμάτιον—ἀναβαλλόμενος, alii ἀναβαλόμενος.

Ἐκβαλεῖν τὸ ποτήριον, alii ἐμβαλεῖν.

## Cap. XX.

Μασσώμενος σιτίζειν αὐτὸς, alii μασσώμενον.

Καὶ ζωμȣ̃ τ̃ παρακειμένȣ, alii addunt εἰπεῖν ὅτι.

## Cap. XXI.

Ἀναβαλλόμενος δὲ θοιμάτιον &c. alii ἀναβαλόμενος.

Τῷ Ἀσκληπιῷ, alii ἐν ante τῷ—τȣ̃τον ἐκτρίβειν ϛεφανῶν, alii ϛεφανȣ̃ντα.

Καὶ ὑμεῖς δέχεσθε, alii ἐδέχεσθε.

## Cap. XXII.

Οἷος νικήσας τραγῳδȣ̀ς, alii νικήσαι.

Ἐπὶ τȣ̃ καταϛρώματος, alii ὑπὸ τȣ̃ &c.

## Cap. XXIII.

Οἷος ἐν τῷ Δείγματι, alii διαζεύγματι.

Ὡς πολλὰ χρήματα αὐτῷ, alii αὐτοῖς.

Λέγειν ὡς μετ' Ἀλεξάνδρȣ, alii μετὰ Εὐάνδρȣ &c.

Καὶ ἐν τῇ σιτοδείᾳ, alii σποδίᾳ.

Ποιῆσαι δέκα τάλαντα, alii ponunt ϗ ante ποιῆσαι.

Καὶ τȣ̃το φῆσαι, alii φήσας.

Καὶ ἐν μισθῷ τὴν οἰκίαν οἰκῶν, alii ϗ μισθωτῇ οἰκίᾳ οἰκῶν.

## Cap. XXIV.

Οἷος τῷ σπεύδοντι, alii addunt ἐντυγχάνειν αὐτῷ.

Καὶ προσελθεῖν πρότερος ȣ̓δενὶ θελῆσαι, alii θελήσας.

## Cap. XXV.

Καὶ θαῤῥεῖν κελεύειν, alii θεωρεῖν.

## Cap. XXVI.

Οἷος τȣ̃ δήμȣ βȣλομένȣ τινὰς, alii addunt δεῖ αἱρεῖσθαι οὐ δεῖ αὐτȣ̀ς κᾀμὲ, alii ſine οὐ legunt.

Οὐκ οἰκητέον ἐϛὶ τὴν πόλιν, alii ponunt λέγων ante ȣ̓κ.

Τὸν Θησέα πρῶτον, alii addunt αἴτιον.

Καὶ τοιαῦτα ἕτερα, alii addunt λέγειν.

## Cap. XXVII.

Ταῦτα ᾄδων παρὰ πότον, alii legunt ἄγων παρὰ πάτον.

Ἅμα μελετᾶν ἱππάζεσθαι, alii ἀσπάζεσθαι.

Καὶ πεσὼν τὴν κεφαλὴν κατεαγέναι, alii καταισχῦναι, et alii κατεσχέναι.

Καὶ ἅμα μανθάνειν παρ' αὐτȣ̃, alii addunt ϗ διδάσκειν αὐτόν.

## Cap. XXVIII.

Πρῶτον ἀπὸ τȣ͂ γένȣς αὐτȣ͂, alii αὐτῶν &c.

Καὶ τȣ́τοις διεξιὼν, alii addunt φησίν.

Καὶ ἐγὼ τȣ͂τον τ̃ ἄνθρωπον πάντων, alii addunt μάλιςα.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΤΕΛΟΣ.

# E P I C T E T I

# ENCHIRIDION

## LATINIS VERSIBUS ADUMBRATUM.

---

PER EDVARDUM IVIE, A. M.

ÆDIS CHRISTI ALUMN.

---

Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, et magnam morbi deponere partem.

HOR

# EPICTETI

# ENCHIRIDION.

## Cap. I.

RES rebus quantum diſtant! Sunt, quæ penes ipſos
Nos poſitæ noſtra poterunt ratione moveri;
Utpote ſenſa animi, deſideriumque, odiumque, et
Cætera de genere hoc. Eſt, quod parere recuſat
Arbitriis noſtris, genus intractabile rerum;
Huc famam refer, huc faſces, ſellaſque curules;
Corpus item, et nummos hac rite in claſſe reponas.

## Cap. II.

Quæ noſtrum penes arbitrium natura locavit,
Jure ſuo pollent, libertatemque tuentur,
Neſcia ferre jugum, nullis obnoxia vinclis.
Quæ noſtrum imperium fugiunt, poſitæque foris ſunt
Res, illas ſimul invalidas, miſere inque peditas
Comperies, ſervumque genus, juriſque alieni.

## Cap. III.

Atque adeo ſi te cæcum hæc diſcrimina fallant,
Si nequeas aliena tuis ſecernere, vinctis
Libera; te quantæ impedient miſerum undique curæ!
Ingruet O quantus dolor! illuſuſque querelas

Ah quoties fundes nequicquam, hominefque deofque
Accufabis iners, et fpem lugebis inanem!
At contra, fi cernis acutum, et callidus inter-
Nofcis res alias aliafque, et ponere certos,
Lumine purgato, fcis fines; necto coronam
Jam tibi; magnus homo es liberque; en! otia vitæ
Tranquillæ te certa manent; te nemo morari,
Cogere te nemo, poterit te lædere nemo;
Haud cuiquam intendes litem, rixamve movebis;
Nil unquam invitus facies; quin denique nullum
Experiere hoftem, quia nil patieris acerbi.

## Cap. IV.

Jam vero, cum tanta manent te commoda, cum fpes
Tanta vocat, pergas hac gnaviter; eia age, fegnes
Rumpe moras; nervos intende, et totus in hoc fis;
Cætera vel prorfus, vel faltem ad tempus omittas.
Si tamen hæc, atque illa fequi, fi utrifque potiri
Stultus aves, externa tibi quæ funt bona cordi
Ne perdas, metuo, quippe altera cura aliorfum
Te dubium trahit: hoc edico fortiter, atque
Vere promitto, quod te ifta elementa latebunt,
Queis fine nec felix poteris neque liber haberi.

## Cap. V.

Siqua igitur menti violens incurrit imago,
Protinus erige te, dictoque hoc obvius ito:
"Quid tibi vis? Cur, umbra levis, me ludere tentas?
"Non es, quod fimulas." Deinde illis utere normis,
Quæcunque in promptu fuerint: fuper omnia, normam
Hanc adhibe; nempe, hæc, rogites, fita num tibi res fit
In manibus, fitve ex genere hoc, quod te penes ipfum
Non eft; fi non te penes eft, haud pertinet ad te.

### Cap. VI.

Quod fugis, id metuis; quod amas, cupis usque potiri;
Utrinque infelix, seu, quem fugis, incidis hamo,
Seu dulci, quam spes tibi porrigit, excidis esca.
Hinc adeo fugias ea sola, ea solâ recuses,
Quæ facile amolirier, atque avertere fas est
Priva ope, quæ porro rationi adversa repugnant:
Sic tibi, quod nolis, nunquam contingere possit.
Sin febrim stolidus fugias, mortemve, famemve;
Ter miser et quater es: quot te infortunia lædent!
En! Dolor æternæque aderunt fœdo agmine curæ.

### Cap. VII.

Atque adeo quæcunque tibi parere recusant,
Tolle metum super his, odiumque. At quid metuam ergo,
Inquis. Scilicet hoc, proprio depellere marte
Quod potes, et ratio non vult admittere recta.
Quid tandem cupiam? Cupe nil; quin differ in annum
Omne catus desiderium: nam, si petis hæc, quæ
Nos penes haud fuerint, nunquam potiere cupitis.
At saltem illa petam, fuerint quæ subdita nostro
Imperio. Illa quidem, fateor, cupiuntur honeste:
Non tamen idcirco tibi tanta capessere fas est;
Nondum etenim huc ventum est: tu sensim et leniter horsum
Tende, cupidinibus nec laxes fræna solutis.

### Cap. VIII.

Numquid jucundum tibi valde est? Utile numquid?
Num tibi quid charum? Tecum sub pectore volvas,
Indole qua fuerit, qua lege tibi id dederint Dî.
Atque adeo a minimis capienda exordia rebus.

Forte mihi dilecta, et multos commoda in usus
Fictilis olla domi est: ego sic mecum, hæc mera testa est,
Frangeturque levi ictu; at quid tum ego? Numquid inani
Luctu tabescam? Puer est mihi et uxor; uterque
Mortalis; veniet Libitina atque auferet illos:
Hæc adeo prævisa mihi; non prendar inermis,
Nec nova mî rerum facies, inopinave surget.

Cap. IX.

Quicquamne aggrederis? Fuerit quo de genere illud,
Dispicias prudens, iterumque iterumque volutes.
Vis tibi membra lavare? I nunc, pete balnea; quidni?
Ante tamen reputa, quas illic improba turbas
Plebs cieat; perfundet enim madidum caput unda
Hic tibi; at ille premens latus hinc urgebit et inde,
Detrudetque loco, rauca et convitia voce
Fundet amarus; at alter, nota callidus arte,
Subducet tunicam aut soleas: tamen inde pericli
Nil erit, ipse catus modo sic tecum egeris ante;
Balnea adire libet; quin et defendere certum est
Fortis et ingenui partes; (pariterque age tecum,
Cui te cunque operi accinges;) interque lavandum
Qui casus te cunque premat, tibi demum ita fari
In promptu est, atque hoc curas componere dicto;
Membra lavare quidem volui, sed membra lavare
Non tantum volui, verum et defendere partes
Fortis et ingenui, firmumque per omnia pectus
Servare: at fungar qui hoc munere, si, simul ac quid
Adversi acciderit, damnive, ego protinus angar
Impatiens, mœstusque aures demittam ut asellus?

Cap. X.

Quid gemis incassum? cur vanas pectore curas

Uſque foves? Certe haud tantos res ipſa dolores
Accendit, ſed falſa animum tibi dogmata turbant.
Mors tibi acerba videtur: at haud ita cenſuit olim
Inclytus ille ſenex patriis damnatus Athenis:
Non te mors igitur, verum tua dogmata terrent.
Hinc adeo implicitus vinclis ſiquando teneris,
Turbatuſve hæres, alios reprehendere noli;
Scilicet in temet culpa eſt; tua dogmata damnes.
Nimirum hunc ſtolidum indoctumque ego jure vocabo,
Incuſat quicunque alios, ſibi quod male cedat
Res ſua: tyro recens porro eſt, (namque illum ego nondum
Eſſe reor ſapientem) ultro qui ſe increpat: At quis,
Quis tandem vere ſapiens eſt? Qui neque culpæ
Quenquam alium inſimulat, neque ſeſe crimine damnat.

## Cap. XI.

Cur tibi furtivos petis ambitioſus honores?
Cur adeo uſque tumes, nitidus quod portat equus te?
An tuus hic honor eſt? Si forte equus ille ſuperbe
Exultet, quatiatque jubam, ſi calcibus auras
Verberet, atque altum fremat, Haud me pulchrior alter
Eſt equus, aſpice cervicem, caput, aſpice clunes;
Ferrem; nempe equus eſt bonus; haud fero, cum tibi plaudis,
Quod te equus ille vehit; laus hinc tibi propria nulla eſt.
At quid deinde meum eſt? Heus, dicam; ita ſcilicet uti
Externis rebus, ratio ut tibi præcipit æqua;
Feceris hoc, exinde vir es; jam ſuſpice dotes
Ipſe tuas, meritis partam jam ſume coronam.

## Cap. XII.

Navigium in curvo ſtat littore; languidus udam

Desilis in terram vector, dulcesque requiris
Æger aquas, obiterque simul per littora bulbos,
Et conchas fortasse legis, teretesque lapillos.
At tu navigii fueris memor usque; relictam
Usque animo puppim recolas, vocemque magistri
Expectes usque attentus; signoque recepto,
Eia age, funde sinu conchas, age projice bulbos,
Adque ratem propera, ne vinctus, more bidentum,
Turpiter in cæcas navis trudare cavernas.
At quorsum hæc, rogitas: quo tendit fabula? Bulbi
Si vice, vel conchæ, tibi filius aut datur uxor,
Ah, cave te miserum impediant: nunc, nunc vocat alta
Voce gubernator; vade ocyus; ocyus, inquam,
Missis filiolis, et conjuge pone relicta,
Curre libens, neque respice. Quod si tarda senectus
Instat et arida canities, cave tum male sanus
A puppi procul abscedas, ne forte vocantis
Haudquaquam veniat domini vox reddita ad aures,
Nec cæptum finire queas fausto alite cursum.

## Cap. XIII.

Ne vero, ne cuncta tuo permittier optes
Arbitrio; ut fiunt, potius fieri omnia malis:
Hoc poteris pacto traducere leniter ævum.
Ingruit an febris? Corpus solum invida lecto
Affigit, non te; menti quippe omnia constant
Integra; propositum usque tenes, sat pectora sanus.
Claudus es? Officium pes respuit; haud tamen una
Mens titubat, perditve alieno ex vulnere vires.
Sic reputa tecum, quæcunque tibi inciderit res;
Inde scies res sæpe tuas turbarier, haud te.

## Cap. XIV.

Ante oculos quæcunque tuos ſe ſiſtat imago,
Sollicitetque tibi mentem, tecum ipſe volutes,
Quod tibi jam incumbat munus, queis fidere poſſis
Viribus, aut queis te ſapientia muniat armis.
Pulchra venit coram mulier, laſcivaque ridet
Neſcio quid blandum tenerumque; at, cui locus hic ſit
Virtuti, perquire; aderit pudor ecce ſatelles
Haud piger, inſiduſve. Labor ſiquando fatigat
Te gravis, adjutrix vires tolerantia præſtat.
Vellicat immeritum te plebs, et crimine falſo
Inſequitur? Stabilem firmat patientia mentem.
Auxilium tibi nuſquam aberit. Si re ſuper omni
Sic agitas tecum prudens, atque hic tuus eſt mos;
Nulla animum ſpecies rapiet nova; ſed tibi conſtans
Uſque eris, et lenis fluet æquo tramite vita.

## Cap. XV.

Amiſiſſe aliquid dicis te? Falleris, aio.
Nil ergo amiſi? Nil ſcilicet; heus, bone; dicam
Quomodo nil: moritur conjux, aut dulcis ephebus
Frater, parvulus aut pendens circum oſcula natus:
Nonne iſtos reddis? Sane hercule. Forſan agellus
Eripitur, patriique lares, et villa; negas te
Reddere et hæc, ſodes? Reddo, inquis; at eſt nebulo, qui
Eripuit. Fateor; quid tum? Quid diſtat, iniquus
Ille, æquuſve fuat? Quid refert, albus an ater
Sit, Tros an Tyrius, per quem repetit dominus res
Ipſe ſuas æquus? Cur muſſas? Dum tamen harum
Ille uſum indulget, ſic utere, tanquam alienis,
Non propriis; ſic diſce frui, velut imbre viator
Aſperſus fruitur caupona unctave popina.

## Cap. XVI.

Proficere uſque cupis ? Crucient ne talia mentem ;
Si neglecta mihi ſit res, decedere ſumma
Siquid ego patiar, fuerit neque cura peculi,
Vivere qui potero ? Puer eſt mihi ; mox erit ille
Nequam ; opus eſt virgis, fuſte eſt opus. O bone, temet
Cur adeo vexas ? Eſto ; penuria victus
Te premat, atque fame pereas, vacuus modo curis
Dum pereas : nempe hoc ſatius, quam ut triſtitia uſque
Oppreſſum pleno ditet te copia cornu.
Eſto ; tibi fuerit puer improbus ; improbus ille
In ſcelus omne ruat præceps, te experte doloris :
Hoc ſatius, quam perpetuo te pectora luctu
Torqueri, et miſeram curis diſperdere vitam.

## Cap. XVII.

Prima adeo in parvis fuerint tentamina rebus.
Siquis humi tibi forte oleum diffuderit, aut ſi
Abſtulerit vinum, tacito ſub pectore volvas
Protinus hæc tecum, tanti patientia, tanti
Stat mentis tranquilla quies ; quid valdius optem ?
Ecquid enim vænit pretio ſine ? Jam puero mi
Eſt opus ; ille domi non eſt ; ſin forte fuiſſet,
Ceſſaret vecors : quid agam ? Num ringar ineptus ?
Non ego ; nec ſervum penes eſſe ſinam, ut mihi pectus
Torqueat ad libitum ; res illi haud tam bene cedet.

## Cap. XVIII.

Proficere uſque cupis ? Num vis contendere porro ?
Obdures animum, fatuuſque amenſque vocari
(Dum res externas temnis) patienter et æqua
Mente feras ; etiamque optes nil ſcire videri.
Sin te miretur, ſin laudet forte popellus,

Ipſe tibi diffide, memor, quod ſancta tueri
Munia naturæ, externis pariterque potiri
Rebus non adeo facile eſt ; at, cum tibi pectus
Occupat alter amor, certa alter lege recedit.

CAP. XIX.

Vis nullus natos caſus tibi, nullus amicos
Auferat ? Innumeros vis uxor vivat in annos ?
Stultus es inſanuſque, cupis quia fata Deorum
Te penes eſſe, adeoque aliena negotia curas.
An cupis, ut nunquam peccet puer improbus ? Eheu
Te miſerum, demens dum res mutare laboras,
Atque ipſam vitii naturam invertere tentas !
At nihil ergo petam ? Nihil, inquis ? Quin ego dicam ;
Quod potes ipſe, velis ; nil ultra ; ſic tibi nunquam
Irrita vota cadent, nec ſpe luderis inani.

CAP. XX.

Eſtne hominum quiſquam, data cui ſit tanta poteſtas,
Invito ut tollat tibi dulcia, ponat amara,
Cum volet ? Hunc dominumque tuum, regemque fateris.
Vis liber fieri ? Hac una ratione catenas
Excuties, ea ſola velis, ea ſola recuſes,
Quæ proprii juris fuerint, obnoxia nulli.
Hoc niſi feceris, haud poterunt adamantina vincla
Solvere prætores centum ; reſcindere nexas
Non valet Alcides, non Jupiter ipſe catenas.

CAP. XXI.

Te gerere in vita ſimili ratione memento,
Qua temet geris in cœna. Patinam puer ad te
Pertulit, exſtructaſque dapes ? Aliquam inde pudenter
Partem ſume, nec ora nimis diſtenta perungas

Rusticus. An nitidas lances, conditaque laute
Fercula prætervecta vides? Avidam cave dextram
Usquam protendas, cave volvas limus ocellos
Huc illuc cupidos. Nondum cibus advenit? At tu
Usque sede patiens, nec clames, ocyus assos
Pone, puer, pisces; nemo conchylia? nemo
Ostrea fert? nemo mullos? Insane, quiescas;
Nec puerum vexes, neque dentem in dente fatiges.
Hanc bene si teneas legem, hac ratione modestus
Si te gesseris ad nummos, famamque, et honores,
Hac ad filiolos pariter, sponsamque, Deorum
Mox conviva bonus fueris. Sin sobrius ista
Respueris oblata, deus, deus hinc eris; ipse
Jupiter assurgit, solii et te in parte reponit.
Arte hac Diogenes, Heraclitusque, aliique
Porro, culta quibus sapientia prisca viris est,
Ascendere domos superum, et numerantur in illis.

## Cap. XXII.

Numquis inexpletum mœret, quod trans mare currat
Filius, aut amens luxu bona patria perdat?
Tum cave, ne species magnorum inopina malorum
Te quoque transversum rapiat, ne fallat imago
Tam vani luctus: quin tu sic dispice tecum;
Non res ipsa hominem, sed tantum dogmata vexant;
Nam neque res aliis tantos facit ista dolores.
Quin sermone tenus socias miscere querelas
Haud veto; sed cave ne luctus tibi pectora tangat,
Persideatque ad vivum, imas penetretque medullas.

## Cap. XXIII.

Nos sumus in scena; quin et, mandante magistro,
Quisque datas agimus partes: sit longa brevisve

Fabula, nil refert: Tyrio ſeu dives in oſtro
Incedam, pannis ſeu veler ſquallidus, imo
Prognatus populo, ſeu fracto crure, humerove,
In triviis rogitem æra; placet lex; hanc quoque belle
Actor perſonam non inconcinnus ad imum
Uſque feram; hoc, hoc nempe meum eſt; at munia nobis
Didere, partirique, opus hoc et cura deorum eſt.

## Cap. XXIV.

En! Cornix, inviſa futuri nuncia damni,
Neſcio quid ferale canit: ſed cur trepidas? Cur
Palleſcis? Quin ſume animos, et ſic age tecum;
Certe hinc nulla manent mala me; funduſve, domuſve
Plectetur forſan, vel conjux, progenieſve,
Fama ſimul, corpuſque meum: tamen omnia fauſta
Sunt portenta mihi, ſi ſtet modo certa voluntas;
Nam quicunque adeo caſus portenta ſequatur,
Me penes eſt hinc jucundos decerpere fructus.

## Cap. XXV.

Vis eſſe invictus? Cupis in certamine nullo
Eſſe minor? Rem inventam habeo, effectamque tibi do:
Scilicet in nullam deſcendas cautus arenam,
Contendas nuſquam, tibi ni victoria certa
In manibus ſit: habes, tota quod mente petiſti.

## Cap. XXVI.

Plebs ſiquem imperio decoret, trabeave nitenti
Induat, atque ſecunda ad cœlos efferat aura;
Si cenſu quis clarus equeſtri balnea, villas
Exſtruat, aut aret ampla paterni jugera fundi;
Tunc hominem cave divitiis vel honoribus auctum
Attonitus ſtupeas fatue, dicaſve beatum,

Teque hunc esse velis: quid enim? Si, quæ penes ipsum
Te fuerint, faciant serventque ea sola beatum,
Cur tandem invidia tibi pectus inaniter angis?
Æmula cur vana mens ambitione laborat?
Hinc adeo facilis siquis Deus, en, ego, dicat,
Jam faciam quod vis, magnarum dux legionum
Seu fieri malis, seu consul, sive senator;
Tu super his constans animi, et præsentibus aptus,
Nil horum indigeo, referes; liberque, potensque
Usque mei vivam! Satis est: sic denique liber
Evadam, res externas si temnere discam.

Cap. XXVII.

An mihi fuste caput minuit quis? An unguibus atrox
Involat in malam? An colaphis convitia miscet?
Non mihi verba nocent, non verbera; at omnia in auras
Cassa abeunt, animus nisi me meus angit iniquus.
Cædit me? Cædat: fundit convitia? Fundat:
Non tamen hoc ideo potis est me lædere pacto;
Tum demum lædar, cum me læsum ipse putaro.
Haud sinam ad internas manent mihi ut ista medullas
Probra, nec attonitus rerum novitate ciebor:
Proderit indulgere moram: tum scilicet omnis
Ultro animorum æstus cadet, in seseque residet.

Cap. XXVIII.

Vivere si recte cupias, mortem, atque catenas,
Et mala dura fugæ, verbo uno, quicquid acerbi
Valde humana cavet natura, atque acriter horret,
Assidue ante oculos ponas: super omnia mortis
Vive memor, persæpe animo mors certa recurset.
Exin nil parvum sapies; nil vile subibit
Mentem; nulla animum torquebit dira cupido.

CAP. XXIX.

Vis vere ſapiens fieri ? Poteriſne cachinum,
Atque ſales perferre indocti et ſcommata vulgi ?
Hirſutam hic vellit barbam ; vultum ille habitumque
Laſcivus ridet, ſetas atque hiſpida membra
Increpat, unde tam acerbus ades ? Tam torva repente
Unde tibi frons eſt ? At, ſi me audire velis tu,
Deme ſupercilium, nec turpiter hirtus et atrox
Appare : verum defendas gnaviter iſtas,
Quas ſuſcepiſti partes ; tueare locum, et ſtes
Immotus, quaſi te hac Deus in ſtatione locaſſet.
Quod ſi virtutis fidus rigiduſque ſatelles
Fortiter uſque locum defendas, et tibi conſtes ;
Qui modo te riſit, populus venerabitur ultro,
Ingenteſque tibi plaudens decernet honores :
Sin partes timidus mutaris transfuga ; jam bis
Præbebis riſum plebi, bis fabula fies.

CAP. XXX.

Extra te numquid quæris ? Cuiquamne placere
Optas ? Lapſa manu arma ; loco pulſuſque recedis.
Sis bonus et ſapiens ; ſatis eſt ; nihil amplius opta ;
Sin ultra cupias ſapienſque bonuſque videri,
Scilicet is videare tibi ; jam laudis abunde eſt.

CAP. XXXI.

Ne vero hanc vanam foveas ſub pectore curam,
Heu ! miſer in pretio non ſum, ſine nomine vivam
Obſcurus, totumque agitabo inglorius ævum ;
Hos depone metus ; age, dic mihi, tune ſecurim,
Tu faſces donare potes tibi, eburve curule ?
An temet penes eſt epulis accumbere regum ?
Non penes eſt, inquis. Quod te ergo dedecus urget ?

Quæ te culpa premit? Qui tandem turpior illo
Evadis pacto? Vitio demum id tibi vertit
Quiſquam hominum, immeritumque alieno crimine
damnat?
Annon in pretio es, dum mens tibi conſcia recti
Plaudit, virtutis ſummo te in culmine ſiſtit,
Atque ſuos, quoſcunque poteſt, tibi tradit honores?
Reſpondes forſan, non poſſum vivere amicis
Commodus, haud opibus fratrem charoſque propinquos
Eſt augere mihi, in cenſumve referre Quiritum.
Si tibi nil horum in manibus, nec munera apud te
Sint ea, qui præſtes illis? Verum, agmine facto,
Cur non illa paras, clamant, ut copia nobis
Suppetat? Eia, pares. Ego nempe parabo libenter,
Si poſſim recte, illæſum ſervare pudorem
Dummodo mî liceat, modo magnanimuſque bonuſque
Illa parare queam; monſtrate viam, et ſequar ultro;
Sin mea profundam bona prodigus, ut coemam quæ
Haud bona ſunt vobis; pacto quo jam redit iſto
Res mihi? Stultus ego magis, an vos eſtis iniqui?
Quid nummus vobis ſi deſit? Habetis amicum
Sincerum, fortemque, verecundumque; quid ultra
Optandum eſt? Utra res potior? Ferte ergo, precor, mî
Auxilium, bonus ut perſtem, et ſincerus ad imum;
At vero, ut cedam, ut virtutis caſtra relinquam
Transfuga, quis tandem verus ſuadebit amicus?
Succinit hinc alter, charos, age, reſpice cives,
Et patriæ te tangat amor. Sed quid faciam vis?
Non per me latas (fateor) dat porticus umbras,
Balnea nec condo; non eſt, quod multa loquamur;
Haud recte ſoleas aptat faber, armave ſutor:

Quiſque ſuam demum (ſatis eſt) exerceat artem.
Quid ſi forte alium civem gnavumque bonumque
Urbi ſufficiam, et claris virtutibus auctum
Educam, patriæque decus columenque futurum?
Ecquid erit pretii? Numquid patriæ utile faxo?
Utile nimirum faxis. Hinc quærere pergo;
Ipſe ego ſi conſtans civis, ſi fidus amicus,
Si merear fortiſque verecunduſque vocari,
Nil ego tum patriæ proſum? Sed quis tibi in urbe
Eſt locus? Is locus eſt, ſalva virtute parare
Quem licet, incolumique fide: ſin forte pudorem
Deſero virtutiſque viam; vos dicite, cives,
Qui proſim patriæ male fidus, turpis, et excors?

## Cap. XXXII.

Si tibi prælatus lecto potiore recumbit
Convivarum aliquis; ſiquem rex forte vocavit
Ad cænam, te neglecto; ſi ſæpe ſalutat,
Conſiliis ſocium adjungit, jubet eſſe ſuorum
In numero; at vero tu protinus, hæc bona ſi ſint,
Gratulor, exclames, bone vir; ſi ſint mala, ne tu
Demitte auriculas, mala quod tibi præripit alter.
Illa quidem haud tua ſunt; ſed qua tamen illa parari
Lege queant, noſti; verum niſi conditionem hanc
Præſtiteris, non illa tibi contingere poſſunt.
Nimirum tu patroni non oſtia pulſas,
Non illum laudas, lateri ejus non comes hæres;
Hæc faciunt alii; ſed eoſdem ferre labores
Si dubitas, eadem cur præmia poſcis iniquus?
Nempe haud æquus eris, quin inſatiabilis uſque
Audieris merito, ſi tanta capeſſere ſperes,
Nec pretium numeres: age, ne te jam morer, audi,

Quo rem deducam; quin tu, muliercula, quanti
Vendis lactucas? Obolo. Venit alter, et illi
Dat pretium, tollitque herbas: ergo miserum me
Esse putas, hunc felicem? Cur? Nempe reportat
Hic olus. Interea mihi plaudo, obolumque reporto.
Non te rex hodie vocat ad convivia; num tu
Solvisti pretium? Quin solvas ocyus, in rem
Si tibi sit; si non solvis, cur, pessime, mussas?
Nimirum rex illa æque venalia ponit,
Ac caupo; obsequio quid distat an ære pararis?
Ne cœnam speres, nisi sit data symbola. Verum
Nil habeo infelix cænæ vice. Falleris, inquam;
Non regis fastum toleras, non ostia pulsas,
Non vacuam tumidis vesicam laudibus inflas.

## Cap. XXXIII.

Integra quid natura velit, cognoscere si vis,
Dispice, gens humana quid uno dictitet ore;
Hæc rationis vox, hæc nescia fallere norma.
Utpote, vicini cum quis vas fictile frangat
Servulus, ille instat dum flagro urgetque trementem
Insultans, quid ni tu frendenti et minitanti
Exclames, compesce iram, sæpe omnibus illud
Accidit, hoc vivet figulus pacto atque valebit:
Quid ni hæc edicas sapiens? At, si tua tandem
Fracta solo cadit olla, I, vir bone, porrige dextram;
Ut tibi vena salit? Sed, ne hæc jocularia tanquam
Ridens percurram, quæramus seria; amici
Filiolus moritur si funere raptus acerbo,
Aut uxor fœcunda et amabilis, ille dolere
Insolabiliter; sed tu, quid, amice, dolori
Nequicquam indulges? Calcanda mihi et tibi

Eſt via ; nos etiam (non eſt mora longa) ſequemur :
Hæc recte. Uxor adempta tibi eſt, aut filius ? Eheu,
Me miſerum, clamas : at vero reſpice, quo tu
Damna aliena animo tuleris, quo pectore et ore,
Et tua fer ſanus ſimili ratione modoque.

## Cap. XXXIV.

Vix (ut opinor) erit quis tam jaculator ineptus,
Conſulto erret ut a meta, et collimet in auras ;
Nedum quid ſimile huic faciat Deus, et bona mater
Natura ; alma malum nedum natura crearit.
In medio ſin quadrivio te fixerit olim
Quis nudum, ut poſſit plebecula fuſtibus atque
Cædere te flagris, nonne indigneris, amice ?
Et merito : verum dic, o bone, qui minus ipſum
Te lædis, ſi, cum vulgus convitia jactet,
Angeris, atque animum ignave demittis inermem ?
Ne vero tantum concede Quiritibus in te
Imperium, nec tam lepido plebs improba regno
Gaudeat : at, quodcunque agites, bis terque voluta,
Quid præeat, quid deinde ſequatur, et omnia cautus
Pende etiam atque etiam ; hoc niſi ſit, præclara minatus
Jactanter te operi accinges, at mox timidus ceu
Terga dabis miles, Thraſo demum e Cæſare fies.

## Cap. XXXV.

Magna coronari vis numquid Olympia? Quis non?
Hercule res bella eſt : quin tu prius ipſe voluta
Tecum, ſi ſapias, quid poſt, quid et ante, ferendum.
Imprimis non more tuo tibi vivere fas eſt,
Non tibi conſuetis dapibus tergere palatum
Athletæ licet, inviſam ſed rodere cœnam
Cogeris ingratis, nec non durum uſque laborem

Ad domini arbitrium certis renovare diebus,
Algere, inque vicem pariter ſudare paratus.
Nec ſedare ſitim gelida, laticemve Lyæi
Sumere fas, tibi cum libitum eſt, ſed cum libet illi,
Qui te curarit, medici pro more, magiſtro.
Mox adeo in pugnam deſcendis; peſve manuſve
Luxatur tibi forte cadenti, pulvere fauces
Turpantur, denſamque abſorbes pronus arenam:
At tandem flagris cæſus, multoque peruſtus
Verbere ſperatam perdis poſt omnia palmam.
Quin age, certantum quæ ſint incommoda, luſtres,
Et, ſi tantus amor pugnæ, ſi tanta cupido,
I pugil, atque unctæ fortis te accinge palæſtræ.
Sin temere aggrederis, ſuſceptas, o bone, partes
Depones cito, ludentum ritu puerorum
Mobilis; hi fiunt athletæ, deinde tragœdi,
Et gladiatores, citharœdi, vel brevis horæ
Articulo: ſic tu ventoſus nunc ſapiens, nunc
Aut pugil, aut gladiator eris; ſic ſimius olim
Factitat hoc, illud, ſimul omnia tentat, inepte
Sedulus, infectam repetitque et linquit opellam.
Sic, ſeu Pythagoram laudet quis, ſive Platonem,
Vulgus hiat, pluteum et libros tum comparat; eia,
Et nos mox inter ſapientes fama reponet.

## Cap. XXXVI.

Quicquam opus ordiris? Quæ ſit res quantaque, tecum
Volve, adeoque tuis fuerit num viribus æqua.
An pila te juvat, aut diſcus? Num laude palæſtræ
Inclareſcere vis, jaculo famamve mereri?
Concute te; validiſne ſatis compagibus apta

Hærent membra tibi? Femora, et crus, brachia, lumbi
Quid valeant, quæras, et ſedulus omnia luſtres;
Quippe alios alias natura inſtruxit ad artes.
In votis ſapere eſt: rogo deinde, famemque ſitimque
An perferre potes, ventrique indicere bellum?
Tum noctes vigilare etiam, tolerare labores
Perpetuos, charæque arceri a conjugis ulnis,
Atque etiam præbere tuis ludibria ſervis?
Vivere divitiarum expers, exſors et honorum,
Inque foro, quamcunque intentes, perdere litem?
Ut tibi res ea viſa? Placetne hæc conditio et lex?
An tanti libertatem gratamque quietem,
Erectumque animum, pectuſque angore ſolutum
Vis emere? I cæptes iter, atque hoc omine pergas.
At ne te demum retrahas, aliudque capeſſas,
Inde aliud, variuſque breves muteris in horas,
Ludens ut puer; is ſapiens erit, inde coactor,
Rhetor item; procurator mox Cæſaris exit.
Iſta ſibi diſconveniunt, diverſaque longe
Diſſiliunt, nulloque valent coaleſcere pacto:
Unus homo eſto, bonuſve, maluſve; eia, elige; utrum
vis?
Inter utrumque locus non eſt: quin exere vires
Aut hic, aut illic; omnemque impende laborem
Aut animo, aut opibus; res externæ tibi cordi
Sint, aut internæ; quicquid demum egeris, illud
Gnavus age; aut prorſus ſapere aude, aut deſipe prorſus.

Cap. XXXVII.

Quo ſit amore parens, quo frater amandus, amici,
Patria, cognati, ſi tandem ſcire laboras;
Contemplare, gradu quo ſit tibi quiſque propinquus,

Quo junctus fuerit vinclo, quo deinde loco ſtet:
Hinc varia humanæ naſcuntur munera vitæ.
Anne domi pater eſt? Tu ſis tutela ſenectæ, et
Cede ſeni patiens et commodus. At latus urit
Fuſte meum, vellitque aures cerebroſus, et acri
Bile tumens vappam forſan vocat et nebulonem;
Difficili et querulo cedendum? Imo hercule; quid ni?
Collige ſic, non cuique bonum natura patrem dat,
Sed patrem. An probris urget te frater iniquis?
Innectitne tibi fraudem? Delicta libenter
Condones ſtolido, et ſocialiter huic veniam des
Mitis et urbanus. Vir at eſt malus. Eſto; quid ad rem?
Tu cave ſis ſimilis; quin fidus munia præſtes
Tu tua, nec cures porro, quid fecerit alter.
At me læſit, ais. Vigilans tibi ſomnia fingis;
Nam neque te læſit, potuit neque lædere, clamo:
Invito damnum non eſt inferre; nocebit
Nemo tibi, niſi tute velis; quin verte furorem
In temet; tua fraus omnis; tum denique damno
Multaris, tibi cum multarier ipſe videris.
His igitur ſi te formeſque regaſque elementis,
Si, quæ quiſque locus poſcat ſibi munia, noris;
Inde bonus civis fies, et dulcis amicus,
Vicini implebis ſic officium, atque ducis, ſic
Reddes perſonæ bene convenientia cuique.

## Cap. XXXVIII.

Eſt tibi religionis amor? Cultorne Deorum
Sincerus fies? Menti hoc, ſuper omnia, fixum
Inſideat, ſtabili peragunt quod numine cunctas
Res ſuperi, atque æqua mortales lege gubernant.
Fata igitur quocunque trahant te, lætus ovanſque

I propera, jam ſponte ſequax; en, te vocat author
Jupiter; en, ducit ratio et ſapientia Divum.
Parce adeo incuſare Deos, neque funde querelas,
Tanquam cura tui ſuperos non ulla teneret.
Hoc tamen ut perſtes animo, tibi protinus illud
Tolle memor dictum, A tete omnia tum bona oriri,
Tum mala. Sin aliunde petas rem credulus ullam;
Mox ubi fluxa cadet tibi ſpes, vanique dolores
Torquebunt animum, tunc falſo crimine Divos
Incipies premere, atque odium exercere nefandum.
Nec mirum hoc adeo eſt; quippe illud cuique animantum
Inſevit natura parens, ut, quicquid obeſt, id
Irati fugiant, et ament, quod profore credunt.
Qui ſe cunque igitur lædi putat, ille profecto
Non poterit gaudere malis, cauſiſve malorum.
Fervidus hinc patri juvenis convitia fundit,
Et fremit indignans, plena quod promere ciſta
Æra ſenex renuit, ſuavem præſtantia vitam.
Necnon Thebanos fratres diſcordia vexat
Effera, dum ſolos felices ducit uterque,
Purpura quos decorat, ſceptrique inſigne ſuperbi.
Quinetiam nautæ pariter, pariterque coloni,
His quia ſternit hyems ſegetes, navem obruit illis,
Oderunt Divos, atque alta voce laceſſunt.
Factitat hoc paſſim plebs cætera, ſeu pueris, ſeu
Conjugibus fuerint orbati: id ſcilicet unum
Quiſque colit, ſibi quod prodeſt. Quo pertinet, inquis,
Sermo hic? Nempe illuc tandem; vis numina cultu
Sincero dignari, animo et venerarier æquo?
Externi nequid timeas, ponaſque ſolutis

Fræna cupidinibus, certoque has limite claudas.
Nec minus interea patrio bona numina ritu
Sedulus usque cole, et superis solennia dona
Casta redde manu : sive aras imbuat agnus,
Seu forsan taurus ; seu dulcia munera Bacchi
Mista favis libes ; sine sordibus omnia lætus
Præsta ; et nota tuæ tibi sit mensura crumenæ ;
Nec parcus nimium, nimium neque prodigus esto.

## Cap. XXXIX.

Ad vatem forsan, vel sancta oracula Divum
Si consultor eas, nescis tu nempe negoti
Quis demum eventus fuerit ; tamen interea scis,
(Si recte sapias) qualis, cujusque coloris
Res sit, tene penes fuerit suprave locata.
Si non te penes est, mitte omnem pectore curam ;
Non erit ista bonis res annumeranda, malisve.
Re super hac jam pelle metum, pelle æquus amorem,
Nec tende ad sacram trepidans et pallidus aram.
Quis metus est? Inquam: cum lanx tibi pendeat usque
Æqua bonumque malumque inter ; cum, utcunque cadat sors,
Te curante, queat vitæ servire beatæ,
Nec quisquam valeat tua commoda tanta morari.
Audacter venias tandem ad delubra, velut si
Consilium a fidis peteres incertus amicis.
Sin superi responsa dabunt, monitoribus illis
Utere fidenter, neque despice fata Deorum.
Quid demum ille Anyti reus egit ? Siquid ei olim
In vita occurrit dubium, atque a luce remotum,
Natura duce quod nequiit, necdum arte magistra
Eruere e tenebris, et apertas fundere in auras ;

Oravit Divos, ut clarum attollere lumen,
Et caligantem vellent diſpellere nubem.
Defenſore caret ſin patria, ſeu quis amicus,
Vatibus haud opus eſt ullis, jam cedat aruſpex,
Ipſe animus recti dum conſtat idoneus author.
Sed prohibet vates, atque exta infauſta juvencæ
Ultro aperit, mortemque mihi, exiliumve minatur,
Et propria ſecurum in pelle quieſcere ſuadet.
Quid tibi mens? Annon patriæ auxiliarier æquum eſt?
Non pro ariſque fociſque adeunda pericula cenſes?
Siſte parum, et, Pythius quid quondam fecerit, audi.
Neſcio quis ſacram huic forte improbus intrat in ædem,
Qui periturum olim ſub cultro liquit amicum;
Continuo exardet Deus, et fugat inde trementem
Uſque premens; dextra colaphis caput atque ſiniſtra
Contundit, nebulonem animo indignatus inertem.

## Cap. XL.

Quo demum formanda modo ſit vita, revolve
Sedulus, atque tibi perſonam delige certam,
Quam ſervare velis conſtanter, et uſque tueri,
Seu verſere foris, proprio lare ſive quieſcas.

## Cap. XLI.

Imprimis ſacri fuerit tibi cura ſilenti
Maxima; nec profer, niſi quæ proferre neceſſe eſt;
Atque ea perpaucis: raro autem, et tempore dextro,
Protrahe ſermonem, et plenæ da vela loquelæ.
Tum quoque de ludis verbum Circenſibus unum
Ne facias, pugilumve levis certamina narres.
Sed neque de potuque cibiſque age; (nempe popellum
Hæ curæ exercent;) hominum ſuper omnia vitas
Et vitia exagitare vetabo, et ſplendida ineptum

Facta efferre; nec inter ſe committe viciſſim
In trutina cives, minor hic illo, alter utroque.

Cap. XLII.

O factum bene! Nugantes ſiquando ſodales
Allicis in frugem præclaro callidus aſtu,
Leniter et flectens poſt te trahis uſque ſequaces,
Donec eo poteris ſermonis ducere curſum,
Unde ſeges valeat virtuti uberrima naſci.
Sin grex circumſtet populi, pecus atque profanum,
Artibus his nuſquam locus eſt: cede ergo pudenter,
Et ſine ſermonis lutulentum currere rivum.

Cap. XLIII. XLIV.

Intempeſtivis etiam indulgere cachinnis,
Pulmonemque agitare joco, et diducere rictum
Te veto. Nec crebro libeat te obſtringere jure-
Jurando, et teſtes nugarum arceſſere divos.

Cap. XLV.

Indocti vites etiam convivia vulgi;
Quod ſi forte tamen tuleris, ſi forte pedem illuc,
O cave jam admonitus, vigili et circumſpice cura,
Ne labem tibi plebs, ut pix tractata, remittat.

Cap. XLVI.

Quæ ſpectant corpus, tenus hac erit omnibus uti,
Commoda qua fuerint menti; menti omnia ſide
Ancillentur, ad hanc tendant ſimul omnia metam.
Hac aptet prudens norma tunicam tibi ſartor,
Hac ſoleas ſutor lege; hæc menſura bibendi,
Hæc ſit edendi etiam; huc gnarus collimet acutum
Et ferri faber, et ligni; hic modus ædibus, hic ſit
Porticibus; ſtatuat numerum hæc quoque regula ſervis.
Nil horum ad luxum referas, famamve; nec unum

Quantumvis curtum phaleris impende trientem.

CAP. XLVII.

Gaudia nec Veneris, nisi quæ tibi casta ministrat
Sanctus Hymen, noris; matronis virginibusque
Se saltem abstineas, solaque in Laide pecces.
Ne tamen insectere alios, neque turpia censor
Facta notes, spurcisve intentes crimina mœchis,
Nec tete Hippolytum jactes, aut Bellerophontem.

CAP. XLVIII.

Quid de te blaterent alii, si narrat in aurem
Quis tibi sedulus, et fide maledicta recenset,
Ne tu sollicitus temet purgare labores,
Nec famæ aspersam cures detergere labem;
At leviter ridens, bene habet res, subjice; felix
Nonne ego sum, mea quod lateant hos cætera cæcos
Crimina? Quippe alias non certe hæc sola notassent;
Omnia nudassent vitia, in lucemque tulissent.

CAP. XLIX.

Quod superest, spissi neque ludos sæpe theatri
Quæras, nec vacuam teneant spectacula mentem:
At siquando adeo tulerit res, (nam neque censor
Durus ego fuero) siquando evenerit olim,
His quoque ut intersis, hoc tantum postulo, ut unum
Te attentus spectes, in te mens hæreat uno.
Isto nempe velis fieri illic omnia more,
Quo fiunt; illum victorem incedere malis
Qui victor fuerit; (non ullæ sic tibi mentem
Impedient curæ;) sed nec risu fremituque
Instes, aut miserum rumpas clamore theatrum.
Nec repetita ex integro spectacula promas
Ipse domi, apponens sociis cuncta ordine ab ovo ad

Mala; pugil melior quis ſit, truculentior urſus
Pugnet uter, potiorve leo venabula frangat:
Nugas mitte leves; (neque enim ſapientior hilo,
Cultior aut fuerit tibi mens;) linque iſta popello
Gaudia, nec ſtudio captus videaris inani.

CAP. L.

Et recitatores caute vitare poetas
Cura tibi fuerit: ſaltem ſubſellia plauſu
Ne frangas; nedum miſeri famam attere vatis.

CAP. LI.

Cum quocunque viro fueris venturus in unum,
(Præſertim ſi fama hominis, nomenque, decuſque
Claruerit), prudens multo tecum ante volutes,
Quid Zeno faceret, quid jam ſapientia dia
Socratis, hoc poſitus ſi forte loco eſſet utervis.
Tum perge intrepidus; nullus manet inde pericli
Erroriſve metus; ſed enim, ductoribus illis,
Omnia perfectum expedies bene gnarus ad unguem.

CAP. LII.

Tum quoque, cum ſupplex venerandi ad limina regis
Tendis iter, prodeſt animo hos præſumere caſus:
Exiit ille foras dudum; aut intentus agit res
Forte domi clauſus; quin hinc atque inde procaces
Cum fremitu inſtabunt ſervi, adverſiſque abigent me
Imbellem obnixi foribus: ſin forte beatus
Vix coram advenio; quid rex? Rex fronte ſedebit
Rugoſa, naſove inopem ſuſpendet adunco.
Ut ſe habeat res iſta, vides; vis pergere? Perge;
Atque omnes perfer conſtanti pectore caſus.
At ne te poſt incuſes, fruſtraque laborem

Suſceptum doleas, ſortemve queraris iniquam ;
Id populus faciat ; ſapientem haud talia tangunt.

### Cap. LIII.

Sed neque res memorare tuas ex ordine geſtas,
Nec, quibus ereptus, terrave marive, periclis,
Quid tuleris belli atque domi, narrare labora.
Dulce eſt præteritos, inquis, percurrere caſus.
Dulce quidem eſt iterare tibi ; mî audire moleſtum.

### Cap. LIV.

Nec captare velis inter convivia riſum,
Auritumque fricare jocis ſalibuſque popellum ;
Hoc gravitaſque fideſque perit pacto ; exque Catone
Jam Davus ludo tantum plebi fueris et
Delectamento, citharœdus uti atque choraules.

### Cap. LV.

Numquis perfricta fronte, extinctoque pudore,
Scorta crepat, lenaſque meras, et olentia luſtra ?
Acriter objurges hominem, tacitumve pudenter
Te ſaltem teneas, dejecto et lumina vultu
Demittas ; non hic coram te talia poſthac
Fundere, non ſpurcas audebit promere voces.

### Cap. LVI.

Ecqua voluptatis tibi grata arridet imago ?
O ne te vinctum rapiat, teneriſque moretur
Illecebris ; quin ſiſte parum ; diludia poſcas
Admonitus, totamque agites animo penitus rem.
Quam brevis hæc fuerit tibi, quam fugitiva voluptas,
Pende etiam atque etiam, memor et ſis temporis ejus,
Cum poſt angeris miſer, occultoque flagello
Supplicium dabis ipſe tibi ; tum pende viciſſim,
Quam tibi jucundum fuerit, pariterque decorum,

Reſponſaſſe cupidinibus. Conceſſa voluptas
Viſa licet fuerit tibi, vel tum ſuavia mentem
Blandimenta cave illaqueent; et ſubjice, quanto
Splendidius fuerit, quanto jucundius, ipſum
Vincere te, lætoſque intus celebrare triumphos.

Cap. LVII.

Index an recti mens te monet? Ecquid agendum
Fida docet? Ne tu timidus vitare labores
Conſpectum vulgi, nec te in ſecreta recondas
Cenſuræ nimium metuens; quid enim? Mala ſi res
Viſa ſit et turpis, rem ipſam fuge ſanus, et unum
Te caſtus vereare pudenter: ſin tibi fas et
Æquum animus ſuadet, perge, i, bone, perge; popellum
Cur metuis, qui te præter fas damnat et æquum?

Cap. LVIII.

Vel nox, vel lux eſt; hoc vere dixeris; at ſi,
Eſt nox atque dies, dicas, periiſſe pudorem
Omnes clamabunt merito pueri atque puellæ.
Sic poſitos raptare cibos, et faucibus unctis
Lectas deglutire dapes, aut condere mappa
Stillantem, in loculos et clam demittere, turdum,
Utile nempe tibi eſt, at non adeo utile nobis
Convivis miſeros tantum rodentibus ungues.
Ne ſolum cures, tibi quid proſit; ſed et ipſum
Regem reſpicias; ad cœnam is nempe vocavit
Nos pariter tecum; ſuus illi ſalvus honor ſtet.

Cap. LIX.

Siquando indueris perſonam, quæ tibi longe
Exſuperat vires, apteque hærere recuſat;
Nil agis, et magno fruſtra molimine ſudas:

At, quas interea poteras cum laude tueri,
Intactas linquis partes ; ridendus utrinque.

CAP. LX.

Cum quis iter pedibus faciat, curabit (opinor)
Ne plantam impingat clavo, ne ſente ſecet crus,
Ne talum imprudens prave diſtorqueat : huic te
In vita ſimilem præſtes, multumque caveto,
Ne lædas animum ipſe tuum. Sin hanc bene ſanus
Uſque tenes legem, vives et rectius idem, et
Tutius, immuniſque pericli opus omne movebis.

CAP. LXI.

Sit mihi tantum æris, quantum friguſque famemque
Defendat, tutamque queat præſtare ſalutem !
Jam ſatis ; hic modus eſt nummorum, ut pes ſolearum.
Hæc requies, votorum hic terminus eſto meorum.
Sin temere ulterius contendam, heu, per ſpatium ingens
Mox ferar invitus, neque erit mihi ponere metam.
Calceus aptetur pedibus. Quin O utinam auro
Splendeſcat ! ſoleas mihi Jupiter æquus inaurat.
Purpura jam accedat ! quid jam amplius ? O miſerum me,
Gemmæ abſunt ! quam laute hinc inde niteret iaſpis !
Sic ubi naturæ fines quis tranſit, in altum
Devius avehitur, nec habet qua ſiſtere poſſit.

CAP. LXII.

Filiola eſt mihi pulchra domi : jam nunc capit annus
A decimo hanc quartus ; jam nunc laſcivus amator
Ardet, et excubat ante fores, limenque coronat.
Continuo illa comas ornare et pectere, et altum
Ædificare caput, nitidas ſimul undique veſtes
Quærere, et ad ſpeculum faciem componere curat.
Artibus his ne fide nimis, bona virgo ; pudori

Consule ; sint compti mores ; bellam indue mentem ;
Hinc decus, hinc tibi crescet honor ; jam denique ab omni
Parte nites, Veneremque meram te jure fatemur.

## Cap. LXIII.

Esse diu, potare diu, atque impendere tempus
Pelliculæ Venerique, atque his se dedere totum,
Ingenii est hebetis crassique, animique pusilli.
Non tanto conatu opus est, aut arte ad eas res,
Quæ melius fiunt obiter, nulloque labore.
Muni animum virtute, feram vigil excole mentem ;
Seria res hæc est, hic viribus utere totis,
Mane opus hoc agites, nec vespertinus omittas.

## Cap. LXIV.

Lædere te numquis tentat, damnumque malignus
Inferre immerito ? Numquis te dentibus atris
Rodit lividus ? Hæc tecum ; sic prorsus agendum
Censet, et ipse suo jure utitur ; ecquid ego illi
Imponam leges ? Num mî geret, an sibi, morem ?
Nimirum sibimet : sin prave judicat, illum,
Non me noxa premit ; nam vero siquis aberret,
Læditur ipse quidem, veri ratio integra perstat.
Sic agites tecum prudens si re super omni,
Tum, siquis tibi forte olim convitia fundat,
Tu tamen immotus, vultuque et pectore constans,
Sic visum est illi, sic judicat ille, repones.

## Cap. LXV.

Quæque duas ansas, hinc dextram, atque inde sinistram,
Res habet ; una teres, dura altera et aspera tactu est.
Frater me indignum læsit. Pars illa sinistra est :

Aufer abinde manum ; neque enim eſt tractabilis anſa.
At vero eſt idem frater, dulciſſimus et mî
A puero convictor. Ab hac demum arripe parte,
Rem ſapiens, habilemque manu verſare licebit.

Cap. LXVI.

Stant circum ſacci nummorum, et fœnore largo
Noctes atque dies auri tibi creſcit acervus ;
Dum manet in ciſta mihi vix as unicus ima.
Quin etiam eloquio polles, atque ore diſerto
Clareſcis ; cum nulla mihi ſit copia fandi.
Tune igitur tandem pacto hoc præſtantior es me?
Tene ego deterior ? Nego ; non ſatis illa cohærent.
Si vero ambigitur, tua res præſtantior, an ſit
Res mea ; num melius tua vox permulceat aurem,
An mea ; dedo manus, nec verbum addo amplius unum.

Cap. LXVII.

Num cito quis ſua membra lavat ? Tu protinus illum
Haud male, ſed tantum cito dicas eſſe lavatum.
Numquis fæcundos calices large haurit Iacchi ?
Hunc large dicas potare, haud largius æquo.
Qui tibi conſtat enim, qua mente is, conſiliiſque
Id faciat quibus ? Ad rationem hanc omnia judex
Si bonus exigis, hinc liquido pernoſcere poſſis
Res alias, alias venia dignaberis æquus.

Cap. LXVIII.

Præterea, neque tu ſapientis nomen adoptes,
Nec, cum erit ad cœnam ventum, ſub tempus edendi
Ore crepes tumido rigidus dictata magiſter,
Hæc lex eſto, viri ; comedendi hæc norma; quid ad rem?
Ipſe memor ſerves legem hanc, et grandia mittas
Dogmata, Socratico ſapiens et more geras te.

Arripit hunc quidam, ut narrant, et, dic mihi, aventi
Difcere, dic, inquit, vitæ præcepta beatæ
Quis dabit? Ille pudens alium ftolido inde magiftrum
Commendat, monftratque viam, et comitatur euntem.

Cap. LXIX.

Dum, quid fit virtus, quid non, natura boni quæ,
Plebs agitat, tacitum cautus te reprime; nam cur
Promere feftinas, animo quæ concoquere imo
Longe rectius eft? Sin quis truculentior urget,
Ignarumque hebetemque vocat, tuque id fimul æquo
Pectore fers, jam macte animis, jam macte triumphis,
Hos primos tibi dia tulit fapientia fructus.
Nam neque oves modo depaftam crudæ domino herbam
Eructant coram temere, at mox, gramine cocto,
Multo lacte fovent cuftodem, et vellere ditant.
Hinc apte exemplum fumas, nec pabula mentis
Immatura nimis regeras, fed cura fit intus
Didita digerere, et, perfecto temporis orbe,
Occultum refer in vita factifque faporem.

Cap. LXX.

Si tenui forfan victu, parvoque beatus
Exerces durum parce et frugaliter ævum,
Ne valde hinc placeas tibi tu, neque talia jactes
Ad populum, en, ego potor aquæ! me abftemius ecquis
Eft magis? At neque tu, vulgi fpectante caterva,
Primo mane, nives inter gelidafque pruinas,
Algentes ftatuas ulnis amplectere nudis,
Dictitet ut fortem plebs, invictumque dolore.
Quod fi æftate urit media fitis arida guttur,
Irriget os levis hauftus aquæ; tum fortiter undam
Exfpue; fic faxis; homini id neque dixeris ulli.

## Cap. LXXI.

Vis pingam ſapientem una ſtultumque tabella?
Hic eſto ſtultus, qui, quod metuat, cupiatve,
Extra ſe poſitum eſſe putat: contrarius alter,
Quod metuat, cupiatve, ſcit unum ſe penes eſſe.

## Cap. LXXII.

Profecitne aliquis? Certis cognoſcere ſignis
Id licet; haud quenquam laudat, probriſve laceſſit,
Haud culpat quenquam, neque quenquam crimine damnat.
Non de ſe loquitur, tanquam ſapientior eſſet
Aut aliis melior: rès illum ſiqua moretur,
Res ſiqua impediat, ſe damnat et increpat unum.
Numquis eum laudat? Laudatorem intus ineptum,
Inque ſinu ridet, præconem exoſus hiantem.
Numquis eum culpat? Tantundem eſt: id quoque flocci
Pendit, nec verbum contra unum reddere curat.
Et luxavit uti ſiquis crus, inque locum vix
Tandem reſtituit, jam cautius et pedetentim
Incipit ire, pigriſque movet ſe paſſibus æger,
Et baculo innixus circumſpicit, et cavet, aſpri
Offendat nequid, pedibus neque credulus audet
Fidere, dum firmæ redeunt in corpora vires:
Sic aget ille recens doctus. Tum nil petet extra
Sollicitus, metuetque nihil, niſi pellere Marte
Quod potis ipſe ſuo eſt, et cui ratio æqua reclamat.
Tum demum quæcunque optat, moderatius optat
Omnia, nec temere in præceps cæco impete fertur.
Sibilet hunc populus; nil penſi eſt: clamet inertem,
Inſulſumque, hebetemque; haud abnuit: adde aſinumque,

Et lapidem, plumbumque ſuper; juxta omnia ſurdo
Narras; unus homo eſt idemque: ſed interea ſe
Inſidiatorem catus et veluti timet hoſtem.

CAP. LXXIII.

Eſt homo, Chryſippi qui volvit ſcripta, animoque
Cuncta tenet commiſſa fideli, atque omnia ad unguem
Callet; quin effert ſeſe hinc, planeque beatus
Applaudit ſibi, et ex chartis pretium arrogat iſtis
Concutiens alas: verum, ni obſcurius illud
Chryſippi eſſet opus, niſi forte ea lucis egeret
Pagina, jactandi temet quis tum locus eſſet?
Hic adeo fons atque rei caput; en, duce certum eſt
Vivere natura, atque uti ratione magiſtra.
At mihi quis præcepta dabit? Quove auſpice nitar?
Chryſippo: quis enim melior? Numero æra, librumque
Mox emo. Deinde rogo, quis luce carentia verba
Explicat? Hanc aliquis mî interpres præſtat opellam.
Hactenus haud quicquam merui, neque ſplendida laudis
Præmia mî poſco. Supereſt jam munia vitæ
Sancta tueri, et ad hanc mores componere normam;
Hic labor; hæc meritam ſpondet victoria palmam.
Sin moror in verbis tantum, merus exeo nempe
Grammaticus; ſacrum pono virtutis amorem;
Exeo Grammaticus, vel ſola hac ſcilicet in re
Diſſimilis ſum Grammatico, quod volvit Homerum
Ille, locum ſupplet mihi dum Chryſippus Homeri.
Quod ſi forte aliquis dicat mihi, fare, age, quæ ſint
Dogmata Chryſippi, monſtres, perque omnia ducas
Ignarum, me continuo pudor opprimit ingens,
Quod mea ſermoni tam diſſona facta repugnant.

### Cap. LXXIV.

Hæc præcepta, velut leges, ſervare memento,
Quas violare nefas; neque pendas unius aſſis,
Quid populus dicat. Cuja eſt res? An tua, ſodes?
Non; verum alterius. Quid ni hanc curaverit alter?

### Cap. LXXV.

Surge, age; quid multos vivendi tempus in annos,
Vivendi recte differs? Eia, incipe, et ardens
Rumpe moram; ſtimulos addat tibi vivida virtus;
I, porro nitaris, et acer ad ardua tendas.
Jampridem hauſiſti vitæ præcepta beatæ,
Jampridem hauſiſti præcepta hæc, atque probaſti;
Cur igitur ceſſas? Quem demum, atque unde, magiſtrum
Expectas oriturum? O, ſi modo venerit ille,
Tunc ego qualis ero! Studiis tum denique honeſtis
Incumbam, tum nempe mei me cura ſubibit!
Quin hodie id fiat: nonne eſt elapſa juventas?
Nonne ætas animum poſcit matura virilem?
Sin fluitas levis uſque, moramque moræ piger addis,
Atque aliam ex alia mentem induis, atque viciſſim
Propoſitum mittis repetiſque, et ludis in orbem,
Indiciſque diem, inde diem; proprio ipſe periclo
Deſipis infelix; ignavia te tua perdit
Et latet incautum; vives, morieris et excors.
Aude igitur præſtare virum; ſublimia cures;
Et temet magnis tandem dignere triumphis;
Quis ſummus virtutis apex ſit, diſpice; morum
Hæc tibi regula, lex hæc inviolabilis eſto.
Atque hinc ſive labor tetricus, ſeu blanda voluptas
Objicitur coram, ſeu famæ dulcis imago

Titillat mentem tibi, ſeu grave dedecus urit,
Strenuus, O, defende locum, neque turpiter arma
Abjicias; ſonuere tubæ; jam prælia ſervent;
Nec mora, nec requies fuerit; non ludicra lis eſt
Hæc tibi; de rerum ſumma certamen habetur.
Sic olim divina boni ſapientia crevit
Socratis; hoc pacto cæleſtes attigit arces.
Quippe adeo ille petens primam virtute coronam
Uſque operi vigil incubuit, nec defuit unquam
Ipſe ſibi, oblituſve ſui eſt; quin gnavus in horas
Clarior emicuit, mentem non paſſus inertem,
Dum ſoli attentam rationi præbuit aurem.
Fecerit ille, inquis; verum neque tantus ego ſum,
Nec cupio certare minor. Quin tu quoque tantus
Eſſe velis, atque his agites ſub legibus ævum.

Cap. LXXVI.

Naturæ leges ſanctas ſervare, duce uti
Natura, atque intra deſcriptos vivere fines,
Hic primus ſapientiæ honos, hic ſummus apex eſt;
Utpote, nequaquam mentiri, haud fallere quenquam.
Alter ab hoc locus eſt, cur quid, cur non, ſit agendum,
Monſtrare, et certam rationem evolvere recti;
Utpote mentiri cur haud fas; fallere quenquam
Naturæ cur jura vetent, depromere cauſas.
Ultima laus tandem fuerit, quo quæque modo res
Sit tibi demonſtranda, tenere, atque omnia demum
Symbola et inſtrumenta exponere totius artis;
Nempe argumentum quid ſit; quid rite ſequatur,
Quid non; quid verum fuerit, quid denique falſum.
Atque adeo inſervit claſſis poſtrema ſecundæ,
Hæc primæ; in prima tandem requieſcere fas eſt:

Hæc loca ſtent tibi certa, hic eſto immobilis ordo.
At nos heu! Stolidi rem totam invertimus; ultro
Mentiri nobis mos eſt; mentimur, et uſque
Mentimur porro; interea ſatis eſſe beati
Nempe videmur, et hoc pacto veniamque mereri
Et palmam, quod, nos ſi demum quis roget, horæ
Momento percurrere poſſumus omnia vitæ
Officia integræ; nec reſpirabimus ante-
Quam liquida a nobis fuerit ratione probatum,
Mentiri quod non fas eſt, neque fallere quenquam.

CAP. LXXVII.

Fata ſequor, quocunque ferant; te, Jupiter, ultro
Te ſequor haud tardus, quoquo me ducere malis.
Sin ſtolidus nitar contra, luctanſque repugnem,
Nil refert; trahar ingratis tamen, inque ligatus
Obtorto frendens ducar, ceu bellua, collo.

CAP. LXXVIII.

Qui fato obſequitur, ſapit, admiſſuſque videtur
Conciliis Divorum, et ſentit cum Jove ſummo.

CAP. LXXIX.

Talis eras tu, Cecropiæ lux inclyta terræ;
Te veneror, divine ſenex, tuaque aurea dicta
Æternum recolo, atque alto ſub pectore condo:
" Sic placitum eſt ſuperis, mihi nec minus; eſto, Anytus me
" Et Melitus privare valent vitalibus auris,
" (Credo equidem) et vacuas Erebi demittere ad um-
" bras;
" Lædere num poterunt, damno aut multare? Ne-
" gabo."

# EPICTETI

# ENCHIRIDION.

Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, et magnam morbi deponere partem.

Hor.

# EPICTETI
# ENCHIRIDION.

## Cap. I.

Rerum quædam in noſtra poteſtate ſunt; quædam non ſunt in noſtra poteſtate: in noſtra poteſtate ſunt, opinio, impetus, deſiderium, averſatio, atque uno verbo, quælibet noſtræ actiones: non ſunt in noſtra poteſtate, corpus, poſſeſſio, gloria, imperia, atque uno verbo, quæcunque non ſunt noſtra opera.

## Cap. II.

Et quidem quæ in noſtra ſunt poteſtate, natura ſunt libera, quæ prohiberi et impediri nequeant: at quæ in noſtra non ſunt poteſtate, imbecilla, ſerva, quæ prohiberi poſſint, aliena.

## Cap. III.

Memento igitur, ſi, quæ natura ſerva ſunt, libera putaris; et aliena, propria; fore ut impediaris, lugeas, turberis, deos atque homines incuſes: ſin id, quod tuum eſt, ſolum tuum eſſe putaris; alienum vero, ut eſt, alienum; nemo te coget unquam, nemo te impediet, non incuſabis quenquam, neminem culpabis, invitus nihil ages, nemo te lædet, inimi-

cum non habebis; neque enim noxium quid patieris.

Cap. IV.

Tanta igitur expetens, memento non oportere modice commotum ea attingere; ſed alia omnino mittere, alia in præſens differre. Si autem et iſta expetas, et magiſtratum gerere et dives eſſe; forſan neque hæc ipſa conſequere, quod priora quoque expetas: illa certe nullo modo conſequeris, quibus ſolis felicitas et libertas adquiritur.

Cap. V.

Statim igitur omni aſpero viſo occurrere ſtude et dicere, viſum es, ac nullo modo id quod eſſe videris. Deinde explora illud, atque examina iis regulis, quas habes; prima autem hac vel maxime, utrum circa ea verſetur, quæ in noſtra poteſtate ſunt, aut quæ in noſtra poteſtate non ſunt: quod ſi circa aliquod eorum verſetur, quæ in noſtra poteſtate non ſunt, promptum hoc eſto, ergo nihil ad te.

Cap. VI.

Memento appetitionis promiſſionem eſſe, fore ut conſequatur id quod appetat; declinationis autem promiſſionem, fore ut in id non incidat, quod adverſetur. Et quidem is, quem appetitio fruſtratur, infortunatus eſt; qui in id incidit quod averſatur, calamitoſus: ſi ergo ſola declines, quæ præter naturam exiſtentia in tua ſunt poteſtate, in eorum nullum, quæ declinas, incides: at vero ſi morbum declines, aut mortem, aut paupertatem, eris calamitoſus.

Cap. VII.

Aufer igitur declinationem ab omnibus, quæ in

noſtra poteſtate non ſunt, eamque transfer ad ea, quæ contra naturam exiſtentia in noſtra poteſtate ſunt: appetitionem autem penitus in præſens tolle. Si enim appetas quidquam eorum, quæ in noſtra poteſtate non ſunt, fruſtrari neceſſe eſt: ex iis autem, quæ in noſtra poteſtate ſunt, nihil, quod honeſte appetas, adhuc tibi adeſt: at ſolo eo utere, ut impetum aliquo feras et alicunde revoces; verum leviter, et cum exceptione, et remiſſe.

## Cap. VIII.

Singulis in rebus, quæ vel delectant vel uſui ſerviunt, aut diliguntur, memento conſiderare, cujuſmodi ſint, exorſus a minutiſſimis. Si ollam diligis, te ollam diligere; ea enim fracta non perturbaberis; ſi filiolum amas aut uxorem, hominem a te diligi: nam eo mortuo non perturbaberis.

## Cap. IX.

Opus aliquod aggreſſurus, ipſi tibi ſubjicito, cujuſmodi ſit illud opus. Si lavatum abieris, propone tibi quæ in balneo fiunt; abluentes, incutientes, convitiantes, furantes; atque ita cautius rem aggredieris; ſi ipſe tibi dixeris, et ſtatim lavabo, et meum inſtitutum naturæ congruens conſervabo. Et ſimiliter in quocunque negotio: ita enim, ſi quid inter lavandum impedimenti accidat, promptum erit; equidem non hoc ſolum volui, ſed et propoſitum meum, quod ſecundum naturam eſt, ſervare: neque vero ſervabo, ſi ea, quæ fiunt, ægre tulero.

## Cap. X.

Perturbant homines non res ipſæ, ſed de rebus opiniones: ut, mors nihil terribile eſt, alioquin et So-

crati hoc visum fuisset; sed opinio de morte, quod terribile aliquid sit, hoc est illud terribile. Cum igitur impedimur, aut perturbamur, aut tristamur, nunquam alios incusemus, sed nos ipsos, hoc est, nostras opiniones: ineruditi factum est incusare alios, ob quæ sibi male sunt; ejus qui erudiri cœpit, seipsum; eruditi, neque alios, neque seipsum.

## Cap. XI.

Ob nullam alienam efferaris præstantiam: si equus sese efferens diceret, pulcher sum; ferri id posset: tu vero, cum dicis superbia elatus, pulchrum equum habeo; scito te ob pulchrum equum superbire. Quid ergo tuum est? Usus visorum: quare cum in usu visorum secundum naturam es adsectus, tum vero merito te efferes: tum enim aliquo tuo bono lætaberis.

## Cap. XII.

Quemadmodum in navigatione, subducto navigio, si aquatum exieris, in via quidem obiter hoc agis, ut cochleolam colligas, aut bulbulum; animum autem ad navem intentum habere oportet, et continuo respicere, an te gubernator vocet; et, si vocet, omnia oportet relinquere, ne vinctus, ovium instar, in navem conjiciaris: sic quoque in vita, si pro bulbulo, et cochleola, uxorcula detur et puellus, nihil impediet. At si gubernator vocarit, curre ad navem, relictis illis omnibus; neque respicies: quod si senex sis, ne recedas unquam procul a nave, ne vocantem non adsequaris.

## Cap. XIII.

Ne postules quæ fiunt, fieri ut vis; sed velis, quæ

ſiunt, fieri, ut fiunt, et recte facies. Morbus corporis impedimentum eſt; inſtituti non item, niſi ipſum velit: claudicatio, pedis eſt impedimentum; inſtituti non item: atque hoc cuicunque incidentium rerum verbis adde: illam enim alterius cujuſdam impedimentum invenies; tui vero nequaquam.

## Cap. XIV.

Super quacunque incidentium rerum memento ad te converſus quærere, quam potentiam habes ad ejus uſum: ſi pulchrum videas, aut pulchram, potentiam ad hæc invenies, continentiam: ſi labor offeratur; invenies tolerantiam: ſi convitium, patientiam invenies. Atque ſic adſuetum non te abripient ſecum viſa.

## Cap. XV.

Nunquam de aliqua re dicas; quod perdidi eam; ſed quod reddidi: puellus obiit? Redditus eſt: ager ereptus? Annon iſte quoque eſt redditus? Sed improbus eſt, qui eripuit: quid vero tu curas, per quem repererit is, qui dedit? Sed quamdiu conceſſerit, tanquam alienum id curato, ut cauponam viatores.

## Cap. XVI.

Si proficere vis, hujuſmodi cogitationes mitte: ſi mea neglexero, alimenta non habebo: niſi puerum caſtigaro, malus erit: ſatius enim eſt fame emori, ſine mœrore ac metu exiſtentem, quam vivere in omnium rerum adfluentia perturbatum: ſatius quoque eſt puerum malum eſſe, quam te infelicem.

## Cap. XVII.

Quare a parvis incipe: oleam effunditur? Villum ſurripitur? Subjice tibi: tanti vænit tranquillitas,

tanti constantia; gratis autem nihil acquiritur. Cum autem puerum vocas, cogita posse ipsum non audire, et, si audierit, nihil eorum agere quæ velis: neque vero ei tam bene sit, ut penes eum sit, te perturbari.

### Cap. XVIII.

Si proficere vis, perfer si ob externas res amens et stultus videaris: nihil videri velis scire; et si quibus esse aliquis videare, tibi ipsi diffide: scias enim, non facile esse, et propositum tuum, quod secundum naturam se habet, servare, et externa; sed omnino necesse esse, ut, qui unum curet, alterum negligat.

### Cap. XIX.

Si velis liberos tuos et uxorem et amicos tuos semper vivere, stultus es: quæ enim in tua potestate non sunt, vis esse in tua potestate; et aliena, vis esse tua: sic quoque, si puerum velis non peccare, fatuus es: vis enim vitium non esse vitium, sed aliud quidpiam: si autem velis, appetens aliquid, eo non excidere, hoc potes: hoc igitur exerce, quod potes.

### Cap. XX.

Dominus cujusque est, qui eorum, quæ is vult, aut non vult, potestatem habet, ut conservet aut auferat: quisquis igitur liber esse vult, neque cupiat quicquam neque aversetur eorum, quæ penes alios sunt: sin minus, servire necesse erit.

### Cap. XXI.

Memento oportere te, tanquam in convivio, versari: aliquid, quod circumfertur, ad te pervenit? Porrecta manu modeste capito: præterit? Ne detine: nondum venit? Ne appetitum extendito; sed expecta

donec ad te venerit. Sic erga liberos, ſic erga conjugem, ſic erga magiſtratus, ſic erga divitias *ſi affectus fueris*, eris aliquando dignus deorum conviva. Quod ſi vel propoſita tibi non cupias, ſed deſpicias; tunc non tantum conviva deorum eris, ſed et collega: ſic enim cum facerent Diogenes et Heraclitus, atque his ſimiles, merito et divini erant et vocabantur.

## Cap. XXII.

Cum plorantem aliquem videris in luctu, eo quod filius vel peregre profectus eſt, vel res ſuas perdidit, cave ne te viſum una abripiet, ut exiſtimes verſari eum in malis ob externa; ſed apud te diſtingue, et dicere promptum eſto: non hunc torquet id quod accidit, (quippe alium non torquet,) ſed quæ de illo eſt opinio. Nec tamen pigeat ſermone tenus una cum ipſo circumferri, et, ſi ita res tulerit, ſimul ingemiſcere: cave vero, ne etiam intrinſecus gemas.

## Cap. XXIII.

Memento te actorem eſſe, cujuſcunque magiſter velit, fabulæ: ſi brevis eſt, brevis: ſi longa, longæ; ſi pauperem agere te velit, ut et hanc perſonam ingenioſe agas; ſi claudum, ſi magiſtratum, ſi plebeium: hoc quippe tuum eſt, datam perſonam bene agere; ſed illam eligere, alterius.

## Cap. XXIV.

Corvus cum infauſtum crocitarit, ne te viſum corripiat; ſed ſtatim apud te diſtingue, ac dic; horum mihi nihil portenditur; ſed corpuſculo meo, aut reculæ meæ, aut gloriolæ meæ, aut liberis, aut uxori: mihi autem fauſta omnia portenduntur, ſi ego velim:

quodcunque enim horum evenerit, in mea poteſtate eſt, ut ex eo utilitatem capiam.

Cap. XXV.

Invictus eſſe potes, ſi in nullum certamen deſcendas, in quo vincere tui arbitrii non eſt.

Cap. XXVI.

Vide igitur, ne, ſi quem honore aut potentia evectum, aut aliter commendatum videris, illum beatum prædices, a viſo una abreptus: ſi enim in iis, quæ in noſtra poteſtate ſunt, ſubſtantia boni eſt; nec invidia, nec æmulatio locum habebit: tu autem ipſe non imperator, non præfectus, aut conſul eſſe voles, ſed liber: una autem via eo ducit, contemptus eorum, quæ in noſtra poteſtate non ſunt.

Cap. XXVII.

Memento, non eum, qui convitiatur aut verberat, injuriam facere, ſed opinionem quæ de his eſt, tanquam facientibus injuriam: cum igitur te aliquis irritarit, ſcito tuam te opinionem irritaſſe: quare a primis tenta, ne a viſo una abripiaris: ſi enim ſemel tempus et moram nactus fueris, facilius tuiipſius compos eris.

Cap. XXVIII.

Mors et exilium et omnia, quæ terribilia videntur, ante oculos tibi quotidie ſunto: maxime vero omnium mors: neque quicquam unquam humile cogitabis, neque quidquam nimis cupies.

Cap. XXIX.

Sapientiæ ſtudium ſuſcipere cupis? Statim te para, quaſi futurum ſit, ut deridearis: ut multi te ſubſannent: ut dicant, quod ſubito nobis philoſophus ex-

ſtitit; et, unde hoc nobis ſupercilium? Tu vero ne ſupercilium habe; ſed quæ tibi optima videntur, ita retine, tanquam qui a Deo in hunc ordinem ſis collocatus. Memento autem, ſi in iiſdem perſeveres, eos, qui te antea deridebant, poſtea te admiraturos; at duplo majori riſu te exceptum iri, ſi illis ſuccubueris.

## Cap. XXX.

Si quando te extra verſari accidat, ut placere alicui velis, ſcito te vitæ inſtitutum perdidiſſe: contentus igitur ſemper eſto, te eſſe philoſophum: quod ſi etiam videri velis, tibi ipſi videre, et ſatis erit.

## Cap. XXXI.

Hæ te cogitationes ne adfligant: ignobilis ego vivam, et nullius exiſtimationis uſquam: ſi enim ignobilitas malum eſt, non potes in malo eſſe per alium, non magis quam in turpi. Numquid ergo tuum opus eſt magiſtratum conſequi, aut, convivio accipi? Minime: quomodo ergo etiam ignobilitas hoc cenſeri poteſt? Quomodo etiam nullius exiſtimationis eris unquam, quem in iis ſolis, quæ in tua poteſtate ſunt, aliquem eſſe oportet, in quibus tibi quantivis eſſe pretii licet? At amici ſine auxilio tibi relinquentur: quid vocas, ſine auxilio? Non habebunt a te pecuniam, nec cives Romanos eos facies. Et quis tibi dixit, hæc ex iis eſſe, quæ in noſtra poteſtate ſunt, ac non potius aliena opera? Quis autem alteri dare poteſt, quæ ipſe non habet? Parato igitur, aiunt, ut et nos habeamus: ſi poſſum comparare, meipſum verecundum ſervans ac fidum et magnanimum, monſtrate viam et comparabo: at ſi vos poſtulatis, ut

meamet ego bona perdam, quo vos, quæ bona non ſunt, adquiratis, videte vos ipſi, quam iniqui ſitis et deſipientes: utrum autem mavultis, pecuniamne, an amicum fidum et verecundum? In hoc igitur potius mihi opitulamini; non autem ea, quibus perdam iſtud, me agere poſtulate. Sed patria, inquit, quantum in mea poteſtate eſt, auxilio carebit: rurſus, quod tu illud vocas auxilium? Porticus per te non habebit, nec balnea: et quid hoc ad te? Neque enim calceos habet per fabrum ferrarium; neque arma per ſutorem: ſufficit, ſi ſuum quiſque munus expleat: at ſi alium quendam ipſi civem præparares, fidum et verecundum, nihilne illam juvares? Ita vero: quare nec tu ipſe inutilis ei fores. Quem igitur, inquit, locum in civitate tenebo? Quemcunque poſſis, ſimul fidum te ac verecundum ſervans: quod ſi, dum illi prodeſſe vis, hæc perdas, quam illi utilitatem adferes, qui impudens et infidus evaſiſti?

## Cap. XXXII.

Prælatus tibi aliquis eſt in convivio, aut in ſalutatione, aut in adſumtione ad conſilium? Si quidem hæc bona ſunt, gaudere te oportet, quod ille his ſit potitus: ſin mala, ne doleas, te illa non adeptum. Memento autem, haud poſſe te, non eadem facientem ad conſequenda illa, quæ in noſtra poteſtate non ſunt, æqualia mereri: quomodo enim tantundem habere poteſt, fores alicujus non frequentans, quantum qui frequentat? Non deducens, quantum qui deducit? Non laudans, quantum qui laudat? Injuſtus igitur eris, atque inexplebilis, ſi hæc non tradens, quibus iſta venduntur, gratis illa accipere velis. Sed

quanti venduntur lactucæ? Obolo fortaſſe: ſi quis igitur, tradens obolum, lactucas capiat; tu autem non tradens, non accipias, haud minus eo, qui accepit, te habere putes: ut enim ille lactucas habet; ſic tu obolum, quem non dediſti: eodem modo et hic ſe res habet. Ad convivium alicujus non es vocatus? Nimirum vocanti non dederas, quanti cœna venditur: atqui laude eam vendit, miniſterio vendit: da igitur pretium, ſi quidem tibi conducit quod venditur: quod ſi illa tradere non vis, et hæc accipere, inexplebilis es et ſtolidus: nihil igitur habes pro cœna? Certe habes, quod non laudaris quem nolebas: quod ejus in ingreſſu inſolentiam non toleraris.

## Cap. XXXIII.

Naturæ conſilium addiſcere ex iis licet, de quibus inter nos non diſceptamus: ut, cum vicini puer poculum, aut quid aliud confregerit, promptum ſtatim eſt dicere; ex iis hoc eſt, quæ fiunt: ſcito igitur, cum et tuum fractum fuerit, talem te eſſe oportere, qualis eras cum alterius frangeretur. Sic transfer iſta ad majora: alterius obiit filius, aut uxor? Nemo eſt, quin dicat, humanum eſt: at cum ſuus cujuſque obiit, ſtatim; hei mihi, me miſerum! Oportebat autem meminiſſe, quomodo adfecti ſimus, cum de aliis idem audimus.

## Cap. XXXIV.

Quemadmodum ſcopus aberrandi cauſa non ponitur; ſic nec mali natura in mundo exiſtit. Si quis corpus tuum obvio cuique concederet, indignareris: at quod mentem tuam cuivis concedis, ut cum convitiatur tibi, hæc turbetur, ac confundatur, non te

pudet? Hac de caufa cujufque operis antecedentia fpecta, et confequentia, et fic illud adgredere: alioqui primum alacriter accedes; eorum nullo, quæ confequuntur, expenfo: poft autem, turpitudine aliqua exorta, verecundaberis.

## Cap. XXXV.

Vis Olympia vincere? Et ego per Deos; gloriofum quippe eft: fed fpecta antecedentia et confequentia; et fic opus adgredere: oportet te ordine omnia agere; coactum edere; abftinere cupediis; ex neceffitate exerceri, conftituta hora, in æftu, in frigore; non frigidam bibere, non vinum, ut fieri folet: ut verbo dicam, laniftæ, tanquam medico, teipfum tradere oportet; deinde in certamen prodire: aliquando manum lædere: talum diftorquere: multum pulveris deglutire: interdum flagris cædi: et vinci poft hæc omnia. His omnibus confideratis, fi adhuc velis, pugilum certamen fufcipe: fin minus, ut pueri refilies, qui nunc pugiles ludunt, nunc tibicines, nunc gladiatores; jam tuba canunt, jam tragœdias repræfentant. Sic quoque tu, nunc athleta es, mox gladiator; nunc orator, deinde philofophus; toto autem animo nihil; fed tanquam fimius, quodcunque videris, imitaris, aliudque ex alio tibi placet: nec enim cum confideratione ad aliquid venifti, nec explorafti prius; fed temere et ex frigida cupiditate. Sic quidam, cum philofophum viderint, et aliquem audiverint ita differentem; quam recte dicit Socrates! Et, quis ita differere poteft ut ille? Ipfi etiam philofophari volunt.

## Cap. XXXVI.

Homo, primum confidera, cujufmodi fit res: deinde et naturam tuam infpice, num ferre poffis: quinquertio effe vis, aut luctator? Adfpice brachia tua et femora; lumbos confidera: aliud enim alii natura aptum exiftit: putafne, te hæc facientem eodem modo poffe edere, eodem modo bibere, fimiliter faftidire? Vigilare oportet, laborare, a familiaribus difcedere, a fervulo contemni: ubique inferiorem effe, in honore, in magiftratu, in judicio, in omni negotiolo. Hæc vero confidera, num pro his perturbationum vacuitatem, libertatem, tranquillitatem, permutare velis: fin minus, cave, ne puerorum inftar, nunc philofophus, deinde publicanus, poftea orator, denique Cæfaris procurator fias: hæc inter fe non confonant: unum te hominem, aut bonum, aut malum, effe oportet: aut principalem tui partem te excolere oportet, aut externa; aut circa interiora occupari, aut circa exteriora; hoc eft, aut philofophi ftatum habere, aut plebeii.

## Cap. XXXVII.

Officia in univerfum relationibus metienda funt: pater eft? Præcipitur, curam ejus agendam, cedendum ei in omnibus: fi convicietur, fi verberet, ferendum effe: fed pater malus eft: numquid igitur natura cum bono patre conjunctus es? Non, fed cum patre. Frater te lædit? Tu igitur munus tuum erga ipfum tuere: nec fpecta quid ille faciat, fed quid tibi facturo propofitum tuum fecundum naturam adfectum erit: te quippe alius non lædet, nifi tu velis: tunc autem læfus eris, cum te lædi putaris. Sic igi-

tur a vicino, a cive, ab imperatore, officium erga illos invenies, ſi relationes conſiderare adſueveris.

## Cap. XXXVIII.

Pietatis erga Deos id præcipuum eſſe ſcito, rectas opiniones de illis habere, tanquam qui exiſtant, et univerſa bene ac juſte adminiſtrent: et ad hoc te ordinatum eſſe, ut illis pareas et cedas in omnibus, quæ fiunt, eaque voluntarius ſequaris, ut quæ optimo conſilio perficiantur. Sic enim nec culpabis unquam Deos, nec incuſabis, quaſi neglectus: quod quidem aliter fieri nequit, quam ſi ab iis deſiſtas, quæ in noſtra poteſtate non ſunt, et in iis ſolis, quæ ſunt in noſtra poteſtate, bonum ac malum ponas: adeo ut, ſi quid illorum priorum bonum aut malum opineris, omnino neceſſe ſit, cum iis excideris, quæ velis, et in ea, quæ nolis, incideris, te culpare, et odiſſe auctores: ad hoc enim natura factum eſt omne animal, ut quæ nocentia videantur, eorumque cauſas, fugiat et averſetur: illa autem quæ proſunt, eorumque cauſas perſequatur, et admiretur: quare fieri nequit, ut, qui ſe lædi putet, eo, quod lædere videtur, gaudeat: ſicut nec ipſo detrimento gaudere ullo modo poſſumus. Hinc quoque pater convitiis a filio proſcinditur, cum his, quæ bona eſſe videntur, filium non impertit: et Polynicen atque Eteoclem hoſtili animo hoc inter ſe diſſidere fecit, quod tyrannidem bonum eſſe putarent: propter hoc agricola Deos execratur, propter hoc nauta, propter hoc mercator, propter hoc qui uxores et liberos amiſere. Ubi enim commodum, ibi et pietas. Quare quiſquis curat, ut, ſicut oportet, adpetat et declinet; hoc eodem

pietatis quoque curam habet: libare autem, et ſacrificare, et primitias offerre, ſecundum ritus patrios, omnibus convenit, pure, et non ſordide, nec negligenter; nec parce, nec ſupra facultates.

## Cap. XXXIX.

Cum ad vatem accedis, memento ignorare te, quem eventum res habitura ſit; venire autem, ut ex vate hoc audias: at, quale id ſit quod eventurum eſt, ſciebas, ſi quidem philoſophus es, cum accederes: ſi enim aliquid ex iis ſit, quæ in noſtra poteſtate non exiſtunt, neceſſe omnino eſt, neque bonum id eſſe, neque malum. Ad vatem igitur adpetitionem, aut declinationem, ne adferas; neque tremens eum accede: ſed cum certo noris, quidquid eventurum eſt, indifferens eſſe, et nihil ad te attinere: eo enim bene uti licebit, neque hoc quiſquam vetabit: idcirco confidens ad Deos, tanquam conſiliarios, adi: cæterum ubi aliquid conſultum fuerit, memento quos conſiliarios adſumſeris, et quibus inobediens futurus ſis, ſi non parueris: de his autem, ut et Socrates dictitabat, vatem conſulturus veni, de quibus omnis conſultatio relationem habet ad eventum, cum nec ex ratione, nec ex ulla arte occaſiones dantur ad cognoſcendum id quod proponitur. Quare, quando una cum amico, aut patria, periculum ſubeundum, vates non eſt conſulendus, num periculum una ſubeundum ſit: etenim ſi tibi vates dixerit, prava fuiſſe ſacra, manifeſtum, aut mortem ſignificari, aut membri alicujus truncationem, aut exilium: ratio autem ſuadet etiam cum his opitulari amico periclitanti, et cum patria diſcrimen adire: ideoque majorem vatem, Pythium,

attende, qui illum e templo ejecit, qui amico, cum interficeretur, opem non tulerat.

Cap. XL.

Conſtitue jam tibi figuram aliquam, et formam, quam, cum et ſolus es, et cum homines convenis, obſerves.

Cap. XLI.

Et quidem ſilentium tene plurimum; aut neceſſaria loquere, et paucis: raro autem, occaſione quandoque invitante, ad dicendum aliquid veniemus: verum non de quibuſvis rebus; non de gladiatoribus, non de ludis Circenſibus, non de athletis, non de cibis aut potionibus, quæ vulgo in ſermonem veniunt; maxime autem nihil de hominibus vituperantes, aut laudantes, aut comparantes.

Cap. XLII.

Si igitur poſſis, ſermonibus tuis illorum, qui tecum ſunt, ſermones ad decentem modum traducito. Quid ſi inter extraneos derelictus fueris, tace.

Cap. XLIII.

Riſus neque multus ſit, neque ob multa, neque ſolutus.

Cap. XLIV.

Jusjurandum recuſa, ſi fieri poteſt, prorſus: ſin minus, quantum potes.

Cap. XLV.

Convivia extranea et vulgaria reſpue: quod ſi quando tempus incidat, attentio tibi excitetur, ne in vulgarem ſtatum prolabaris: ſcias enim, ſi ſocius pollutus fuerit, etiam converſantem cum eo pollui neceſſe eſſe, quamvis hic purus fuerit.

## Cap. XLVI.

Ea, quæ ad corpus pertinent, ad nudum uſum adſume: ut, cibos, potum, veſtitum, domum, familiam: id autem omne, quod ad oſtentationem, aut delicias pertinet, circumſcribe.

## Cap. XLVII.

Circa rem veneream, quantum fieri poteſt, ante nuptias purum eſſe oportet: qui autem hanc attingit, prout lege conſtitutum eſt, percipere debet: ne ſis tamen moleſtus utentibus, neque eos redarguas; neque ſæpius objice, te ea non uti.

## Cap. XLVIII.

Si quis tibi nunciet: hic tibi maledicit; ne refuta ea, quæ dicta ſunt, ſed reſponde: ignorabat enim cætera, quæ mihi adſunt vitia, alioqui non ſola hæc dixiſſet.

## Cap. XLIX.

In theatra ſæpe prodire, non eſt neceſſe: quod ſi quando tempus incidat, nulli ſtudere videaris præterquam tibi; hoc eſt, velis fieri ſola ea, quæ fiunt, et vincere ſolum, qui vincit: ſic enim non impedieris. Adclamatione autem, et riſu ſuper aliqua re, aut diuturniore commotione, penitus abſtine: et poſtquam diſceſſiſti, multa de iis, quæ facta ſunt, ne diſſere, quæ ad tui correctionem non conducunt: ex eo enim adparet, te eſſe admiratum ſpectaculum.

## Cap. L.

Ad recitationes aliquorum ne accede, nec facile prodi: quod ſi prodeas, gravitatem ac conſtantiam ſerva; ac ſimul vide, ne cui ſis moleſtus.

## Cap. LI.

Conventurus aliquem, eorum maxime, qui eminere videntur, tibiipſi propone, quid in hoc feciſſet Socrates, aut Zeno: nec incertus hærebis, quomodo convenienter eo, quod inciderit, utaris.

## Cap. LII.

Cum adieris aliquem eorum, qui magna poſſunt, propone tibi, fieri poſſe ut intus ipſum non invenias, ut excludaris, ut fores tibi non aperiantur, ut nullum tui rationem habeat: quod ſi cum his venire officii tui ſit, fer ea quæ fiunt, nec unquam ipſe tibi dicas: non erat ille tanti: hoc quippe plebeium eſt, et hominis ad externa adjecti.

## Cap. LIII.

In congreſſibus abſit, ut quædam tuorum operum, aut periculorum, frequenter et immodice memineris: non enim, quemadmodum tibi periculorum tuorum meminiſſe jucundum eſt; ita et aliis jucundum eſt ea, quæ tibi acciderint, audire.

## Cap. LIV.

Abſit etiam, ut riſum moveas: lubricus enim hic locus eſt, quo in plebeiam conſuetudinem labaris, et ſimul ſolus poteſt proximorum erga te verecundiam remittere.

## Cap. LV.

Periculoſum quoque eſt, ad ſermonis obſcœnitatem progredi: cum igitur hujuſmodi aliquid acciderit, ſi quidem tempeſtivum ſit, increpa eum, qui in obſcænitatem progreſſus eſt: quod ſi non poſſis, at conticendo, et erubeſcendo, et ſupercilium contrahendo, manifeſtum ſit, te ſermonem iſtum moleſte ferre.

## Cap. LVI.

Si voluptatis cujuſpiam imaginem animo concipias, ſerva teipſum, ne ab ipſa una abripiaris: ſed expectet te res iſta, et moram aliquam a te cape: deinde memento utriuſque temporis, tum illius, quo voluptate frueris, tum alterius, quo poſtquam fructus es, pœnitentia deinde duceris, et ipſe te increpabis: atque his oppone, quomodo, ſi abſtinueris, gaviſurus ſis, et ipſe te laudaturus. Si autem tempus tibi viſum fuerit opus adgrediendi, cave ne te vincant ejus blanditiæ, et ſuavitates, et illecebræ: ſed oppone, quanto ſatius ſit conſcire ſibi hanc victoriam adepto.

## Cap. LVII.

Cum facis aliquid, quod faciendum judicaſti, nunquam fugias conſpici id faciens; etiamſi aliud quidpiam de eo multi opinaturi ſint: ſi enim non recte id facis, ipſum opus fuge: ſin recte, quid metuis non recte reprehendentes?

## Cap. LVIII.

Quemadmodum hoc: aut dies eſt, aut nox eſt; ad disjunctum magnam habet dignitatem; ad conjunctum autem, indignitatem: ſic etiam, ex adpoſitis majorem partem capere, magnam quidem erga corpus habet dignitatem; ad ſervandam autem, qualem oportet, in convivio communionem, indignitatem habet. Cum igitur cum alio convivaris, memento, non tantum adpoſitorum erga corpus dignitatem ſpectare; ſed etiam, qualem oporteat dignitatem erga convivatorem ſervari.

## Cap. LIX.

Si quam perſonam ſupra vires induiſti, et indecore

te in ea geſſiſti, et quam ſuſtinere potuiſſes, omiſiſti.

### Cap. LX.

In ambulando quemadmodum caves, ne clavum calces, aut pedem tuum diſtorqueas: ſic cave, ne quoque principalem tui partem lædas: et hoc ſi in quovis opere obſervaverimus, cautius opus adgrediemur.

### Cap. LXI.

Modus poſſeſſionis unicuique corpus eſt, ſicut pes calcei: ſi igitur in hoc conſiſtas, modum ſervabis; ſin tranſieris, tanquam per præceps poſtea te ferri neceſſe eſt: quemadmodum et in calceo; ſi ultra pedem tranſieris, fit ille deauratus, poſtea purpureus, deinde interpunctus: illius enim, quod ſemel modum exceſſit, nullus eſt terminus.

### Cap. LXII.

Mulieres ſtatim a quartodecimo anno a viris dominæ vocantur; videntes igitur, nihil aliud ſibi adeſſe, præterquam cum viris concumbere, ornare ſe incipiunt, et in hoc ſpes habere omnes; operæ ergo pretium eſt ſtudere, ut ſentiant, non ob aliud quidquam honorem ſibi haberi, quam quod decoræ videantur, et verecundæ in pudicitia.

### Cap. LXIII.

Nullius ingenii ſignum eſt, corporis ſtudio immorari; ut exerceri diu, edere diu, diu bibere, diu cacare, coire: ſed obiter hæc ſunt facienda; circa mentem autem omnis tua ſit animadverſio.

### Cap. LXIV.

Cum tibi quid male quiſpiam facit, aut tibi male-

dicit, memento, illum, ſuo ſe officio fungi arbitrantem, facere aut dicere: non poteſt ergo fieri, ut ille, quod tibi videtur, ſequatur; ſed, quod ſibiipſi: quare ſi male hoc ipſi videtur, ipſe læditur, qui et deceptus eſt. Etenim verum conjunctum ſi quiſquam falſum arbitretur, non conjunctum læditur, ſed qui eſt deceptus: ſi ab his igitur movearis, leniter adfectus eris erga convitiantem: quare cuique rei verbis ſubjice; viſum eſt ipſi.

## Cap. LXV.

Unaquæque res duas habet anſas: unam tolerabilem, alteram intolerabilem: frater ſi injurius ſit; inde hanc rem ne prende, quod injurius eſt; hæc enim ipſius anſa non eſt tolerabilis: ſed inde potius, quod frater eſt, quod tecum educatus: et prendes eam, qua eſt tolerabilis.

## Cap. LXVI.

Hæ orationes non cohærent: ego ſum ditior te, ergo ſum te melior: ego ſum facundior te, ergo ſum te melior: ſed iſtæ magis cohærent: ego ſum ditior te, mea igitur poſſeſſio, quam tua, melior eſt: ego te facundior, mea igitur dictio, quam tua, melior: tu autem nec poſſeſſio es, nec dictio.

## Cap. LXVII.

Lavat quis cito? Ne dicas, male; ſed, cito: bibit quis multum vini? Ne dicas, male; ſed, multum: priuſquam enim dijudicaris iſtam opinionem, unde noſti, num male? Sic non tibi accidet, alia quidem viſa certo comprehenſa habere, aliis aſſentire.

## Cap. LXVIII.

Nuſquam teipſum dic philoſophum, nec loquere

multum inter rudes de theorematis; ſed fac quod præcepta docent: velut, in convivio ne dic, quomodo oporteat edere; ſed ede, ſicut oportet. Memento enim, ſic quoque Socratem undecunque ſuſtuliſſe oſtentationem: veniebant ad ipſum, qui philoſophis ab ipſo commendari vellent; atque ipſe illos abduxit: ſic neglectus ſuſtinebat.

## Cap. LXIX.

Quare ſi apud rudes de theoremate ſermo incidat, tace plurimum: magnum quippe periculum eſt, ne ſtatim evomas, quod non concoxeris: et ſi quis tibi dixerit, nihil te ſcire, nec tamen tu mordearis; tunc ſcito te opus inchoaſſe. Quandoquidem et oves, non gramen ferentes, paſtoribus monſtrant, quantum comederint; ſed pabulo intus concocto, lanas atque lac proferunt: et tu igitur, ne rudibus theoremata oſtende; ſed ab his concoctis, opera.

## Cap. LXX.

Cum perfecte compoſito fueris corpore, ne tibi ob id place: nec, ſi aquam bibas, ex quavis occaſione dic; quod aquam bibis: quod ſi quando tolerantiam te exercere velis, tibiipſi, et non externis; ne ſtatuas amplectere: ſed ſi quando vehementer ſitieris, frigidam hauſtam exſpuito, ac nemini dicito.

## Cap. LXXI.

Plebeii ſtatus et figura, nunquam a ſeipſo expectare emolumentum aut detrimentum; ſed ab externis: philoſophi ſtatus et figura, omne emolumentum et detrimentum expectare a ſeipſo.

## Cap. LXXII.

Signa proficientis ſunt: neminem vituperat, ne-

minem laudat, de nemine queritur, neminem incusat; nihil de seipso dicit, ut qui aliquis sit, aut aliquid sciat: cum in re quapiam impeditur aut prohibetur, seipsum incusat: et si quis ipsum laudet, deridet laudantem ipse secum; et si vituperet, non se purgat: circumit autem, infirmorum instar, metuens ne quid eorum, quæ consistunt, moveat, priusquam solidetur: adpetitionem omnem a seipso sustulit: declinationem autem ad sola ea transtulit, quæ sunt contra naturam eorum, quæ in nostra sunt potestate: impetu ad omnia remisso utitur: sive fatuus, aut indoctus videatur, non curat: et ut uno dicam verbo, tanquam hostem, seipsum observat, et tanquam insidiatorem.

## Cap. LXXIII.

Si quis eo, quod intelligat et explicare possit Chrysippi libros, glorietur, ipse tibi dic, nisi obscure scripsisset Chrysippus, nihil hic haberet, quo gloriaretur: ego autem quid volo? Condiscere naturam et hanc sequi: quæro igitur, quis sit qui explicet: et cum audiero, Chrysippum esse, ad ipsum venio: sed non intelligo scripta: quæro igitur explicatorem: atque hactenus quidem præclari nihil. Ubi autem explicatorem invenero, reliquum est uti iis, quæ sunt præcepta, id quod solum præclarum est: si autem ipsam illam explicationem admiratus fuero, quid aliud quam grammaticus philosophi loco evasi? Nisi quod pro Homero Chrysippum explico: potius igitur, cum quis mihi dixerit; prælege mihi Chrysippum; erubesco, quando similia verbis facta et consona ostendere non possum.

## Cap. LXXIV.

Quæcunque proponuntur, in his, velut legibus, persevera; et tanquam impius sis futurus, si quid eorum transgrediaris: quodcunque autem de te quis dixerit, id ne cures: hoc enim non amplius tuum est.

## Cap. LXXV.

In quod ergo tempus differes, optimis te ipsum dignari, et in nullo rationem dividentem violare? Accepisti theoremata, ad quæ te adplicare debebas: iisne te adplicuisti? Qualem igitur adhuc doctorem expectas, ut in adventum ejus differas tui correctionem instituere? Non amplius es adolescens, sed vir jam perfectus: si igitur negligens sis et desidiosus, et semper moram ex mora facias, propositum ex proposito, et dies alios post alios constituas, post quos tibiipsi attendes, ignorabis te non proficere; sed plebeius permanebis et vivens, et moriens. Jam igitur te dignum existima, ut vivas tanquam perfectus, et proficiens: et quodcunque tibi optimum videtur, ea lex sit inviolabilis: ac si laboriosum quid, aut jucundum, gloriosum, aut inglorium offeratur, memento, nunc certamen obvenisse, et jam adesse Olympia, nec differre licere: et una clade, aut instantia, vel perire profectum, vel servari. Socrates sic perfectus evasit in omnibus, quæ ipsi offerrentur, nulli alii rei adtendens, præterquam rationi: tu autem, etsi nondum es Socrates, sic tamen, ut qui Socrates esse velis, debes vivere.

## Cap. LXXVI.

Primus et maxime necessarius in philosophia locus

eſt, qui de uſu theorematum agit: ut, non eſſe mentiendum: alter, demonſtrationum: ut, unde hoc, quod non ſit mentiendum? Tertius locus, qui hos ipſos confirmat, et diſtinguit: ut, unde fiat, ut hoc ſit demonſtratio? Quidnam ſit demonſtratio? quid conſecutio? quid pugna? quid verum? quid falſum? Quare tertius quidem locus neceſſarius eſt ob ſecundum; ſecundus autem, ob primum: maxime autem neceſſarius, et in quo adquieſcere oportet, eſt primus. At nos contra facimus: in tertio enim loco immoramur, et circa illum omne ſtudium noſtrum occupatur: primi autem nullam plane curam habemus; idcirco nos quidem mentimur: at quomodo demonſtretur, non eſſe mentiendum, in promptu habemus.

## Cap. LXXVII.

In quovis negotio hæc in promptu ſunt habenda.

Duc me, O Jupiter, atque tu Fatum,
Quocunque a vobis ſum deſtinatus;
Sic ſequar impiger: ſin autem nolim,
Improbus factus, nihilominus ſequar.

## Cap. LXXVIII.

Qui autem neceſſitati bene paruit,
Sapiens apud nos habetur, et ſcit divina.

## Cap. LXXIX.

Sed et tertium: O Crito, ſi Diis hoc modo viſum fuerit, hoc modo fiat: me quidem Anytus et Melitus occidere poſſunt; at lædere nequaquam.

# CEBETIS

## THEBANI

# TABULA.

# CEBETIS

## THEBANI

# TABULA.

HOSPES et SENEX.

HO. FORTE in Saturni ſacello deambulantes, cum alia multa in eo donaria ſpectabamus; tum tabulam quandam paulo altius ante templum poſitam, in qua pictura quædam erat nova, et peculiares fabulas continens; quas, quales eſſent, conjicere non poteramus: neque enim civitas nobis eſſe videbatur pictura *hæc*, neque caſtra, ſed ſeptum erat, alia duo intra ſe ſepta continens; majus, alterum; alterum, minus. Porta etiam erat in primo ſepto; atque ad hanc portam multa turba adſtare videbatur: intra ſeptum autem multitudo quædam mulierum conſpiciebatur: cæterum in primæ portæ, ac ſepti, aditu, ſenex quidam ſtabat, qui indicium faciebat, quaſi ingredienti turbæ aliquid præciperet: cum autem de illius fabulæ explicatione diu inter nos ambigeremus, ſenex quidam adſtans: SE. Nihil miri, inquit, O hoſpites, vobis accidit, quod hujus picturæ ſignificationem

non adſequimini: nam et ex indigenis multi ignorant, quam hujus picturæ explicatio vim habeat: nec enim civitatis eſt donarium; ſed hoſpes aliquis olim huc advenerat, vir cordatus, magnaque ſapientia præditus, ſermone autem et opere Pythagoream aliquam, et Parmenideam vitam æmulatus, qui et templum hoc, et picturam Saturno dedicavit. Ho. Num igitur, inquam ego, et ipſum virum, utpote a te viſum, noſti? Se. Etiam longo, inquit, tempore eum fui admiratus: quamvis enim junior eſſet, de multis et eximiis rebus diſputabat; et de hujus quoque fabulæ ſignificatione ſæpe ipſum audivi diſſerentem. Ho. Per Jovem igitur, inquam ego, niſi magnum aliquod tibi negotium eſt, *fabulam* nobis explica: audire enim admodum cupimus, quænam hæc fabula ſit. Se. Nulla *erit* mora, O hoſpites, inquit: ſed hoc vos audire oportet, periculi aliquid habere explicationem. Ho. Cujuſmodi? inquam ego. Se. Quoniam, inquit, ſi animadverteritis quæ dicuntur et intellexeritis, prudentes et beati eritis: ſin minus, inſipientes, et infelices, ac improbi, indoctique, male vivetis: quippe Sphingis ænigmati hæc explicatio ſimilis eſt, quod illa hominibus proponebat: illud enim ſi quis intelligeret, ſalvus evadebat; ſi non intelligeret, a Sphinge necabatur: ſimiliter in hac explicatione *ſe res habet:* amentia enim hominibus *altera* Sphinx eſt: obſcure autem et hæc innuit, quid bonum in vita ſit, quid malum; quid nec bonum, nec malum. Quæ quidem ſi quis non intelligat, ab ea non ſemel interit, uti a Sphinge devoratus moriebatur; ſed paulatim in tota vita ab-

ſumitur, ſicut illi, qui *perpetuis* ſuppliciis traduntur: at ſi quis iſta cognorit, vice verſa, Amentia perit, ipſe autem ſalvus evadit, et beatus ac felix omnem vitam tranſigit. Vos igitur attendite, nec obiter auſcultate. Ho. Proh Hercules, in quantum nos deſiderium conjeciſti, ſiquidem hæc ita ſe habent! Se. Omnino vero, inquit, hæc ita ſe habent. Ho. Quin igitur nobis iſta ſtatim explicas, non ſupine auſculaturis, ſiquidem tantum propoſitum eſt et præmium et *pœna*. Se. Ille igitur, arrepta virga quadam, eaque ad picturam extenſa; videtis, inquit, hocce ſeptum? Ho. Videmus. Se. Quod primum vos ſcire oportet, hic locus vita adpellatur: ac multa illa turba, quæ portæ adſtat, iſti ſunt, qui in vitam ſunt ingreſſuri: ſenex autem, qui ſtat ſuperius, chartam aliquam una manu tenens, et altera quaſi aliquid oſtendens; hic *Genius* vocatur: præcipit autem ingredientibus, quid eos facere oporteat, ubi in vitam ingreſſi fuerint: et, quam viam ipſos oporteat ingredi, ſi ſalvi in vita eſſe velint, oſtendit. Ho. Quam igitur viam eos ingredi jubet? aut quomodo? inquam ego. Se. Videſne inquit, ad portam ſolium quoddam poſitum hoc loco, quo turba ingreditur, cui mulier fucata forma inſidet, et pellaci ſpecie, manuque poculum quoddam tenens? Ho. Video, inquam; ſed quænam ea eſt? Se. *Impoſtura*, inquit, vocatur, quæ omnes homines in errorem inducit. Ho. Porro, quid hæc agit? Se. In vitam ingredientibus vim ſuam propinat. Ho. Sed potio illa quænam eſt? Se. Error, inquit, et inſcitia. Ho. Quid præterea? Se. Hoc poculo exhauſto in vitam eunt. Ho. Num vero

omnes errorem bibunt, annon? Se. Omnes, inquit, bibunt: ſed plus alii, alii minus: ſed videſne præterea intra portam mulierum multitudinem quandam, meretricum omnigenas formas habentium? Ho. Video. Se. Hæ ergo, *Opiniones* et *Cupiditates* et *Voluptates* adpellantur: cum igitur turba ingreditur, inſiliunt illæ, et ſingulos amplectuntur; deinde eos abducunt. Ho. Quo vero eos abducunt? Se. Aliæ, inquit, ut ſerventur; aliæ, ut pereant, propter *Impoſturam*. Ho. O admirande; quam acerbam potionem iſtam dicis? Se. Atqui omnes, inquit, pollicentur, ad optima ſe quemque perducturas, et ad vitam beatam, ac commodam: illi autem ob inſcitiam et errorem, quem ab *Impoſtura* hauſerunt, non inveniunt, quæ ſit vera illa via, cui in vita *inſiſtendum eſt*; ſed temere errant, quemadmodum vides prius ingreſſos, ut circumagantur, quo iſtæ monſtrent? Ho. Id, inquam, video: at mulier illa quænam eſt, quæ quaſi cæca et inſana quædam eſſe videtur, rotundo alicui lapidi inſiſtens? Se. Adpellatur, inquit, *Fortuna:* eſt autem non ſolum cæca et inſana, ſed et ſurda. Ho. Quodnam igitur ejus munus eſt? Se. Paſſim, inquit, vagatur, et ab aliis quidem facultates eripit, et aliis donat; ſed ab iiſdem iterum iſta, quæ dederat, ſtatim aufert, aliiſque temere ac inconſtanter donat: quare et ſignum iſtud pulchre ingenium ejus indicat. Ho. Ecquod illud ſignum? inquam ego. Se. Quod rotundo lapidi inſtitit. Ho. Cæterum quid hoc ſignificat? Se. Munus ab ea profectum non eſſe certum, firmumque: magni enim durique caſus ſuccedunt, ſi quis illi credat.

Ho. At illa multa turba, quæ eam circumſtat, quid vult, et quinam adpellantur? Se. Hi quidem adpellantur *Inconſulti:* petunt autem ea ſinguli, quæ illa projicit. Ho. Qui igitur non ſimili vultu ſunt; ſed eorum alii gaudere videntur; alii animum dejiciunt, tenſis manibus? Se. Qui ex his, inquit, gaudere ac ridere videntur, ſunt, qui aliquid a *Fortuna* acceperunt; qui quoque *Bonam Fortunam* eam nominant: at qui plorare videntur, ac manus tendiſſe, ſunt, a quibus illa abſtulit, quæ ipſis ante dederat; qui contra *Malam Fortunam* ipſam adpellant? Ho. Quæ igitur ea ſunt, quæ ipſis donat; quod, qui accipiunt, ita lætentur; at qui perdunt, plorent? Se. Illa, inquit, quæ pleriſque hominibus bona eſſe videntur. Ho. Quænam vero illa ſunt? Se. Divitiæ ſcilicet, et gloria, ac nobilitas, et liberi, et imperia, ac regna, aliaque, quæ his adſimilia. Ho. Hæc igitur quomodo non ſunt bona? Se. De his quidem, inquit, et poſthac diſputabimus: nunc circa fabulæ enarrationem verſemur. Ho. Eſto ita. Se. Videſne igitur, ubi hanc portam prætericris, ſuperius aliud ſeptum, et mulieres extra ſeptum ſtantes, ornatas, uti meretrices ſolent? Ho. Ita ſane. Se. Harum igitur alia, *Incontinentia* vocatur: alia, *Luxuria*; alia, *Avaritia*; alia, *Adulatio*. Ho. Quid ergo hic iſtæ adſtant? Se. Obſervant, inquit, eos qui a *Fortuna* quidpiam acceperunt. Ho. Quid deinde? Se. Inſiliunt, et amplexantur eos, et adulantur, et obſecrant, ut apud ſe maneant, dicentes; quod vitam jucundam, otioſam et omni moleſtia vacuam agent: quod ſi quis ab eis ad perfruendas voluptates perſuadeatur, aliquamdiu

ei jucunda videtur esse ea consuetudo, quamdiu hominem titillaverit: postea secus adparet: ubi enim evigilaverit, se non comedisse, sed potius ab ea comesum fuisse, et contumeliis adfectum, sentit: quare etiam, cum omnia, quæ e *Fortuna* acceperat, insumpserit, his mulieribus servire cogitur, omniaque perpeti, et indecore se gerere, et harum gratia quæcunque sunt damnosa perpetrare: ut, defraudare, sacrilegium facere, pejerare, prodere, prædas agere, et quæcunque his similia sunt: quando autem ipsis omnia defecerint, traduntur *Ultioni.* Ho. Et quænam hæc est? Se. Videsne pone illas paulum, inquit, quasi ostiolum exiguum, et locum quendam angustum, ac caliginosum? Nonne et mulieres adesse videntur fœdæ, et sordidæ, et laceris vestibus indutæ? Ho. Ita sane. Se. Harum igitur, inquit, illa, quæ flagellum *manu* tenet, vocatur *Ultio*; ista, quæ caput genibus imposuit, *Mœstitia*; hæc, quæ capillos suos evellit, *Anxietas.* Ho. Sed alter ille, eis adstat, deformis quidam, et macer, ac nudus; et præterea quædam ipsi similis, turpis ac gracilis; quinam sunt? Se. Ille, inquit, *Luctus* vocatur; hæc autem, quæ ejus soror, *Desperatio:* his itaque traditur, et cum his, pœnas dans, vitam agit: deinde rursus hinc in aliam domum projicitur, ad *Infelicitatem,* atque hic reliquum vitæ exigit in omni miseria, nisi *Pœnitentia* ipsi forte obviam facta fuerit. Ho. Quid deinde fit? Se. Si *Pœnitentia* ipsi occurrat, ex iis malis ipsum eripit, aliamque ipsi *Opinionem* commendat, et *Cupiditatem,* quæ ad *Veram Disciplinam* ducit; simulque ad eam, quæ *Falsa* vocatur *Disciplina.* Ho.

Quid tum fit? Se. Siquidem, inquit, hanc opinionem amplectatur, quæ ad *Veram Disciplinam* ipsum perducit, ab ea purgatus, servatur, et beatus ac felix in omni vita existit: sin minus, iterum a *Falsa Disciplina* seducitur. Ho. Pro Hercules, quam magnum et alterum hoc periculum! Hæc autem, inquam ego, *Falsa Disciplina*, quænam est? Se. Annon vides, inquit, alterum illud septum? Ho. Ita sane, inquam ego. Se. Nonne extra id septum, ad aditum, mulier quæpiam stat, quæ valde munda et composita esse videtur? Ho. Omnino. Se. Hanc igitur multi ac vani homines *Disciplinam* vocant: non tamen, inquit, ea est, sed *Falsa Disciplina:* attamen qui servantur, quando ad *Veram Disciplinam* venire volunt, huc primum accedunt. Ho. Nunquid igitur alia via nulla est, quæ ad *Veram Disciplinam* ducit? Se. Est, inquit. Ho. Hi vero homines, qui intra septum obambulant, quinam sunt? Se. *Falsæ*, inquit, *Disciplinæ* amatores, decepti, credentes se cum *Vera Disciplina* versari. Ho. Quinam igitur hi vocantur? Se. Alii, inquit, poetæ; alii, rhetores; alii, dialectici; alii, musici; alii, arithmetici; alii, geometræ; alii, astrologi; alii, voluptarii; alii, peripatetici; alii, critici, et quicunque alii his similes existunt. Ho. Verum istæ mulieres, quæ circumcursare videntur; primis similes, inter quas esse dicebas *Incontinentiam*; cæteræque cum illis versantes; quænam sunt? Se. Illæ ipsæ sunt, inquit. Ho. Nunquid igitur et huc ingrediuntur? Se. Per Jovem, et huc: raro tamen, nec ita uti in primo septo. Ho. Num vero et *Opiniones?* Se. Certe, inquit:

namque et in his manet potio illa adhuc, quam ab *Impoſtura* hauſerant, adeoque *Inſcitia*, per Jovem, cumque ea *Amentia:* neque vero ab illis receſſerit aut *Opinio*, aut reliqua vitiorum caterva, antequam, repudiata *Falſa Diſciplina*, in veram viam ingreſſi fuerint, et illius vim purgatoriam ebiberint, ejecerintque quæcunque habent mala, et *Opiniones*, atque *Inſcitiam*, omnemque reliquam pravitatem: tum demum ita ſalvi evaſerint: at ſi hic apud *Falſam Diſciplinam* maneant, nunquam exſolventur; nec horum ſtudiorum cauſa ullum malum illos relinquet. Ho. Cujuſmodi igitur hæc via eſt, quæ ad *Veram Diſciplinam* ducit? Se. Videſne, inquit, ſuperius locum quendam illum, ubi nullus inhabitat, ſed qui deſertus eſſe videtur. Ho. Video. Se. Nonne et januam quandam parvam, viamque aliquam ad januam, quæ non multum frequentatur: valde autem pauci hac incedunt, ut quæ adſcenſu difficilis, et aſpera, ac ſaxoſa eſſe videatur? Ho. Ita ſane, inquam. Se. Annon et collis quidam excelſus eſſe videtur, et adſcenſus arctus admodum et profunda hinc et illinc præcipitia habens? Ho. Video. Se. Hæc igitur, inquit, via eſt, quæ ad *Veram Diſciplinam* ducit. Ho. Et quidem aſpectu valde formidoloſa. Se. Porro videſne quoque ſupra, circa collem, magnam et excelſam circumcirca præruptam rupem? Ho, Video, inquam. Se. Vides præterea duas mulieres, ſupra rupe ſtantes, nitidas, et bona corporis habitudine, et quam alacriter manus protenderint? Ho. Video: ſed quænam hæ vocantur, inquam? Se. Altera, inquit, *Continentia* vocatur; altera, *Tolerantia:* ſunt autem ſo-

rores. Ho. Quid igitur manus prompte adeo protenderunt? Se. Hortantur, inquit, eos, qui ad hoc loci veniunt, confidere et animo esse intrepido, dicentes; paululum eos tolerare debere, in bonam viam deinde venient. Ho. Ubi ergo ad rupem venerint, quomodo adscendunt? Nullam enim semitam video ad eam ferentem. Se. Illæ de præcipitio descendunt, eosque sursum ad se trahunt: deinde eos quiescere jubent: et paulo post dant *Robur*, ac *Fiduciam*, et pollicentur, se ad *Veram Disciplinam* eos perducturas: monstrant interim ipsis viam, ut et amœna sit et plana et expedita, et ab omni malo pura, quemadmodum vides. Ho. Adparet, per Jovem. Se. Videsne vero, inquit, et ante istum saltum, locum quendam, qui amœnus esse videtur, et prati speciem præ se fert, multoque lumine illustratus? Ho. Omnino. Se. Num ergo et in prato medio septum aliud animadvertis, et portam aliam? Ho. Ita est: sed qui hic locus adpellatur? Se. *Beatorum domicilium*, inquit: hic enim vitam agunt *Virtutes* omnes, ipsaque *Beatitudo*. Ho. Esto, inquam ego, tantam esse loci amœnitatem, *quantam dicis*. Se. Nonne vides ad portam, inquit, mulierem quandam pulchram, vultu composito, media autem et integra jam ætate, simplici amictu, et cultu simplici indutam? Insistit autem non rotundo, sed quadrato lapidi, firmiter posito; duas item cum ea alias, quæ filiæ ipsius esse videntur. Ho. Hæc ita se habere adparet. Se. Harum igitur illa, quæ in medio consistit, *Disciplina* est; ista, *Veritas*; hæc, *Suadela*. Ho. Quid vero hæc quadrato lapidi insistit? Se.

Signum, inquit, eſt adeuntibus, ad eam viam eſſe certam firmamque, et datorum ſecuram eſſe poſſeſſionem accipientibus. Ho. Et quæ ſunt illa, quæ hæc donat? Se. *Fiducia*, et *Intrepiditas*, inquit ille. Ho. Hæc autem quænam ſunt? Se. *Scientia*, inquit, nihil unquam in vita grave patiendi. Ho. Per Herculem, inquam, quam pulchra illa ſunt dona! Sed quamobrem ita ſtat extra ſeptum? Se. Ut accedentibus, inquit, medeatur, et vim purgatricem propinet: et poſteaquam purgati fuerint, ſic eos ad *Virtutes* introducat. Ho. Quomodo illud, inquam ego? neque enim intelligo. Se. At intelliges, inquit: quemadmodum ſi quis forte morbo graviter laborans, et ad medicum tandem veniens, prius purgantibus medicamentis omnia, quæ morbo cauſam dederunt, ejiceret; ſic purgatum poſtea medicus viribus ac ſanitati reſtitueret; ſin iis, quæ præciperentur, non paruerit, merito rejectus, morbo perierit. Ho. Hæc intelligo, inquam ego. Se. Ad eundem igitur, inquit, modum, ac *Diſciplinam* quoque ſi quis acceſſerit, medicinam ipſi facit, et vim ſuam propinat, ut expurget primum, ac ejiciat omnia mala, quæ ſecum attulit. Ho. Quænam hæc? Se. *Ignorantiam*, atque *Errorem*, quem ab *Impoſtura* hauſerat, et *Arrogantiam*, et *Cupiditatem*, et *Incontinentiam*, et *Iram*, et *Avaritiam*, et reliqua omnia, quibus in primo ſepto repletus erat. Ho. Quando igitur purgatus fuerit, quo ipſum mittit? Se. Intro, inquit, ad *Scientiam*, et ad reliquas *Virtutes*. Ho. Quas vero illas? Se. Annon vides, inquit, intra portam, cætum mulierum, quæ formoſæ videntur eſſe et

modeſtæ, quamque inculto et ſimplici habitu induuntur? Præterea ut quam infucatæ, minimeque comptæ, ut reliquæ? Ho. Video, inquam: ſed quænam hæ appellantur? Se. Prima, inquit, *Scientia* vocatur: cæteræ, hujus ſorores, ſunt *Fortitudo*, et *Juſtitia*, *Benignitas*, *Temperantia*, *Modeſtia*, *Libertas*, *Continentia*, *Manſuetudo*. Ho. O pulcherrimæ, inquam ego, quam magna in ſpe ſumus! Se. Si intellexeritis, inquit, eorumque, quæ auditis, habitum adquiſiveritis. Ho. Enimvero attendemus quam maxime, inquam ego. Se. Quare, inquit, ſalvi evadetis. Ho. Cum igitur hunc acceperint illæ, quo abducunt? Se. Ad matrem, inquit. Ho. Hæc vero quæ eſt? Se. *Beatitudo*, inquit. Ho. At quænam eſt illa? Se. Videſne viam iſtam, ad faſtigium illud ferentem, quod omnium ſeptorum arx eſt? Ho. Video. Se. Nonne in veſtibulo formoſa quædam mulier ſedet locata in alto ſolio, liberaliter ornata, ac non exquiſite, eaque corona florida admodum belle redimita? Ho. Id ita eſſe adparet. Se. Hæc igitur eſt *Beatitudo* inquit. Ho. Cum igitur huc quis advenerit, quid agit? Se. Coronat ipſum, inquit, ſua potentia *Beatitudo*, et reliquæ *Virtutes* omnes, ut qui maximis certaminibus victor evaſerit. Ho. At cujuſmodi ille certaminibus victor extitit? inquam ego. Se. Maximis, inquit; et feras maximas, quæ prius ipſum devorabant et cruciabant, et ſervum faciebant, *devicit:* hæc, *inquam*, devicit omnia, et a ſe projecit, ſeque ipſum ſuperavit; adeo ut illa jam huic, quemadmodum hic ante illis, ſerviunt. Ho. Quaſnam illas feras dicis? hoc enim audire ad-

modum cupio. Se. Primum, inquit, *Ignorantiam*, et *Errorem*, annon vero hæ tibi feræ eſſe videntur? Ho. Et vero peſſimæ; inquam ego. Se. Deinde *Mœſtitiam*, et *Ploratum*, et *Avaritiam*, et *Incontinentiam*, et reliquam omnem pravitatem: his omnibus imperat, non paret, uti ante. Ho. O pulchra facinora, inquam ego, et pulcherrimam victoriam! Cæterum illud inſuper mihi dic; quænam vis eſt ejus coronæ, qua eum coronari aiebas? Se. Beatifica, O juvenis: qui enim hac vi coronatus fuerit, felix eſt et beatus, nec in aliis ſpem felicitatis habet; ſed in ſemetipſo. Ho. Quam pulchram victoriam dicis! Poſtquam vero coronatus fuerit, quid facit, aut quo abit? Se. Suſcipiunt ipſum virtutes, et ad illum locum ducunt, unde prius venerat, eique oſtendunt, qui ibi verſantur, quam male et miſere vivunt, utque in vita naufragium patiuntur: aberrantque, et quaſi devicti ab hoſtibus ducuntur: alii, ab *Incontinentia*; alii, ab *Arrogantia*; alii, ab *Avaritia*; alii, a *Vana Gloria*; alii ab aliis malis: e quibus difficultatibus, quibus conſtricti tenentur, ſe exſolvere nequeant, ut ſerventur, atque huc adveniant; ſed tota vita turbantur: hoc autem patiuntur, quod viam, quæ huc ducit, invenire nequeant: quippe præcepti obliti ſunt a *Genio* dati. Ho. Recte mihi dicere videris: ſed de hoc iterum ambigo; quare ipſi locum illum, e quo prius venerat, *Virtutes* monſtrent? Se. Nihil eorum, quæ ibi eſſent, inquit, accurate noverat, aut ſciebat; ſed dubitabat propter *Inſcitiam* atque *Errorem*, quem biberat, et ea, quæ bona non erant, bona eſſe cenſebat; et mala, quæ non erant mala: ideoque

male vivebat, uti reliqui, qui ibi verſantur: nunc autem rerum conducibilium ſcientiam conſecutus, et ipſe bene vivit, et illos, quam male vivant, contemplatur. Ho. Ubi igitur omnia contemplatus fuerit, quid agit, aut quo abit? Se. Quocunque voluerit, inquit: ubique enim præſidium ipſi præſto eſt, tanquam Corycium antrum habenti: et quocunque venerit, in omnibus bene vivet, cum omni ſecuritate: ipſum quippe omnes libenter excipient, uti medicum ægroti. Ho. Num igitur et illas mulieres, quas feras eſſe aiebas, nihil amplius metuit, ne ab ipſis lædatur? Se. Nullo modo: neque enim vexabitur amplius, aut a *Dolore*, aut a *Triſtitia*, aut ab *Intemperantia*, aut ab *Avaritia*, aut a *Paupertate*; aut ab ullo alio malo: quippe omnibus dominatur, et ſupra omnia eſt, quæ ipſum antea triſtitia adficiebant, quemadmodum Viperarii: hæ enim beſtiæ, cum cæteros omnes ad mortem uſque lædant, illis non nocent, quia id remedii ipſi habeant: ita quoque hunc nihil lædit; quod remedium habeat. Ho. Recte mihi dicere videris: verum hoc mihi præterea narra, quinam illi ſunt, qui inde a colle iſto adveniunt? Quorum alii coronati, ſpeciem lætitiæ cujuſdam præ ſe ferunt: alii non coronati, et deſperabundi tibiis et capitibus attritis eſſe videntur; detinentur autem a quibuſdam mulieribus. Se. Coronati ii ſunt, qui ad *Diſciplinam* ſoſpites pervenerunt, eamque conſecuti lætantur: at non coronati, alii deſperatione a *Diſciplina* recedunt, male et miſere affecti; alii ignavia deterriti, licet ad *Tolerantiam* aſcendiſſent, retro tamen iter flectunt, et nullo certo tramite vagantur.

Ho. At mulieres iſtæ ipſos ſequentes, quænam ſunt? Se. *Triſtitiæ*, inquit, et *Anxietates*, et *Deſperationes*, et *Ignominiæ*, et *Inſcitiæ*. Ho. Omnia mala ipſos ſequi dicis. Se. Per Jovem, omnia, inquit, ſequuntur: cæterum hi, cum ad primum ſeptum, ad *Voluptatem*, et *Intemperantiam*, pervenerint, non ſe ipſos incuſant; ſed ſtatim et *Diſciplinæ*, iiſque qui ibi incedunt, maledicunt; ut miſeri ac calamitoſi et infelices ſint: qui ea vita, quam ipſi agant, relicta, male vivunt, nec perfruuntur ipſorum bonis. Ho. Quænam vero bona eſſe dicunt? Se. Luxuriam, et intemperantiam, ut quis ſummatim dixerit: nam pecudum inſtar epulari, maximorum bonorum fruitionem eſſe cenſent. Ho. At aliæ mulieres, quæ inde adveniunt, hilares ridenteſque, quænam vocantur? Se. *Opiniones*, inquit: ubi ad *Diſciplinam* perduxerint eos, qui ad virtutes ingreſſi ſunt, redeunt, ut alios adducant; et nuncient eos, quos modo abduxere, jam factos eſſe beatos. Ho. Num vero, inquam ego, hæ ad *Virtutes* introeunt? Se. Aiebat, non: neque enim fas eſt, *Opinionem* ad *Scientiam* ingredi; ſed *Diſciplinæ* illos tradunt: quos ubi *Diſciplina* acceperit, hæ redeunt rurſus, alios adducturæ: quemadmodum naves, expoſitis oneribus, iterum regrediuntur, et aliis quibuſdam implentur. Ho. Hæc ſane, inquam, egregie mihi explicaſſe videris: ſed illud necdum nobis declaraſti, quid *Genius* in vitam ingredientibus facere præcipiat. Se. Bono animo eſſe, inquit: quare et vos eſte bono animo: omnia enim explicabo, et nihil prætermittam. Ho. Recte dicis, inquam ego. Se. Extenſa igitur iterum

manu, videtis, inquit, mulierem illam, quæ cæca quædam eſſe videtur, et rotundo lapidi inſiſtere, quam et modo, *Fortunam* adpellari, vobis dicebam? Ho. Videmus. Se. Huic, inquam, non credere jubet: et perſuaſum habere, nihil firmi certique ineſſe iis, quæ quis ab ea acceperit, nec ut propria eſſe ducenda: nihil enim vetat hæc rurſus eripere, et alii dare: id quod ſæpe facere ſolet: hanc igitur ob cauſam quoque jubet, animum donis ejus invictum habere: et nec gaudere, cum dederit; nec exanimari, cum eripuerit: atque nec vituperare eam, nec laudare: nihil enim agit cum ratione; ſed temere, et ut libitum fuerit, omnia, quemadmodum ante vobis dixi. Propterea igitur *Genius* jubet, non admirari, quodcunque hæc fecerit, nec improbis menſariis fieri ſimiles: etenim hi, cum pecuniam ab hominibus accipiunt, gaudent, et propriam eſſe cenſent: cum autem repetitur, indignantur, et iniqua pati putant; non recordantes, ea conditione depoſitam ſe accepiſſe, ut abſque ullo impedimento creditor reciperet: eodem igitur modo *Genius* jubet homines etiam erga iſtius dona adſectos eſſe; ac meminiſſe, hujuſmodi natura eſſe *Fortunam*, ut, quæ dedit, eripiat; et ſtatim rurſus multiplicia donet; iterum vero eripiat, quæ dederat; nec ſola ea, ſed etiam quæ quis ante poſſidebat: quæ igitur donet, ab illa accipere jubet, ac cum iis ſine mora abire ad firmum et certum donum. Ho. Ecquod illud? inquam ego. Se. Quod a *Diſciplina* accepturi ſunt, ſi ibi ſerventur. Ho. Quodnam autem hoc eſt? Se. *Vera Scientia*, inquit, rerum utilium, et certum do-

num, et firmum, et immutabile: quare ſtatim ad hanc fugere jubet; cumque ad illas mulieres venerint, quas *Intemperantiam*, et *Voluptatem* vocari, etiam ante dixi, iſtinc itidem ſubito jubet diſcedere, neque his ulla in re fidem habere, donec ad *Falſam Diſciplinam* pervenerint: atque hic aliquamdiu commorari eos jubet, et, quodcunque voluerint, ab ipſa ſumere, quaſi viaticum: poſtea hinc recta abire ad *Veram Diſciplinam*: hæc ſunt, quæ *Genius* præcipit; quiſquis igitur aliter quidquam facit, aut negligit, malus male perit. Atque hujuſmodi eſt fabula illa, O hoſpites, quæ in tabula continetur: ſi quid vero de his ſingulis ulterius interrogare libet, nulla erit in me mora, ego enim vobis dicam. Ho. Recte dicis, inquam ego: quidnam vero jubet eos *Genius* accipere a *Falſa Diſciplina?* Se. Ea, quæ videntur eſſe utilia. Ho. Quæ vero ſunt iſta? Se. Literæ, inquit, et aliæ diſciplinæ, quas etiam Plato ait, quaſi fræni cujuſdam vim habere apud adoleſcentes, ne ad alia diſtrahantur. Ho. Utrum vero neceſſe eſt hæc accipere, ſi quis ad *Veram Diſciplinam* venturus ſit; an non? Se. Nulla quidem neceſſitas, inquit; utilia nihilominus ſunt: at ut meliores evadamus, nihil iſta conferunt. Ho. Nihil ergo utilitatis hæc adferre ais, ut meliores homines evadant? Se. Nihil: licet enim vel abſque illis meliores fieri: non tamen et ipſa ſunt inutilia. Quemadmodum enim per interpretem interdum ſermones conferimus, nec tamen inutile erat, nos ipſos linguam illam accuratius callere, quamvis aliquid *per interpretem* percepe- rimus; ſic quoque ſine his diſciplinis meliores fieri

nihil impedit. Ho. Nihil ergo magis proficiunt hi difciplinarum fectatores, ad fe reddendos meliores cæteris hominibus? Se. Quomodo præftarent cæteris, cum eos de bonis et malis, æque ac alios, deceptos effe adpareat, et ab omni pravitate adhuc detineri? Nihil enim vetat literas fcire, et doctrinam omnem percepiffe, æque tamen ebriofum, et incontinentem effe, et avarum, et injuftum, et proditorem, et denique amentem. Ho. Cujufmodi fane multos videre eft. Se. Quomodo igitur, inquit, illi præftant, ut meliores viri evadant ob has difciplinas? Ho. Ex hac quidem oratione id nullo modo fieri poffe adparet: fed quid caufæ eft? inquam ego. Se. Quoniam in fecundo fepto tempus terunt, tanquam *Veræ Difciplinæ* adpropinquantes. Ho. Et quid hoc, inquit, eos juvat? Quando fæpe videre eft, ex primo fepto, ab *Incontinentia*, et reliqua pravitate, ad tertium feptum ad *Veram Difciplinam* pervenientes, qui hos difciplinis addictos prætereunt. Se. Qua igitur in re præftant *indoctis*, cum ipfi tardiores fint, aut indociliores ad veram fcientiam addifcendam? Ho. Quomodo hoc? inquam ego. Se. Quoniam qui funt in fecundo fepto, fi nihil aliud, præ fe ferunt fe ea fcire, quæ nefciunt: donec autem hanc opinionem retinent, neceffe eft eos omnino tardos effe ad *Veram Difciplinam* expetendam: deinde alterum illud non vides, fimiliter quoque *Opiniones* e primo fepto ad eos ingredi? Quare hi nihilo illis funt meliores, nifi quoque his adfit *Pœnitentia*, perfuafumque habuerint non *Difciplinam* fe habere, fed *Falfam Difciplinam*, per quam decipiuntur: atque

ita affecti ſalvi eſſe nequeunt: et vos igitur, O hoſpites, inquit, ita agite, et immoramini prædictis, donec habitum comparaveritis: quin de iiſdem ſæpius conſiderandum et nihil intermittendum: cætera autem ſupervacanea ſunt ducenda: ſin minus, nulli uſui erunt, quæ modo auditis. Ho. Faciemus: hoc vero explica, quomodo bona non ſint, quæ homines a *Fortuna* accipiunt? ut, vita, valetudo, divitiæ, gloria, liberi, victoria, et cætera, quæ his ſimilia ſunt: aut rurſus contraria, quomodo non ſint mala? Plane enim mirabile nobis et incredibile videtur quod dicis. Se. Age igitur, da operam, inquit, ut reſpondeas, quid videatur de iis, quæ tibi ſum propoſiturus. Ho. At faciam hoc, inquam ego. Se. Utrum igitur, quamvis male quis vivat, vivere ipſi bonum eſt. Ho. Non videtur mihi, ſed malum, inquam ego. Se. Quomodo igitur vivere bonum eſt, inquit, ſi huic eſt malum? Ho. Quia male quidem viventibus, malum mihi eſſe videtur; at bene viventibus, bonum. Se. Et malum igitur eſſe dicis vivere, et bonum? Ho. Ego certe. Se. Noli abſurda proferre: fieri enim nequit, ut eadem res et mala ſit, et bona: ita enim et utilis, et pernicioſa ſimul fuerit; ſimul expetenda et fugienda ſemper. Ho. Abſurdum quidem: ſed quomodo ſi male vivere, cui quidem contigerit, malum quid ipſi eſt, non ipſum vivere malum eſt? Se. At non idem, inquit, eſt, vivere, et male vivere: an non tibi videtur? Ho. Profecto nec mihi idem eſſe videtur. Se. Ergo vivere non eſt malum: quoniam ſi malum foret, viventibus bene, malum exiſteret, quoniam vitam haberent, quæ ma-

lum esset. Ho. Vera mihi dicere videris. Se. Quoniam igitur utrisque accidit vivere, et male viventibus, et bene; nec bonum fuerit vivere, nec malum; sicut nec secare, et urere, in ægrotis est morbosum et salubre: sic in vita ipsa sunt hæc: tu vero ita hæc considera, utrum malis vivere male, an bene et fortiter mori? Ho. Ego quidem mori bene. Se. Ergo nec mori malum est, siquidem sæpe magis expetendum est mori, quam vivere. Ho. Ita est. Se. Eadem ergo ratio est et de sanitate et morbo: sæpe enim non prodest valere, sed contra ægrotare, cum ita casus tulerit. Ho. Vera dicis. Se. Age vero, de divitiis eodem modo inquiramus, si id spectare possumus: uti sæpe videre est, aliquem divitiis adfluentem, male itidem et misere vivere. Ho. Per Jovem, multos. Se. Ergo nihil ipsis divitiæ ad bene vivendum prosunt? Ho. Non videtur: improbi enim sunt. Se. Quare viros bonos non divitiæ faciunt, sed disciplina. Ho. Probabile hoc est. Se. Hac igitur ratione qui divitiæ bonum sint, siquidem possidentibus ipsas non prosunt, ut meliores fiant? Ho. Apparet. Se. Sic ergo nec conducit quibusdam divitiis adfluere, cum iis uti nesciunt. Ho. Id mihi quoque videtur. Se. Quomodo igitur id quis bonum esse judicabit, quod sæpe ne habere quidem conducit? Ho. Nullo modo. Se. Quare si quis divitiis bene et solerter uti norit, bene vivet: sin minus, male. Ho. Verissime hoc mihi dicere videris. Se Atque ut omnia breviter comprehendam, hæc in pretio habere, ut quæ bona sint; aut contemnere, ut quæ mala, hoc est quod turbat homines, et damno afficit: cum ista

colunt, et iis ſolis ſe felices eſſe putant ; et conſequenter horum cauſa omnia agunt, etiam quæ impiiſſima eſſe videntur ; hæc autem propter boni ignorantiam patiuntur.

# PRODICUS

DE

# HERCULE.

# PRODICUS

## DE

# HERCULE.

HERCULEM (Prodicus) ait, poſteaquam exacta pueritia pubertatis iniret curſum (in qua adoleſcentes, jam ſui juris facti, indicia præbent, virtutiſne via perrecturi ſint ad vitam, an vero ignaviæ) egreſſum in tranquillum locum ibidem conſediſſe; ambigentem, ad utram ſe viam converteret: tum viſas eſſe duas mulieres grandes ſtatura ad ipſum accedere; alteram elegantem aſpectu et liberalem, natura ornatam, quoad corpus munditie, quoad oculos verecundia, quoad geſtum modeſtia, veſte autem candida: alteram vero ad corpulentiam mollitiemque nutritam; quod ad colorem quidem attinet, adeo decoratam, ut et candidior et rubicundior appareret quam eſſet; quod ad formam vero, ut rectior quam natura eſſet videretur; oculos habentem vagantes; veſtem autem, ex qua venuſtas maxime pelluceret: eandem ſæpius ſe contemplatam eſſe, ac, num aliquis ipſam ſpectaret, conſideraſſe; ſæpenumero ad umbram quo-

que ſuam reſpexiſſe. Poſteaquam vero ad Herculem veniſſent propius, inceſſiſſe quidem prius dictam eodem modo: alteram vero, quæ vellet hanc antevertere, cucurriſſe ad Herculem, atque dixiſſe: video te, Hercules, ambigentem, quanam via te ad vitam conferas: quapropter ſi me amicam feceris, ducam te ad viam jucundiſſimam ac facillimam, et eorum quidem, quæ delectant, nihil non guſtabis; eorum vero, quæ gravia ſunt, expers vives: nam primum non bella, neque negotia curabis; ſed diſpicies, quemnam tibi gratum vel cibum vel potum invenias: quid vel aſpectu vel auditu jucundum percipias, vel quid odoratu vel tactu te delectare poſſit; quibus amoribus fruens, plurimum gaudeas; quo pacto quam molliſſime dormias; et quomodo abſque labore hæc omnia conſequaris: quod ſi aliquando ulla ſuſpicio ſit penuriæ eorum, ex quibus hæc oriantur, nihil eſt quod metuas, ne eo te deducam, ut laborando, et miſeriam corpore animoque perferendo, hæc compares; ſed, ob quæ alii laborant, his tu frueris, nec ab ulla re abſtinebis, de qua capere aliquid lucri poſſibile eſt. Nam ut undique capiant utilitatem, mecum verſantibus poteſtatem præbeo. Hæc, cum audiſſet Hercules, O mulier, inquit, quid tibi nomen eſt? At illa, mei quidem amici, ait, Felicitatem me appellant: qui vero oderunt, obtrectando Ignaviam me nominant.

Quum interim altera mulier accedens dixit; ego quoque ad te venio, Hercules, quum norim tuos parentes, indolemque tuam in inſtitutione animadverterim; a quibus ſpero, dummodo in viam, quæ ad

me ducit, te conferas, bonorum ac honestorum operum te strenuum admodum effici cultorem, meque multo honorabiliorem, et in bonis præclariorem fore. Non decipiam autem te voluptatis procemiis; sed sicut Dii instituerunt, res ipsas cum veritate narrabo: nihil enim eorum, quæ revera bona atque honesta sunt, Dii hominibus sine labore et studio præstant: sed sive Deos esse tibi propitios vis, colendi sunt ipsi Dii, sive ab amicis vis diligi, amicis benefaciendum: sive a quadam civitate honorari desideras, civitati aliqua utilitas afferenda; sive a tota Græcia ob virtutem admiratione dignus existimari, conandum est toti Græciæ benefacere: sive tibi terram fructus uberes producere vis, terra colenda: sive a jumentis divitias tibi quærendas putas, jumentorum tibi cura habenda est: sive per bellum impense desideras augeri, ac vis posse amicos quidem a servitute liberare, et inimicos subjicere, bellicæ artes et discendæ sunt ab illis qui sciunt, et exercendum in iis, quomodo iis debeas uti: si vero velis corpore etiam fortis esse, corpus adsuefaciendum ad parendum animo, ac exercendum in laboribus atque sudoribus.

Et Ignavia excipiens dixit, ut Prodicus narrat, intelligis, O Hercules, quam asperam ac longam viam ad delectationes hæc mulier tibi narrat? Ego vero facili ac brevi via ad felicitatem te ducam.

Tum virtus respondit: O misera, quid boni tu habes? aut quid suave nosti, cum nihil horum gratia facere velis? Nec suavium desiderium expectes, sed antequam cupias, omnibus istis implearis; priusquam quidem esurias, comedis: priusquam sitias, bibis: et

ut cum voluptate comedas, obſoniorum ſtructores excogitas: ut ſuaviter bibas, precioſa vina comparas, ac per æſtatem nivem circumcurſitans quæris: ut vero ſuaviter obdormias, non ſtragula tantum mollia, ſed etiam lectulos, lectulorumque fulcra paras: non enim propter labores, ſed quia nihil eſt tibi quod agas, ſomnum appetis: venerem vero prius, quam ea indigeas, impellis, omnia excogitans, tam feminis quam viris utens: ſic enim amicos tuos inſtituis, nocti exprobrans; quod autem dici utiliſſimum eſt ſomno conſumens. Quumque ſis immortalis, a Diis quidem rejecta es, ab honeſtis autem hominibus probro adſiceris; jam quod omnium auditu jucundiſſimum eſt, tuam ipſius laudem nullam audis; nec quod ſpectaculum jucundiſſimum eſt, ſpectare potes: quippe nullum unquam honeſtum facinus tuum vidiſti: quis vero tibi aliquid dicenti credat? Quis rei alicujus egenti quidquam ſuppeditet? Quis mentis compos tuæ eſſe ſodalitatis audeat? Juvenes qui ſunt, corporibus ſunt debiles: provectiores facti, animis deſipiunt: per juventutem abſque labore nitidi victitant; cum labore ſquallidi, per ſenectam ætatem tranſeunt: anteactorum eos pudet, agendis opprimuntur: jucundis in juventute curſu quaſi peragratis, in ſenectutem moleſta reſervant. Ego vero cum Diis verſor, cum hominibus honeſtis verſor: nec ullum præclarum facinus, ſive divinum, ſive humanum, abſque me perpetratur: maxime autem omnium a Diis et hominibus, quibus par eſt, honoribus afficior: artificibus cara laborum ſocia, fida domorum cuſtos heris, opitulatrix benigna ſervis, in laboribus

pace curandis adjutrix egregia, conſtans in negotiis bellicis auxiliatrix, amicitiæ conſors optima: ad hoc amicis meis ſuavis et inelaborata eſt cibi potuſque perceptio: expectant enim, donec appetant: iiſdem ſuavior adeſt ſomnus, quam otioſis; ac neque eum relictum ægre ferunt, neque propter eum, quæ agenda neceſſario ſunt, omittunt: juvenes ſenum laudibus gaudent, ſenes juvenum honoribus delectantur: iidem rerum olim geſtarum jucunde recordantur, et res præſentes dum gerunt delectantur, quum quidem mea cauſa Diis accepti ſint, amicis autem cari, patriiſque ſuis honorati: denique quum finis a fato præſtitutus adeſt, non cum oblivione jacent inhonorati, ſed cum memoria per omne tempus cantati florent: hujuſmodi, mi Hercules, fortium parentum ſoboles, laboribus exantlatis, felicitate tibi licet celeberrima potiri.

# THEOPHRASTI

# CHARACTERES

# ETHICI.

# THEOPHRASTI
## CHARACTERES
## ETHICI.

### PROŒMIUM.

JAM quidem et prius ſæpe, cum animum *eo* intendiſſem, miratus ſum, nec fortaſſe ceſſabo mirari, quid tandem, Græcia ſub eodem aere jacente, et omnibus Græcis ſimiliter inſtitutis, acciderit nobis, ut non eandem ſpeciem morum haberemus: ego, Polycles, cum ex longo tempore contemplatus eſſem humanam naturam, et vixiſſem annos nonaginta novem, et inſuper verſatus fuiſſem cum multis, et omnis generis naturis, et juxta ſpectando comparaſſem multa cum diligentia bonos homines et malos, putavi oportere *me* conſcribere quæ utrique eorum ſtudioſe faciunt in vita: exponam autem tibi, ſecundum genus *ſuum*, quæ ſunt morum genera his utriſque adjacentia, et quo modo adminiſtratione utuntur. Puto enim, O Polycles, filios noſtros meliores fore, relictis iis talibus monumentis, quibus exemplaribus utentes, eligent cum hominibus optime ſe

gerentibus una eſſe et verſari, ut iis non ſint inferiores. Vertam me autem jam ad ſermonem: tuum erit juxta ſequi, et obſervare an recte dicam: primum igitur ſermonem faciam ab iis, qui ſimulationem affectarunt, omittens procemium facere, et multa de negotio dicere: et incipiam primum a ſimulatione, et definiam eam: deinde hunc in modum ſimulatorem percurram: qualis quis ſit ſimulator, et quem ad morem deferatur; etiam alias paſſiones, ſicut ſupra propoſui, conabor, per ſingula genera, claras ſtatuere.

## Cap. I.

### DE SIMULATIONE.

Simulatio igitur videatur eſſe, ut *eam* definitione minus exacta capiam, fictio actionum et ſermonum in pejus: ſimulator autem talis quis eſt, qualis cum acceſſerit ad inimicos, velit *cum iis* loqui, non *eos* odiſſe; et laudare præſentes, quibus clam imponebat; et cum illis victis congemere: item veniam habere maledicentibus ei, et ob ea, quæ dicta ſunt adverſus eum; et cum affectis injuria *ab ipſo* et indigne ferentibus manſuete colloqui: item volentes *eum* adire feſtinanter, jubere rurſum venire: item nihil eorum, quæ facit, confiteri, ſed dicere *ſe* deliberare: item fingere *ſe* jam adveniſſe, et ipſum ſero veniſſe, et languidiorem fieri: item mutuo accipere cupientibus, aut ſtipem collatitiam petentibus *dicere* quod non vendit, et non vendens dicit *ſe* vendere: item cum audiverit quid, fingere *ſe* non *audiſſe*; et cum viderit *quid*, dicit ſe non vidiſſe: et cum pro-

miserit *quid*, non meminisse: item aliqua consideraturum *se* dicit, aliqua nescire, aliqua mirari, *quoad* aliqua autem jam olim et ipsum sic cogitasse; et in summa, tali modo sermonis uti peritus est: non credo; non puto; percellor; et dicere se ipsum alium fieri; item non hæc mihi narraverat; incredibilis mihi res est: alii alicui dic; quomodo autem aut tibi non credam, aut illum damnem, dubito. Verum vide ne tu celerius credas talibus vocibus, et locutionibus perplexis, et ejusdem verbi iterationibus; quo deterius nihil est invenire. Hujusmodi mores non simplices sed insidiosos cavere magis oportet quam viperas.

## Cap. II.

### DE ADULATIONE.

Adulationem autem putet aliquis conversationem indignam esse, conferentem vero *emolumenti quid* ad adulantem: adulatorem autem talem quem, ut ambulans simul *cum alio* dicat, num animadvertis quam in te homines convertant oculos? Hoc nulli fit eorum, *qui* in civitate *sunt*, præterquam tibi: sermone hominum celebratus eras heri in porticu; pluribus enim quam triginta hominibus *ibi* sedentibus, et incidente sermone quis esset optimus, *constabat* ab ipso *te* incipientes omnes, in nomen ipsius deferri: et alia talia dicat. Item a veste auferat floccum; et si qua palea ad crinem capitis a vento afferatur, paleam legat; et, cum arriserit, dicat, videsne, quod duobus diebus te non adii, barbam canis plenam obtinuisti; quamvis, siquis alius, habes ad annos *respiciens*

nigram comam. Item, dicente illo aliquid, alios tacere jubeat; et laudet *eum* audiente *ipſo*; et ſignificat, ſi ceſſaverit, recte *eum dixiſſe:* item ſalibus utenti frigide arrideat, et veſtem in os trudat, tanquam non potens detinere riſum: item obviam venientes ſiſtere paulum jubeat donec ille præterierit: item pueris, poma et pyra emens, cum intulerit, dat vidente ipſo; et cum oſculatus fuerit *eos* dicat, O boni patris pullulos! Item coemens cum eo crepidas, pedem dicat concinniorem eſſe calceo: item proficiſcente *eo* ad aliquem amicorum, cum præcurrerit, dicat, quod ad te venit: et cum reverterit, quod prænunciavi. Imo etiam ea, quæ *in foro muliebri venalia*, ex foro muliebri miniſtrare potens *eſt* ſine reſpiratione: item ex convivis primus laudet vinum; et perſeverans dicere, quam molliter comedis! et tollens quid eorum, *quæ appoſita ſunt*, a menſa, dicat, hoc quidem quam bonum eſt! Item roget num frigeat, et ſi amiciri vult, inſuper et tegat eum: et quidem hæc dicens, ad aurem acclinans *ſe*, ſuſurret, et loquatur aliis, reſpiciens in illum: item cum in theatro abripuerit a ſervo pulvinaria, *ea* ipſe ſubſternat: item domum dicat bene ædificatam, et agrum bene conſitum, et picturam ſimilem eſſe. Summatim, adulatorem eſt ſpectare omnia et dicentem et facientem, quibus putat ſe gratiam *ſibi* conciliare.

## Cap. III.

### DE GARRULITATE.

Garrulitas eſt narratio ſermonum longorum, et non prius conſideratorum: garrulus autem talis eſt,

qualis prope affidens huic, quem non novit, primum quidem sui ipsius uxoris dicat encomium: deinde, quod nocte vidit insomnium, hoc narret: deinde eorum, quæ habuit in cœna, singula percurrat: deinde, procedente negotio, dicat quam multo improbiores sunt nunc homines antiquis: item quam vile sit triticum in foro: item quam multi peregrini adveniunt: item mare ex Dionysiis esse navigabile: item si Jupiter pluviam faciat, ea, quæ intra terram *sunt*, meliora fore: item quod agrum *suum* in annum novum elaborabit: item quam difficile sit vivere: item quod Damippus maximam facem in Mysteriis erexit: item quot sunt columnæ Odei: item heri vomui: item quæ est dies hodie? et siquis sustineat eum, non absistat: item quod *mense* Boedromione sunt Mysteria, *mense* Pyanepsione Apaturia, *mense* Posideone Dionysia in agris. Oportet autem *eum*, qui sine febre esse vult, excutientem tales homines et erigentem *se* discedere: opus enim *est* una acquiescere cum neque otium neque negotium distinguentibus.

## Cap. IV.

### DE RUSTICITATE.

Rusticitas autem videatur esse inscititia *morum* indecora: rusticus vero talis quis, qualis potionem *a medico* mixtam cum biberit, eat ad concionem: item dicat unguentum nihilo suavius thymo olere: item majora pede calceamenta gestet: item magna voce loquatur: item amicis et propinquis diffidat, cum servis suis autem de rebus maximis communi-

cet; et omnia, quæ *retulit* a concione, mercenariis in agro apud ſe laborantibus commemoret: item ſurſum jactus, *rejectus quoad veſtem*, ſupra genu ſedeat, adeo ut nuda ejus appareant: item alia ſuper re in itineribus neque miretur, neque percellatur; cum autem bovem viderit, vel aſinum, vel hircum, cum ſubſtiterit, *eos* contempletur: item cum præripuerit quid e cella penuaria, *id* horrendum in modum voret, et meracius *vinum* bibat; et ancillam panificam latere tentet; et deinde poſtquam cum ea moluerit *cum ea etiam* omnibus intus et ſibi, quæ *cui*que ad victum neceſſaria ſunt, metiatur: item inter prandendum jumentis fœnum *in præſepe* injiciat: item pulſanti fores ipſe ſubauſcultat: item advocato cane, et roſtro *ejus* prehenſo, dicat, hic cuſtodit prædium, et domum, et familiam. Item cum argentum ab aliquo acceperit, *id* improbet, dicens *id* valde quidem eſſe tenue, et eodem tempore *poſtulet* ut alio permutet: item cui aratrum mutuum dedit, vel cophinum, vel falcem, vel ſaccum, eadem recordatus in vigiliis repoſcat nocte: item in urbem deſcendens roget obviam venientem, quanti erant pelles et ſalſamentum? et ſi hodie certamen *aliquod* novam lunam adducat? et dicat quod vult ſtatim deſcendens *in urbem* tondere *ſe*: item in balneo cantet, et calceamentis cavos infigat: item ab Archia, cum ea tranſeat via, ſalſamenta *ipſe* portet.

## Cap. V.

### DE PLACENDI STUDIO.

Eſt autem placendi ſtudium, ut definitione *id* complectar, converſatio in congreſſu voluptatis præparativa non propter optimum: placendi autem ſtudioſus certe talis *eſt*, qualis, cum e longinquo *aliquem* compellaverit, et virum præſtantiſſimum dixerit, et ſufficienter admiratus fuerit, utriſque manibus *complexus* vix dimittat; et cum *eum* paullum comitatus fuerit, et rogaverit, quando eum ſit *iterum* viſurus, adhuc laudans abire ſinat: item advocatus ad arbitrium, non ſolum ei, cui adeſt, velit placere, verum etiam adverſario *ejus* in lite, ut communis eſſe videatur: item peregrinis dicat quod juſtiora civibus loquuntur. Item vocatus ad cœnam jubeat convivio excipientem vocare liberos ſuos, et ingreſſos dicat patri eſſe ſimiliores *quam ficum* ficui; et, cum *eos* adduxerit *ad ſe*, oſculetur, et juxta ipſum ſedere faciat, et ipſe cum iis una ludat, dicens, *en* utrem! en ſecurim! eoſque in ventrem ſinat dormire eodem tempore oppreſſus. Item ſæpiſſime tondeat ſe; et dentes albos habeat; et veſtes bonas mutet; et unguento ungatur: item ad fori menſas accedat; in iis autem exercitationum *locis* immoretur ubi ephebi *ſe* exercent; in theatro autem, cum ſit ſpectaculum, prope exercituum ductores ſedeat: item emat ſibi quidem nihil, ſed mandata mittenda *amicis* ad Byzantium peregrinis, *ſeu peregre profectis*; et Laconicas canes ad Cyzicum; et mel Hymettium ad Rhodum; et hæc faciens in civitate

degentibus narret. Sane et ſimiam alere peritus, et tityrum comparare, et Siculas columbas, et talos ex oſſe dorcadis factos; et Theriacas ampullas ex iis, quæ forma ſunt rotunda; et baculos a Lacedæmone ex iis, qui ſunt forma tortuoſa; et aulæum habens Perſas intertextos; et parvulum atrium habens pulverem palæſtricum; et locum in quo pila luditur; et hunc, circumiens *urbem*, mutuum dare *ſolet* perpetuo philoſophis, ſophiſtis, iis qui armis decertant, et muſicis ad oſtendendas *ſuas artes*: et ipſe inter has oſtenſiones poſtea dicere ad alterum (*ſc. interrogantem cujus eſt hæc* palæſtra) coram ſpectatoribus, *quod* hujus eſt *ſc. ipſius exercentis.*

## Cap. VI.

### DE AMENTIA.

Amentia autem eſt patientia turpium factorum et dictorum: amens talis quis *eſt*, qui cito jurare, male audire, et convitiis proſcindi *patienter* poſſit: more *ſuo*, circumforaneus quis, ſurſum tractus *quoad veſtem ut pudenda retegat*, et omnia faciens. Sane, potens *eſt*, etiam ſobrius cum ſit, ſaltare cordacem, et in comico choro ſine larva: item in ſpectaculis æra colligere ad unumquenque tranſiens; et rixari cum ferentibus teſſeram *theatralem*, et æquum cenſentibus ut gratis ſpectent: item peritus promiſcue quoſlibet hoſpitio excipere, meretrices alere, et vectigalia redimere; et nullum turpe negotium recuſare; verum præconem agere, coquinari, alea ludere: matrem non nutrire; abduci *ad ſupplicium* furti *cauſa*; et carcerem plus temporis habitare quam domum ſuam.

Item hic videatur esse ex iis, qui circum se sistunt turbam, et advocant ad se *prætereuntes*, et magna voce, et dirumpente *æthera* cum iis contendunt, et convitiis *eos* consectantur; et interea hi quidem accedunt, illi autem abeunt priusquam audierint eum; verum his principium, illis syllabam, illis partem rei dicit, non aliter *satis* spectari amentiam suam existimans, quam cum sit publicus conventus. Item lites aliquas aptus fugere, aliquas persequi, aliquas ejurare, aliquibus adesse, habens echinum in sinu, et series libellorum in manibus, eodem tempore non recusans multorum circumforaneorum ducem se præbere; et statim his *pecuniam* fœnerare, et drachmæ usuram tres semiobolos per diem exigere; et percurrere coquinas, fora piscaria, fora salsamentaria, et fœnus ex ea elocatione pecuniæ in buccam colligere. Hi sane sunt homines molesti, os habentes facile solutum ad convitium, et loquentes magna voce, ut forum et tabernæ consonent cum ipsis.

## Cap. VII.

### DE LOQUACITATE.

Loquacitas autem, siquis eam definire velit, videatur esse intemperantia sermonis: loquax vero talis quis, qualis *in eum* incidenti dicat, quodcunque ad eum loquatur, quod nihil dicit; et quod ipse omnia novit, et, si eum audierit, discet; inter respondendum etiam *respondenti* subjiciat, dicens, tu ne obliviscaris quod dicturus es; et factum bene quod in memoriam meam revocasti; et loqui quam utile est; et quod præterii; et cito rem intellexisti; jam pri-

dem te obſervabam utrum in idem mecum deferreris; et alias tales occaſiones *loquendi* ſuppeditet, ut is, qui *in eum* incidit, non reſpiret. Item quando hos ſigillatim tædio affecerit, aptus etiam ad confertos, et una ſtantes ire, et fugere facere negotia tractantes inter *negotiandum:* item in ſcholas et palæſtras ingreſſus, prohibere pueros ne addiſcant tantum, et cum exercentibus pueros, et docentibus colloqui; et hos dicentes ſe abituros paratus eſt comitari et reſtituere in domum *ſuam:* item cum audierit *quid* a concione, *idem* renunciare; inſuper enarrare et pugnam, quæ olim acciderat ſub Ariſtophonte rhetore, et illam Lacedæmoniorum ſub Lyſandro; et quas orationes olim habuit apud populum, cum approbationem eorum adeptus eſt; et eodem tempore quo *hæc* narrat, adverſus populum exprobrationem interjicere; ita ut audientes *præ tædio* vel obliviſcantur, vel dormitent, vel relinquentes *eum* inter *narrandum* abeant: item una judicans prohibere judicare, et una ſpectans ſpectare, et una cœnans edere: dicens quod difficile eſt loquaci tacere; et *quod* tanquam in udo eſt lingua; et quod non taceret, non ſi hirundinibus videatur eſſe loquacior: item irriſus pati *irriſionem*, etiam a puerulis ſuis, quando volentes jam dormire jubent *eum*, dicentes hæcce, loquere aliquid nobis ut nos ſomnus capiat.

## Cap. VIII.

### DE FABULARUM FICTIONE.

Fabularum fictio eſt compoſitio falſorum ſermonum et factorum, quæ vult fabulas fingens: fabula-

rum autem fictor talis quis, qualis cum obviam processerit amico, statim mutaverit vultum, et subriserit rogans, unde tu? et quid dicis? et habes de aliquo novum dicere? Et cum incubuerit interrogare, num dicitur quid recentius, *dicat*, et tamen bona sunt quæ dicta; et, cum non siverit *eum* respondere, dicat, quid dicis? nihilne audivisti? videor mihi quod te novorum sermonum convivio excipiam: et est ei vel miles, vel puer Astei tibicinis, vel Lyco manceps, qui *modo* advenerit ex ipsa pugna, ubi dicit *se* audiisse: subsidia sermonum sunt ejus talia, quæ nemo possit prehendere. Narrat autem hos dicere, quod POLYSPERCHON et rex pugna vicerunt, et quod CASSANDER vivus capiebatur; et si dicat quis ei, tune vero hæc credis? dicet; rem enim sublato clamore celebrari in urbe; et rumorem extendere *se*; et omnes consentire: eadem dicere de pugna, et magnum nimirum fartum ea pugna factum esse; etiam esse ei signum, vultus eorum qui sunt in rebus, *est* enim videre eorum omnium *vultus* mutatos; dicit etiam quod audivit quendam apud eos absconditum *fuisse* in domo *sua* jam quintum diem venientem ex MACEDONIA qui hæc omnia vidit. Et cum hæc omnia percurrerit accommodate ad persuadendum, ut putat, conditionem CASSANDRI commiseratur dicens, O infelicem CASSANDRUM! O virum ærumnosum! animadvertis hoc fortunæ! at certe fortis fuit; item oportet autem te solum id scire; ad omnes vero in civitate accurrit dicens *eadem*: istiusmodi homines admiratus sum quid tandem velint, rumores fingentes; non solum enim men-

tiuntur, verum etiam inutiliter abeunt; frequenter enim eorum aliqui in balneis facientes circumſtationes [i. e. *coronas hominum qui ipſos loquentes circumſtiparint*] veſtes amiſerunt; alii autem in porticu pedeſtri pugna, et navali pugna vincentes, debuerunt *mulctam propter* lites deſertas *impoſitam*; ſunt et alii, qui urbes per vim ſermone capientes incommode cœnarunt: valde quidem laborioſum eſt eorum vitæ inſtitutum; qua enim porticu, qua officina, qua parte fori totos dies non tranſigunt, deficere facientes hoc modo audientes *eos*, et defatigantes falſis narrationibus?

## Cap. IX.

### DE IMPUDENTIA.

Eſt autem impudentia, ut *eam* definitione capiam, contemptus opinionis *hominum* turpis lucri cauſa: impudens vero talis *eſt*, qualis primum ad eum adeat, quem defraudat *pecunia*, ab eo ut *pecuniam* mutuetur: deinde cum Diis ſacrificavit ipſe apud alium cœnet, carnes autem ſeponat, cum eas ſale ſparſerit; et, *inter cœnandum*, cum advocaverit *ad ſe* pediſequum *ſuum*, et ſuſtulerit carnem et panem a menſa, det *ei*, et dicat, audientibus omnibus, epulare *Tibie*: item opſonia emens, carnis venditorem commoneat, ſi in aliqua re utilis ei fuerit: et cum aſtiterit ad ſtateram, præcipue quidem carnem, ſin minus, os *ſaltem* in lancem injiciat; et ſi quidem capiat, bene habet; ſin minus, cum rapuerit a tabula inteſtinum, ſimul ridens diſcedat. Item hoſpitibus ſuis ſpectaculum cum emerit, *ipſe* ſpectet, cum non dederit

partem *ſuam* ; ducat etiam *eo* poſtero die filios et pædagogum: item quæcunque quis *ei* afferat, quæ parvo pretio emerit, jubeat *eum* etiam ſibi impertire: item ad alterius domum cum venerit, mutuetur *aliquando* hordea, aliquando paleam, et cogat mutuantes hæc auferre ad ſe: aptus etiam, ad ænea vaſa, quæ ſunt in balneo, cum acceſſerit, et immerſerit arytenam, vociferante balneatore, ipſe ſeipſum aqua perfundere, et dicere, cum abierit, quod lavatum eſt, et inſuper *dicere,* nulla tibi gratia.

## CAP. X.

### DE EA SPECIE AVARITIÆ QUA QUIS RES PARVAS MAGNI ÆSTIMAT.

*Iſtiuſmodi* autem avaritia eſt tum appetitio, tum parſimonia pecuniæ præter occaſionem: *iſtiuſmodi* vero avarus *eſt* talis quis, qualis intra menſem ſemiobolum ad domum poſtulet: item una *cum aliis* cibum capiens, quot quiſque biberit calices numeret: item ex convivis minimas Dianæ primitias offerat: item quæcunque parvo *empta* quis emens æſtimat, *ea* omnia dicat eſſe nimio: item ubi famulus ollam vel patinam fregerit, *fractæ pretium* e victu exigat. Item ubi uxor æneum crinale amiſerit, *talis eſt* qualis apparatum et lectos et capſas transferat, et tegumenta perſcrutetur: item ſiquid vendat, tanti vendat, ut ementi non proſit: item non ſinat *aliquem* ficum edere de ſuo horto, nec per agrum ſuum proficiſci, nec olivam vel palmulam ex iis, quæ humi ceciderunt, *de terra* tollere: item *fundi* terminos quotidie obſervet an iidem permaneant. Solers etiam ſolutionis

ultra diem dilatæ præmium exigere, et uſuram uſuræ: item populares convivio excipiens, cum minutas carnis portiones ſecuerit, *eaſdem iis* apponere; item ad obſonia emenda egreſſus, nihilo empto, *domum* ingredi: item uxori interdicere, ne ſalem mutuo det alicui, neque lucernam, neque cuminum, neque origanum, neque molam ſalſam, neque vittas, neque ſuffimenta; imo vero dicere quod hæc parva multum ſunt anno *redeunte.* Et totum *ut dicam,* videre eſt eorum, qui res parvas magni æſtimant, et argenti thecas ſitu obſitas, et claves rubigine obductas; et ipſos quidem geſtantes veſtimenta parvis minora, et et ex ampullis oleariis valde minutis unctos, et intra cutem tonſos, et medio die diſcalceatos, et contendentes apud fullones, ut veſti *ſuæ purgandæ* multam terram adhibeant, ne cito ſordida reddatur.

## Cap. XI.

### DE ILLIBERALITATE

Non eſt autem difficile illiberalitatem definire; eſt enim jocus *ludusve* conſpicuus et probroſus: illiberalis autem talis *eſt,* qualis, cum obviam proceſſerit mulieribus ingenuis, veſte ſurſum tracta, pudendum *iis* oſtendat: item in theatro plaudat cum quieſcant cæteri; et eos ſibilet, quos cum voluptate reliqui ſpectant; et cum theatrum *præ attentione* ſiluerit, ſurſum elevato capite eructet, ita ut ſedentes fecerit converſa facie reſpectare: item pleno foro cum acceſſerit ad nuces, vel poma, vel *alios* arborum fructus, et ſubſtiterit, *de iis* comedat eodem tempore cum vendente collocutus; item prætereuntium ali-

quem nominatim appellet, cui nequaquam eſt familiaris: item feſtinantem aliquo videns, *ſe* manere jubeat: item magna lite victum redeuntem a judiciali foro accedat, et *ei* congratuletur: item obſonetur ſibi ipſi, et tibicines conducat, et obviam venientibus obſonia empta oſtendat, et ad ea invitet: item ad tonſtrinam vel tabernam unguentariam aſtans dicat quod ſe inebriaturus eſt. Item vinum vendens, vinum adulteratum amico vendat: item ad ſpectationem *ludorum* tum faciens filios ire, ſed cum gratis *eos ire* permittunt theatrorum redemptores: item peregre hinc abiens publice, viaticum, quod a civitate accepit, domi relinquet, et a legationis collegis mutuetur; item pediſſequo majorem quam ferre poteſt ſarcinam imponat, et minorem quam qui ſufficiat commeatum *præbeat*; et munerum, quæ *legatis* hoſpitio exceptis dantur, cum portionem ſuam poſtulaverit, *eam* vendat: item ſe ungens in balneo, et dicens *puero*, tu rancidum oleum emiſti, alieno ſe ungat. Item æreis nummis in via inventis a domeſticis, peritus eſt partem repoſcere, dicens communem eſſe Mercurium: hæc quoque *quæ ſequuntur* talia *ſunt:* Phidonia menſura, quoad fundum introrſum adacta, ipſe metiri *ſolet* domeſticis quæ ad victum neceſſaria *ſunt, eam* vehementer abſtergens: item pignus aliquod ab amico cum acceperit *id* vendere, et *eodem tempore* alieno nomine ſibi emere: certe et mutuam pecuniam triginta minarum reddens, minus quatuor drachmis reddere: item tribules convivio excipiens, pueris ſuis *aliquid* e communi obſonio petere: relicta vero dimidia raphano-

rum de menſa *ſublata* adnotare, ut pueri miniſtrantes *ea* non capiant.

## Cap. XII.

### DE INTEMPESTIVITATE.

Eſt autem intempeſtivitas congreſſus triſtitia afficiens eos, in quos incidit: intempeſtivus autem talis quis, qualis, ad occupatum cum acceſſerit, *cum eo ſua* communicet: item ad amicam ſuam febricitantem commeſſatum veniat: item ad debentem pœnam ſponſionis *ſuſceptæ* adveniens, jubeat ipſum *pro ſe* ſpondere: item teſtimonium laturus accedat lite jam judicata. Item vocatus ad nuptias adverſus muliebre genus loquatur: item ex longo itinere modo venientes ad ambulationem accerſat: peritus et emptorem adducere plura daturum ei, qui jam vendidit: item inſtare ut doceat ab initio eos, qui *rem* audierint et intellexerint: item promptus ea curare *ut ſiant,* quæ quis nolit fieri, erubeſcit autem vetare: item ad ſacrificantes, et *ſacrificium* conſumentes venire, portionem petiturus: item famulo verberibus cæſo prope aſtans commemorare, quod et olim ipſius ſervus, cum ad hunc modum plagas cepiſſet, ſe ſtrangulavit; item cum interfuerit arbitrio, utriſque partibus volentibus abſolvi *a controverſia, eos* collidere: item ſaltaturus capeſcere ſocium nondum ebrium exiſtentem.

## Cap. XIII.

### DE MOLESTA SEDULITATE.

Molesta sedulitas videatur esse effictio quædam sermonum et actionum cum benevolentia: moleste sedulus vero *est* talis quis, qualis, cum surrexerit *a sede*, promittat ea quæ non poterit: item concessa re quod sit justa, in aliqua *rei circumstantia* insistens redarguatur: item puerum cogat plura miscere quam quæ possunt præsentes ebibere: item dirimat pugnantes etiam quos non novit: *item* viæ ducem esse *se paret*, postea autem non possit invenire qua eat. Item accedens ad exercitus ductorem interroget, quando sit aciem instructurus, et quid post crastinum diem imperet: item accedens ad patrem dicat quod mater jam dormit in cubiculo: item prohibente medico ne vinum det ægroto, cum dixerit velle *se* experimentum capere, male se habentem paret *ad bibendum.* Item uxore moriente, in monumentum *ejus* inscribat nomen et mariti, et patris, et matris et ipsius uxoris, et cujas ipsa sit; et insuper inscribat quod hi omnes boni erant. Item juraturus dicat circumstantibus, quod et prius sæpe juravi.

## Cap. XIV.

### DE STUPIDITATE.

Est autem stupiditas, ut *eam* definitione dicam, tarditas animæ sermonibus et actionibus: stupidus vero talis quis, qualis, cum calculis computaverit, et summam fecerit, roget assidentem, quæ sit? Item in causa *quadam* reus, et *ad* eam *audiendam* ingressu-

rus, oblitus *ejuſdem* in agrum proficiſcatur: item ludos ſpectatum veniens, in theatro ſolus relinquatur dormiens: item multa cum comederit, et nocte ad ſellam ſurrexerit, a vicini cane mordeatur: item cum acceperit *quid*, et ſeparaverit ipſe, hoc ipſum quærat, nec poſſit invenire: item quodam ei renunciante quod mortuus ſit aliquis amicorum ejus, ut adveniat, cum triſtem vultum induerit, et lacrimaverit, dicat, Eventus bonus! Eſt qui poſſit etiam recipiens pecuniam *ſibi* debitam teſtes *ſolutionis* aſſumere: item, hyeme exiſtente, altercari cum ſervulo, quod cucumeres non emerit: item puerulos ſuos, luctari *eos* cogens et currere, in laſſitudines conjicere: item in rure ipſe lentem coquens, bis ſalem cum in ollam injecerit, *eam* eſui ineptam reddere: item pluente Jove dicere jucundam eſſe aſtrorum lucem, et noctem ſerenam putare, quam alii dicunt eſſe atriorem pice. Item dicente aliquo, Quot putas per ſepulchrales portas efferri mortuos, ei dicere, Quot *utinam* mihi et tibi contingant.

## Cap. XV.

### DE MOROSITATE.

Moroſitas autem eſt effrænatio converſationis in ſermonibus: moroſus vero talis quis, qualis interrogatus, ubi quidam eſt, dicat, ne mihi moleſtiam præbe: item ſalutatus non viciſſim *ſalutantem* alloquatur: item vendens quid non dicat ementibus quanti vendatur, ſed roget quid invenit. Item honorantibus *eum*, et mittentibus *ei* ad feſta ſolennia, *quæ ipſe inſtituit*, dicat quod *hæc* non ſint data: item ve-

niam non det neque invito eum repellenti, neque propellenti, neque ſuper *pedem* incedenti: item amico petenti ſtipem collatitiam ut inferat, cum dixerit quod non daret, poſtea veniat ferens, et dicat quod hæc quoque pecunia perit. Item cum *ad lapidem* in via offenderit, lapidi horribiliter imprecatur: et ut aliquando ſubſiſtat *alicujus expectandi cauſa* nunquam manebit aliquem diu: item neque velit *in convivio* cantare nec ſententiam *aliquam e poetis deſumptam* recitare, neque ſaltare. Audax etiam Deos non precari.

## Cap. XVI.

### DE SUPERSTITIONE.

Superſtitio ſane videatur eſſe timiditas erga numen: ſuperſtitioſus autem talis quis, qualis cum abluerit manus *ingrediens in templum* et circum aſperſerit *ſe* a templo *rediens*, lauro in os accepta, ſic *totum* diem obambulet: item ſi muſtela viam tranſcurrerit, non prius progrediatur quam quis *eam* pertranſierit, vel *ipſe* tres lapides ſupra viam tranſmiſerit; item ſi viderit ſerpentem in domo, ibi ſacellum ſtatuat: item *ſuper* unctos lapides in triviis præteriens ex ampulla oleum fundat, et cum in genua ceciderit et adoraverit, diſcedat. Item ſi mus ſaccum farinæ hordeaceæ perroſerit, ad *religionum* interpretem cum venerit, percontetur, quid oportet *eum* facere; et ſi reſpondeat ei, tradere coriario ut conſuat, non iſtis attendens, verum cum reverſus ſit, *ſacco farinam* exuat: item frequenter domum purificet; nec in ſepulchrum inſideat, neque ad mor-

tuum accedat, neque ad puerperam: item cum insomnium viderit, proficiscatur ad somniorum interpretes, ad hariolos, ad auspices interrogaturus cui Deo vel Deæ adprecari oportet: item rem sacram facturus ad Orpheotelestas singulis mensibus eat cum uxore; sin autem uxor non vacet, cum nutrice et filiolis: item in triviis discessurus super caput *se* lavet: item sacerdotibus piatricibus accersitis jubeat *eas* squilla *circumlata* vel catulo *circumducto* seipsum purgare; insanientem item cum viderit vel epilepsia laborantem horrescens in sinum spuat.

## Cap. XVII.

### DE QUERELA; SEU DE SORTIS SUÆ INCUSATIONE.

Querela est reprehensio ultra quod decet data: querulus autem talis quis, qualis, amico portionem *convivii* mittente, afferenti dicat, invidisti mihi jus et villum, cum ad cœnam *me* non vocasti: item ab amica basiatus dicat, miror si tu etiam ex animo *tuo* me basias: item Jovi stomachetur, non propterea quod pluit, sed quod serius: item cum invenerit crumenam aliquam in via, dicat, verum non thesaurum unquam inveni: item cum emerit mancipium vili pretio, quippe quod multum precatus sit venditorem, miror, dicat, si quid sanum ita parvo sum mercatus: item bonum nuncium afferenti, quod filius tibi natus est, dicat, quod si addideris etiam substantiæ *tuæ* dimidium defuturum est, vera dices: item cum lite vicerit, et omnes calculos judiciales *in urnam suam* receperit incuset eum, qui *pro se* orationem scripsit, utpote qui multa eorum, quæ justa

erant, omisisset: item allata *sibi* stipe collatitia ab amicis, et aliquo *eorum* dicente, *nunc* hilaris esto; imo quomodo? respondeat, quando cuique pecuniam *suam* reddere oportet, et, præter hæc, gratiam debere *me* tanquam beneficio affectum.

## Cap. XVIII.

### DE DIFFIDENTIA.

Diffidentia certe est suspicio quædam injustitiæ de omnibus: diffidens autem talis quis, qualis, cum miserit servum ad obsonia coemenda, alium servum mittat interrogaturum quanti emebat: item ipse ferens pecuniam per stadium numeret quanta sit: item decumbens uxorem suam roget, num cistam clauserit, num poculorum repositorium sit obsignatum, et num pessulus ad ostium atriense sit immissus: et si illa affirmet, nihilo minus ipse, cum surrexerit e stramentis nudus, et discalceatus accenderit lucernam, hæc omnia circumcursans invisat, atque ita vix somnum assequatur: item a debentibus ei pecuniam cum testibus fœnus exigat, ut ii non possint inficiatores fieri. Item peritus vestem *a sordibus purgandam* tradere non ei, qui istas optime *conficiet*, sed cuicunque sit dignus fidejussor fullonis: item cum veniet quis petiturus pocula, maxime quidem non tradere, sin minus, cum tradiderit statim reposcere: item pedissequum jubere pone se non ire sed ante, ut hoc ipsum caveat ne in via aufugiat: item sumentibus quid ab ipso *vendente*, et dicentibus quanti constat, depone, dicere, non enim vacat mittere *flagitatum*.

## Cap. XIX.

### DE INTRACTABILITATE.

Eſt autem *hujuſmodi* intractabilitas incuria corporis moleſtiæ *in aliis* effectiva: intractabilis autem talis quis, qualis lepram habens et vitiliginem et ungues prælongos obambulet; et dicat has eſſe ſibi congenitas infirmitates, et patrem et avum *eaſdem* habere: nimirum et ſolet ulcera habere in anterioribus tibiæ partibus, et læſiones in *pedum* digitis, et eas non curare ſed ſinere ad feritatem tranſire: et alas habere ferinas et hirſutas plerumque ad latera; et dentes nigros et exeſos, ita ut inacceſſus ſit, et inſuavis: item talia *facere,* veſte ſe emungere; et cum edere inceperit, colloqui, et ex ore projicere: ſimul atque biberit, ructare; oleo rancido in balneo uti; veſtimento macularum pleno amictus in forum prodire; item matre ad auſpicis *ædes* exeunte, in eam convitia jactare; et precantium et libantium poculum ejicere, et ridere tanquam quid portentoſum feciſſet: item tibia ludentem audiens ſolus aliorum manibus pulſare *quaſi ipſe tibia luderet,* et una cum ea ſtridere *imitando ſonum tibiæ,* et increpare tibicinam non ſtatim deſinentem *ludere*; item exſpuere volens ultra menſam, inſpuere in eum, qui vinum effundit.

## Cap. XX.

### DE INJUCUNDITATE.

Eſt autem injucunditas, ut *eam* definitione complectar, congreſſus effectivus moleſtiæ ſine damno:

injucundus vero talis quis, qualis cum introierit, ſuſcitet recens dormientem, ut ei loquatur. Item e portu ſoluturos retardet, et cum *ad eos* acceſſerit, precatur inhibere donec obambulaverit: item cum infantem *ſuum* a nutrice abſtulerit, mandens nutriat ipſe, et eum demulcens blandis verbis compellet: item inter edendum narret, quod, potato helleboro, ſurſum et deorſum purgaretur, et in iis, quæ ab eo receſſerunt, *eſſet* bilis atrior jure appoſito. Item is eſt qui poteſt rogare *matrem* coram domeſticis, quo die me pariebas? *dicere* etiam quod apud ſe frigida ſit aqua ciſternina; et hortus habens olera multa et tenera; et quod domus ſua ſit hoſpitium; et peregrinos *convivio* excipiens paraſitum ſuum oſtendere qualis quis ſit; et incitans ad poculum *dicere* delecta præſentes.

## Cap. XXI.

### DE HONORIS STUDIO IN REBUS PARVIS.

Honoris ſtudium in parvis videatur eſſe deſiderium honoris illiberale: honoris autem ſtudioſus in parvis talis quis, qualis ſtudeat, cum vocatus fuerit ad cœnam, juxta eum, qui vocaverit, decumbens cœnare: item detondeat filium, eo Delphos abducto: item ſedulo curet ut pediſſequus ſibi Æthiops fuerit: item ſoluturus minam argenti, faciat ut novam ſolvat: item cum bovem ſacrificavit, frontis pellem, cum eam ſertis magnis circumligaverit, e regione introitus paxillis affigat, ut intrantes videant quod bovem ſacrificavit: item poſtquam in pompa proceſſerit cum equitibus, alia quidem omnia puero tradat

ut *ea* domum reportet, ſuperjectus autem quoad pallium obambulet ad forum: item, catello mortuo, ei monumentum faciat; et, columnellam ſtatuerit, inſcribat, Surculus Melitæus: item cum annulum æreum ſuſpenderit Æſculapio, hunc ſertis ornans exteret: item ungatur quotidie. Sane et ea, quæ a Prytanibus *exercentur munera,* una cum iis administret, ut annunciet populo ſacrificia; et cum comparaverit veſtem candidam, et coronatus prodierit, dicat, O viri Athenienſes, nos Prytanes mactavimus victimas matri Deorum dignas et pulchras, vos expectate ea, quæ fauſta ſunt; et cum hæc annunciavit, domum abiens narret uxori ſuæ quam ſupra modum feliciter diem tranſigebat.

## Cap. XXII.

### DE ILLIBERALITATE.

Eſt autem Illiberalitas exceſſus quidam neglectus honoris ſumptibus parcens: illiberalis vero talis quis, qualis, cum vicerit tragœdos, tæniam ligneam Baccho ſuſpendat, poſtquam *in eam* nomen ſuum inſcripſerit: item collationibus *pecuniæ* factis, cum e cœtu ſurrexerit taceat, vel e medio abeat: item cum filiam ſuam nuptum tradiderit, victimæ carnes vendat, præter eas quæ ſunt ſacerdotum; miniſtrantes autem in nuptiis, qui domi ſuæ veſcerentur, mercede conducat. Item præfectus triremis *cum* ſit, navem dirigentis ſtragula ſuper tabulatum *ſibi* ſubſternat, ſua autem ſeponat: item e foro cum obſonatus fuerit, ipſe carnes ferat atque olera in ſinu: item intus maneat, cum veſtem tradat *fulloni* eluendam: item

amico ſtipem colligente, *id* cum præviderit, deflectens de via domum eat: item non emat ancillas, verum ad egreſſiones conducat: item cum *mane* ſurrexerit, domum verrat, et lectos excutiat, et ſedens tritam lacernam, quam ipſe geſtat, invertat.

## CAP. XXIII.

### DE OSTENTATIONE.

Oſtentatio certe videatur eſſe aſſumptio *ſibi* bonorum aliquorum non exiſtentium: oſtentator autem talis quis, qualis in Deigmate ſitus narret peregrinis quam multæ merces ſibi ſint in mari: item de quæſtu fœneratorio percurrat, quantus *ſit*, et ipſe quantum ceperit: item itineris ſocio fretus, in via dicat quod cum Alexandro militaverat, et quot pocula pretioſis lapidibus diſtincta reportavit, et de artificibus iis, qui ſunt in Aſia, quod meliores ſunt iis in Europa contendat: item dicat quod literæ adſunt *ei* ab Antipatro narrantes eum tertio die adveniſſe in Macedoniam: item conceſſa ſibi exportatione lignorum immuni, dicat quod detrectatum fuit, ut non ab aliquo ſycophantoſe accuſaretur. Item in rei frumentariæ caritate, quod plura quam quinque talenta fuerant ei impenſa ſuppeditanti pauperibus civibus; et, ignotis aſſidentibus, jubeat *eos* ponere calculos, et quantitatem attribuat iis ſigillatim erga ſexcentos, et apponens ſingulis horum probabilia nomina faciat decem talenta, et hoc dicat ſe contuliſſe in contributiones: item dicat, quod non ponit triremium præfecturas, neque miniſteria publica quæ adminiſtravit. Item ad equos excellentes accedens, ſimulat venden-

tibus *ſe* emere cupere: item ad tabernas veniens veſtitum quærat uſque ad duo talenta: item cum puero rixetur aurum non habente cum ipſum ſequatur: item in conducta domo habitans, eandem dicat eſſe avitam *id* ignoranti, et quod eam venditurus eſt propterea quod anguſtior ſit ad hoſpitum exceptiones.

## Cap. XXIV.

### DE SUPERBIA.

Eſt autem ſuperbia contemptus aliorum *omnium* præterquam ſui: ſuperbus vero talis quis *eſt*, qualis feſtinanti dicat *ſe* a cœna illum conventurum inter ambulandum: item cum benefecerit *alicui*, dicat *ei* in viis *eum beneficii* meminiſſe *debere*, et urgeat: item ad neminem accedere velit prior. Item vendentes aliquid, et pretio conductos jubeat ad ipſum venire prima luce: item in viis incedens non loquatur obviam venientibus, capite deorſum inclinato: cum autem ei viſum ſit amicos convivio excipere, ipſe non una cœnet, ſed conſtituat eorum aliquem, qui ſuo ſub imperio *ſunt*, ut eorum curam ſuſcipiat: item præmittat, poſtquam ſit egreſſus, aliquem qui nunciet quod venit: item ad ungentem ſe aut edentem non ſinat *aliquem* introire: item computans apud aliquem jubeat puerum *ſuum* calculos disjicere, et cum ſummam fecerit, ſcribere ei in rationem: item literas mittens non ſcribat, quod rem gratam mihi faceres; ſed quod fieri volo; et miſi ad te qui ſumeret; et ut non aliter fuerit *vide*; et quam celerrime.

## Cap. XXV.

### DE TIMIDITATE.

Certe autem timiditas videatur eſſe ſubmiſſio animi perterrita: timidus vero talis quis, qualis navigans promontoria dicat eſſe ſeſquiplicia; et parvo fluctu orto interroget ſiquis navigantium ſacris non fuerit initiatus; et gubernatore *navim* inhibente ſciſcitetur an medium iter teneat; et quid videantur ei ea, quæ ad Deum *pertinent*; et aſſidenti dicat, quod metuit ex inſomnio quodam; et exuta tunicula *eam* det puero; et precetur *gubernatorem*, ut ſe ad terram adducat. Item militans advocet omnes ad ſe, et ſtantes primum circumſpiciat, et *deinde* dicat, quam difficile ſit dignoſcere utrum ſint hoſtes; et audiens clamorem, videns cadentes dicat adſtantibus, quod præ feſtinatione ſpatham ſumere oblitus fuit; et currens ſub tentorio puerum *inde* emittat, jubens eum proſpicere ubi ſint hoſtes, et cum abſconderit eam ſub pulvinari, poſtea multum tempus *in ea quærenda* terat; et in tentorio videns vulneratum allatum ab amicis, accurrat, et jubeat *eum* bono eſſe animo, et hunc curet, et circum ſpongia abſtergat, et muſcas abigat, et quidvis *faciat* potius quam pugnet cum hoſtibus. Et buccinatore belli *continuati* ſignum dante, ſedens in tentorio, abi ad corvos *inquiat*, non ſines hominem ſomnum capere crebro ſignum dans; et ſanguinis plenus ex alieno vulnere, e pugna redeuntibus occurrat, et narret *iis* quod periculo ſuo unum amicorum ſervavit, et introducat *eos* ad decumbentem inquiſiturus tribules, *et* popu-

lum, et eodem tempore unicuique horum narret, quod eum ipſe ſuis manibus in tentorium portavit.

## Cap. XXVI.

### DE OLIGARCHIA.

Oligarchia videatur eſſe quoddam vehemens deſiderium dominandi lucrum non appetens: oligarchiæ favens talis *eſt*, qualis, deliberante populo quos una cum magiſtratu curam pompæ geſturos *oporteat eligere*, prodiens exhibeat ſeipſum: item Homeri carminum heroicorum hoc unum ſolum retineat, *quod non bonum eſt quid multorum dominatio, unus ſit dominus*, aliorum autem nihil ſciat. Imo et paratus talibus uti ſermonibus, quod oportet nos in unum convenientes deliberare; et a multitudine, et concione populari diſcedere; et facere ut ceſſent ad magiſtratus appropinquare: et quando ab aliquibus contumelia affectus, dicat, non oportet illos et me *ſimul* urbem habitare: item medio diei cum exierit, et media tonſura detonſus, et accurate præciſos habens ungues, jactet tales ſermones, *dicens* non habitandum eſt in hac urbe; et quod gravia paſſus eſt in foris judicialibus ab iis, qui eum in jus vocarunt; et quod erubeſcit in concione quando quis juxta eum ſedeat tenuis et ſqualens præ æſtu; et quod hominum populos ducentium genus odioſum eſt: Theſea dicens primum cauſam fuiſſe malorum *horum* civitati; et alia iſtiuſmodi ad hoſpites et eos cives, qui cum eo ſentiunt.

## Cap. XXVII.

### DE SERA DISCIPLINA.

Sera autem diſciplina videatur eſſe exercitationum amor ſupra ætatem: ſero autem inſtitutus talis eſt, qualis poemata diſcat ſexaginta annos natus; eadem cantans inter compotationem obliviſcatur: item a filio diſcat ſuper haſtam et clypeum: item in rus ſuper æquum alienum vectus ſimul meditetur equitare, et cadens caput diminuat: item ad ſtatuam ludat: item cum pediſſequo ſuo ex arcu jaculetur, et ſpiculum intorqueat; et ſimul ac diſcat ab eo, etiam doceat eum tanquam non ſcientem: item luctans in balneo frequenter ſedem vertat.

## Cap. XXVIII.

### DE MALEDICENTIA.

Eſt autem maledicentia inclinatio animi in deterius in verbis: maledicus autem talis quis eſt, qualis interrogatus quid ſit iſte? veluti generis ſeriem memorantes, primum a genere ejus incipiat: pater quidem Soſias primo vocabatur; fiebat autem inter milites Soſiſtratus; poſtea vero in populares inſcribebatur; mater *ejus* nobilis Threſſa eſt; iſtiuſmodi enim mulieres in patria *ſua* nobiles eſſe dicunt; ipſe autem hic, ut ex iſtis natus, nequam *eſt* verbero: et his, dum percurrit, *addit,* ipſæ hæ mulieres de via prætereuntes rapiunt. Item aliis maledicentibus *alicui,* una cum illis *eum* reprehendat et ipſe, dicens, et ego hunc hominem omnium maxime odi, etenim eo aſpectu eſt, quem oderis e vultu; avaritia autem

ejus! nihil ſimile eſt; ſignum etiam *hoc,* dat enim uxori ſuæ tres æreos nummos ad opſonium *coemendum*; et cogit *eam* aqua frigida *ſe* lavare die Decembris. Item una ſedens cum aliquo paratus *eſt* de eo, qui ſurrexerit, mala dicere; etiam alia plurima de amicis et propinquis mala memorare, et de ipſis mortuis maledicere.

*Quæ in Græco textu desiderantur ad finem Cebetis Tabulæ ex Codicibus Parisiensibus ita supplenda sunt.*

---

ΑΓΝΟΟΥΣΙ γὰρ, ὅτι οὐ γίνεται ἐκ κακῶν ἀγαθόν. Πλοῦτον δὲ ἔστι πολλοὺς κτησαμένους ἰδεῖν ἐκ κακῶν καὶ αἰσχρῶν ἔργων· οἷον λέγω ἐκ τοῦ προδιδόναι καὶ λῄζεσθαι καὶ ἀνδροφονεῖν καὶ συκοφαντεῖν καὶ ἀποστερεῖν καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν καὶ μοχθηρῶν. Ξε. Ἔστι ταῦτα. Γε. Εἰ τοίνυν γίνεται ἐκ κακοῦ ἀγαθὸν μηδὲν, ὥσπερ εἰκός· πλοῦτος δὲ γίνεται ἐκ κακῶν ἔργων· ἀνάγκη μὴ εἶναι ἀγαθὸν τὸν πλοῦτον. Ξε. Συμβαίνει οὕτως ἐκ τούτου τοῦ λόγου. Γε. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ φρονεῖν γε οὐδὲ δικαιοπραγεῖν οὐκ ἔστι κτήσασθαι ἐκ κακῶν ἔργων· ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ ἀδικεῖν καὶ ἀφρονεῖν ἐκ καλῶν ἔργων· οὐδὲ ὑπάρχειν ἅμα τῷ αὐτῷ δύνανται. Πλοῦτον δὲ καὶ δόξαν καὶ τὸ νικᾷν καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα τούτοις παραπλήσια, οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν τινὶ, ἅμα μετὰ κακίας πολλῆς· ὥστε οὐκ ἂν ᾖ ταῦτα ἀγαθὰ οὔτε κακά· ἀλλὰ τὸ φρονεῖν μόνον ἀγαθὸν, τὸ δὲ ἀφρονεῖν κακόν. Ξε. Ἱκανῶς μοι δοκεῖς λέγειν, ἔφην.

## *Ex Verſione Ludovici Odaxii Patavini.*

ILLUD enim ignorant, bonum ex malo fieri nequaquam. Multos autem videre licet in divitiarum poſſeſſionem ex peſſimis ac turpiſſimis facinoribus deveniſſe, veluti proditionibus, deprædationibus, homicidiis, calumniis, rapinis, aliiſque compluribus et pravis operibus. Ho. Ita res eſt. Se. Si igitur, ut par eſt, ex malo bonum nullum provenit; divitiæ vero ex malis facinoribus proveniunt; divitias nequaquam bonum eſſe neceſſe eſt. Ho. Sic ex iſto ſermone contingit. Se. Cæterum ne ſapientia quidem et juſtitia ex malis operibus acquiri poteſt: neque itidem injuſtitia et inſipientia ex bonis: ſiquidem ipſa eadem ſimul conſiſtere non poſſunt. Divitias vero et gloriam et victorias, et reliqua id genus, multa cum pravitate cuiquam contingere nihil prohibet: quapropter hæc neque bona neque mala cenſeantur: cæterum ſapientia duntaxat bonum; inſipientia vero malum. Ho. Recte, inquam, et ſufficienter mihi dicere videris.

FINIS.

# ERRATA.

P. 37. line 14. pro 'ἀνάγκῃ' lege 'ἀνάγκη'
P. 128. line 23. in notis, pro 'τοὺς' lege 'τοῦ'
P. 135. line 17. in notis, pro 'lascivium' lege 'lascivum'
P. 153. line 2. in notis, pro 'βραδύτηρα' lege 'βραδύτερα'

Epictetus 12. Province of a Parergon. Let's
life : μηδὲν ἐπιστρεφόμενος. 10. Self-Mistrust when elevated of
ib. 29. Consistency — "This man began to build" &c.
Part of the precept = "anoint thine head" &c.
31. Conf. Nicole by Merton, p. 115 — Des Réalités et des Chimères.
ib. 36. ἰδιώτου — nobody? This would be in accordance with the pride of the Stoics.
Consistency — Unity of character. also c. 40.
38. Interested piety. Wolf's note.
55. σκυθρωπάζειν — "looking grave".
54. See Sidney's Life of Walker, p. 466.
62. Conf. Tibullus El. 2. 4.
72. Last clause exemplified in Howell's Sermons, Moore's Extracts, no. 1079. p. 342.
Hor. Ep. 1. 11. 38.
75. So Young. "Resolves & re-resolves, then dies the same".
76. "No Scotch metaphysics" said George 3d.
On the seeking of externals, see Kempis, b. 3. c. 24. s. 2. ed. Fronteau, or c. 18. ed. Valart. — See Epict. 31, 32, 52.

---

Theophrastus: Schweig. says, last note on c. 1, that this part has been too much neglected.
12. Μεθύοντος — not so much ebrius, as bene potus in Fell's note; for the idea of a drunken partner is absurd.
17. V. Junium in Ep. Judae p. 60. Weigel on d. vers. 16.
See about children in Bacon's Essays, No. 8. Marriage
16. See Marc. Anton. 1. 16.